

Libri Veteres Strigonii 5.

Dr. Kőrösy László

Diákkori naplóm

– Esztergom, 1861–1875 –

*Kőrösy László életrajzát és a kísérő tanulmányt írta,
valamint a bibliográfiát és a névjegyzéket összeállította:
Szalai Béla*

Esztergom, 2016
Laskai Osvát Antikvárium

A könyv kiadását támogatta: Esztergom Város Önkormányzata

A Kiadó köszönetet mond a Pannonhalmi Főapátságnak és a Főapátsági Könyvtárnak,
hogy a kézirat megjelentetéséhez hozzájárultak.

A névjegyzéket lektorálta: Pifkóné Zachar Anna

© Laskai Osvát Antikvárium, 2016

Kiadó: Laskai Osvát Antikvárium
2500 Esztergom, IV. Béla király 6.
Telefon: 06 30 / 467 73 01
Felelős kiadó: Mezei Attila
Szerkesztette: Borbély Anikó

Nyomás és kötés: Dreamworks Bt.

Terjedelem: 12,86 A/5 ív
Kiadás éve: 2016

ISSN 2061-2680
ISBN 978-963-89406-6-7

Esztergom leghívebb krónikása: Kőrösy László

Tisztelt Olvasó!

Esztergomot, Magyarország első fővárosát, Szent István városát érteni és érezni igazán csak az tudja, aki úgy képes elmélyedni egy ezredév tengerében, hogy közben engedi, hogy átjárja minden pórusát. Aki képes megízlelni e csodálatos város évszázadok könyveivel és mosolyaival ízesített zamatát, aki ismeri a világi- és egyházi méltóságok, fő- és közrendek sikereit és kudarcait egyaránt.

Kőrösy László, Esztergom krónikása nem csak értette és érezte Esztergomot, de birtokában volt egy olyan különleges képességnek, amely csak keveseknek, s közülük is csupán a legkiválóbbaknak adatott meg: képes volt arra, hogy szavakba öntse mindazt, ami Esztergomot jelenti.

Sokan, sokféleképpen próbálkoztak ezzel századokon át, kiváló írók és költők, különböző tudományágak jeles képviselői, egyházfők és utazók, mégis Kőrösy László volt az, aki a legszelebb rétegnek tudta megmutatni e város ezer arcát. Hol könnyed karcolatokban, hol kivételesen alapos munkákban, újságcikkekben és gyűjteményekben vagy éppen egy naplóban egyaránt. Életműve olyan páratlan és pótolhatatlan örökség, amely nélkül sem a múlt, sem a jelen Esztergoma nem értelmezhető.

Tisztelt Olvasó! Esztergomiként engedje meg nekem, hogy őszinte szívvel és nem kevés elfogultsággal ajánljam e különleges naplót mindenkinek. Annak, akit már megérintett Esztergom varázsa, a magyar keresztény állam ezredévéről regélő utcák, épületek, erdők és vizek, és annak is, aki csak fényképekről ismeri e várost.

Mégis, valószínűleg azoknak jelent majd igazi kincset e napló, akik a felszín alatti Esztergomot kutatják, és Kőrösy Lászlóhoz hasonlóan vágynak annak megismerésére. Igazi különleges, helytörténeti művet tart most a kezében, a 19. század második felének esztergomi családjairól, a mindennapokba betekintést engedő életképekkel.

Egy korszak krónikája, Esztergom leghívebb krónikásától, amely előkelő helyen kell legyen minden esztergomi család könyvespolcán, hogy újra és újra fellapozhassuk, és megismerhessük, megérthessük múltunkat és azon keresztül jelenünket is.

Romanek Etelka

Esztergom város polgármestere

Dr. Kőrösy László (1856–1918) életrajza

Kőrösy László tanár, író, lapszerkesztő és publicista 1856. június 27-én Esztergomban született. Születéskori neve Kucsera László volt.

A feltehetően szlovák eredetű Kucsera család a XVIII. századi betelepítésekkel került Perbál környékére. Kucsera László dédapja áttelepedett Csehországba, Pardubicebe, mert ott kapott valamilyen állami alkalmazást. Kucsera László édesapja, Kucsera Vencel Pardubicében született 1825-ben, előbb az asztalos, később az orgonaépítő szakmát tanulta Prágában, majd vándorló mesterlegényként Bécsben. Az orgonaépítő szakmát kitanulva Salzburgban, a jó nevű osztrák orgonaépítő mester, Ludwig Mooser alkalmazta műhelyében, aki akkor már megkapta Kopácsy József esztergomi prímástól a megbízást az esztergomi Bazilika orgonájának elkészítésére. 1848 év elején Pestre költözött, ahol kis hangszerjavító műhelyt nyitott, ám rövid időn belül beállt a szabadságharc katonájának. A szabadságharc leverése után a kényszerkatonaságot mint cseh állampolgár, elkerülte. Perbáli rokonain keresztül ismerkedett meg az ott élő Veszelovszky János kisbirtokos lányával, Katalinnal, akit 1851-ben feleségül vett, és Esztergomban telepedtek le. Lakóhelyének kiválasztásában bizonyára szerepe volt annak, hogy a városban sem orgonakészítő, sem hangszerjavító mester és műhely nem volt, de feltehetően a Bazilikában felépítendő orgonától is munkalehetőséget remélt. Számításai bejöttek, élete további évtizedeiben nem csak Esztergom környékén volt bőségesen munkája, de az 1856-ra elkészült bazilikai Mooser orgonának is haláláig karbantartója és javítója volt.

A Kucsera család – időközben hat gyermekük született – a királyi városban több helyen lakott, míg végül a Lőrinc utcában talált végleges otthonra, ahol Kucsera Vencelnek a műhelye is volt.

Kucsera László a Belvárosi elemi iskolába járt, ami akkor a Reáltanoda épületében volt. 1866-ban, az osztrák-porosz háború miatt a tanévet megszakították, mert az iskolákat és más középületeket hadikórházak számára lefoglalták. Ezért az elemi iskola negyedik osztályát neki is meg kellett ismételnie, így csak egy évvel később, 1867 őszén kezdhetette meg a gimnáziumi tanulmányait az esztergomi bencés főgimnáziumban. 1875-ben tett sikeres érettségi vizsgát.

Kőrösy László

Kőrösy László portréja

Gimnazistaként nem volt „jó tanuló”, mai mércével talán közepes rendűnek mondható, ráadásul teljesítménye minden tárgybán évenként erősen változott. Ugyanakkor már gimnazistaként tanújelét adta jó közösségi szellemének és remek szervezőképességének. Gimnazistaként már több újságban jelentek meg kisebb írási, fordításai, amivel tisztességes zsebpénzt kiegészítő jövedelemre is szert tett. Utolsó gimnazista évében diákújságot szerkesztett Óriások címmel, aminek 30 száma jelent meg.

Továbbtanulásként a tanári pályát választotta, ezért érettségi után beiratkozott a budapesti egyetem bölcsész karára. Irodalom professzora Gyulai Pál, németnyelvi professzora Heinrich Gusztáv volt. Emellett esztétikát is tanult. Jövedelemszerzés céljából Gyulai Pál előadásait gyorsírással lejegyezte, majd nyomatos eljárással sokszorosította (egy példányát őrzi az Országos Széchényi Könyvtár). Amint egyik visszaemlékezésében írta: *„A száz előfizető valóban enyhítette küzdelmeim gondjait.”* 1879-ban végezte el a magyar-történelem-esztétika szakot. Ekkor Gyulai Pál ajánlására herceg Odescalchi Gyula lánya, Irma házi-tanára lett másfél évig, részben a család budapesti palotájában, részben Nyitrszerdahelyem a hercegi kastélyban. Még ezalatt az idő alatt, 1879 szeptemberében elvállalta az Esztergom és Vidéke című lap főszerkesztőségét (1892-ig látta el ezt a feladatot), 1880-ban pedig felvette hivatalosan a Kőrösy nevet, amit már diákkora óta írói névként használt. Mindemellett sikeresen abszolválta tanári vizsgáját is 1881 tavaszán.

Budapesten még egyetemistaként 1878-ban megalapította az Esztergom Kört, aminek védnökéül sikerült Simor János hercegprímást megnyernie. Az Esztergom Kör az akkor budapesti egyetemeken tanuló, egykor Esztergomban érettségizett 40 diákból állt össze, egymás segítésére és Esztergom jövőbeli társadalmi-szellemi életének serkentésére.

1881-ben visszatért Esztergomba, ahol ősszel megválasztották a Városi Reáltanoda (1888-tól Városi Reáliskola) helyettes tanárának, majd 1883-ban rendes tanárrá nevezték ki. 1882-ben szerezte meg a bölcsész doktorátust. Tanárként magyart, németet, történelmet, földrajzot és természetrajzot tanított, emellett a tanári és az ifjúsági könyvtár őre is volt. Tanári működéséről részletes tájékoztatást adnak a Reáliskola évkönyvei.

Tizenegy évet töltött ezután Esztergomban. A tanári feladatai mellett legfőbb tevékenysége az Esztergom és Vidéke szerkesztése volt. Munkája nyomán az újság valódi társadalmi tényezővé vált Esztergom mindennapi életében, a közélet, a kulturális és társasági élet terén egyaránt. A lap egyértelműen felvállalta az akkori nemzeti szabadelvűség nézeteinek képviselését. Kőrösy maga is szabadelvű nézeteket vallott (1879-ben jelent meg Szabadelvű sajtót! című röpirata), ugyanakkor lelkes híve volt a névmagyarosításnak (lapjában mozgalmat indított a környék tanítóinak névmagyarosítására) és támogatta a magyar nyelv használatának hivatali eszközökkel történő terjesztését a szlovák ajkú községekben. Főszerkesztősége idején az Esztergom és Vidéke tanújelét adta, hogy a szabadelvűség mellett feltétel nélkül lehet hinni a katolikus egyház társadalmi fontosságában, tapasztalva annak erkölcsi, szociális és kulturális jelentőségét Esztergom mindennapi életében. Ennek köszönhető, hogy az 1895-ben elindult, kifejezetten katolikus irányultságú helyi lap, az

Esztergom (alapította Prohászka Ottokár, aki Kőrösyvel egyszerre érettségizett a bencés gimnáziumban) is szívesen közölte később írásait.

Tanári feladatai mellett, a buzgón végzett publicisztikai és írói munkáján túl jelentős mértékben részt vett a város közéletében. Mint jó szervezői adottságokkal rendelkező, szorgalmas, nagy munkabírási és nőtlen fiatalember több városi egyesület életében hosszabb-rövidebb ideig tisztségviselő is volt: a Polgári Lövész Egyesületnek 1881-82-ben jegyzője, az 1882-ben a Hétfői Kör utódjaként létrejött Zenei Körnek Takács Imre elnöksége idején titkára volt. Az esztergomi Kereskedelmi Ifjúsági Egyesület titkárának, majd később elnökének is megválasztották. A kulturális élet felpozíciójára neves művészek városi fellépéseit szervezte, ezek közül Blaha Lujza és művésztársai 1880. évi esztergomi látogatását emeljük ki. De szervezett egyesületi és alkalmi társasági hajókirándulásokat is éppen úgy, mint alkalmi társas összejöveteleket. 1889 őszén Esztergom II. kerületében megválasztották városi képviselőnek is, ám erről hamarosan lemondott. „*Szerettem függetlenségemet lehetőképpen biztosítani*” írta később képviselői lemondásáról. Közéleti szerepléséről pedig így írt: „*Szóval mindenkor és mindenütt azon iparkodtam, hogy örömmel és teljes erővel végezzem társadalmi kötelességeimet.*”

1892-ben hagyta el Esztergomot. Távozása váratlanul tűnt, ám Kőrösy tudatosan készülhetett erre. Előbb 1892 augusztus végén egy év szabadságot kért, de még mielőtt kérését a város közgyűlése érdemben megtárgyalta volna, az Esztergom és Vidéke 1892. szeptember 22-i számában megjelent a hír, hogy Kőrösyt kinevezték Budapesten a Fővárosi V. kerületi Főreáliskola (a mai Eötvös József gimnázium jogelődje, nyolcosztályos reáliskola) helyettes tanárának. Egy ilyen rangos tanári hely elnyerése (különösen pályázat nélkül!) összeköttetések nélkül nem volt lehetséges, elintézése pedig időigényes lehetett. Lehet, hogy ezt az időnyerést szolgálta a szabadságkérése is. Mentorát nem ismerjük, lehetett akár Gyulai Pál, akár Hóman Ottó tankerületi főigazgató vagy valamelyik befolyásos újságíró kapcsolata. Kőrösynek a város Közgyűléséhez intézett búcsúlevelében szereplő egyik mondat „*Régi vágyam valósult meg azonban, midőn ő Excellentiája Csáky Albin gróf közoktatásiügyi miniszter úr a budapesti V. kerületi állami főreáliskolához tanárnak kinevezni kegyeskedett, mert most hatványozott mértékben élhetek az irodalomnak s a tudományosságoknak a magyar szellemi élet tűzhelyén*” is arra utal, hogy egy hosszabb ideje fontolgatott távozás történt. Ezt a levelét már a budapesti állami főreáliskola tanáraként és a Magyar Hírlap belső munkatársaként írta alá.

A következő tanévben tanárrá léptették elő. 1911-ig tanított a Főreáliskolában, akkor elérte a nyugdíjazáshoz szükséges 30 év munkaviszonyt és kérte nyugdíjazását. Ahogyan csak egyetlen fővárosi iskolában tanított, csak egyetlen lakása is volt fővárosi éve alatt (Eötvös József utca 44.)

Nyugdíjas éveiben Dömösön élt, ahol már 1890-ben – nyugdíjas éveire gondolva – egy eklektikus stílusú villát építtetett. A nyarakat már fővárosi éveiben is itt töltötte. Budapesti lakását azonban továbbra is megtartotta, ha dolgai Budapestre szólították, ott lakott.

Szerette Dömöst, mint írta „*Kies kis megyénk legszebb panorámájának tartom ezt a változatos tájképekkel gyönyörködtető, Árpádkori magyar községet, mely most igazi otthonom és búségesen összecsatol szeretett szülővárossal és székesfővárossal*”. Dömösi életéről Pastinszky Miklós írásából ismerhető, hogy felhasználva személyes kapcsolatait kijárta, hogy a Dömössel átellenes Duna-parton futó Budapest-Bécs vasútvonalon megállóhely létesüljön Dömös-átkelés névvel. Elérte azt is, hogy a Magyar Turistaszövetség minden évben karácsonyi ruha- és élelemsegély gyűjtést rendezett a szegényebb sorsú dömösi kisiskolásoknak. Karácsonykor, Húsvétkor és Pünkösdkor a falu lakosságának legnagyobb örömére tűzijátékot rendezett.

Kőrösy László édesapja 1883-ban halt meg, édesanyját már egy évvel korábban elvesztette. Testvérei közül a legidősebb, János (sz. 1852) nem sokkal születése után meghalt, és Anna húga (sz. 1864) is gyermekként halt meg. Másik, szintén János nevű bátyja (sz. 1854) előbb egy évet elvégzett a bencés gimnáziumban, majd két évet a városi reáliskolában. Édesapja mellett az orgonakészítő szakmát tanulta, de beteges volt. Fiatalon – feltehetően tüdőbajban – 1876-ban elhunyt. Idősebb öccse, Vencel (sz. 1859) a városi reáliskolában tanult, ám ő is fiatalon, 1885-ben meghalt. József öccse (sz. 1863) elvégezte az esztergomi érseki tanítóképzőt, és 1884-ben tanítói oklevelet szerzett.

Kőrösy László 1897-ben nősült, felesége Kendöl (Kondöl, Kondell) Júlianna volt (Középpulya, 1866. január 8.). Két lányuk született, Júlia és Katalin. Felesége 1913 szeptember 8-án Dömösön halt meg, attól kezdve két kiskorú lányát nevelte.

A tanári fizetés kiegészülve az írói honoráriumokkal biztos anyagi háttérrel jelentett életéhez. Családot is viszonylag későn alapított, és valamennyi családi öröksége is volt édesapja után, amin tulajdonképpen csak József öccsével kellett osztoznia. Mindezek lehetővé tették, hogy sokat utazott – legalább is családostanártársaihoz viszonyítva. Bécsben többször is járt, igaz, a Monarchia idején az nem volt igazán külföld. De járt 1891-ben „tanulmányúton” Olaszországban, volt Franciaországban, sőt, még a valóban egzotikusnak számító Egyiptomot is felkereste: 1896 végén részt vett a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium középiskolai tanároknak szervezett egyiptomi tanulmányútján.

Kőrösynek életében egy elbeszélés kötete (Rajzok és elbeszélések 1882) és négy regénye (A kirepült galamb 1887, Félrevert harangok 1888, A szerelem örvényei 1889 és az Elkésett apostol 1890) jelent meg, de írhatott akár több, végül nyomtatásban meg nem jelent regényt is. Diákkorától élete végéig írt verseket is, ezek azonban gyűjteményes kötetben nem jelentek meg, csak újságokban, folyóiratokban. Szépíróként azonban már a saját korában sem volt különösebben ismert vagy elismert, és ezek a könyvek anyagilag sem jelentettek részére különösebb sikert.

Két munkájáról tudománytörténelmi értékük miatt külön kell szólnunk. Ezek közül elsőként az Esztergomban élt tudós Rummy Károlyról írt értekezését említjük, amely doktori disszertációja is volt. Berzsenyi Dánielről írt munkájával pedig egyetemi pályadíjat is nyert.

Igazi elismerést (és jelentős anyagi sikert) az 1889-ben megjelent Katolikus költők című irodalomtörténeti antológiájával aratott. A mű rendkívül népszerű lett, és az egyházi iskolák többségében, a tanári könyvtárakban mintegy segédkönyvként a magyar irodalom tanításához megtalálható volt. Sikert aratott a 19. század utolsó éveiben Egyiptomról megjelent két könyve is, az elsőben Egyiptom művészetével foglalkozik, a másik az 1896. évi magyar tanárok egyiptomi tanulmányi kirándulásának útleírása.

Összességében szépírói munkásságánál jóval többre értékelhető publicisztikai munkássága, ideértve a lapszerkesztést és újságírást egyaránt. Az Esztergom és Vidéke újságról már esett szó. Tény, hogy 12 évig tartó főszerkesztősége alatt a frissen alapított újságból az ország egyik színvonalas és ismert helyi lapja lett. Ebben a lapban egyaránt jelentek meg vezércikkjei, tudósításai, versei, karcolatai, tárcái és egyéb, elsősorban Esztergom város és ott élt történelmi személyek, hírességek életét, történetét ismertető cikkei. De írt színikritikát, sőt zenei előadásokról is kritikákat. Azoknak a lapoknak, folyóiratoknak a felsorolása, amelyekben az Esztergom és Vidékében megjelent írásain túl további cikkei jelentek meg, szinte lehetetlen. Ezek többsége budapesti éveiben született, de nyugdíjasként is rengeteg írása jelent meg. Több lapnak is állandó munkatársa volt. 1913-tól az Esztergom és Vidékének főmunkatársa volt, de több írása jelent meg azokban az években a rivális helyi újságban, az Esztergomban is. Szorgalmát és munkabírást csak csodálni lehet. Publicisztikai olvasmányosak, színesek és többnyire még ma is érdekesek, informatívak.

Lapszerkesztés során szerzett tapasztalatait remekül hasznosította könyvszerkesztőként. Az 1880-as évek elején szerkesztette az Esztergomi Naptárt, a Mulattató Zsebkönyvtár füzetait, 1883-ban emlékkönyvet Esztergom töröktől történt visszafoglalásának kétszáz éves évfordulójára, hogy csak párat említsünk számtalan munkája közül.

Ma Kőrösy munkái közül azok tarthatók legértékesebbeknek, amelyek Esztergommal foglalkoznak. Elsőként az 1887-ben megjelent Esztergom –Történeti emlékkönyv-ét kell említeni. A kisméretű, ám több száz oldalas „útikalauzban” minden benne van, amit Esztergomról tudni lehet, illetve tudni érdemes: történetétől és művészeti értékeitől kezdve gazdasági és közigazgatási helyzetén keresztül lakosságáig, a mindennapok társadalmi szerveződéséig. Felsorolja név szerint Esztergom összes iparosát, kereskedőjét, hivatali intézményét, azok alkalmazottait épp úgy, mint civil szervezeteit, azok tisztségviselőivel. A könyv helytörténeti forrásértéke felbecsülhetetlen. De ugyanez elmondható az olyan írásairól is, amelyek egy-egy esztergomi civil szervezet (pl. Polgári lövészegylet, a Kereskedelmi ifjak egyesülete, de itt említjük az esztergomi Reáliskolát is) történetét dolgozza fel. Esztergomról írt ismertetései számtalan műben jelentek meg, így például a monumentális Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben sorozat Magyarország kötetében. Esztergom város felkérésére írta meg magyarul és németül Esztergom ismertetését a würzburgi Woerl útikönyv kiadónak, és folytathatnánk Esztergomról írt művei sorát. Ezekből az írásaiból egyfajta büszke lokálpatriotizmus sugárzik, ugyanakkor élvezetes stílusuk olvasmányossá teszi azokat. Többségük gyakran krónikás jelleggel, sokszor évenkénti eseményközléssel, adatokban (nevek, évszámok) pedig hihetetlenül gazdag.

Az 1900-as években nagyobb lélegzetű műve már nem jelent meg, ebben szerepe lehetett egészségi állapotának is. Tervezte egy egyetemes művelődéstörténelem megírását (1898-ban Egyiptom könyvét ennek a sorozatnak az I. köteteként jelentette meg), amelynek kézírata – egyes források szerint – szinte teljesen elkészült. Élete utolsó jelentős alkotása csak pár héttel halála előtt jelent meg. Ez – és ez talán jelképes értékű is – az egész életében szívéhez nagyon közel álló Esztergom és Vidéke újság négy évtizedes története volt.

Feltehetően a túlhajsolt szellemi munka azonban egészsége rovására ment. Élete utolsó évtizedét súlyos idegbetegsége árnyékolta be. 1907-ben depressziója oly mértékű üldözési mániává fajult, hogy hosszabb ideig a „Schwartzter-féle budai magánőrülde” ápolta volt. Kezelése annyira sikeres volt, hogy folytathatta a tanárságot. Betegsége azonban élete végéig elkísérte. Mélyen hívő emberként a gyógyulás reményében még Lourdesba is elzarándokolt. Halála 1918. április 26-án mégis váratlan volt, környezetét váratlanul érte. Dömösön temették el. Síremlékére Esztergomban közadakozást indítottak, ám a világháború és annak következményei miatt a síremlékállítás csak egy jó szándékú felbuzdulás maradt.

Dömösön lévő hatalmas könyvtára és régiséggyűjteménye halála után szétszóródott, ám a villában máig a halálakor még kiskorú két lánya, Júlia és Katalin leszármazottai élnek. Emlékét Esztergom városa 1923-ban utca elnevezéssel tisztelte meg, 1986-tól egy kollégium is viseli a nevét. Dömösön a róla elnevezett Kőrösy László Könyvtár őrzi a nevét.

Kőrösy László fényképe megjelent az Ország-Világ 1890. december 20-i (XI. évf. 51.) számában, a 818-819. p. között. Borsos Gyula Kőrösyről készített festményét unokája a dömösi Kőrösy László könyvtárban helyezte letétbe, most is ott őrzik. Pastinszky Miklósnak a Dunakanyar folyóirat 1978. évi 2. számában megjelent A Dunakanyar elfelejtett írója: Dr. Kőrösy László emlékezete című írásában közöl egy rajzot Kőrösyről, valamint könyvtárának ex-libriséről.

Kőrösy László ma is tiszteletet érdemel mint ember, mint tanár, mint kiváló lapszerkesztő, mint fáradhatatlan publicista. Mint szépírónak, alkotásai azonban nem állták ki az idő próbáját. De a mai napig nem volt Esztergom városának nála hűségesebb, jelesebb és értékeesebb krónikása.

Budapest, 2016. Szent Péter és Pál napján.

Szalai Béla

Kőrösy László művei

1. Szabadelvű sajtót! (szerző nélkül) 1879. Esztergom, Buzárovits nyomda
2. Rummy Károly György élete. Irodalomtörténeti tanulmány. Budapest, Aigner és Esztergom, Buzárovits 1880. (doktori disszertáció)
3. Rajzok és elbeszélések. Budapest, 1882. Borítóját rajzolta Kövér János és Heinrich Ede
4. Berzsenyi Dániel életrajza. Egyetemi díjjal jutalmazott pályamű. Pozsony-Budapest, Stampfel, 1884. In: Magyar Helikon – Jeles férfiak életrajzai 39. kötet
5. Vallásos költészetünk – Irodalomtörténeti forrástanulmány. Esztergom, Laiszky, 1884. Megjelent az Esztergomi Reáliskola 1884. évi Értesítőjében is.
6. Esztergom. Történeti emlékkönyv. Esztergom, Laiszky, 1887.
7. A kirepült galamb (regény) Esztergom, 1887.
8. Félrevert harangok (regény) Esztergom, 1888.
9. Katholikus költők. Irodalomtörténeti anthologia. Esztergom, 1889.
10. Aesthetikai előadások az építés és képfaragás műtörténetéről Esztergom, 1889. 37 ív, illusztrált nyomatos kiadvány.
11. A szerelem örvényei (regény) Esztergom, 1889.
12. Aesthetikai előadások. A dal- és zenekedvelő egyesület zeneiskolájának 1889/90 tanévében. 248 oldal, illusztrált nyomatos kiadvány.
13. Elkészt apostol (regény) Esztergom, Tábor Adolf, 1890.
14. Az építés, a képfaragás és képirás művészettörténete. Aesthetikai előadások a Zene-egyesület hölgy tagjainak 1891-92. Esztergom, Beszédes nyomda
15. Esztergom táj szépségeiről 1891. In: Turisták Lapja, (megjelent önálló füzetben is)
16. Esztergom és vidéke ismertetése (Würzburg, Woerl Reisehandbücher Verlag 1892), ugyanaz németül: Führer durch Gran und Umgebung (Würzburg, 1892)
17. Kortörténeti könyvtár - Kortársaink, korrajzok arcképekkel. 1–22. füzet. Budapest. 1894–1896. /XIII. Leo pápa (1894 németül és szlovákul is), Ferencz József (1894), Kossuth Lajos (1894), Jókai Mór (1894), Vaszary Kolos (1895), Vadnai Károly (1895), Beöthy Zsolt (1895), E. Kovács Gyula (1895), Kneip Sebestyén (1896) és Fejérváry Géza (1896)/
18. Egyiptom művészete. Budapest, 1898. Wodianer.
19. Magyar tanárok Egyiptomban. Budapest, 1899. Pátria.

További írásai (nem teljes körű felsorolás)

1. Szeder Fábán és levelei Guzmics Izidorhoz. In: Figyelő - Irodalomtörténeti közlöny V. szám, 1878
2. A szegediek Széchényi Ferencze – Somogyi Károly esztergomi kanonok. In: Szeged hálája Szeged, Burger G., 1883. Megjelent a Szegedi Híradó 1883. 238. számában is..
3. Lövész egyesületünk története. Esztergom, 1883. In: Esztergom és Vidéke 1883. 41-44. szám
4. Seyler Károly karnagy életrajza. In: Pesti Napló 1884. 342. sz.
5. Az esztergomi Kereskedelmi Ifjúsági Egyesület története. In: Emlékfüzet az esztergomi Kereskedelmi Ifjúsági Egyesület zászlószentelésére. Esztergom, 1884. Laiszky nyomda
6. István bácsi – Majer István életrajza. In: Ország-Világ 1884
7. Bezerédi Gyula szobrászművész. In: Magyar Salon 1885
8. Szondy György emlékezete. In: Szondi album – Drégeli emléklapok: a Szondi-emlékkápolna felavatása alkalmából. Esztergom-Ipolyság, Laiszky – Neumann nyomda, 1885
9. Az esztergomi nép ethnographiája. In: Budapesti Hírlap 1886. XI. 3.
10. Az esztergomi reáliskola története. Esztergom, 1886. In: Esztergomi Reáliskola Értesítője
11. István bácsi – Majer István jubileuma. Budapesti Hírlap 1885. 258. szám
12. A volapük. In: Győri Hírlap 1888. 26. sz.
13. Negyvennyolcz előtti irodalmi viszonyaink. In: Kolozsvár 1888. 270. és 271. sz.
14. A garamszentbenedeki üvegfestmények. In: Pesti Napló 1890
15. Arany János emléke. In: Ország-Világ 1892
16. István bácsi – Majer István püspök, érseki helynök emléke. In: Magyar Hírlap 1893. XI. 23.
17. Balassa Bálint – történeti emlékezés. In: Magyar Szemle 1894
18. Esztergom és környéke. In: Az Osztrák-Magyar monarchia írásban és képekben – Magyarország IV. kötet. Wien-Budapest 1896.
19. Lapunk négy évtizede – Hírlapirodalomtörténeti vázlat – Az Esztergom és Vidéke története. 1917. In: Esztergom és Vidéke 1917. 96. szám, 1918. 1, 2, 3, 4 és 6. szám

Szerkesztette

1. Óriások – diákújság. Esztergom, 1874–1875. Megjelent 30 szám (nem ismert példány belőle)
2. Esztergom és Vidéke újság. 1879–1892
3. Mulattató Zsebkönyvtár szépirodalmi füzetek 1–52. füzet. Esztergom, Buzárovits nyomda 1881–1888. A sorozatban megjelent Salamon és Markalf című (30. füzet.) Kőrösy László átírása; Czigányvilág : száznál több eredeti adoma a magyar írók és művészek életéből (49. füzet.) Kőrösy gyűjtése, amely Gaston írói álnevéen jelent meg. Több további kötet Kőrösy fordítása.
4. Emlék-Lap Simor János bíbornok ... negyedszázados püspöki jubileumára. Esztergom, Laiszky, 1882
5. Esztergomi Naptár 1881, 1882, 1883. Esztergom, Mellinger kiadó
6. Szent István naptár 1883. Esztergom, Buzárovits nyomda
7. Emléklapok Esztergom felszabadulása a török rabságból 1683. okt. 28. kétszázados évfordulója emlékére. Esztergom, 1883.
8. Magyarország öröme – emlékalbum Vaszary Kolos köszöntésére. Esztergom, 1892.

Publicisztikai megjelentek

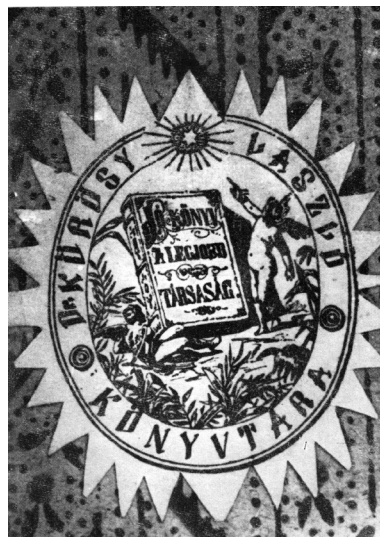
(saját neve alatt, K. L., K. L. dr., vagy „kő” jelzéssel, továbbá Spectator, Rovó Bán, Aucun, Gaston, Klio és Omre írói álnévvel):

Budapesti Hírlap, Esztergom, Esztergom és Vidéke, Figyelő, Fővárosi Lapok, Győri Hírlap, Képes Családi Lapok, Kolozsvár, Magyar Génusz, Magyar Közlöny, Magyar Szalon, Magyar Szemle, Magyarország, Pesti Hírlap, Ország-Világ, Pesti Napló, Pozsony megyei Közlöny, Pozsonymegyei Szemle, Szegedi Híradó, Tanulók Lapja, Turisták Lapja, Vasárnapi Újság (nem teljes körű felsorolás)

Gimnazista korában írásai, fordításai megjelentek:

Aranykürt, Hon, Ifjúsági Könyvtár 1873 (Egyiptomról szóló, első nyomtatásban megjelent írása), Ipoly, Kis Vasárnapi Újság, Nemere, Szegedi Közlöny, Újidők című lapokban, illetve folyóiratokban.

Kőrösy László **levelezéséből** 137 levelet az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában őriznek, jelzete Fond 137.

Kőrösy László domosi könyvtárának ex libris-e

Dr. Kőrösy László

Diákkori naplóm

Bevezetés

A diáknapló ritka műfaj. És néha mégis ritka szép emlékek föltámasztója. Tizennégy esztendő (1861–75) esztergomi kultúra vázlata.

Közéletünk tömérdek kiváló munkása diákoskodott akkor velem, a mi elsőrendű városi elemi iskolánkban és a mi feledhetetlen emlékü, országos hírű főgimnáziumunkban.

Az akkori viszonyok természetesen sokkal szerényebbek voltak. Elemi iskoláink azóta pompásan tagozódtak, sőt külön leányiskolát fejlesztettek.

A mi régi gimnáziumunk épülete megfelelt az akkori követelményeknek. Néhány év múlva azonban már mégis új kultúrpalotát követelt a haladás szelleme.

Valóban majd minden iskolázató családnak neve benne van naplójegyzeteimben. Tehát sok száz olvasónkat érdeklí. A kegyelet hangján, de történeti igazság szerint, elszámolok diákkori életem nevezetesebb eseményeiről. Ezek közé – természetesen – egy-két diákcsíny is keveredik. De éppen ezeket sem rejthetem véka alá, ha őszinte óhajtok maradni.

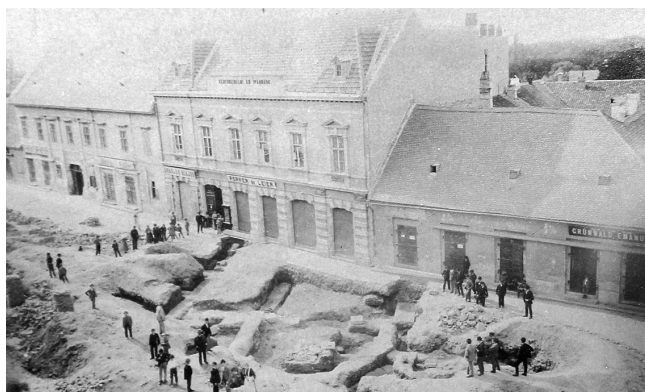
Napló bácsi! Ha valamikor gazdagabb leszek, magát tartom mégis legnagyobb kincsemnek. Hisz maga tud és mond el mindent. Itt van gyerekkori ambicióm, minden boldogságom és bajom nyoma, szüleim, testvéreim, kedveltjeim emléke. Hogyne becsülném tehát? Ha néha a múzsa néni meglátogat, kérem ne sápadjon el Napló bácsi.

A Nagynéni csak tünemény. A Napló bácsi esemény.

Tizenöt éves koromban kezdtem naplót írni. Pedig addig sem voltam naplopó.

Először is elkönyveltem életrajzi adataimat. Így: Születtem Esztergomban, 1856. jun. 27-én a Széchenyi téri Koller-házban, mely ma Farkas Tivadaré.

Azonban először a félszázad előtti Széchenyi-téren kezdett tanyázni gyerekkori vágyaim netovábbja, a Hübner Antal cukrászboltjában. Mellette balról Heischmann fűszerkereskedése virult, ahol sok krajcárt váltottam be cukorra. Ugyanebben a Leipolder-házban volt Ács Flóris nagyszabó üzlete, ahol a hercegprímás, a főkapitány, a szeminárium, a vármege és a város dolgoztatott. Innen származott 1867-ben első magyar öltözetem is a koronázás ünnepére.

Széchenyi tér, bal oldalon Kőrösy szülőbáza

Ács Flóris és neje

Hübner mellett jobbra lakott Sziklai Nándor könyvkereskedő, aki mindig páthossal fogadta köszönésemet, mert a bátyja akkor városi szenátor volt. Egyébként nyájas leányai szolgálták ki a sürgő-forgó diákságot.

A Szerencsés-házban, Szerencsés Mihály papírkereskedésében vásároltam első tollaimat, írónaimat és papírneműmet. Kirakatában minden esztendő illusztrációjára valami könyvmatos kép tekintett reánk. Így szegény Miksa, mexikói császár agyonlövetését szomorkodó szívvel néztük. A königréci csataképek is izgattak. Szóval Szerencsés bácsinak szerencsés ötletei voltak az érdeklődés fölkeltésére, ami egyébként összefüggött üzlete forgalmával. Balról lakott Leffter, a komor rác posztókereskedő és jobbra valami Hell nevű zsugori kelmeárus. Az emeleten a Deák Ferencre hasonlító Nagy Ferenc ügyvéd tanyázott, kinek a fia fölöttem járt a főgimnáziumban. Náluk lakott az öreg rokonuk, Scheithauer piktor, aki a kaszinóba festett tejszínű fejedelmi arcképeket. Ez az ötletes bácsi azért érdekelt, mert nála lestem el először a festés érdekes titkait.

Széchenyi tér, Takarékpénztár

A Széchenyi-tér ma is imponáló sarki emeletes házát Bisiczky gazdag vaskereskedő építtette. Építés előtt az alapfalak ásátásakor tömérdék embercsontot, fegyverdarabot tártak föl, sőt egy egész ép acélpáncélt sisakkal, melyet az épület ormába falaztak.

A Bottyán-palota bal szárnyához illeszkedett a mi régi főgimnáziumunk. Nyolc esztendeig hallottuk mindennap a mi tornyunk harangocskáját, melyet a pedellus húzott pontosan, de melynek a szövegére is pontosan emlékszem. Ezt hirdette ugyanis város-szerte ércnyelven:

Gyertek ti huncutok!

Hadd lássam, mit tudtok!

A mi országos hírű főgimnáziumunkba iratkozott be majd minden szomszéd megyei, sőt tehetséges felsőmagyarországi tanuló is. Földszinten helyezkedtek el az alsó osztályok. Az emeleten a felsők és a szertárok.

Nyolc esztendeig koptattuk mi is kedves iskolánkat, mely végre teljesen elkopott.

Három direktorom, valami húsz tanárom és legalábbis háromszáz pajtásom volt nyolc év alatt.

I.

Elemista korom

A városháza jobb szárnyában, földszinten helyezkedett el a városi elemi- és az emeleten a városi-reáliskola.

Az első elemiiskolai osztály külön földszintes épületbe szorult és a régi Obermayer-ház, ma a Takarékpénztár tulajdona mellett húzódott meg az én legesleges iskolám.

Ide vágyódtam már öt éves koromban, mert bátyám akkor a negyedik osztályt járta. Gusztust kaptam tőle, mivel sok érdekesezt mesélt az iskolai életéről.

Sohasem érzett áhitattal léptem be az osztályba édesapámmal, aki az összes tanítóbácsik jóbarátja volt.

A Tafferner tanító úr éppen pomádés, fényes fekete haját símogatta, mikor megjelentünk. A gyerekek fölugrottak és gyakorlottan azt harsogták:

Isten hozta!

Mikor apám elmondta szándékomat, hogy kedvem volna magánhallgató lenni, Tafferner bácsi rögtön fölemelt a levegőbe és beültetett az első padba.

Gyorsan megtanultam az olvasást és az írást, sőt a versikéket is. A vakációban pedig már szabad bejáratom lett Taffernerékhez, mert egy nagyobb fia a gimnázium első osztályába készült.

Sohasem feledtem el a kedves, rendes szombati jelenetet: Tafferné ugyanis heti vásárra készült és ilyenkor mindig benyitott iskolánkba. Mi uniszónó üdvözlöttük. A mosolygó néni pedig cuppanósan csókolózott az urával. 1861-es évszámot faragtattott jó öregapám, arra a szánkóra, melyet akkor nekem ajándékozott emlékül.

A második osztályban már Hübschl Sándor lett a tanítóm. Borzas haja, szelíd kék szeme, de iszonyú erős hangja volt. Szigorúan bánt velünk, de igazságosan. Én azonban sohasem ismerkedtem meg nádpálcájával.

A harmadik osztályban Klinda Rezső folytatta az elemi tudományokat. Minthogy bejárós volt hozzánk, régóta szerettem. Pompásan hegedült és zongorázott nálunk.

A negyedik osztályban az előbbi tanítóm bátyja uralkodott. Klinda Károly valóban impozáns és szép férfiú volt. Remek magyar bajusza pompásan illett rózsaszínű, nemes vonású arcához. Itt már az első hónapban kitüntetésben részesültem. A korrekta-írásban ugyanis első lettem. Diktálás után szépen és hibátlanul írtam. Bizalmi állást kaptam tőle tehát, vagy helyesebben: bizalmi ülést, mert nyolcad magammal, tanítóm hatalmas lábai alatt, a dobogón ülhettem.

Széchenyi tér; városháza

Főt. Zajnai János, a szemüveges szigorú igazgató, mindig megdöbbsen, mikor a negyedik osztályban 80-90 nebulót talált ázsiai állapotban. Tizenkét kiadós padba még csak belezsúfolódott valami 60 gyerek. A fal mellett álló lócán tizenkét száműzött fiú zsugorodott össze. Nyolcnak tehát már csak a katedra trónusán, a zsámolyon jutott hely.

Természetes, hogy ebbe a kritikus helyzetbe kerültek a legjobb gyerkőcök, akik akkor is a tanárra figyeltek, ha nem látták.

És ekkor tört ki, 1866-ban a szerencsétlen osztrák-porosz háború. Az iskolákat kórházakká alakították. Mi odahaza szorgalmasan tépést készítettünk. Nagy gyerek kíváncsisággal lestük azonban a Vár-alagútját, melyet deszkakerítéssel zártak el, mert hadiraktárnak rendezték be.

Majd mindennap kisiettünk a bécsi hajó állomáshoz. Ott mindig néhány száz száz katonatiszt, közlegény vagy sebesült érkezett. Szomorú volt valamennyi. Akkor még nem lehettem tisztában azzal a kérdéssel: miért veszekedtek a szászok a poroszokkal, mikor a mappáról tudtam, hogy szomszédok. Csak később értettem meg, hogy a katolikus szászok a katolikus néemtséggel szövetkeztek.

Tömerdek ilyen szomorú menekült érkezett Esztergomba. Akkor forgott nálunk legtöbb száz ezüsttallér. Megdrágult ugyan minden, de a szegény szászok szívesen fizettek megszabadulásuk örömére.

Königréc után sok esztergomi család gyászolt. A magyar bakák azonban nem igen lelkesedtek ezért a háborúért.

Még mi kisdíákok is megszennvedtünk. Mert az egész végzetes háború annyi hónapot rabolt el tőlünk, hogy újra kellett járnunk iskolába önkéntelen ismétlőknek.

Elemista korszakomban, a Széchenyi-tér tulajdonosának éreztem magam. Nem egyszer gomboztunk, nyáriasan, mezitláb a Lieb-ek házai előtt. Azok akkor gazdag molnáruak és lisztkereskedők voltak. Még öregapámék is Pest megyéből Esztergomba hozatták a gabonát a Liebék malmára.

Házunk átellenében, az emeletes Leipolder-háznak volt legjobb ivóvize a Széchenyi-téren. Legkedvesebb passzióm szerint, én szállítottam haza kancsóban az ivó vizet.

Egyszer azonban pórul jártam. Mikor telihúzom a kancsót, egyszerre csak az emeletről lerohan egy óriási kutya és nekem tart. Leöntöttem tehát a kancsó vízzel. A fekete szörnyeteg rögtön visszamenekült a gazdájához. A gazda pedig lekiáltott öklével fenyegetve:

Mars innen! Nem adok több vizet!

Az üres korsóval átlettettem ekkor a Kollár-házba. Ott is jó víz volt. De nem lakott a házban olyan zsarnok, mint az öreg Leipolder-bácsi, aki többre becsüli a kuttyáját az embernél. A Kollár-házban lakott persze Karcsi pajtásom, akivel végig elemiztem az iskolákat.

Klinda Károly már a tanév elején számontartotta, kik mennek a gimnáziumba. Azokat külön tanította latin olvasásra, sőt minisztrálásra is. Csak a gimnázium első osztályában halálkoddunk a mi derék tanítónk jószágos és áldásos fáradozásáért.

Az elemisták a Széchenyi-téren szent szövetségben egyesültek. Ajándékkrajcárainkat gyakran összerakosgattuk, hogy a cukrásznál egy-két süteményt vehessünk közfalatozásra.

Több mézeskalácsot fogyasztottunk azonban, mert erre a mannára inkább kifutott a mindennapi aprópénzünk.

Házunk tőszomszédságában lakott a deli Fleck lisztkereskedése mellett, egy mézes-mázos boszorkány néni, akinek legalábbis ezer ránc díszlett az arcán. Ismertük azonban jótejkony szokását. Tudtuk tehát, ha kezet csókolunk neki, akkor megkértszerezi a mannát. Az ő házában lakott egy olasz ember, valami Inugi bácsi, a kamasz fiaival. A Bach korszakban ugyanis számos olasz mesterember telepedett meg városunkban, ahol nagyszerű cintányérokat, gombokat, edényeket, sőt díszholmikat árultak. Inugi bácsi ugyan nem beszélt magyarul, én azonban jól csevegtem németül. Tehát alkalmam volt az ő műhelyében is ellesni a cinöntés mesterségét.

Tíz esztendő koromban az én áldott jó anyám karácsonyi ajándékkul egy egész kis oltárkészletet vásárolt a szomszéd talián mesternél. Az érdekes öntvények színezve is voltak. Néhány csinos kis gyertyatartó, pompás feszületek, remek szentségtartó, két virágváza és két falikép érkezett tehát hozzánk. A kis deszkát magam gyalultam. Anyám díszítette a csipkés oltártakarót. Felszögeztem a falra és karácsony estéjén meg is gyújtottam a kis gyertyákat. Valóban végtelen boldog voltam. Még ma is megvan belőle néhány darab emlékkül.

II.

Alsó gimnazista korom

Alig végeztem el az elemi iskolát, apám nagyobb lakást fogadott. A félreeső, csöndes Szent-Anna-utcába hurcolkodtunk.

Novák bábi, az ájtatos és takarékos öreg özvegyasszony volt a mi háziasszonyunk, aki meghúzódott kis udvari szobájában. A többi öt helyiséget atyám bérelte. A műhelynek két nagy, egymásba nyíló udvari szoba kellett. Két utcai és egy udvari szoba pedig lakásunknak.

Ebben az utcában jórészt kisiparosok laktak. Szomszédom volt pl. Gyarmati Jóska iskolatársam és Nuszbaum, az utcarossza, akiről máshol emlékezem meg.

Bátyám akkor már, a reáliskola elvégzése után, inaskodni kezdett műhelyünkben. Öcsém akkor iratkozott elemibe. A másik még odahaza nyargalt a székeken vagy a gyümölcsfákon.

Két esztendő múlva apám megvásárolta özv. Sülley Laura úrnőtől a Lőrinc-utca 30. sz. terjedelmes, földszintes házat. Ebben már három lakás volt, a kerten kívül. Nekünk jutott négy szoba, két utcai, két udvari. A műhely lefoglalt két nagy udvari helyiséget, melyhez külön olvasztót kellett építtetni. Balról pedig három szép szobát kiadhattunk bérbe.

Az egyszerű Anna-utcából egyszerre csak egy igazi úri-utcába csöppentünk. Csupa csinos úriház. Itt van a város első nyomdája. Itt az úri kávéház. Itt a színház.

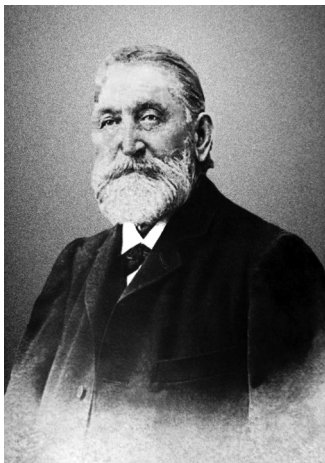
A mi saját házunkban saját kertünk is volt, melyet szerető gonddal kezeltem.

Tőszomszédunk, Bellovits Ferenc reáliskolai tanár, az esztergomi híres dalárda karnagya, jó viszonyban élt atyámmal és így Seyler Károly főszékesegyházi karnagy és zeneszerző leánya, Karolin, Bellovits Ferencné, viszont édes anyám barátnője lett.

Bellovits néni mindig engem bízott meg takarékpénztári könyveivel. És erre a bizalomra büszke is lehettem. A tanár fia Ödön, valamivel fiatalabb volt, mint én. A szép és okos fiúcska azonban tifuszbba esett, elvesztette hallását és elfeledte beszélő képességét. Vácra került iskolába. A süket nénék intézetéből azonban, mint kenyérkereső fiatalember tért vissza.

Feigler János

Márkus József

Márkus Emília

A végső ház Plesche városi (? ? ?) bérlő tulajdona volt. A Hutt-házban lakott egy igen nevezetes család. Feigler János szolgabíró volt a család feje. Híres hegedűs. Sok hangversenyét megtapsolták másutt is. Idősebbik leánya, Janka zongoraművész nő lett, akit később Márkus József még mint Budapest főjegyzője feleségül vett. Ifjabbik leánya a színiakadémiát végezte. Ki nem ismeri Haraszi Hermina nevét? És a Feigler-család férfitagja, akit még férfikorában is Cuki-nak hívtunk, Feigler Károly remek tenorénekes volt. Sok szép órát töltöttünk ebben a kedves családi körben, ahol a híres színművész Márkus Emília is gyakran megfordult.

A Feichtinger-dinasztia feje a város legérdemesebb férfija. Dr. Feichtinger Sándor nemcsak híres orvos, hanem nevezetes botanikus volt és a város közügyeiért is élt halt. Lelkesedése feledhetetlen. Négy fiú és három leány alkotta Lőrinc-utca érdekes bokrétaját.

A Wayand-házban is tenyésztett iskolatársam. A Gábrriel-ház tulajdonosa pedig éveken keresztül udvari szabónk volt.

Feichtinger Sándor

A Pissuth-házban szintén deli hölgyek és ifjak virultak.

A Horák-ház azért imponált nekem, mert ott ismerkedtem meg a könyvnyomtatás titkaival. Gyönyörrel néztem a fürge szedést, a mesteri munkát és a gépek működését.

Házunk szomszédos épülete az első kávéház volt a királyvárosban. Később a Grünwaldok szerezték meg.

Érdekes sajátága volt a mi utcánknak a pénteki halpiac. Míg jobbra a komáromi termetes kofák sorakoztak hatalmas zöldséges kosaraikkal, addig a baloldalon a halászok tanýáztak.

Az összes boltok nagyszerű pontyokat, harcsákat, kecsegéket kínáltak tiszta vizű kádjaikban. Az egyik halász-család a mi házunkban szállásolta el a kádakat és az asztalokat és bér fejében minden pénteken három font hallal kedveskedtek. Jóságú édes anyám a hideg téli napokon pedig nem egyszer küldött ki a fázós családnak meleg kávé vagy forró teát.

Közel esett hozzánk a vágóhíd. Néhány mészáros mester fiai társaim lévén, csakhamar meghonosodtam ott is. Nem a bikák vagy marhák izgató vágása érdekelt, hanem maga a húsipar. Egyébként alig volt Esztergomban nevezetesebb iparos, kinek a műhelyében vagy gyárában meg nem fordultam volna. Mindenütt érdekelt az ipar élete. Különben édes atyám is iparos volt. Asztalosságon kezdte, zongorakészítésen és egyéb hangszereken folytatta, végre orgonaépítéssel végezte.

Dédapám Pestmegyéből Csehországba került. Mint császári alkalmazott Pardubeczban telepedett meg és annak környékén házat és erdőt szerzett.

Atyám, iskolái elvégzése után Prágába ment, ahol eleinte asztalosnál inaszkodott. Segéd korában pedig a prágai orgonagyárba szerződött.

Mikor néhány év múlva fölszabadult, Bécsbe gyalogolt segédnek. Onnan nemsokára a híres salzburgi orgonaépítő, Moser Lajos szerződtette, aki éppen akkor kezdte az esztergomi főszékesegyház hatalmas orgonáját építeni.

A szabadságharc hullámai azonban atyámat is ősei hazájába sodorták. Így került Pestre, ahol Erkel Ferenc csakhamar megismerte atyám sokoldalúságát, mert tudta hogy nemcsak orgonát épít, zongorát szerkeszt, hanem hegedűt sőt egyéb hangszert is készít, azután kitűnően orgonál, zongoráz, hegedül sőt énekel is. Erkel díszes társaságában ismerkedett meg atyám Vörösmarty Mihály ünnepelt költőnkkel is.

A forradalmi világban azonban nemsokára elhagyta műhelyét és besoroztatta magát honvédnek. Görgei táborába került. Jelen volt a Csepelszigeten, mikor Görgei fölakasztatta Zichy grófot árulása miatt.

Világos után az ő sorsa is elborult. Mikor szolgálatra jelentkezett, besorozták. Mikor azonban kiderült, hogy csehországi illetőségű, rögtön szabadon bocsátották új hivatalnokaink.

Régi rokonsága révén ekkor ismerkedett meg Pest megyében, Tinnye mellett, Perbálon édes anyám családjával. Öregatyámnak, Veszeloovszky Jánosnak kis birtoka volt, de öccse Károly Csolnokon, Esztergom megyében plébánoskodott. Nála, bácsijánál sajátította el édes anyám Katalin, hajadon korában a házvezetés ismereteit. Mikor atyám meg-

nősült, rögtön Esztergomban honosodott meg. Mert a primási városban nem lakott sem orgonaépítő sem zeneszerkesztő.

Eleinte a Széchenyi-téren lakott atyám, később a Szent Anna-utcában. De mikor csehországi örökségét értékesítette, végtelen boldognak tartotta magát, hogy öregapja házában, saját házában gyökeresedett meg.

Megyéinkben és a szomszéd vidéken valami tizenkét új orgonát épített. Nagy területen az orgonákat javította. A földesurak atyámért hintót küldtek zongoráik hangolására.

Az esztergomi főszékesegyház fölszentelése után, az új orgona szerződéses szerelője volt és így rendes évi fizetés érkezett a főkáptalantól.

Már csitri gyerekkoromban hozzá kellett szoknom ahhoz, hogy édes apámat olykor két-három hónapig nem láttam. Mert megértettem, hogy az ő foglalkozása máshová szólítja. Néha tizenkét segédje volt, ha sürgősen kellett új orgonát szállítania határidőre kötött szerződés szerint.

Muki bátyám már elemista korában fölcsapott inasnak műhelyünkbe. A sokféle német segéd között magam szívesen forgolódtam, mert azok igen sok érdekeset beszéltek országaikról.

Játszva tanultam gyalulni, fűrészelni, vésni, faragni, esztergályozni, sőt cint földolgozni. Ezt tartottam a legérdekesebb műveletnek. A bécsi hajó hozta atyámnak az önt mázsa-számra téglákban. A műhely mellett külön olvasztóhelyiség épült. A hatalmas vasüstben olvasztották az ezüst fehér ércet. Az olvadt cin tetején szivárványszínű hab sistergett. Azt az egyik idős segéd óvatosan lekanalazta. Mikor már tükör fényessé vált az olvadt anyag, akkor atyám rendezte az öntés műveletét.

Volt a műhelyben két gyalupadon egy hat méter hosszú és másfél méter széles, gondosan összeállított öntő pad. Az alsó részt flanel borította. A terjedelmes lapnak tenyérnyi magas oldalfala volt jobbról balról. Ebbe illeszkedett egy különös, feneketlen faláda, melynek elülső részén, krajcár vastag, hosszú nyílás vonult végig. Vagyis az a rendeltetése, hogy az olvadt cin onnan ömöljön ki szabályosan, az alsó hézagon.

A legügyesebb legény felgyűrte ingét karjain és az izzó olvasztóból kimerített nagy fanyelű bográcsába valami 20-25 liter önt.

Atyám ebben a döntő pillanatban befutott a műhelybe. A vedres legény óvatosan megáll előtte sőtörgő hozományával. A többi legény és mi szent csöndben tanulmányozzuk az öntés nagy eseményét.

Az izmos legény ügyesen beleönti a veder tartalmát a feneketlen ládába és gyorsan félreugrik. Az olvadt cin ezüst fehér füstöt ver föl. Érezni lehetett az érc sajtószerű illatát. Atyám pedig egy-kettő-három lépésre végig tolja sínjei közt a faládát, mely folyton fogy és végül szinte likacsos lemezt hagy vissza.

Ekkor mindenki belepillant az öntő padba. Most már nem ezüstfehér, hanem homályosan okszidált. A krajcár vastagságú ónlemez is finoman göröngyös. De sehol sincs egy tűnyílásnyi lyuk sem, csak a legvégén. És ez tetszett buzgó atyámnak, mert nem kellett az egészet visszaönteni.

Diadalmasan rágyújt mindenki a saját pipájára. Az ujdonszült cinlemez lassan kihült. Ekkor óvatosan kiemelik. Olyan nemesen hajlong, mint amilyen nemes a származása. Az első cinlemezt lerakják külön helyre, a műhely oldalán rögtönzött gyűjtőbe.

Épen így keletkezett a második és másnap a harmadik lemez.

Ekkor hat gyalupadon külön cingyalukkal láttak neki a legények és addig-addig koptatták a öntvényt, míg mind a két oldalon tökéletes vastagságú és kifogástalanul tündöklő kész sípanyag nem vált belőle. A tömérdék cinforgácsot ismét a katlan emésztette meg.

Gyalulás után a polirozás kezdődött. Gyalu helyett acéllemez, melynek éle inkább fényesít, mint koptat. Még szarvasbőr hengerek is közreműködnek, csak hogy a cinnek valóságos ezüst színe legyen. A mesterfogásokat mindig maga atyám végezte. A cinsípok különféle típusai számára rendes, kipróbált mintái voltak atyám fiókjaiban. Azokat ráillesztette a tükrökre, gondosan, acélárral kijelölte a szabás helyét. A gyalupadon, acélvonalzókkal azután a segédek vagdalták le a síp részletlapjait.

A kiszabott lapokat most puhafából faragott hengerek szerint idomították fakalapáccsal. Ez a munka rendkívül óvatos és kényes. Atyám csak felügyel. A forrasztáshoz nemcsak pihent, hanem mesteri kéz szükséges. Amint a tüzes forrasztó vörösréz, melyen egy kővér csepp cin remeg végig fut a két lap előkészített árán, tökéletesen egyenletesen kell a forrasztásnak lennie. Akkor azután némi gyöngéd reszelés után, az olvasztás helye is eltűnik és olyan a cinhenger, mintha egydarabban öntötték volna.

Cizelláló segéd igen ritka. Az utolsó simogatást rendesen apám végezte, aki a sípokat össze is hangolta. Ez is boszorkányságnak tűnt föl eleinte előttem. De mikor jól megfigyeltem, jól megértettem. A cinsípot úgy hangolta atyám, hogy a cső végén ékszerész-reszelővel annyi porszemet távolított el, amennyit épen kellett és akkor az illető síp a maga saját hangját hibátlanul és hosszú mennyei érchangon fejezte ki. Hivatása szerint pedig emberöltőkre kifejezi azután a templomban.

Az összhang valóban az orgona lelke. Az érchang azonban jóval nemesebb elem az orgonában, mint a fasíp. Ennek a származása jóval egyszerűbb. A jó és szárított fenyőfa anyag már régóta készen van. Azt tehát készítik. A cinsípot azonban teremteni kell.

És hány ezer síp kell egy orgonához! Ahány ezer forintba kerül. Mert az orgonának tüdőt is kell adni, hogy a sípok megszólalhassanak. Szóval az orgonaépítés már a művészettel határos ipar.

Atyám mindig büszkén kijelentette, hogy az orgona az összes hangszerek királya és így az Isten legméltóbb dicsőítője. Boldog volt tehát, valahányszor új orgonát rendelt nála valamelyik kegyúr vagy község.

Bátyám, aki négy évvel volt idősebb nálam, valóban méltó utóda volna atyámnak, ha olyan korán el nem hagy minket. Vendel öcsém négy évvel volt ifjabb nálam, Pepi öcsém pedig 1863-ban született.

Bátyám édesanyám kék szemét, szóke haját és gyöngéd szívét örökölte. Szelíd és me-rengő természete volt. Szerette a szép meséket, a virágokat és a zenét.

Vendel öcsém aki miután a reáliskolát végezte, nagyon csinos, de nagyon csintalan fiú volt. Nem tudom bizonyosan: hányszor pottyant a Dunába utcánk végén? Hányszor lezuhant a szederfánkról?

József öcsém pedig már csöpp gyerekkorában leforrázta magát a konyhaszekrényen álló forralt tej-lábassal. Azután elütötte az utcán egy megbokrosodott ló összezúzódtott kocsija. És hányszor sebesült meg ádáz ellenségei vércsekarmaitól! Egyszer azt kérdeztem tőle, mi szeretne lenni? Cukrász, felelte.

Naplómból írom ki ezt a részletet is szüleimről:

Áldja meg az Isten az én apámat,
Neki köszönhetem, ami most vagyok,
Ő vigasztalt, ha lesújtott a bánat,
Ő mellette mily boldogok a napok!

Büszke önérzettel hirdetem valóban mindig, hogy az én apám derék férfiú. Lerótt a kötelességét Isten, a haza és a társadalom iránt. Ezért szeretem édes apámat. De azért is mert ő szintén szeret. Végtelen örömmel zongoráztam azt az indulóját, melyet ő szerzett és Kamenszky urnőnek ajánlott.

Amilyen férfias és erélyes atyám, annyira szelíd és érzékeny az én édes anyám, akinek valóságos költeményei voltak kézimunkái és hímzései.

Róla is ez a fohász száll ki naplómból:

Valahányszor szent imára
Nyílik az én ajkam,
Édes-kedves, jó anyámért
Száll az égbe e dallam:
Áldja meg az Isten minden lépését
S éltén öröm ragyogjon csak szerteszét!

Tanításai, intelmei mindig jólestek szívemnek, mert tudtam, hogy édes anyám csak jót akar. Meg fogom-e vajon valamikor hálálni az anyai szeretet jóságát? Hányszor nem birtam erre a nehéz kérdésre vigasztaló választ találni.

Boldog családanya, mintszerű háziasszony volt az én imádott jó anyám, aki könnyes-re csókolta ajkamat, midőn ezt a diák versikét olvasta:

Rózsabimbók és virágok
Díszlenek a rózsafán,
Bimbók még az én öcsém,
Virágok én és bátyám.

Aggódó szívvel gondoltam valóban már ekkor arra, hátha néhány év múlva szerte szét hullunk, mint az oldott kéve?

1867-8-ban végeztem az első gimnáziumi osztályt. Direktorem volt a kedves Ferenczy Jakab, osztályfőnököm Szundy Konrád, a jeles gyorsíró, aki a magyart, latint és szám-tan-mértant adta elő. Fekete Tivadar a remekkezű s az alsó osztályok hitszónoka tanította a hittant, a szigorú fizikus, Kühn Rajmund a szépírást. A világiak közül a kedélyes Kaán János a szabadkézi és mértani rajzot, a gnóm természetű uszodatulajdonos Korányi József pedig a tornát képviselte. Gulyás Elek, a felső osztályok hitszónoka kezelte ifjusági könyv-tárunkat, kincstárunkat.

Vaszary Kolos akkor világtörténetet adott elő a három felső és nemzetit a nyolcadik osztályban.

Ez az ötvennégy eleven iskolatársam volt: Bauer Ferenc, Bauer Lénárd, Bőgér István, Brenner József, Burány János, Csáky Béla, Dezsericzky Gyula, Fáy Sándor héber, Forster Kálmán, Gangel Ferenc, Grubics (Gyarmati) József, Gyurcsek Gyula, Horner Béla, Kasztovszky József, Katona Lajos, Keményfi Géza, Kollár Károly, Kosztolányi Béla, Kottla Károly, Kovách János, Kovács Mihály, Kulcsár Árpád, Kullman Géza, Kunn Ignác, Kuthy Károly, Latky Albert, Lencz István, Mattyasóvszky Leó, Maurovich Fábián, Meczker Károly, Metsz József, Mieselbach Adolf héb., Mihály Ignác, Miklósy Imre, Mohácsy István, Omaszta Béla, Ottlyk Ottó, Palkovics Ferenc, Pintik József, Polyák Kálmán, Pongrácz Béla, Rayner János (kimaradt), Riedl Avar Rezső, Scheiber Sándor héber, Schwarz Kálmán héber, Seres László, Sziklay Jenő, Tauber Nándor héber, Taxner Béla, Varga Rezső, Viszkoczill József, Vysznyovszky István és Wayand Géza.

A második osztály tagjai közül jól ismertem a következőket: Bedrus József, Brzorád Nándor, Burián Lajos, Cziglányi Lajos, Ehrenguber Rezső, Feichtinger Ernő, Fischer József, Földváry István, Gonda Béla, Győrffy Lajos, Horváth Kálmán, Kartaly István, Keményfi Lajos, Kugyelka Ferenc, Lettel Gyula, Lutilszky Lajos, Mihalovics Lajos, Nagy Elek, Pach Antal, Páva József, Pethő Károly, Pisuth Rezső, Port Albert, Renner Adolf héb., Szalé Lajos, Taxner Károly, Tergina Gyula, Weill Zsigmond héb. és Zsarnóczy László.

A másod osztályos még csak bátyám, a harmadikos pedig már nagybátyám volt velem szemben. Mégis akadt ott is ösmerős: Acsay József, Brzorád Rezső, Feigler Károly, Gogola Ferenc, Heimlich János, Hertlik Mihály, Krajcsovics Károly, Lőrinczy Kálmán, Merényi Lajos, a két Paczolay, Rauchbauer József, SárGay Antal, Schönbeck József, Walter Gyula, Zubovycs Román.

A negyedikesek már igen távoli rokonaink valának. Mégis akadt innen is néhány megközelíthető, pl. Hajnali Kálmán, Hartmann Márton, Haszelmayer (Hamas) Vince, Hatz Kálmán, Palkovics Károly, Perger Lajos, Scwarczell Gyula, Selcz József, Wilcsek Gyula.

Walter Gyula

Az ötödik osztály nekünk az ötödik világrészt jelentette. Itt már csak köszönési viszonyban lehettünk néhányval: Ilyen nyájasan leereszkedett hozzánk Brázda József, Burány Imre, Czibulya Gyula, Farkas Ferenc, Fáy Zsigmond a héber, Feichtinger Elek, Fiala Ede, Futó Ferenc, Hermán János, Kanter Károly, Klement Ferenc, Lettel (Erős) Rezső, Malina Gyula, Nedeczky Pál, Preszler Károly, Rátkay László, Schönbeck Ignác, Seyler Vilmos, Steiner (Simonyi) Zsigmond, Szmatanay József, Szölgyémy János és Wallfisch (Vállas) Rezső h.

Kanter Károly

Rátkay László

Steiner /Simonyi/ Zsigmond

A hatodik osztályból már csak látás szerint ismertük a következő híresebb diákokat: Berzeviczy József, a két Bolgár, Endre és István, Csarada János, Csernoch János, Czibulya László, Geiger Ferenc, Hyross Imre, Kelndorfer Károly, Kis József (nyergesújfalusi), Kubicsk Ferenc, Kudora János, Majzon István, Pathó József, Perl Samu a héber, Székesváry Imre, Tolnay Lajos, Vittek István és Wayand Ignácot.

A hetedik osztály korifeusai voltak: Balkay Adolf, Barta Ármin, Berger (Berényi) Gyula, Farkas Lajos, Kamenár István, Kempfner Izsák héb., Kropácsi Jenő, László István, Lüleý János, Magos Sándor, Magurányi József, Martincsek János, Mattyasóvszky Kálmán, Mészáros Alajos, Pohlencz Alajos, Sült József, Szmatick Antal és Venczell Károly.

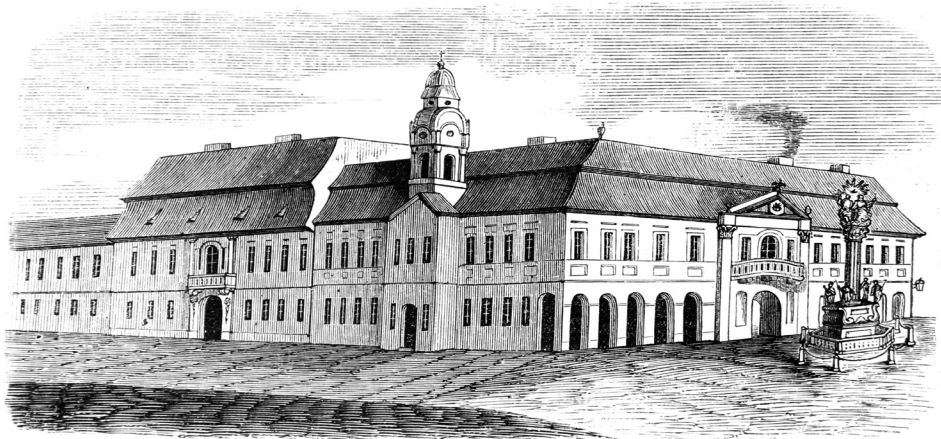
A nyolcadik osztály nekünk kis csermelyeknek, már valóságos atlanti óceán volt. Csak a tekintélyeket ismertük névről: Ámon Béla (az évkönyv szerint Ede), Blaskovich Béla, Bolgár József, Dalmady Sándor, Fekete László, Fleischmann Ferenc, Forster Géza, Gangel Alajos, Gasparik József, Hoffmann Ferenc, Jurkovich Ottmár, László Mihály, Meszéna Kálmán, Meszéna Lajos, Meszinger Lipót a héber, Németh József és Zsigárdy Gyula.

Négyszázharminchárman jártunk akkor a régi épületbe, ahol tizenhárom bencés tanár fáradozott velünk.

Csernoch János

Esztergomi városbáz, gimnázium és megyebáza

Három eseményt örökítettem meg ekkor első osztályos gimnazista koromban.

Az első szerint egy vízivárosi lakatos fiával behatoltam a Vár oldalán nyíló barlangba. Eleinte lehajolva, később térdelve, végre csúszva haladtunk a sikátorban, mely belül tágas helyiségben végződött. Vidáman világított kis lámpánk a barlangban, ahol nyugodtan aludtak a denevérek.

A sziklafal meglehetősen kormos volt. Ha ráütöttünk csákányunkkal, lehullott a porló réteg és alatta gipszpala ragyogott. Hozzáfogtunk az ásáshoz. Társamnak csákánya, nekem kis kézikapám segített. Jó félméternyire még mindig csak homokos porrétegben dolgoztunk. Egyszerre csak korhadt rongyok kerülnek napfényre. A limlom között rögtön talált társam egy ezüst törökgyűrűt. Nemsokára az én szerszámom egy tör nyelébe ütődött. Gondosan eltávolítottam a száraz hulladékot és íme – kihúzom a gödörből az elég ép tört. Visszaraktuk szemetünket a verembe és kincsünkkel az ősi gyalogúton, Vizivároson termettünk. Gyula megmutatja azt a pecsétgyűrűt az apjának. Az öreg Dezsericzky már régóta ismerős volt ilyen holmikkal. Meg is határozta rögtön, hogy az csakugyan ezüst, török pecsétnyomó gyűrű.

Mikor pedig a törömet bemutattam, mint aki valamelyik régi ismerőseivel találkozott volna, elkezdett a (? ? ?) fia nevetni. Kézbe vette a tört és megmagyarázta, hogy ez vérárkos hajító tör, melyet a törökök ügyesen kezeltek.

A második esemény az volt, hogy koratavasszal naponként kijártunk, lecke és uzsonna után, a Borjúmezőre és ott pimperepaxot meg kifutóst játszottunk. A labdákat akkor még fűrészporral töltöttük posztógömbölyegbe, végre gordiusi csomókkal erősítettük meg.

A harmadik esemény minden szünidő derekán persze a perbáli búcsú volt. Akkor az egész familia kikocsikázott Pestmegyébe. Öregapámnak szép háza, pompás lugasa, egyszerű méhese és nagy kertje, kitűnő nyerges lova volt. Tehát néha a vakáció felét is szívesen ott töltöttük.

De az első osztálynak magának is külön három eseménye volt – naplóm szerint.

Először láttunk akkor életünkben eleven minisztert. És hozzá még az első magyar kultusz-minisztert az alkotmányos korszakban. És ráadásul egy híres író és költőt. Úgy történt, hogy Eötvös József báró meglátogatta Simor János hercegprimást. És ezúttal meglátogatta a magyar kultúra főpásztora, az esztergomi kultúraklot, a mi főgimnáziumunkat is. Lipovniczky István miniszteri tanácsos, igazgatónk és tanári karunk és Kollár Antal polgármesterünk kíséretében tanulmányozta iskolánkat, mi pedig titokban tanulmányoztuk a Széchenyi-térről a nagy eseményt.

A második iskolai eset is emlékezetemben marad. Ferenczy Jakab áldott emlékű igazgatónk harmincéves tanári és igazgatói érdemeiért Ferencz József lovagrendet kapott. Május közepén ültük meg ezt a kedves iskolai ünnepet, mikor a város polgármestere tűzte az érdemes férfi mellé a király kitüntetését a mi harsány éljenzésünk között.

A harmadik emlék is megörökítésre méltó. Dr. Lutter Nándor főigazgató köszönte meg a minisztérium nevében Majer István pályadíjait, melyeket aranyban, ezüstben vagy értékes díszkönyvekben szokott a derék diákok jutalmazására küldeni.

Akkor még nem értettem meg rögtön, miért hívták a nyájas és művészelkű fiatal főpapot István Bácsinak. Mikor azonban egyszer kezembe került az ő híres István Bácsi Kalendáriuma, akkor azután kapiskáltam a csíziót.

A második osztályban már más tanárokat kaptunk. Wargha Samu, a kiváló klasszikus lett a alsó négy osztály hitszónoka és hittanárunk. Martos Arnold osztályfőnökünk adta elő a magyart, a latint sőt a földrajzot is. A szigorú Hanniker Timót szigorította a számtant. Tavalyi osztályvezetőnk, Szundy Konrád magyarázta a természetrajzot. Kaán János kezelte ismét a szabadkézi mértani rajzot és a pattogó kis Korányi József a tornát.

Már az első napon észrevettük, hogy következő tizennégy társunk ismétlődő lett vagy pedig kimaradt: Bauer Ferenc, Bögér István, Burány János, Kovács János, Kulcsár Árpád (ez a kettő év közt), Kuthy Károly, Latky Albert, Lencz István, Metsz József, Mihály Ignác, Palkovics Ferenc, Polyák Kálmán, Seres László, Varga Rezső. Többnyire gyöngé tanulók voltak.

Hat új iskolatársunk jelentkezett: Bedrus József ism., Ekkert Antal, Eltzenbaum György, Konkolyi Thege Pál, Nécsey Imre és Páva József ism.

Lipovniczky István

Majer István

Szomorú eseménynek lettünk azonban részesei az idén, mikor Fister Tiborc tanárt temettük. A buzgó bencés még tavaly három felső osztályban tanította a latint. Februárban temettük főgimnáziumunk halottját, aki 68 éves korában boldogult.

Pisuth István polgármester öt uszodai szabadjegyet ajándékozott intézetünknek. Eből az egyik reám esett.

A hittani vizsgálatokon Paunác Mihály prépost, érseki biztos szendergett békésen. A legjobb önképzőkori dolgozatot írta Molnár István VII. o. pályadíjas tanuló „Illemszabályok a művelt ifjak számára.”

Az ifjusági daloskört Hulényi Ferenc városi karnagy vezette szép sikerrel.

Molnár István, rudinai

Számord Ignác

Vaszary Kolos

Az első osztálybeli öcséink közül a következőkkel pajtáskodtunk: Acsay István, Bakay Oszkár, Brzorád (Bezerédi) Gyula, Földváry Imre (Pista öccse), Gieszwein Jakab, Ivanics Gyula, Keresztes Gyula, Kohn (Kelen) Izidor, Kövér János, Magyary Lajos, Paulovics Károly, Skadra János, Soóky Béla, Számord Ignác, Szölgyény Ferenc, Uhlár Gyula és Wiplinger Róbert.

Ebben a tanévben tanultam meg úszni nyolc nap alatt. Az ifjusági könyvtárból buzgón olvastam. Ekkor kezdtem a kiválóbb olvasmányokból kivonatokat írni.

A harmadik osztályban új változásokkal találkoztunk. Vaszary Kolos Győrbe ment igazgatónak, helyébe jött Torday György, az esztergomi eredetű filológus. Hanniker Timót plébániát kapott. Új tanár Koltay Irén. Martos Arnold – hála az égnek megmaradt kedves osztályfőnökünknek. Három tárgyat tanított: magyart, latint, földrajzot. Wargha Samu lett hittanárunk, Torday György adta elő a németet, Koltay Irén a számtant, Szundy Konrád természetrajzot, Kaán János szabadkézirajzot és Hulényi bácsi a műéneket.

Ekkor kezdődött a Segítő Egyesület kezdete. Az első gyűjtést 288 frtot Takarékbba helyezték. Ebben az évben vonós zenekar keletkezett az ifjuság köréből. Kitűnő prímhegedűs volt Taxner Béla.

A mi osztálytörzsünkben is változást tapasztaltunk. Elmaradtak sorainkból: Eltzenbaum György, Grubics József, Gyurcsik Gyula, Horner Béla, Kasztovszky József, Keményfi Géza, Kovács Miska, Meczker Károly, Mieselbach Adolf, Miklósy Imre, Omaszta Béla, Pongrácz Béla, Schwarz Kálmán és Szkalka Ferenc.

A kidültek helyébe új diákok jelentkeztek: Belányi Tivadar, Bieber József, Fábry Miklós, Gúta József, Gutfreund Nándor, Jugán Gusztáv, Krieser Arnold, Kubina József, Kullmann Géza, Mrkvicska János, Ondrejkovics Gusztáv és Pergyoch Antal.

Az idén érdekes pályaművet írt Szölgyémy János VII. o. tanuló „Esztergom hegyei és dombjai” leírásával.

Az ifjúsági könyvtárban majdnem ezerkétszáz kötet van.

Az első osztályba új nemzedék került. Ezek közül való: Brucsy Gyula, Deszáth Gyula, Faller Ferenc, Farkas Elek, Koren Ödön, Kosztolányi György és József, Lajszky János, Lőwy (Lányi) Adolf, Márkly Géza, Nagy Alajos, Palkovics Jenő, Szabó Gyula, Szabó Mihály, Szmátlík István, Wiplinger Ödön, Madách Imre és Pál, mint magántanulók.

Ebben a tanévben egészen elsajátítottam nemcsak a német társalgást, hanem az írást is. Az egész szünidőt Perbálon töltöttem nagyszüleimnél és Budakeszin nagynénémnél.

Ekkor mutatta meg nekem először nagyapám Budát és a várból Pestet. Sohasem érzett boldogság áradt akkor reám.

A IV. osztály már a főgimnázium küszöbe és egyúttal döntő gerince is. Már komolyan veszi mindenki hivatását. Hiszen olyan atyai jószágú tanáraink vannak. És mégis sokan visszaélnek ezzel a jóssággal. Rendesen azok válnak ki a sorainkból.

Beiratkozás után nem jelent meg: Andráskovics István, Bedrus József, Belányi Tivadar, Bieber József, Csáky Béla, Dezsericzky Gyula, Ghillányi István, Gúta József, Jugán Gusztáv, Kullmann Géza, Mrkvicska János, Nécsey Imre, Omaszta Béla, Ondrejkovics Gusztáv, Pergyoch Antal, Sziklay Jenő, Szkalka Ferenc.

Ujoncaink: Baross István és Kálmán, Bogdola Károly, Chovancsák István, Füzek Sándor, Hesztera Pál, Huróczy Boldizsár, Lőwi Győző héber, Maráz István, Nozdroviczky Miklós, Ordódy Bertalan, Riedl Lajos és Visnyovszky István.

Ismét a nemes szívű Ferenczy Jákó érája alatt, áldott Martos Arnold a mi osztályfőnökünk és a latin tanára. Új tanárom Mann Honór a német nyelvet adja elő és Koltay Irén a mennyiségtant. Wargha Samu a hittan és történet tanára. Kaán János a rajzot és a tornát a parányi Korányi kezeli.

Ekkor már tudtuk, hogy tanáraink nemcsak szüleink helyettesei, hanem Istentől hivatott férfiak, akik megmentik lelkünket a rossztól és megnevelik azt hasznos ismeretekkel. A negyedik osztály sok tanulónak valóban válaszút. Aki egyházi pályára készül, az egyházi tudományoknak szenteli magát. Aki világi pályát választ, az a világi tudományok alapos ismeretére szorul.

Sajnálatos, hogy többen, épen tanulmányaik kezdetén kedvetlenednek el és másutt keresnek szerencsét; de ha ott sem végzik kötelességeiket, korán elvesztik jövőjüket. Új legionáriusok érkeztek ismét a teljes létszám fönntartására. Ekkor jelent meg az I. osztály-

ban Blaske Emil, Hajnali Gyula, Keményfi Béla és János, gróf Stomm Lajos, Szvoboda Károly, Tauxner Árpád és Kálmán.

Midőn az 1870-71 tanévi értesítőt tanulmányoztam, azt vettem észre, hogy a négy év előtt ötödik osztály kilencvenhat tanulója közül csak harminc maturált, kétharmada tehát máshová tűnt. A nyolcadik osztályban eszerint az ötven maturánsból húsz máshonnan érkezett.

Ez a változatosság, ez a folytonos mozgékonyság nem volt egyéb, mint az élet hullámainak természetes példája.

III.

Főgimnazista korom

Jó fejfel magasab, vállban erősebb, reményben és némi büszkeségben gazdagabb diákcsoport került a főgimnáziumba négy esztendei csata után.

Itt már megszűnt a tegeződés. Tanáraink még a szidás szótárában is választékosabbak lettek. Szóval ifiurak lettünk, tehát Esztergom társadalmi életében is már számba vehető rangsorba emelkedtünk. Eleget csiszoltak rajtunk a mi mestereink!

Kevesebb zsebkendő, de több nyakkendő kellett. És akkor már az utcán is adtuk a főgimnáziumi tekintélyt. Milyen mélyen alattunk tűnt el ekkor előttünk az első osztály! Olyan formán, mint mikor az első deákiskolába kerülve nekünk a liliputi első elemisták. Új világunkban persze néhány új tanárt is kaptunk. Az első Abday Asztrik, aki a görögöt tanította, a másik Torday György, aki szülőföldink, a világtörténetet. A bársonykező és szavú Fekete Tivadar adta elő a hittant, Mérey Ágost a magyart, Wargha Samu a latint, Szundy Konrád a mennyiségtant és természetrajzot, Mann Honor pedig, az osztályfőnök úr csak a németet. Hanem annál jobban érezte hadvezéri hatalmát. Remek, bodros hajú, férfias, szép germán fej, erélyes de szabályos orr, dacos ajak és szelíd kék szem jellemezte! Gyorsan lobbant, gyorsan megszelídült. Már az első órán alaposan megismerkedtünk impozáns gesztusaival és gazdag változatú hanganyagával. Tehát alaposan tanulmányoztuk. De amilyen szigorú volt az iskolában, olyan végtelen kedves az otthonában. Remek kézikönyvtárát és vadászfegyvereit éppen olyan érdekesnek találtam, mint osztályfőnökömet otthoniasan.

Mann Honor valóban érdekes tanulmányfej maradt előttünk. Hanem egy érdekes és érdemes bencés tanár Kovács Ábel, aki az esztergomi Iparbankot tervezte és Kaán Jánossal alapította, elhagyta Esztergomot.

Minket is elhagytak a tavalyi negyedikesek közül a következők: Baross István és Kálmán. Bogdola Károly, Krieser Arnold, Nozdroviczky Miklós és Ordódy Bertalan.

Új juhok lettek a mi aklunkban: Argay Géza, Bakó István, Baross Árpád, Boldizsár (az évkönyv szerint Boltizár) Béla, Czike, Eipl, Fekt, Gulyás, mind a négy Ferenc, Hajnal István, Kubinszky János, Lippner Jakab héber, Majzon János, Némethy Károly, Polák István, Schwarz Manó héber, Szechányi Mátyás, Szulovszky Alajos, Végh Antal és Walter Henrik ismétlődő.

Az önképzőkörnek már jogos hallgatói lettünk. Térffi Ödön elnökösködése alatt legszebben szavalt Földváry Pista és legtöbbet írt Futó Ferenc, aki ekkor futtában négy pályadíjat vágott zsebre a mi szokatlanul nagy irigységünkre.

Ismét megismerkedtünk a mi kultuszministerünkkel. Ekkor már Pauler Tivadar volt Eötvös utóda. Május elején látogatta meg összes osztályainkat. Átnézegette az osztálykönyveket, sőt szertárat és mellékhelyiségeket is.

Latin óránkon benyitott hozzánk. Épen én kerültem ki a katedra elé Ovidiusszal. A szigorú tanár előbb megvizsgálta könyvemet, nincsen-e benne valami puska. És akkor ugrott föl katonásan az egész csapat diák, mert a nagyúr nagy sebesen megjelent a direktorral.

Wargha Samu meglepetésében akkor véletlenül leejtette Ovidiuszát. Én udvariasan utánakaptam, de abban a pillanatban összekoccant két fej. A tanár ekkor szemüvegét is leejtette. A miniszter finoman mosolygott. A direktor az osztályt figyelte. A nagyúr pedig azt mondta: folytassa csak tanárúr! Folytattam tehát, vagyis megkezdtem Ovidiuszt.

Bámulatos szerencsémre a híres elégia: [cum subit illias illustris tissima noctis imago stb.] felét már szórul szóra tudtam és értettem és így pompásan felelhettem. A miniszter akkor más fiút hívott ki. Az is tudott. És ezután kezét nyújtott a folyton hajlongó klasszikus tanárúrnak, kifejezve magasztos meglegedését és eltűnt.

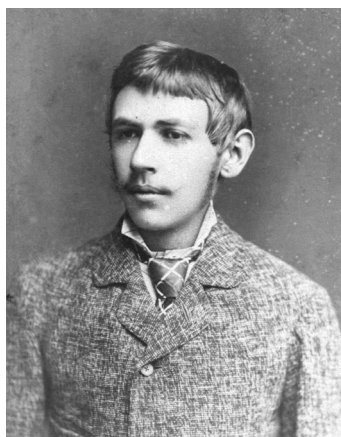
Tanárunk azonban nem volt meglegedve az osztállyal, mert sokan mosolyogni mertek, mikor a miniszter mosolygott. Pedig valóban tudósan tanított és mi szívesen hallgattuk alapos magyarázatait. Híres alaposságára vallott ez a mondása: Úgy kell ismernünk a klasszikusokat, hogyha gombostűvel átszúrnám a könyvet, mindenki tudja, milyen sort, sőt milyen szót lehet ott konstatálni.

Hanem Abday Asztriktól furcsán kezdtük a görögöt tanulni. Minthogy itacista volt, tehát Athenae szót így kellett ejtenünk: Aohiné! Amit az atacisták Athénének ejtenek.

Míg mi az ötödik osztályt végeztük, az újabb nemzedékből ismét berukkolt az elsőbe a következő újonc: Dolézsál József, Feichtinger Sándor, Fekete János, Fränkl (Faragó) Gyula, Fried Ármin, Hutt Árpád, Kaán Károly, Klinda Károly, Obert Gusztáv, Perényi Árpád, Prokop Gyula, Scheiber (Szántó) Zsigmond, Szalay József és Wimmer Kálmán.

Pauler Tivadar

Prokop Gyula

Szerencsésen átevezve a hatodik osztályba, körülbelül megmaradt ötvenes létszámunk. Pedig tizenhárman buktak csak latinból.

Mélyen megilletődöttünk azonban, midőn híres igazgatónk, Ferenczy Jákó, aki majd húsz évig végezte igazgatói tisztét, súlyos betegsége miatt visszavonult és helyét Hollósy Jusztniánnak engedte át.

Két tanárunk is eltávozott: Abday Asztrik és Koltay Irén. Új tanárok lettek Erődi Dániel és Chobot Márk.

A hatodik osztály főnöke lett ismét a népszerű Szundy Konrád, ki a magyart adta elő. A hittan Fekete Tivadar, a latin a klasszikus Gulyás Elek, a görög Wargha Samu, a német Mann Honor, a történet Torday György, a mennyiségtan Hollósy Jusztnián igazgató úr és a vegytan pedig Jagicza Lajos kezébe került.

Hollósy Jusztnián

Az önképzőkört már Erődi Dániel vezette. A múlt évi pajtások közül elmaradt: Argay Géza, Bakó István, Bednárík Mihály, Hajnal István, Huróczy Boldizsár, Kubinszky János (aki huszárnak csapott föl), Riedl (Avar) Rezső (aki lap- és könyvkiadó hivatalba ment), Schwarz Manó és Szechányi Mátyás (aki vándorszínész lett).

Új bajtársaink lettek: Bély Gyula (az évkönyv szerint Imre), Jancsó Gyula, Kosznács Ferenc, Kubányi Béla, Kuliffay Antal, Mrkvicska János, Novák Rezső, Pethes Géza, Póhl János, Richter István, Simek Péter, Walter Henrik ism. és Wenninger Mátyás.

Az új felfrissítő elemek közé tartozott az első osztályban: Hulinyi Győző, Kardhordó Árpád és Weisz Sándor a kiemelkedőbbek közül.

Hogy mi minden egyéb történt még ezenkívül, arról külön fejezetekben számolok el máshol, hogy az egyenletes előadást itt meg ne szakítsam.

Ötven helyett már csak harmincnégyen találkoztunk a hetedik osztályban 1873-ban. Elmaradt: Bély Imre, Chovancsák István, Czike Ferenc, Epölyi Ferenc, Jancsó Gyula, Kosztolányi Béla, Kottara Károly, Kubányi Béla, Kubinszky János, Kuliffay Antal, Lipner Jakab, Maráz István, Mohácsy István, Némethy Károly, Novák Rezső, Pethes Géza, Póhl János, Polák István, Richter István, Riedl Lajos, Simek Péter és Soltész Lajos.

Új kollégák: Kunn Ignác, Máriássy Gyula, Ordódy Bertalan, Rusznyák Samu héber és Weninger Mátyás.

Megfogyva bár, de törve nem, küzdöttünk tovább.

Tanárválság is volt, mint rendesen.

Gulyás Elek és Jagicza Lajos tanárok a főapátsági egyházkerületbe kerülvén, helyettük Bors Mihály és Ferenczy Lukács érkezett.

Osztályfőnökünk lett a matematikus Chobot Márk, ki a mennyiségtant adta elő. A hittan Fekete Tivadar, a latin Ferenczy Lukács, a magyar Erődi Dániel, a német Mann Honor, a görög Wargha Samu és a történet Mérey Ágost tárgya lett.

Érdekes filozófiai értekezés jelent meg ekkor Mann Honór tanártól értesítőnkben ilyen címmel: „Az analiticaí és syntheticaí módszer”.

Új rekruták jelentek meg az első osztályban többek közt: Perényi Kálmán, Rédly Sándor, Szilárd Ferenc és Tóth Imre.

Sok minden egyébről másutt.

Vidám és változatos vakáció után végre a nyolcadik osztályba kerültünk. Volt bizony már közöttünk néhány szakálás öreg, és néhány bajszos nesztor, és sok mohás ifjonc és képzelt bajuszú ficsúr.

Megint hattal fogyatkoztunk. Máshová ment szerencsét próbálni Bauer Lénárd, Gulyás Ferenc, Kosznács Ferenc, Mrkvicska János és Szepesi József. Elbuktak a csatatéren: Boldizsár (az évkönyv szerint Boltizár) Béla, Katona Lajos és Máriássy Gyula.

Új bajvívó: Kmetty Mátyás m.t. (aki horresdum dik-tum kilenc tárgyból bukott!) és Némethy Károly.

Új üstökös jelent meg iskolánk egén, midőn két év után Dr. Hollósy Jusztinián direktorunk dömölki apát lett és utóda a híres fizikus Fehér Ipoly, aki mindjárt tanárunk is a természettanból.

A hittan ismét Fekete Tivadar bársony kezébe került. A latint Wargha Samu, a görögöt Hollósi Rupert (etacista), a magyart Erődi Dániel, a filozófiát és németet Mann Honór, aki osztályfőnökünk, a történetet Mérey Ágost, a mennyiségtant pedig Bors Mihály tanította. Bors Mihály rendkívül népszerű tanár volt. Mindig jókedvű és férfias. Csak az o betűt ejtette a-val, azért hívtuk egymás közt Bars Mihálynak.

A műéneket még mindig Hulényi Ferenc, a tornát már Fekete György gyakoroltatta. Mérey Ágost nagyszerű előadókészséggel rendelkezett, élvezet volt magyarázatait hallgatni.

Egész új tanárok: Hollósi Rupert, Horváth Mátyás és Zanathy Bódog. Három galamb a mi zajos állatkerünkben.

Leírhatatlan szomorúságban volt részünk, midőn egykori szeretett osztályfőnökünket, Martos Arnoldot temettük május végén. Még csak negyven éves volt és tizennyolc évig tanárkodott. Magyar díszben emeltük koporsóját a halottas kocsira. Majd megszakadt a szívünk... Könnyezve énekelte ifjúsági daloskörünk is a gyászdalokat.

A végtelen nagy fájdalmat azonban nemsokára enyhítette az érettségi vizsgálatok nagy gondja. Június há-

Fehér Ipoly

Lutter Nándor

rom végső napján végeztük az írásbeli dolgozatokat, július közepén pedig, két napig Dr. Lutter Nándor főigazgató úr elnöklete alatt a forró szóbeli vizsgákat.

Huszonhárman voltunk mi, a harctéren, a rendes nyolcadosok. Tizenkilenc papnövendék gyarapította a maturálók létszámát. [Ezeket ideális menyasszonyoknak hívtuk.] Tehát negyvenketten kerültünk össze. Ezek közül jól érett öt, érett huszonhét, visszalépett hét. Papi pályára készültek a papnövendékek, gazdaságira nyolcan, jogtudományra hatan, orvosira öten, tanárira ketten, műszakira csak egy. Ezek az adatok azonban olykor-olykor megváltoznak az életben. Mi pl. öten indultunk tanári pályára, és pedig Bednárík Mihály és Fekete Feri érsekújvári, Ekkert Antal és én esztergomi, Némethy Károly nagytapolcsányi maturáns.

Ez évben kétszázharmincnyolc tanulója volt főgimnáziumunknak. Utolsó esztendőknél új raj érkezett az első osztályba. Ezek közül való: Baross Károly, Bartha Adolf, Mellinger Béla, Merényi Ferenc, Miklósy József, Pethes Lajos, Rédly Gyula, Schalkász Ferenc, Schmied Gyula, Szölgyémy Gyula és Thuránszky Zsiga.

Istenem! Hány száz érdekes név és hány száz tanulságos emlék csoportosul itt naplomban! Valóságos kultúrtörténeti adatok sorakoznak egymás után.

Ezeket egészítem ki még néhány tanulságos följegyzéssel:

A mi daliás elődeink, a keserves Bach-korszakban valóban szomorú viszonyok közt tanultak. Mi már az alkotmányos kor hajnalának csillagai voltunk.

Gulyás Elek tanáromtól kaptam azt az értesítőt, mely az előbbi évtizedről tájékoztat. A füzet címe: A Pannonhalmi Szent-Benedek-Rend esztergomi Nagy-Gymnasiumának Programja az 1855 tanév végén. Nyilvánítá Ferenczy Jakab Igazgató. Esztergomban nyomtatott Beimel Józsefnél.

Jellemzi a kor hangulatát német nyelvű értekezése: Rathschläge zur Behandlung der griechischen Sprache an magy. Gymnasien. (Vélekedések a görög nyelv kezelésére a magyar gimnáziumokban.) Bizonyos, hogy bencés tanár írta. De érthető, hogy nem írta alá nevét.

Érdekes adatokat közöl a Bach-korszaki értesítő főgimnáziumunk tanévről. Ugyanolyan írással közöljük:

„1854-55 tanév Oct. 1. a Szent Lélek segítségül hívása mellett az igazgató által ünnepélyesen bemutatott sz. mise áldozattal nyitott meg. Az előadások Oct. 2. kezdetek meg.

Oct. 4. az egész Gymnasiumra nézve ünnep volt; az összes ifjuság csinosan öltözve, tanárai kíséretében lobogó alatt vonult ki az érseki ideiglenes főtemplomba (A Vizivárosi plébánia templomába.) résztveendő a' közájtatosság „s imában, mely a' batalom Urához röpitett annak boldog és szerencsés uralkodásáért, kit az isteni gondviselés jámbor alattvalói boldogítására rendelt.

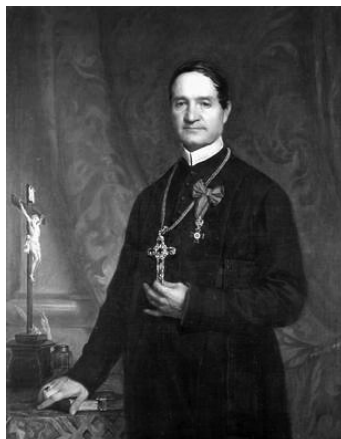
Emlékezetes marad tanintézetünk évlapjain Oct. 13., melyen Mélt. és ft. Rimely Mihály pannonbegyi főapát úr, ez intézetnek nem csak kegyura, hanem mindenenkben áldozatkész gyámolítója, emelője, minden osztályt magas látogatásával szerencsétleni méltóztatott; számosakhoz alkalmas kérdéseket intézvén, serkenté őket az erényre, vallásosságra, előljáróik 's törvények iránti

kész engedelmességre, a' hit 's egyházhozi bizalmas, őszinte ragaszkodásra, a' régibb úgy, mint a' bazában divatozó élő nyelvek szorgalmas tanulására; ekép nemes buzgalmának, atyai vonzalmának, nyájas leereszkedésének kitörölhetlen nyomait bagyá emlékül a' bálás tanulók szívében.

Febr. 16. és 17. különös szerencsében részesült a tanintézet az által, hogy azt cs. és k. iskolai tanácsos Nagyságos és ft. Dr Haas Mibály prépost ur, ő Szentségének titkos kamarása 's Ferencz József Császár lovag rendjének vitéze hivatalos látogatásával megörvendeztetni kegyeskedett. Minden osztályban buzamosan időzött, a' tanulókat a' neki olly annyira saját nyájasság 's leereszkedéssel, a' tanulmányok minden ágából tárgyavatottan, ő maga kérdezgeté; figyelemmel átvizsgálá az osztálykönyveket, megjelent az ifjuság isteniszolgálatán, átnézte a' museum physicum gyarapodását; 's miután az intézet kül- és belállapotáról magának biztos tudomást szerzett, a' tanártestületet gyűjté maga körébe tanácskozmányra, melyben a' tapasztaltakon örömet fejezvé ki, a' magas ministerium rendeleteinek pontos foganatosítását jövőre is bathatosan ajánlani 's a' tanártestületet kitartásra buzdítani méltóztatott; rövid, de felejtethetlen itt létének szelíd 's nyájas bánás módja, kedves modora, szakavatott 's bölcs észrevételei által mindenki keblében maradandó emléket bagyva, székhelyére visszautazott.

Rimely Mibály

Rendes szünet szerda- és szombat délután tartatott; a' többi szünetre nézve a' magas ministeri rendelet szolgált zsinórmértékül.

A hittanbóli vizsgák Jul. 12. 13. és 14. tartattak meg érseki biztos nagyságos, és ft. Schirgl András ur esztergomi kanonok, prépost, papnöveldei igazgató 's ő Szentsége házi praelátusa jelenlétében.

Valamint a múlt években, úgy az idén is a kath. ifjuság tanáraival együtt 7 1/2 órákor Sz. Misét hallgatott; ünnep és vasárnapokon pedig a 8 órákor tartott istentisztelet után két részre különözve, az illető hitszónokok által szinte a tanári kar jelenlétében reggel 1/2 órai sz. beszédben, hittanítás 's áldásban részesített. Jelen volt a szokásos egyházi körmenetben és egyéb rendkívüli ájtatosságokon. Fényesen megünneplé a' bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása hitágazati kibírdetésének napját. Nagybéten tanáraival együtt megtartotta példás buzgalommal a' lelki-gyakorlatokat, 's tanéven át nyolcszor végezte sz. gyónását, 's ugyan annyszor részesült az oltári szentségben. A' taneladások naponkint imával kezdettek, 's imával végeztettek. A' kath. üdvözlésmód: dicsértessék a' Jézus Krisztus! nemcsak a' tanárnak iskolába léptekor, hanem az iskola falán kívül is gyakoroltatott.

A' nem kath. ifjak saját vallástanítóktól nyertek a' vallásban oktatást.

Különben a tanulók erkölcsi viselete általában kielégítő, sőt legnagyobb részben dicséretes. Kizáratási eset az évben, ismételt lopás miatt, egy merült fel."

A kötelezett tantárgyakat a következő tizenkét tanár adta elő: Ferenczy Zsigmond Jakab Igazgató, Tóth József Theodóz II. o. főnöke, Fister István Tiborc, Vincze István Paulin, Penner Sebestyén Román, Vincze Ignác Victorin V. o. főnöke, Nyulassy Ignác Antal I. o. f. az alsó osztályok hitszónoka, Fektor András Gáspár IV. o. f., Novák György Edvárd III. o. f., Sebők Ferenc Árkád VI. o. f. (ő tanította a görög és német nyelvet, tehát csakis ő írhatta a programmértekezést.) Kühn Lajos Raymund VII. o. f., Jeney Lajos Ernést a VIII. o. f. a felső osztályok hitszónoka. A magyar irodalmat Nyulassy, a népszerű költő, a latint a felső osztályokban Jeney adta elő. Érdekes, hogy a Bach-korszakban bencés tanáraink keresztnevüket is használták szerzetesi nevük előtt.

Nyulassy Antal

A latin auktorokat persze Bécsből szállították. A magyar tanár az I. és II. o-ban nyelvtannal, a III-ban szókötéssel, a IV-ben ékesszólástannal, az V-ben költészeti művekkel, a VI-ban Toldy nemzeti magyar irodalomtörténet tankönyve szerint a régi és a VII-ben az új anyaggal, a VIII-ban pedig Purgstaller kézikönyve szerint szépészettel és szép előadással foglalkozott.

A földrajz címe és tárgya: Ausztria tartományai. Bécs, 1854.

A történet anyaga VII-VIII. o-ban ez volt: Újabb kor, külön tekintettel az ausztriai Birodalom történetére, hozzá való földrajzzal, melynek címe: Az ausztriai birodalom statisztikája, Pesch szerint.

Tanulságos, hogy az 1853-54 tanév végén az érettségi vizsgálaton egyetlen egy esztergomi származású ifjú sem jelent meg a tizenhárom között. Az érdekes névsor: Braidsvér Gyula (Balassa-Gyarmath, Nógrádi, kath.) – Brix Miklós (Nemes-Kosócz, Trencséni, kath.) – Demény János (Szilágy, Pesti, kath.) – Gácsy Lajos (Köpcsöd, Nyitrai, kath.) – Hasenfeld Manó (Balassa-Gyarmath, Nógrádi, izr.) – Hoffmann Lajos (Pest, Pesti, izr.) – Jankovich Sándor (Udvard, Komáromi, kath.) – Jaulusz Károly (Balassa-Gyarmath, Nógrádi, izr.) – Kollonics László (Vác, Pesti, kath.) – Neumann József (Bak, Pesti, izr.) – Sterck Gyula (Pest, Pesti, izr.) – Szartorisz Ferenc (Nagy-Szalatna, Nyitrai, kath.) – Szelestey Lajos (Veszprém, Veszprémi, kath.)

Az érettségi szóbeli vizsgálatokon természetesen Dr. Haas Mihály prépost, mint iskolatanácsos (Schulrath) elnökölt.

Jellemzetes tételek az évközi írásbeli dolgozatokból: Az V. o-ban Dugovics Titusz hősi feláldozása. – VI-ban Esztergom leírása. – VII-ben párbeszéd Sonkoly Gergely és az ifjú Gerő között (szeszélyes előadás.) – VIII-ban rövid elbeszélés, melyben a szép, fényes, ünnepélyes, fölséges 's kicsided szépészetileg 's erény ajánló irányban előadatnak. – Utóképek (szabadon választva.) – Reg. dél, est, éj (szépészetileg kidolgozva.)

A német gyakorlatok közül az V-ben pl. Beschreibung der Stadt Gran (Esztergom város leírása.) – VI-ban Beschreibung der Überschwemmung von Gran (Az esztergomi árvíz leírása, 1838.) – VII-ben Der Dom zu Gran (Beschreibung.) (Az esztergomi főszékesegyház leírása.) – Beschreibung der Umgebung Gran's. (Esztergom vidékének leírása.) – VIII-ban Der Brand von Moskau (Historischer Gemälde.) (Moszkva égése. Történeti kép.) – Sokrates. (Charakterbild.) (A legnagyobb görög bölcsnek, Szokratesznek jellemrajza.)

Az új szertári tételek közül kisötétül ismét a következő Bach-émlék: Raffelsberger nagyatlása. 1) Ausztriai Császárság. 2) Ausztria főhercegség. 3) Cseh-, Morva-, Dalmát-, Erdély-országok. 4) Lombard-Velencei királyság. 5) Tirol és Voralberg. 6) Galicia, Illiria és Stiria. Tehát Magyarország térképe akkor már lomtárba került.

Érdekes adakozókat is megörökít a program. Az első Kollár Péter VIII. oszt. tanuló, aki a fizikai szertárt egy villany gyűjtőgéppel gyarapította. Dr. Lőrinczy Rezső, a Széchenyi téri népszerű orvos egy nagy domború lensét, Raab József ékszerész első- és másod-rendű ékszerkövületeket adományozott, Palkovich Károly pedig a bold. Szűz Mária Szeplőtelen Fogantatása kihirdetésének emlékét ajánlotta föl az intézetnek.

Az ifjúsági könyvtárt Hübschl Sándor VI. o. tanuló gyarapította.

Végül ismét csak komor történeti adat marad reánk, mikor azt olvassuk, hogy Kempen Ő Excellentiája Pozsonyból tizenöt drb német ifjúsági művet ajándékozott szegény tanulóknak számára.

A múlt század közepén, 1853-54-ben 212 tanulója volt főgimnáziumunknak. 1854-55-ben 211. Ebből helybeli 167, máshonnan 44, rom. kath. 172, izr. 16. Magyar 142, német 17, tót 16, zsidó 16. Kitüntetéssel első rendű 32, elsőrendű 114, második rendű 45, harmadik rendű 1. A vizsgálatról elmaradt tizenkilenc nebuló.

És most tekintsük az akkori ifjúságot méhkasok szerint. Az elsőben zibongott 57 méhecske. A méhek királya Bartos. Here: Reisz Antal.

Az I. o. névsora: Almásy Lőrinc, Andrassy János, Andrassy Mihály, Antalics János, Aujeszky Ferencz, Bajza Ignác, Bartos János, Bérczy Sándor, Bohdanecky Sándor (elmaradt), Braumsteiner Jakab ism., Chrenkó Ádám, Cseh József, Csimó Ferdinánd ism., Czettler János ism., Deszát Géza, Dikacz Ferenc (elm.), Einczinger Ferenc, Endrődy Gyula, Feigler Edvárd, Fekete Ferenc, Ferny Ágoston, Fränkl Jakab héber (elm.), Gyurányi János, Grünfeld Bernát (az évkönyv szerint Bernárd) héb., Hajabács Alajos ism., Horváth János,

Kollár Péter

Ifj. Palkovics Károly

Igrényi Mihály, Ivanits Miklós nem egy. görög, Kemp Márton (elm.), Kohn Antal ism. héber, Kolozsváry Ferdinánd, Kubovics Ignác, Lasztovicza István (elm.) ism., Léhner József (elm.), Lenner Antal ism., Lieb Gyula, Mekler Ödön, Menyházi Ignác, Mészáros József, Niedermann János, Nuszbaum Ferenc (elm.), Orbán Antal (elm.), Reisz Antal, Schönbeck Mihály, Schönfeld Adolf héb., Setéti István, Szucsán Mihály, Takács László, Veniss Ferenc, Viola Adolf, Viszolászi Károly, Vondra József, Vöröss Ferenc, Waisz Gyula, Wallfisch Gyula héb., Weisz Márk héb., Wimmer Adolf.

A II. osztály cserkészei: Csáka Károly, Csefalvay Ödön, Czombert Ferenc, Fejérváry Ferenc (első), Gálik Márton, Grünscheik Károly, Heinczinger József, Holota János (meghalt), Kertész János, Kollár Antal, Koren János, Langa György, Latky Károly, Lencz Ferenc (elm.), Lencz Simon (utolsó), Matyasovszky Lajos, Mellinger Rudolf héb. (elm.), Péntek György, Rigell Ferenc, Rudolf Gusztáv, Szantner Alajos, Szegény Alajos, Szilaveczy István, Szinek Gábor, Tompa Jenő, Tóth József.

A III. o. legionáriusai: Bangha Sándor, Bánóczy Antal, Csáka Ferenc, Eisler Vilmos héb., Feigler Victor, Fekete Károly, Gáczy Ferdinánd, Haflák János, Helcz Antal (jeles), Hoffmann Vince, Hutta Gyula (elm.), Kassa Ferenc elbocsáttatott, Keller József, Koperniczky Ferenc, Krudy Bertalan, Liphay Pál, Lőrinczy Pál, Lővy Károly héb., Lővy Gusztáv héb., Magasházy Fülöp (végző), Malcsiner Ferdinánd héb., Malya Péter, Mayer Károly, Meszes Ferenc, Murányi András, Nagy Ferenc (elm.), Perina Pál, Poljácovics Ignác, Pottokár András, Prutkay János, Ribár János, Riedl István, Schwarczel József (első), Schwarz Mór héb., Szigler (Sziklai) Ottó, Thold Titusz, Uhlár Mihály, Vesztróczy Benedek.

Helcz Antal

A IV. o. fregattastái: Csernohorszky Lajos (legutolsó), Fodor Ferenc ism., Grósz Ignác héb., Kelndorfer Hermán (legelső), Kiczinger János, Kvassay Móricz, Mórász Antal, Mutnyánszky Gyula, Siposs Pál, Susik János és Wimmer Imre.

Az V. o. gladiátorai: Bánóczy Ádám, Bányay István ism., Csuthy Zsigmond, Czimmermann György, Demuth János, Domoszlai Gyula, Fogthüy D. helv. v. (vezér), Horváth András (elm.), Huber Sándor, Krenedics Imre, Krudy Pál, Kühlmann Gyula, Lédeczy Péter, Mayer Antal, Mocsáry Maximilian (elvértett), Mokry Ferenc, Neiszidler Mátyás, Némethy Rudolf, Pokorny Adolf, Polyák Bonaventura, Rédeki Gyula (elm.), Révay Sándor, Rosenblüh Lajos ism. héb. (meghalt), Rosenblüh Maximilián héb. ism., Schrenker András, Siposs Imre, Thold Albert (elm.)

A VI. o. szerencsevadászai: Adámy Kálmán, Braun Ferenc, Czigler István (kerékkötő), Garamszöghy László, Hübschl Sándor, Kricsik János, Krudy István, Licsáer Rudolf, Nagy János, Niedermann András, Niedermann Gyula, Niedermann József, Nuszbaum József (kiemelkedő), Pontelli István, Rozsos Gyula, Schmidt Károly, Stugel János, Vida Vilmos.

A VII. o. hajósai: Haugh Lambert, Hegedűs Gergely, Jankovich Miklós, Jánossy Károly, Klein Félix, Kovács József, Kruplanicz Ödön, Kruplanicz Sándor (bukott matróz), Mann Ferencz, Marczell József (kapitány), Melicher Ferenc, Pták Gábor, Schinnern Sándor, Schul Simon, Skóff János, Sztojanovics István n.e.g., Takács Béla, Tassy Károly, Viszkelety Mihály.

A VIII. léghajósai: Burány János, Csizmadia János ism., Csulen Márton ism., Ebner Béla, Felsenburg Ferenc héb. ism., Fittler Béla, Gubics József, Kamocsay Károly, (homokzsák), Keő Jenő (gépvezető), Kollár Péter, Kucsera Ágoston, Lyon Móríc héb., Schmidt Hanzik héb., Takács Géza, Vásárhelyi G. helv. v.

Föltűnő sok a Ferdinánd, a Maximilián. Kitűnő azonban még több közülük. Hiszen gimnazista koromban Kollár Antal, aki 1854-ben II. gimnazista volt, polgármesterem lett. Tömérdek kiváló hivatalnok és jeles ügyvéd is keletkezett a Bach-generációból.

Szerencsénkre a Szent Benedek-Rend az elnyomatás szomorú éveiben is gondosan ügyelt arra, hogy az esztergomi hagyományos hazaszeretet oltártüze soha ki ne aludjék, akárhogy fújdogáltak is a bécsi szelek.

Kegyelettel berovom tehát az előttem uralkodó nemzedék méltatását az én szerény naplómba. Hadd legyen babér is a szerény ibolyák között.

És most folytatom diáknaplómból a közbeeső nevezetesebb eseményeket. Így pl. 1873-ban, mikor a hatodik osztályt jártam, nem hullott hó. A fák sok helyütt kihajtottak, virágoztak, sőt gyümölcsöt is termettek. A méhek pedig elhagyták köpűiket.

Újlesztendő után galambházat készítettem. Ez nagy öröme szolgált. De mikor szobámba vonultam könyveim közé, ezt írtam:

Törött pipa, rossz dohány,
Szekunda is akárhány,
Ezek az én örömeim!

Jan. 11-én leégett a szentgyörgymezei téglaház.

17-én Földváry Pistánál voltunk. Új könyveit mutogatta és azt az emlékkönyvét, melybe költeményeit írja.

18. Ekkor írtam „Egy Nagyszerű ünnepély Esztergomban” c. rövid történeti értekezésemet Cantu Caesar nagy világtörténete után.

20. Utólagosan be kellett jelentenünk Hollósy Jusztinián igazgató urunknál, hogy a tornaestélyen voltunk.

22. Az önképzőkörbe néhány regét adtam. Gyűlés alatt meg ezt a versikémet közöltem:

Tudod pajtás mi a jó?
Tömött erszény, sok bankó!
Tudod pajtás, mi nem jó?
Kilenc szabó s nincs olló!

T. i. kérem sok volt a tag és kevés a munka.

Febr. 11. Ferencz néhai magyar király megboldogult nejének gyászmiséjén jelentünk meg a bazilikában. A ravatalt hat tiszt és tizenkét közkatona állotta körül kivont fegyverekkel. Az egész tanuló ifjuság és katonaság kirukkolt. A gyászmisét Simor János hercegprímás végezte.

15. Malina, tisztelt esztergomi polgár hunyt el, kinek temetésére kivonultunk.

16. Rendkívüli esemény. Nyomtatásban megjelent első művem az Ifjúsági Könyvtár c. folyóiratban: Nagyszerű ünnepély Egyiptomban. Igazán nagyszerű esemény életemben.

17. öt napi farsangi szünet. Ritka szerencse!

23. Remek idő. Kirándultunk néhányan Párkány-Nánára. Útközben találkoztunk Mann Honór osztályfőnökünkkel és Torday György tanárunkkal.

Lesz megint hadd el hadd!

24. Nagyszerű hangverseny. Feigler Janka k.a. pompásan zongorázott. Atyja gyönyörűen hegedült. Blaha Károly ügyesen citerázott. A híres dalárda – Bellovits Ferenc vezetése alatt – szívhez szóló magyar nótákat zengett. Az egész hangverseny igazán nemzeti szellemű volt, de kár, hogy már nem viseljük most is a szép nemzeti ruhát!

28. Ma kaptuk ki a bizonyítványokat. Ezek azt bizonyították, hogy legtöbben elestek Termopilénál a görögből, akiket Wargha Samu küldött a Hádészbe. Ma az ifjúsági könyvtárnak ajándékoztam az Ifjúsági Könyvtár azt a füzetét, mely első művet nyomtatta ki.

Márc. 4. Hatvan ív miniszter papirost vittem a hosszuhajú Groszner boltjába, hogy emlékkönyvet kössön műveim számára.

7. Szívesen beiratkoztam a gyorsíró egyesületbe.

15. Olyan enyhe időnk van, mintha csak Palesztinában élnénk.

16. Dr. Márki egyetemi könyvtártiszt Aranykürt c. ifjúsági folyóiratának munkatársa lettem.

20. Az Über Land und Meer-ből fordítottam néhány cikket.

25. Az önképzőkör, melynek legbuzgóbb tagjai közé tartozik Földváry Pista és Szölgémy Feri, ma erős leckét kapott Erődi Dániel tanárelnökünktől, aki nyíltan kijelentette, hogy tulságos sok a vers termés, nyújtsanak be tehát prózai műveket is. Épen kapóra benyújtottam „Törökök Európában” c. németből fordított tanulmányt.

Ápr. 5. Tizenkét napi húsvéti szünet. Vivat vacatio! Ma az ifjúsági könyvtárból több érdekes új könyvet kölcsönöztem ki.

7. A Fáríkútnál egy lángbaglyot ejtettem foglyul és azt rögtön, nagy diadallal, kitettem múzeumunk számára.

13. Meglátogattuk a honvédtemetőt és lemásoltuk az érdekes síremlék történeti becsű feliratát.

Esztergomi honvéd síremlék

14. Kertünkben virágmagvat ültettem.

18. Egy új tanulmányba kezdtem. Címe: „Latin, német és tót szavak nemzeti nyelvünkben.”

28. Czike, Kubányi, Pethes és Wayand tanulótársaim protekciót kértek irományaik elhelyezésére. Ki hitte volna, hogy valaha még protektor is lehessenek?

30. Trefort Ágoston kultusz miniszterünk látogatásakor épen Gulyás Elek foglalkozott velünk a latinnal d.u. 5 órakor. Tiszteletteljes fölemelkedés az első padokban. Harsány éljenzés a felső parlamentben (a bukottak negyedében). Épen Ozorai Jóska fordított. Az élénk mozdulatú miniszter megnézte a latin tankönyvet. Azután az iskolai dolgozatok között böngészett. Pisuth István, Esztergom város követe és Kollár Antal polgármester ministráltak a miniszternek. Császka György érseki titkár és két daliás huszár képviselték a hercegprimást. Távozásakor az egész osztály hatalmasan éljenzett, amit a miniszter jóleső mosollyal köszönt meg.

Trefort Ágoston

Május 4. Sok hanyag fráter van közöttünk. Ezek az okai, hogy ma Erődi Dániel tanár kihirdette: addig nem lesz önképzőköri gyűlés, míg a tagdíjak be nem folynak! Mindig másokért szenvedtünk!

8. Az Über Land und Meer, mely szüleim kedves heti folyóirata, fordítottam le Der rote Baschlik (A vörös kalap) érdekes novellát. (135 lap.)

14. Híres nap. Tüneményes esemény. Majális! (Nagyozó a diákszótárban.) Reggel négy órakor sorakoztunk a Saskertben. Cigánybandánk kíséretében a bencések székháza elé indultunk, hol a mi dalárdánk énekelt. Muzsikaszóval megkerültük a Buda-utcát, azután büszkén kivonultunk vágyaink netovábbjába, a Cserepesbe. Csakhogy a májusi majális gyakran elázik. Kérem Napló Bácsi, ne tessék tiltakozni, haza kellett mennünk, mert táncosnőink a híres Fürdő vendéglőbe gyülekeztek, ahol azután reggel négyig táncoltunk.

28. Egy honti iskolatársam jelentette, hogy az Ipoly c. hetilap szívesen venné közreműködésemet. Beküldöttem tehát a kész Piros kalap. Az önképzőköri versenyszaválásban ma Földváry Pista győzött. Két ezüstforintot kapott babér gyanánt. Este atyám társaságában elmentem a Fürdő vendéglőbe, ahol Nagy Jakab tilinkózott össze néhány zenekedvelőt az én kedves, de közönyös szülővárosomból.

29. Ma csodálatosan megalakult a mi saját külön kis önképzők, a „Petőfi-kör”, melynek elnökeül Földváry Pistát, jegyzőnek Szölgyémy Ferit, irattárosnak engem és pénztárosnak Latky Bercit kiáltották ki egyhangúan.

31. Fölolvasást tartottam ma Körünkben a költészetről. A kritika júniusi permetéje hullott reám.

Jun. 1. Rendkívüli esemény. Háromezer bér mállkozó egyszerre főszékesegyházunkban.

13. A Ludas Matyi c. vicclapot azért küldte meg nekem, mint „ifjas irodalmár”-nak, hogy terjesszem. Minthogy előfizetőt nem foghattam, azt a viccet követtem el, hogy néhány élcet küldtem be pénz helyett. És íme a Ludas Matyi azóta hetenkint megjelent kisdéd hajlékomban.

14. Beniczky Imre kedves Kis Vasárnapi Ujságja került ma egy barátom lakásán kezembe. Annyira megkedveltem ezt a nekem való csemegét, hogy kölcsönkértem.

30-án kiosztották bizonyítványomat, mely nem rontotta el vakációmát. Szünidei program: 1) Mindennap egy dolgozat irandó. 2) Minden héten valami művet valamelyik lapomba. 3) Minden harmadik napon valami mű tisztázandó a jövő tanévi Önképzőkörbe. Néhány hétig nagyszüleimnél.

Júliusban lefordítottam Lessing Filotas c. egyfelvonásos tragédiáját. Herman Antal a jeles tudós, felhívást intézett hozzám, hogy írjak olykor-olykor az ő erdélyi Nemere c. hazafias székeley lapjába.

Aug. 16. Ma temettük Horák Egyed könyvnyomdatulajdonos nejét, aki a kolera áldozata volt.

Szept. 11. Seyler Károly új miséjében gyönyörködtem.

16. Az Illustrierte Chronik-ra előfizettem.

28. Rényi Rezső tekintélyes és könyvkedvelő ügyvéd megkérdezett, nem vállalnék-e nála másolást, fizetne havonként öt forintot. Szívesen vállalkoztam.

Gábrie, szomszédos szabónknál ma új ruhát kellett átvennem. Itt a tanév és így sok új gond kezdete. Hála az Égnek, az irgalmatlan kolera csorbult kaszájával végre teljesen elvonult az alvilágba. Majd minden ötvenedik esztergomi beleesett. Engem Dr. Feichtinger Sándor rántott ki a végzetes bajból.

Ilyen szomorú körülmények között vigasztalt meg Hollósy jusztinián igazgató úr, aki a beiratkozáskor azt tanácsolta nekem, tisztelegjek a hercegprimásnál az ő ajánló levelével. Nagy szerencse.

Október elsején a Veni sancte már a VII. osztályosok padjában talált.

6-án különös villámlás, mennydörgés, sőt lecsapás. Azt hirdettük, hogy Aradról üzennek nekünk a tizenhármak. Chobot osztályfőnök lelkesítő beszéddel üdvözölt minket az első órán.

19-én meglátogattam Rényi Rezső, aki szüleim előtt is dicsért és buzdított további irodalmi működésre.

22. Atyám zongora hangerősítő, dupla rezonáncos találmánya ügyében írtam Bécsbe, az ő ismerős zongoragyárosához. Ugyanakkor Jókai Mór népszerű napilapjába, a „Hon”-ba újdonságot írtam az érdekes találmányról.

Nov. 1. Kohn (Kelen) Izidor gyakran hoz-visz német és francia műveket.

9. Néhány jó napot töltött nálunk a mi derék jó öregapánk. Sokat mesélt. Sokat zongoráztunk tiszteletére.

25. Bécsből újfajta Napoleon tollat rendeltem. Feledhetetlen emlékű nap. Ma láttam először életemben Liszt Ferencet, a világhírű magyar zongoraművészt, aki Simor János hercegsprimás vendége volt és a barátok templomában imádkozott.

Dec. 25. Boldog karácsony szüleim és testvéreim körében. Nem is zavarta meg ünnepeimet az a hír sem, hogy a Ludas Matyi élc lap megszűnt, mert a szerkesztője – kocsmát nyitott. Kérem ne piruljon Napló Bácsi. Ez nem szomorú irodalmi, hanem vidám irodalmi esemény hazánkban.

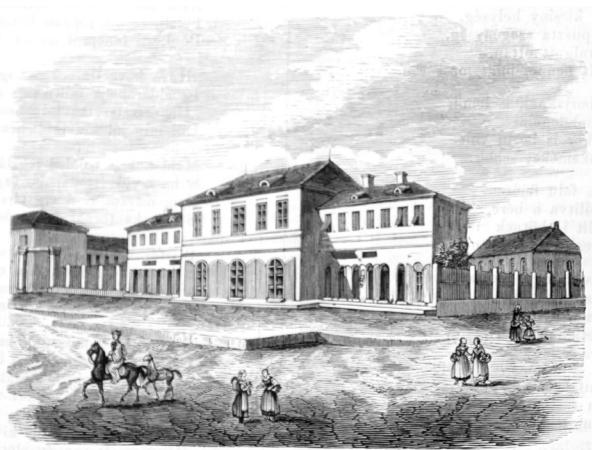
1874. jan. 5. Nem roszt ómen: disznótör van nálunk.

24. Megalakult egy kis bizalmasirodalmi kör, melynek orgánumát „Zsenge Virágok” c. lapocskát jórészt magam írtam a hetedikesek örömére.

Febr. 6-án tisztelegtem Seyler Károlynál, a főszékesegyház híres karnagyánál, kinek mindig sugárzik a szeme. A kiváló zeneköltő két óráig társalgott velem. Valóban léleknevelő esemény ilyen jeles férfival érintkezni. Ugyanekkor bátorkodtam Knauz Nándor kanonok urnál is tisztelegni, akitől már sok nagybecsű történeti közleményt olvastam. Ekkor esett szó arról, hogy Esztergom vármegye bekebelezése napirenden van. Persze jó falat.

Márc. 4. Balogh szintársulata Don Caesar de Bazánt adta elő égbekiáltó művészettel.

8. Seyler Károly világi zene-költeményeiből nagyszerű zeneestet rendeztek a Fürdő vendéglő nagytermében. Óriási hatást ért el Rákóczi-ábrándja. Kebelbarátom volt akkor az aranyosmaróti Máriássy Gyula, a felsőmagyarországi földbirtokos fiú, Ordódy Bertalan, Dr. Kohn Lajos esztergomi orvos kedvenc fia Izidor, aki franciául is beszélt, Boldizsár, Fábry, Földváry Pista, Pethes Géza Aladár, a szenvedélyes verselő, az érsekújvári Fekete Feri, Ozorai Jóska és Bednárík Miska, a helybeliek közül Maurovich Fábi, Páva Józsi és Ekkert Tóni. Néhány íromániában szenvedő pajtásomnak azonban szívesen írtam és fordítottam egyet-mást névtelenül.

Az esztergomi fürdőszálló

Ápr. 5. Balogh nagyszerűen koplaló színtársulata a Két pisztoly c. zajos népszínművet adta elő. Mindig engedéllyel jártunk színélőadásra. A kölcsön-pisztolyok azonban sehogy sem akartak elsülni. A háromszoros csütörtök után végre a kétségbeesett hős ezt kiáltotta: Megfojtalak nyomorult! Ezt a rögtönzést persze jobb híján kacagva megtapsoltuk. A másik pandurnak szintén megsiketült a rozsdás puskája. Sobri épen ekkor kiugrik az ablakon. A pandur utána ordítja: No, ez a kutya úgyis kitörte a nyakát! Ilyen rögtönzésekkel végződött a nevetséges előadás tizenegy órakor.

7-én súlyos betegen feküdt szegény Földváry Pista. Ekkor csendítettek egy III. osztályos gimnazistának, később pedig Schwarzel Gyula technikusnak.

19. Balogh éhenkórász truppja Petőfit játszotta. Faludi meglehetősen szavalta a legnagyobb magyar költőt, de himlőhelyes arcával csöppet sem hasonlított Petőfihez. Épen annyira, mint a mi pedellusunk Szent Péterhez.

20-án kezdődött a Lövdében a Marossy-féle táncfolyam. Eleinte húsz diák és egyetlen táncosnő sem járt.

23-án Baloghék Tóth Kálmán: A király házasodik c. népszerű vígjátékát adták elő. Lendvayné művésznő szerepelt benne, akit a főgimnáziumi ifjuság ékes koszorúval tisztelt meg.

24. Chobott tisztelt osztályfőnökünk díszes albumot kapott tőlünk névnapjára. Mi pedig szabadnapot. Üdvözlétünkre azt válaszolta, hogy adjunk arcképeket is, legalább mindig reánk emlékezik.

30. A város leghosszabb utcáját, a Budai- ma Kossuth Lajos utcát kifásították. Kedves igazgatónknak, Ferenczy Jákónak daloskörünk szerenádát énekelt. Ezért is szünnapot kaptunk jutalmul. Dalosaink a bencsházából az Öreg-utca-ba (ma Jókai-) vonultak, ahol Földváry Pistát üdvözlöttük szép dalokkal, hogy szerencsésen megmenekült a halál torkából.

Május 2. Baloghék az éhenhalásból ismét kisegítette a nemes szívű Szigligeti Ferike és Beksitsné művésznő Hugo Victor: Angelika c. hatalmas darabjában.

4. Országos fagy. Vége minden termésnek!

11. Máriássy Gyula, Raffy Pali, Gaal Imre és Titteldorf Dezső barátaimmal egész nap az esztergomi forrásokat látogattuk.

17-én fűtenünk kellett, mert 3 fok melegünk volt mindössze. Ugyancsak befűtött az országnak ez a május!

20-án a híres főgimnáziumi majális.

23. Megérkezett nyolcvanesztendő öregapám.

27-én elkísértem a hercegprimáshoz, mert a jámbor és boldog aggastyán személyesen óhajtott meghívni aranylakodalmára. Napló? Neheztelést fejeztem ki a sorsnak, hogy a hercegprimás csak áldását utalványozta ki szegény öregapámnak.

30. Tánciskolánk estélye. Már nem Marossy bácsi cincogott kopott hegedűjén, hanem négy cigány muzsikált. Ekkor élveztem az első kotillion-dicsőséget életemben. Szolár

Ottília k.a. és Kovács Irén úrleányVergiss mein Nicht! Feliratú csillagot tűzött büszkén feszülő keblemre.

Jun. 1. Kritikus nap. Beniczky Irma, a Kis Vasárnapi Ujság szerkesztője nem küldött honoráriumot. Pedig majd minden számban megjelent tőlem valami. És épen ma esedékes a táncmester tandíja! Kétségbeesésemet jó atyám oszlatta el öt forinttal. Így azután megmentettem diákbecsületemet és jókedvemet.

10. Lemondtam örökre a rendes tarokról, mert komolyabb dolgom van. Fábry Miklós barátom pedig eltörte csibukomat. Rögtön új török pipáért loholt a fried-trafikba. Lovagias Mikulás!

14. Daloskörünkkel ma búcsúztunk el végtelen nyájas Hollósy Jusztinián igazgatónk-tól, mert főpát lett. Földváry Pista, Ozorai Jóska és Szőlgyémy Feri szavaltak lobogó lánggal alkalmi ódákat. Este 11 órakor ezt mondta nekem az édes igazgatónk: – Isten áldja meg magukat. Jőjjenek vakációra Balatonfüdre!

16. Lévai Ferenc a hetenkint négyszer megjelenő híres alföldi lapot, a Szegedi Közlönyt alapította. Engem is fölhívott közreműködésre. Megígértem Sue Jenő Surville ezredes regényének fordítását és néhány eredeti elbeszélést.

20. Horváth Géza úr, a mi kedves lakónk; aki Tinnyéről, Perbál mellől jött Esztergomba árvaszéki elnöknek, mint a balpárti Hon napilap előfizetője mindennap átadta Jókai híres lapját. Ma meglátogatott kis szobámban és jó lélekkel buzdított irodalmi működésem buzgóbb folytatására. Többször szavaltam ugyan Tompa jóízű költeményét az ő különös lakásáról, de azért az én kis lakásomat nem mertem megrímelni. Pedig végtelenül szeretem. Az udvari kertre nyílik egyetlen ablakom. Az egyik ajtó az utcai szobába vezet, a másik külön bejárat gyanánt az udvarról egy pindurka előszoba után.

A szobaajtón ez a kalligrafikus felirat díszlett: „Török világ kisszobában.” Az őslakó Húróczy-fiúk diákemléke. A sarokban könyvtárpole, azon az én kincseim. Az egyetlen szabad fal mellett ottomán. Az ablak előtt kopott asztalom, mely bitorolja az íróasztal címét. Rajta egy török koponya, egy feszület és a kalamáris. Két szék az egész mozgó bútor. Két kis csibuk az egész pipatórium. És ez a kisdud szoba már évek óta az én saját tulajdonom, mert én lettem a gyerekek közül a legtovább tanuló diák. Itt imádkoztam, tanultam, olvastam, írtam és társalogtam szüleimmel, fivéreimmel, barátaimmal és érdeklődő látogatóimmal. Itt jelentek meg első jóakaróim, első verseim és prózáim. Bárcsak Budapestre vihetnélek drága kis lakom, mikor hivatásom oda vezérel!

27. Szent László napján a szülői és testvéri szeretet üdvözölt hol virággal, hol ajándékkal. Barátaim később jelentkeztek. Ezen a szent napon fohászkodtam védőszentemhez szüleim és testvéreim boldogságáért és még vizsgálataim sikereiért. Forster Kálmán tolmácsolta barátaim jóindulatát. Horváth Gézáné úrnő, kinek felnőtt Lajos fia nemrég hunyt el, ilyen szép szókkal üdvözölt:

– Áldja meg a jó Isten Lacikám és őrizze magát, hogy szüleinek sok örömet szerezzen!
– Könnyek csillogtak jóságos szemében.

30. Átúsztam a Nagydunát. Talán most már átúszom a hetedik osztályt is.

Júl. 7-én érkezett haza Rómából Simor János hercegprimás. Tarackdurránások jeleztek a bajcsi hintó érkezését. Sietek az utcára. Ott áll a téren kétszáz pengős diadalkapu. A primás négyes fogata is sajnálkozott szegény városunk pazarlásán.

8. Meghasonlottam Sza-már-ia-ssy barátommal, mert nem győztem tovább potya kézirateimmal. Ahol érdek van, ott nincs barátság.

9. A rettegett latin vizsga mégis csak sikerült.

13. Primo: a görög vizsga simán végződött. Secundo: ifjusági kántor, vagyis előénekes lettem! Jövőre alkalmasint orgonás leszek! Tertio: ádáz barátom, az a földesúr ravasz csemete: Máriássy Gyula, aki eddig csak árulkodásokból tengődött, végre valahára carcerbe került. Quarto: megjelent az u.n. 256. üstökös. Az esztergomiak persze háborútól, árvízről, járványtól és új adóktól rettegnék. Az üstökös pedig gúnyosan tovább hald a világűrben.

18. A maturánsok között – mélységes részvétünkre megbukott a sunyi Heimlich Muki, a borkedvelő Győrffy Lajkó és a nagyhangú Pisuth Brózsai négy szende klerikuson kívül. A Végzet szomszédasszony tehát elég kegyetlenül gazdálkodott.

19. Császka György ünnepélyes fölszentelése szepesi püspökké a bazilikában. Jelen volt a pápai nuncius, aki éppen a hercegprimás vendége volt és Samassa József egri kánonok. Simor János hercegprimás éppen most restauráltatja az eddig gazdátlan ősi kápolnát, ahol városunk dicsőséges fia, Szent István király született.

Simor János

Császka György

Samassa József

20. A filozófiai vizsgálat olyan fényesen sikerült, hogy édes atyám elvitt engem este az uszó Bergher-féle színházba. Erődi Dániel költő tanárom szójárása szerint mondom: nasszerű volt!

26. Tanulótársaim elszállingóztak a szélrózsa minden irányában. És minden felé ez az örömbeszéd hangzott:

– Na, apjuk, anyjuk, nem buktunk ám!

Az édes vakációt jól kezdtem, mert a francia regényt, melynek magyar címe: Szürville ezredes teljesen lefordítottam. Huszonnyolc ív miniszterpapíroson kétszáztizennégy lap. Önérzetesen ráírtam a postacsomagra: Értéke 50 forint.

A híres Albrecht főherceget, tündöklő tábornoki pompában ekkor láttam életemben először Esztergomban, ahol a 26-os ezredet szemlélte meg és nézte le.

Aug. 5. ifj. Dumas Sándor La sonnambula c. novelláját fordítottam öt napig. Ekkor jelent meg szülővárosomban az Esztergom c. hiányzó hetilap, melyet valami Ompolyi Mátrai Ernő idegen úr szerkesztett Horák Egyed kiadásában. Minden cikke, célja és tartalma előfizetésre buzdítás. Benedek (vagy ahogy csúfoltuk Beneked) Aladár divatos poétánk epedő epedése is benne van az új lapban.

6. Huybensz Miksa bécsi író „Der Magnaten sohn” c. regényét rendeltem meg, mely a mi 1848-49-i szabadságharcunkból meríti tárgyát. Nagy élvezettel olvastam – szótár nélkül – a százhatsvan lapra terjedő magyar vonatkozású, új német regényt.

8. Az Universal Bibliothek c. lipcei világhírű füzetekből többet megrendeltem. Ezek között van Zschocke Henrik Der tote gast c. rendkívül érdekes hosszabb elbeszélése, melyet rögtön fordításra szántam.

10. Atyám már két hét óta távol van. Ma küldött Léváról postán hetvenöt forintot.

15. Hazatért atyámmal ma a béli Baldácsy báró kastélyába kocsiztam. Egy zongora és egy orgonamű (Spieluhr) várakozott javításra. Két napig csodáltam a kastély érdekes freskó képeit, Tell Vilmos hőstetteit és a tömerek műtárgyat. A nyájas báró atyámat még le is fotografolta.

19. A bikoli Wieser-kastély hintóján kísértem ki atyámat a festői kastélyba. Míg a zongorát hangolta, az óriási kertben sétáltam, ahol éppen kápolnát kezdtek építeni. Az alap ásásakor Mátyás király korabeli sisakokat, páncélokot és kardokat ástak ki. Minthogy hasonló tárgyakat már ismertem, nem is csalódtam meghatározásommal, mert egy Mátyás király korabeli aranypénz is került ki ugyanonnan napvilágra.

21. Piszkére utaztam atyámmal a Gerenday-kúriába. Az úrnő bevezetett óriási luga-sába és saját kezével kínált meg koránérő szőlőfürtökkel. Érdekelte a márvány-gyár üzeme is, ahol Gerenday úr kalauzolt. Így tapasztaltam mindig valami újat, ha édes atyámmal kirándulhattam. Tanulságos és feledhetetlen emlékü három kirándulás!

23. Budaváry lévai piarista gimnáziumi igazgató látogatta ma meg atyámat. A derék vendégnek szívesen megmutattam Esztergom minden nevezetességét, még a cinikus Pap János polgármestert is. Csak a kis Duna partjától óvtam mindenképen, mert ott penetrális gázok fejlődnek.

24. Meglepett köztisztelő szomszédunk, Bellovits Ferenc reáliskolai tanár, az esztergomi dalárda lelkes karnagya, akitől néhány zongoraleckét is élveztem. Megszemlélte lemásolt és megjelent műveimet. Néhány versem között pedig megtetszett neki a Dalra!

báró Baldácsy /Baldacci/ Antal

c. dalocska. Arra kért azután, hogy másoljam le, majd ő megzenésíti. Édes anyám ekkor azon panaszkodott, hogy milyen sok papírost fogyaszt az ő Lacikája. – Adja el az ingét is, ha kell, – válaszolta Bellovits erélyesen – és vegyen neki papírost!

Szóba került akkor a nevem. Miért épen Kőrösy? Mert ezt a nevet adta nekem a múzsa! – válaszoltam szerényen.

– Tehát csak előre Kőrösy! – mondotta és megveregette vállamat.

26. A Némethy igazgatása alatt sínylődő nyári trupp mai előadását – részvétből – meglátogattam. Fausztocskát akartak játszani.

27. Bellovits Ferenc tanár úr ismét meglepett, épen irogatásom közben. Helyet foglal a divánon. Nézi a gyöngybetűimet. Azután a fejét rázza. Persze föltűnően higított tintám volt.

– Írja meg Laci a papa nyugtáját a tegnapi két dalárdai zongora hangolásáról.

Elkezdttem a szokásos hat forintról.

– Nix hat, hanem hét forintról! Állítsa ki hét forintra. Egy forint jó lesz magának tintára, papírosra, tollra.

31. Ma több német dalt hozott át Bellovits úr, hogy fordítsam le neki magyarra. Dr. Mátray Ferenc orvosnál jártam, aki átellenben lakik a Magyarovits-ház emeletén. Tőle értesültem, hogy szerkesztő öccse csak pénteken tartózkodik Esztergomban és minden számért ötven forintot fizet neki Horák. Szívesen venné öccse, ha írnák valamit lapjába. Persze a persze! – szívességből!

Szept. 1. Féval Pál Fekete koldús c. francia regényt kezdtem fordítani. Szerencse, hogy néhány év előtt az öreg de ügyes francia kisasszony megtanított erre a szép nyelvre. Nem tagadom, a francia szöveget néha még szótár segítségével ültetem át.

8. Fátum úr és Fortuna k.a. ma Szegedről tizenöt forintot utalványozott a fordított regényért. A szerkesztő ezt az összeget csak részletnek nevezi. Ezen az összegben pedig rögtön egy új íróasztalt szereztem. Régi vágyam teljesült, ötfiókos, csinos íróasztalom van.

9. Az arénában Dobsa Lajos IV. László c. tragédiáját adták. Mátray Laura művésznő vendégszereplése tetszést aratott. Ha pedig diákok tapsoltak, akkor rengett az aréna.

11. Első borotválkozás rendkívüli esemény szokott lenni minden diák úrfi serdülő korában. Gyöngyösiné Mátray Laura jutalomjátékára a Szép márkinét játszotta. Valóban illett hozzá a darab címe. Zsúfolásig megtelt a színház. Az első fölvonás után az esztergomi hölgyek nevében szép vázát nyújtott át a művésznőnek Földváry Pista. Tapsvihart rendeztünk.

13. Nagypámékhöz kocsikázom. Dorog és Leányvár még mindig makacs sváb falu. Tinnye azonban tősgyökeres magyar. Több nemes úricsalád laci benne: Csehfalvaiék, Setéthék, Horváthék. Kossuth Lajos itt szerzett magának pestmegyei birtokot és azzal választójogot. Innen még három óráig döcögött kocsink Perbálra. Ennek a községnek a neve egy régi híres egyházzónokunk, Pelbárt nevét viselte hajdan. Lehetséges, hogy a kiváló tehetségű, de egyszerű egyházi férfiú itt is lakott. A falu magyar érzésű, de sváb tanya ma,

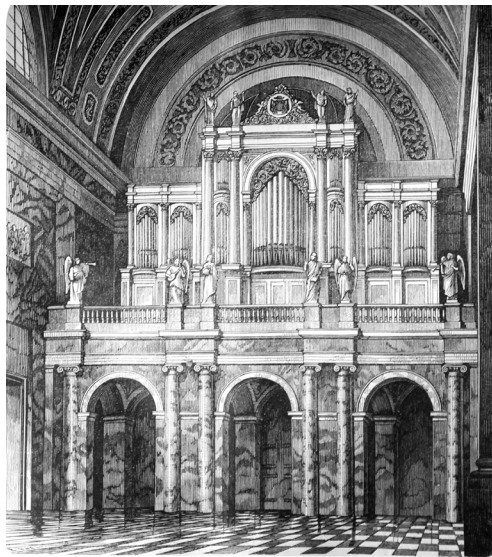

elnémetesedett tótsággal. Rengeteg határukon pompás lovak és háziállatok tenyésznek. A nép jómódú, takarékos, szorgalmas és tisztességtudó. Nagyapámat minden perbáli meg-süvegei. Innen, a rendes vakációs tanyáról rándultunk ki Zsámbékra. A régi templom érdekes romjait áhitattal néztem. A gótikus stílus alkotás belső falain még mindig láthatók a régi szent képek színei. A híres romokat le is rajzoltam. Tökön, a szomszéd faluban megpihentünk. Teljesen tősgyökeres magyarság lakja. Útközben azt mondotta öregapám, hogy valamikor nálunk magyarok is ideházasodtak. Ezt igazolta másnap a perbáli temető. Egy régi sírkövön ezt olvastam: IT FEKSZIK KETSKÉS MÁRTON. 1790. Néhány fölirat már tótosodást hirdet: Palani, Kovác, Keckes, Leánvári sb. Kissé elszontyolodva tértem a mi vidám házunkba. Öreganyám arról volt nevezetes, folytonosan mosolygott és sohasem neheztelt senkire. Útközben találkozom a báróval. Földi János a neve. Pedig egy árva kukkot se tud magyarul. A nevét is Feldinek írja.

Nagyszüleim már a lugasban ozsonnáztak. Nagyanyám kedvelte a mézes kenyeret. Elég nektár termett nagy méhesükben. Nagyapám egy hatalmas köcsöge aludt tejet hozott föl az óriási pincéből. Ezt a falusi csemegét én is szerettem. Ozsonna közben – természetesen – teljesen megfeledkeztem a perbáli temetőről. De végre a perbáli paradicsom is csak elveszett!

28. Készülődés a kántorságra. Kottát írok. Orgona most az íróasztalom, mert gyakorolnom kell énekeinket. Zongorázni és orgonálni még édes atyámtó tanultam. A bazilikában három orgonát gondozott. A kórus díszé a Moser-féle hatalmas alkotás. A Bakács kápolnában a kisebb és a primás trónusa átellenében a harmadik baldahin-szerű orgona. Diák munkát végeztem, ha bátyámmal fölváltva a fújtatókon lebegtem. Mert egyikünk a klaviatúrán jártatta végig ujjait, míg atyám a sípokot igazította. Néha a por, néha valami kis szárnyas állat már elrekeszti hangját. Egy-két óra múlva visszatér atyám, azután minket is fölhív az orgona rejtelseibe. Alul a fehér orgona szekrény csupa ajtó. Innen kezelhető a földszinten sorakozó hadsereg. Az orgona közepén szűk lépcső vezet az emeletre. A lépcső csapó hídon végződik. Az fölnyílik és vám nélkül bebocsát. A híd azután ismét padlóvá alakul. Most itt vagyunk a mesés csodaerdőben. Kifelé tündökölnék a hatalmas cinsípok. Ezek az egész orgona ékszerei. Odabent sorakoznak a többi regiszterek sok ezer sípjai. Vannak ott több méternyi magas fasípok is, melyeknek ércnyelvükúgy harsog, mint valami menyországi harsona. Ez a bombardó légio a legtekin-télyesebb, de egyúttal a legkényesebbik. Néha a nedves idő is megárt neki, mert elreked.

Az esztergomi bazilika karzatja és híres orgonája

De még filigránabb orgánumok a sípokhoz vezető légutak szarvasbőrös szeleptyűi. Ha a bombardó szelepe nyirkossa válik, akkor a zúgónak nem fogad szót és így az orgona csődbe kerül. Konkrét példával illusztrálom ezt a szokatlan balesetet. Például. Ünnepi misére készül Seyler karnagy. Kiosztja a kottákat az összes zenészeknek és énekeseknek. A vonós hangszereket halkán összehangolják. Megkondul a főszékesegyház impozáns ércharangja. Bevonaltak már a klerikusok a szentély padjaiba. A kanonokok szintén megszállották trónusaikat, mert bekísérték a hercegprimást. Ekkor megszólal a karnagy orgonája. Mert az vezeti be az egyházi zenekart. Én rendesen a kóruson lappangok. Két padot tartanak fenn a kóristák családtagjai számára. Egyszerre csak elsápad Seyler, mert az egyik mély érhangú síp az akkordok után tovább is bűg, pedig a karnagy akkor már mind a két fülét befogta. Atyám a nyitott ajtón beoson az orgonába és a következő pillanatban már befogta a szőlóban rakoncátlankodó bőgő síp száját. Az ilyen bajt ritkán veszi észre a közönség, mert azt hiszi, hogy annak úgy kell hangzania. Hanem a muzikális fül rögtön fölháborodik ezen a katasztrófán. Atyám kezelte azonban a többi esztergomi orgonát is. Közreműködésem jutalma az volt, hogy atyám megtanított a regiszterek rejtelseire, sőt új akkordokra is. Muki bátyám szívesen fújtatott ilyenkor és atyám az összes regisztereket kihúzta. Az üres templom rögtön megtelt a leghatalmasabb zengéssel. Néha maga Seyler is tudakozódott, hogy ki orgonál? Mert atyám valóban mesteri orgonás volt. A főgimnázium növendékei a barátok templomába jártak. A templom akusztikája nem rossz, de az orgona már nem jó. Valami Hadrián nevű fráter tette tönkre, aki inkább zongorázott rajta mint orgonált. És mert az orgonás fráter volt egy személyben sekrestyés meg pincemester is, tehát nem csoda, ha őkelme a piros orrú fráter folytonosan ihletett állapotban orgonált. Ilyen körülmények kényszerítették engem arra, hogy a diákmiséken én orgonáljak. Wargha samu mellett ültem már egy-két év óta negyedmagammal a középső padokban, mikor énekes mise volt. Többször magam intonáltam az ismeretes egyházi dallamokat. A Veni Sanctén már kiállottam a tűzkeresztséget. Olyan regisztereken játszottam, melyeket még nem tett tönkre Hadrián fráter.

Okt. 7-én Bors Mihály mennyiségtani tanárunk lelkes beszédében az érettségit „az élet kapuja nyikorogva járó kulcsának” nevezte – sztenogrammom szerint, – „melyet egyes egyedül csak a szorgalmas diák forgathat szerencsésen”.

Hollósy Rupert szelid és okos görög tanárunk, aki ekkor jelent meg először közöttünk, angyali jószággal buzdított.

Fehér Ipoly, a fizika precíz előadója, egyúttal igazgatói hangon, szabatosan figyelmeztetett összes fizikai erőink lelkiismeretes fölhasználására.

Erődi Dániel, a magyar irodalom buzgó tanára gördülékeny, sőt poétikus szárnyalású jelszókkal edzett meg minket a legnehezebb esztendő küzdelmeire.

Wargha Samu a klasszikusokból citált és éjszaki zord viharok dühöngéseivel példázta a maturánk időjárását.

Mann Honór, a német irodalom és filozófia tanára, mint osztályfőnök, férfiasan kijelölte számunkra a siker lehetőségét, ha szorgalmunkat megfeszítjük és nem törődünk egyébbel, mint érettségi vizsgálatainkkal.

8. Az első felelő napon elég ügyesen megfelelttem. A sok és komoly tanulnivaló anyag persze elnémította a diákok könnyelmű múzsáit – sőt a pajtik élceit.

17. Wargha Samu vezérlete alatt kivonult a nyolcadik osztály Párkány-Nánára per pedes apostolorum. Ekkor vonultak át ugyanis a híres északsarki utazók: Kepes, Payer, Berecz és Wilczek gróf. Lelkesen megéljeneztük a jegesmedvékhez készülődő urakat, azután vidám, de diszkrét nótákat dalolva érkeztünk Párkányba és onnan mintaszerű sorban és rendben haza.

25. Az ifjúsági daloskör vezértanára lett Erődi Dániel. Nagy elfoglaltságomra hivatkozva nem fogadhattam el az elnökséget, tehát Ozorai Jóskát nevezte ki, aki jobban ért a rímekhez, mint a kottákhoz, hanem azért támogassam!

26. Talán utoljára élvezem a párkányi vásárt. Az ázsiai Laci-konyhák most is teli vannak cigánypecsenye illattal. Egyik másik sátorban cigányok cincognak. Az egyik Laci-konyhában mégis elfogyasztottuk a vásári pecsenyét és a pohár karcost. Azután végig jártuk az ostoba panorámákat, ahol azonban az összes esztergomi okos hölgyekkel találkoztunk.

31. Forster Kálmán, régi pajtimnak, viszonzásul ezt írtam emlékkönyvébe:

Jól esik a szívnek,
Hogyha dalolni tud;
Ez a szívből szívbe
Vezető legszebb út.

A kikelet ölen
Még alig van virág,
De a bimbótól vár
Gyümölcsöt a világ.
Vajha örökre élénk, de örökre ifjan!

Nov. 5. A nyájas Lutter Nándor főigazgatónk mosolygott ránk igazi atyai szeretettel, ami végtelen jól esik a matura zivataros küzdelmei előtt.

13. Megérkezett váratlanul a hószakálú és jégcsapbajuszú tél.

21. Megalakult Szőlgyémy Feri Szél-utcai barátságos szobájában a Kis Kör. Elnöke lett az ifjú aggastyán Ekkert Tóni, jegyző a fürge Szőlgyémy Feri, pénztáros a komolyságában is kedves Forster Kálmán. Bizalmas tagjai: Cselka, Fábry, Kőrösy, Kürthy, Maurovich, Ruffy, Rusznyák. Tehát tíz kiválasztott ifjú magyar.

Szőlgyémy csinos költeményeket írt. Ekkert Tóni inkább értekezést. Forster Kálmán ritkán zengett, de mégis megtelt egy kis füzete. Maurovich cinikus és személyeskedő fiú volt. Rusznyák pedig igen szeretetreméltó Benjamin.

A mindenféle kiadások azonban megrendítették állami pénztáramat.

Ekkor írtam naplómba a következő megrovást:

Szerkesztő Úr!

Szerkesztő Úr kérem ássan,
Ne legyen oly kegyetlen!
Szépen kérem, oh ne bánjon
Olyan vadul énvelem!

Nem kötök ki több föltételt
És marhával dolgozom,
Tudom dicsőséget urat
Valamennyi dolgomon!

Küldjön nekem pár forintot
De ha nem küld, tudja meg:
Azt Üzenem Szerkesztő Úr,
Hogy a fene egye meg!

Dec. 2. Megalakult az önképzőkör Erődi Dániel elnöklete alatt. Természetesen be-
rukkoltam a tagok közé. Noblesse oblige! Per angusta, ad augusta! (Nemes kötelesség.
Akadályokon keresztül a boldogulásra.)

6. Fábry Miklós viruló szál nagybitsei tót legény. De olyan magyar szívű, hogy érde-
mes volt vele bizalmas barátságot kötni. Névnapiján fogadalmat tett, hogy a bécsi orvose-
gyetemről minden héten ír nekünk levelet a jövő évben.

10. A tánciskolában cigányzene mellett mulattunk. Este kilenckor meglátogatott a
kotnyeles pedellus. Szerencsémre már nyolckor itthon vacsoráltam.

11. Egy titokzatos új kör alakult, melynek célja a komoly esztendő borus felhőjét nyá-
jas báránnyellegekké változtatni. Tagja a nyolcadik osztály összes tanulója. Én vagyok a
láthatatlan, de mozgékony elnök. Írott és illusztrált lapunk címe: „Óriások” Jelszó: Vede-
remo! Nevezzünk, de ki ne nevezzünk senkit!

12. Arról értesültünk, hogy a mi volt barátunk, Pethes Géza Aladár, versenyt iszik az
apjával a Bika-kocsmában, honnan reggel hétkor züllemek haza egymást vezetve. Nem
messze esik az alma a fájától!

13. „Szent Péter a lakodalmon” c. jóízű magyar tárgyú legendát írtam, mely Földváry
Pista tetszését is megnyerte. Emlékkönyvemben már több barátom olvasta. Nyomtatás-
ban most jelenik meg először.

Szent Péter a lakodalmon.

I.

„Ugyan eredj öreg! A romlott világra,
Mert a fohászokból elég is lesz mára.
Kevés imát hallok, az is csupán bánat.
Még elkeserítné nyugovó apámat!”

Így szól a jó Jézus, Péter botját veszi,
S aztán Urához lép édes búcsút venni.
Az Istenfia más botot ad kezébe,
S Péter elindul a bűnök tengerére.

A mennyeknek kulcsát dicső Pálra bízta,
Tudja az Úristen, mikor kerül vissza.
Az ősz Ábrahám is integet feléje
És Szent István üzen a szülőföldjére.

II.

„Ugyan eredj legény!
Nem kapod meg lányom,
Próbálj máshol jobb szerencsét
Koldústarisznyádon!

Adja nekem lányát,
Akit úgy szeretek,
Hogy nélküle e világon
Úgysem élhetnék meg!”

Két karodon kívül
Úgy sincs más egyebed,
Már pedig az én Juliskám
Így tied nem lehet!”

„Ugyan eredj fattyú!
Mondtam már nem adom,
Ha mindjárt a Szent Péter is
Lesz lakodalmadon.

„Becsületes ember
Vagyok apámuram!
És az én két jó karommal
Megsegít az Uram!

De megállj egy szóra
Hadd tréfáljalak meg:
Ha Szent Péter eljön hozzánk,
Úgy a Julis tied!”

És kacag a gazda,
Megy búsan a legény,
Megkéri az Istent, tán az
Segít a keservén.

III.

És szegény Juliska
Lakodalom előtt
Jobb szeretné inkább lakni
A kicsiny temetőt.

Elmegy a templomba
Buzgón imádkozni.
Keresik, de nem találják,
Hová tudott lenni.

János és Juliska
Oltár előtt térden,
Egy imát mond mind a kettő
Hallgasd meg jó Isten!

IV.

Víg a lakodalom,
De még vígabb Ferke,
Aki azt a szép Juliskát
Oly könnyen elnyerte.

Csakis a menyasszony
Egyedül szomorú,
Jól tudja azt István bácsi,
Hogy miért az a ború.

V.

Habos lovon halvány
Legény hová vágat?
Mint a villám vagy a szélvész,
Elhagyja a tájat.

Elhagyja a tájat,
Amelyen született,
Ahol az ő szép rózsája
Másnak virága lett.

Maga se tudja, hogy
Merre s hová rohan,
Arra fut, amerre nincs út,
Keserves bánatban.

VI.

„Megállj! Hallod, legény!”
Kiált rá egy öreg
És a legény nagy bújában
Nem is érti őt meg.

„Fordulj vissza, János,
Csak ennyit mondhatok!”
De a legény szomorúan
Csak tovább vágatott.

„Csak egy szóra, jános!”
A legény most figyel
S aztán szól: „Hol ismerkedett
Meg az én mesémmel?”

„Nagy az én bánatom,
De az Isten adta!
Csupán csak még a Szent Péter
Segíthetne rajta!”

VII.

„Én vagyok az fiam!
Maga a Szent Péter,
Isten ugye, másként nézz rám
Ifjú legényember!

De még jobban ámult,
Mikor nagy vihar jött
És hátára két szép nyeret
Szent Péter kötözött.

Gyere paripámra,
Majd segíték rajtad!”
Bezzeg bámul most a János,
Szava is elakad.

„Ülj föl fiam, János!
Megyünk a gazdádhoz,
Hadd tudja meg, hogy a szenttel
Tréfálni nagyon rossz!”

VIII.

Elhallgat a zene,
Mert az öreg belép,
Mellette jön a bús legény,
Bezzeg bámul a nép!

„Hát kit hoztál János?”
Kiált föl most István.
„Csak nem Péter ez a koldús?”
Kegyetlen kacagván.

„Szent Péter vagyok én,
Az Úristen küldött!
Igazságos látogatást
Tegyek népe között!”

„Istentelen Ferke!
– Így szól hozzá Péter –
Nem bűnhődtél soha, pedig
Vétkeztél elégszer!

Jegygyűrűd elorzott
Szentségnek aranya,
Templomrabló voltál hajdan
S ne bűnhődnél soha?

Irgalmas az Isten,
De szigorú bíró,
Ütött végső pillanatot.
Gyilkos, templomrabló!”

Így szóla Szent Péter
Égi igazsággal,
Ferde pedig borzalmában
Bizony majdnem meghal.

És amint így beszélt
Dicsfény szállt fejére
És szavai elhangzottak
Angyali zenébe.

És a háznak népe
Imára borul le,
Csupán csak a Ferke legény
Állt makacsul helybe.

De amint az agg szent
Ő rája tekintett,
Megtörött a gőgös térde
S csókolta a földet.

IX.

Piros arcod most is
piros vértől piros
Meggyilkoltad jó apádat,
Hitvány apagyilkos!

Bűnös ajkaidon
Most is káromlás van
És most ennyi bűneidért
Élnél menyországban?

X.

Reszketve csúszik most
Szent Péter lábához:
„Hadd bánjam meg bűneimet,
Csak tovább ne átkozz!”

A szentségrablásért
Mindig imádkozom
S apám véérért remete
Leszek e világon.

Elmegyek a sűrű
Sötét rengetegbe
És hogyha még van irgalom
Éltem ott élelem le.”

„Jézusnál irgalom,
Bűnös tehát térj meg!
Akkor ott fönt az égben majd
Imádkozunk érted!”

XI.

Nem tudta azt senki,
Hová tűnt el Ferke
Sötét erdő klostromába
Zárkózott örökre.

És a lakodalom
Népe most is remeg,
Végre a jó Péter őket
Így vigasztalja meg:

„Bűneiért megbűnhődött,
De ti vígadjatok,
Mert az Isten házatokra
Égi áldást adott!”

XII.

A megrémült népség
Fölvidula végre,
István gazda is a bűne
Bocsánatát kérte.

Az ő akarata,
Hogy így legyen minden
S a szülőknek mostan meg kell
Nyugodni a frigyben!”

Juliska és János
pedig leborultak,
Szent Péter megáldá őket
És boldogságukat.

És ekkor megzendült
A szép magyar nóta,
Amilyet még jó Szent Péter
Nem hallott régóta.

Azután így szólott:
„Halljátok én népem!
Csak az lehet, amit a jó
Úr végez az égben!

És aztán ő kezdte
Meg az első táncot,
Juliskával eljárta a
Menyasszonyitáncot.

Aztán pedig búcsút
Vett a ház népétül,
Hogy fölmenjen újra ahoz,
Ki az ég trónján ül.

16. Erődi Dániel érdekes tanár, de néha – rossz kedvében – kegyetlen bíráló. Mire nyolcadosok vagyunk, már van némi saját véleményünk is. De a közvéleményt szintén elfogadjuk. Erődi pl. azt hirdette, hogy „Vörösmartyt elhomályosítja Shakespeare, Arany János elvész Milton árnyékában, Petőfi Sándor pórias, Lisznai Kálmán palócos, Tóth Kálmán limonádés, Benedek Aladár ledér fűzfa költő, Jókai regényeiből pedig ki tudna szemelni két kötetre való hibát.” Hallgatóinak persze ellenkező véleményük van. De azt okos matura előtt eltitkolni. Tengerszéli magyar dohányom van, de pipányi reményem sincs a szerencsés maturára.

20. Az esztergomi jogászok haza érkeztek karácsonyra. Öröndetes, hogy bizonyítványom tele van jó jegyekkel. A pedellus ma háromszor is nálam járt. Mindannyiszor egyedül talált, könyveim között.

31. Valamennyi tanárunkat meghívtuk bizottságban január másodiki vigalmunkra.

1875. jan. 2. A diákmulatság szépen sikerült. Több jókedv volt, mint jó nedv.

Jan. 6. Azt veszem észre, hogy lapjaimnak bőségesen szállítom szünidei terményeimet és azok mégis fősvényen honorálnak. Valóban érdemes lenne elküldeni nekik a múlt hónapban írt dolgozataimat.

7. Osztályunk huszonnégy derék tagja alkotta meg ekkor humorisztikus körét, melynek hivatalos neve: Akadémia. Szerkesztője és elnöke Klyó. Vidám és csak egyetlen egy példányban megjelenő lapja címe: Óriások. Eddig hat számot adtam közkézre.

8. Szomorú hír. Beniczky Irma ügyesen szerkesztett ifjúsági lapja, a Kis Vasárnapi Újság, melynek buzgó munkatársa voltam – elhunyt. Béke emlékére!

10. Zrinyi miklós hatalmas eposzát gyönyörűséggel tanulmányozom.

12. Együtt vacsorálunk mind a hatan. Estebéd után, szokás szerint, vidáman társalunk. Egyszerre csak betoppan a mi házunk derék lakója, Horváth Géza, árvaszéki elnök és Kinizsi termetű. Minden kopogás nélkül így szól:

Nos Laci, tudja mi újság? Áradástól lehet tartani. Azt írja a „Hon”, hogy Pozsonynál 18 fok a víz állása. Csallóközön jégtorlódás. Legyünk elkészülve tehát a veszedelemre. Egyébként jöjjön! Nézzünk szembe a fenyegető vésszel!

Gyorsan fölkapom télikabátomat. Családunk elnémult a rémülettől. Rohanva rohantunk a kisdunai fahídra.

Mikor a hídra értünk, Horváth úr elővett a zsebéből valami nagy számlát, azt gyorsan meggyújtotta és a híd lábára erősített fokmérő alá dobta.

– Tizenegy fok! – konstatáltuk örvendezve.

Ekkor már rengeteg tömeg áradt felénk. De mi nyugodtan törtettünk haza, hogy megnyugtassuk az otthoniakat. Épen tízet ütött az óra. Útközben apámmal és öcsémmel találkozom:

– No mi újság Laci? – kérdi apám.

– Kacs! Jobb megijedni, mint félni. És Kinizsi Horváth úr is velünk kacagott.

23. Sohasem értem még végzetesebb napot. Megrendülve rovom kétségbeesett naplómba a következő sorokat:

Mindig vallásos voltam. Keresztapám, Hulényi Ferenc városi karnagy folyton dicsérte buzgóságomat. Azért lett bérmaapám is Meszlényi Gyula, a későbbi szeminárium rektor.

Tudja az ég, megszállott mégis ezen a rossz napon az ördög. Az kényszerített arra, hogy a barátok templomának homályos gyóntatószékébe üljek. Mert az első közt jelentem meg.

Egyszerre csak letérdel egy nagyobb diák. Kérem a lelkiatyát! Gondoltam magamban, csak kérj, majd adok én penitenciát! A gyerek őszintén elsorolja bűneit:

– Ekkor és ekkor nem tanultam, megbántottam szüleimet ... káromkodtam... szép lányt láttam... megszerettem... megöleltem... megcsókoltam ...

– Húsz Miatyánk! – súgtam hatalmasan. A gyerek megrémült.

– Igen. Húsz Miatyánk a pokolban sanyargó lelkekért, húsz Miatyánk a purgatórium-ban tisztuló lelkekért, tíz Miatyánk a pápáért, tíz pedig az anyaszentegyházért. Absolvete. Amen!

A gyónó gyerek imádkozni indul. Én vesztremre még mindig ülve maradok.

És ekkor az egyik tanárom kukkant be a gyóntatószékbe.

Nem emlékszem rá, hogy miként hagytam el a bitorolt szent helyet...

Áldozás után házukba jön a pedellus:

– A direktor úr hivatja az ifiurat!

Lesújtva megyek a direktor magas színe elé. A direktor Mann Honór osztályfőnökünkhöz utasít.

Beléestem ott egyenesen a vulkánba. Ez sisergett szédülő fejemre:

– Maga szerencsétlen, a vallástalanság bűnös éjjelében botorkáló elvetemült atheista!

– De! ... nyögtem közbe. Osztályfőnököm az ajtóra mutatott és én megsemmisülten elpárologtam. Valóban megérdemeltem a karcert, először és utoljára életemben. Tanárain sokáig félszemmél néztek reám.

Az egész város teli volt az én híremmel. A kisasszonyok gyóntató atyának hívtak. Szóval olyan alaposan megbűnhődtem, amilyen alaposan rászolgáltam erre szerencsétlen és éretlen csínyemmel.

Barátaim sajnáltak. Én azonban csak folyton szégyenkeztem és mindennapi latin Miatyánkomban erősen hangsúlyoztam ezt a sátánűző részletet: Sed libera nos a malo! Amen! (De szabadíts meg a gonosztól!)

Meszlényi Gyula

Végre letelt a megérdemelt nagy penitencia. Soha ájtatosabban nem énekeltem és orgonáltam a kóruson, mint a rettentő katasztrófa után. Soha nagyobb ambícióval nem tanultam és szerényebben nem viselkedtem, mint ostoba cselekedetem után.

Lassan megszűnt tanáraink haragja, iskolatársaim gúnya és táncosnőim tréfája.

Megfogadtam, sőt naplómban esküvel erősítettem, hogy soha többet életemben nem követek el ilyen égbekiáltó éretlenséget.

Hiszen nemsokára megérek...

Barátaimat az irodalomtörténeti iskolai dolgozatokkal hathatósan támogattam. Néha öt-hat villámhárítót csináltam a szegények számára.

Erődi Dániel mindig megdicsért hét évre terjedt iskolai értekezéseimért.

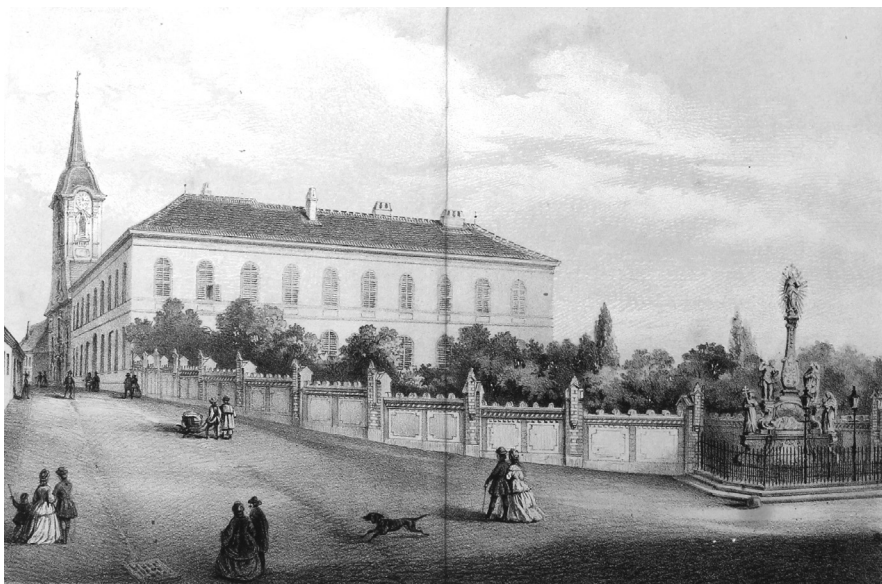
A legsúlyosabb nyolc nap múlva azután töredelmesen sorra jártam tanárainkat és azok a megtört ifjút ismét atyai jóindulattal fogadták. A január utolsó napján, vasárnap már elmehettem én is a diákbálba. Te Deum laudamus! (Téged Isten dicsérünk!)

Húsvétkor pedig ilyen hárfahangon zengtem:

Milyen szívhez szóló volt ma
Fönt a várban az orgona
S mily magasztos volt az ének,
Mit az Istennek zengének.

Megmozdult ott a kriptába
A holt is s föltámadva,
Ott abban a szent békében
Zengik: Áldassék az Isten!

És megzendül bús szívembe
A hívőknek szent éneke
S könnyeket csal a szemembe
A hívőknek szent öröme!

A Vizivárosi Zárda

Febr. 23. A népszerű Vizivárosi Zárdából temettük Förster Etelkát, aki tizenöt éves korában hunyt el. A főgimnázium ifjúsága fehér gyászfátyollal jelent meg. Ekkor írtam ezt a költeményt, melyet a bánatos atyának is elküldtem:

Egy ifjú leány halálára.

Mosolygó angyalkák
Szállnak le a földre.
A menyországból a
Jó Isten küldötte.
Hogy hozzák föl lelkét
Annak a kis lánynak,
Ki végső búcsúját
Mondja a világnak.

Temetésre szól a
Zárda bús harangja,
Fáj annak a szíve,
Aki most azt hallja.
Elhallgatom én is
A harang bús szavát
És fájdalom borul
Az én szívemen át.

Homályos szobában,
Egy kis ravatalon
Fekszik az elhunyt szűz,
Kezében liliom,
Homlokán koszorú,
Oh ne sirassátok!
Hiszen már megnyerte
Ő a menyországot.

Oh ne sirassátok
Az üdvözült szüzet,
Hisz a menyországból
Van már Isten mellett!
Oh nézzétek csak azt,
Mint mosolyog az ég...
Egy új angyalkának
Írják be a nevét!

24. Az ifjúsági könyvtárból hazahoztam Gyöngyösi, Faludi és Csokonai műveit. Ezek után a Csengery Gusztáv szerkesztésében megjelenő előkelő Budapesti Szemlét kértem ki. Végre Aigner Lajos könyvkereskedőm pályanyertes esztétikai értekezését Az elégiáról szintén élvezettel olvastam. Ezekon a ködös napokon még galambjaim is elnémultak.

Márc. 1. Végre felénk mosolyog először a megváltó tavaszi verőfény. Milyen csodálatos esemény a természet föltámadása! Alig gyönyörködtünk a kikelet első sugarai-ban, máris irigy felhőtömeg rabolta el tőlünk. De a tavasz égi tündére mégis csak útra kel. Nemsokára virágosó hull a jobbkezeből, új élet és lomb a baljából, vidám dal édes ajkáról és áldás a szeméből. Epedve várunk mi szép kikelet, hiszen fiad vagyunk még!

Aigner Abafi Lajos

Emléksort kért tőlem az egyik ismerős úrlány. Remek emlékkönyvébe ezt a szerény versikét írtam:

Lehet-e szeretni
És aztán gyűlölni?
Oh lehet!

Lehet-e gyűlölni
És aztán szeretni?
Oh lehet!

Lehet-e gyűlölni
És sohasem szeretni?
Nem lehet!

6. A nyájas Lőrinc-utcában, a mi uccánkban jó szomszédunk volt az öreg Singer bácsi. Egyedül éldegélt. Egy öreg szolgája, valami Mekler gondozta, aki esténként átjött hozzánk és így szólt apánkhoz:

– Tessék kérem átjönni, a Singer úr kéreti. Eldiskurálgatott velem, míg el nem aludt. Kis gyerek koromban mindennap kaptam tőle ezüst pénzt, sőt néha papírbankót is.

Azt mesélte róla öreg mindenese, hogy Singer valamikor szegény vándorló zsidólegény volt, mikor Esztergomba került. Szappanyosságát létre egyszer csak audienciára ment Kopácsy hercegprimáshoz.

A bécsi zsidó arra kérte az egyházfejedelmet, hogy legyen keresztapja. Néhány hónap múlva az is lett.

Nemsokára már nem hordta össze a város hamuját zsákkal a vállán, hanem üzletet nyitott, segédekert szerzett és virágzó szappankereskedést alapított.

A becsületes iparos ugyan sohasem tanult meg magyarul, de jó szívéért mindenki szerette.

Keresztatyja még halálos ágyán is gondoskodott róla.

Mikor megnősült, gazdag leányt vett el. Az is gyarapította a vagyont. Évtizedek múlva Singer bácsi özvegy és dús gazdag ember lett.

Teli volt minden ujjá aranygyűrűvel. Az illatos szobája sok ékszerrel. Sokszor meghívott engem német regények fölolvására. És sohasem bocsátott el jutalom nélkül.

Sokan tartoztak neki, de Singer bácsi sohasem követelözött. Amikor meghalt, nagy vagyonát épen adósai örökölték. Akikhez azonban nem tartozott a mi családnak.

11. Egy szerény sorsú, de gazdag jellemű úrlánynak ezt írtam emlékkönyvébe:

Kopácsy József

A ... nak

Annak a kis barna lánynak
Írom én a soraim,
Akit őszintén tisztelek
Az életnek útjain.

Tisztelem is mindig benned
Drága, nemes szívedet,
Amelyben szent a becsület
És szentebb a szeretet.

Szent szeretet, szent becsület
Nem terem ma koszorút,
De az égi boldogságba
Fölvezérel e két út.

Szeress és légy becsületes,
Mindenkoron, leányka!
Akkor vagy csak igazán szép
S a világnak angyala.

Szegény vagy, de becsületes,
Tudod mi a szeretet,
Hidd el, hogy így gazdagabb vagy
Mintha bírnál kincseket!

13. Eleven Ujság Néninek hívtuk azt az idős úriasszonyt, aki a szomszédból napról-napra házalni járt pletykáival. Ezt örökítettem meg ebben a diákversben:

Sz.....néasszony

Ismerek ám egy vén asszonyt,
Ki igazat sohase mond,
Minden szava hazugság,
Azt szereti a világ.

„Édes Néni, hát mondja csak,
– Így szólok a vénasszonynak –
Hisz maga is volt leány,
Szeretett-e igazán?”

Legyen a ház bár hajszálnyi,
Ki tudja kötélle fonni,
Egyik szomszéd hisz neki,
A másik csak neveti.

„Furcsa kérdés egy diáktul
Ki filozófiát tanul,
– Mondá az a vénasszony: –
Szerettem én, abbizony!

Hej, de akkor még másképen,
Hej, forróbban, kérem szépen,
Nem katonát, se nem mást,
Hanem magát a primást!”

III. 15. Néhány jó barátommal külön kivonultam a honvédtemetőbe, ahol elszavaltam ezt a költeményemet:
A honvédek sírján.

Aludjatok!... Aludjatok!...
Ébren vagyunk helyettetek.
Hisz magyarok vagyunk mi is,
Ha nem is oly félistenek,
Amilyenek ti voltatok!

Aludjatok!... Aludjatok!...
Legyen édes az álmodok,
Álmodjátok, hogy a haza
Olyan szabad és oly boldog
.....

Aludjatok!... Aludjatok!...
És csak akkor ébredjetek,
Mikor újra azt a két szót:
„Tálpra magyar!” halljátok meg

Akkor, akkor keljetek föl
S vezessetek minket oda,
Hol mint hősök, ti győztetek
A szent szabadság harcába!

És most, és most aludjatok
S legyen késő ébredésetek.
De ha kell, oh ébredjetek!
Hogy megmutathassuk nektek:
Méltó fiaitok vagyunk!

23. Esik ma hó, zúg a vihar, reszket a város, hull az égbekiáltó káromkodás. Micsoda disszonancia!

25. Aforizmákat kezdtem akkor írni. Ezek közül való tűrhető szemelvény:
Azelőtt a számaron nyargalt a bölcs, most pedig a bölcsön nyargal a számár.

*

Olyan fényes az Isten léte, mint a nap. Mennél tovább tekintünk reája, annál inkább elhomályosul szemünk világa. És ekkor megszólal valami belső világunkban: „Ne keresd azt, aki öröktől fogva él, hanem tekints inkább magadra, mert te csak néhány pillanatig élsz!”

*

30. Kibújt téli odujából a mi Kurucz Stefink és valahára megint elmulattunk rajta. Mert ő volt a mi követünk. Mármint hogy mi – Széchenyi téri fiúk – választottuk meg vesztegetés nélkül!

Erre a játékra azonban komoly példák kellettek. Az első valóságos esztergomi követet Besze Jánosban bámultuk. Az óriás féfiúnak a hangja is óriás volt. Azt hallottuk róla egy pesti úrtól, hogy mikor Besze János ágyúhangja dördült az országházban, a vakolat is lehullott a mennyezetről. Arról azonban magunk is meggyőződünk, hogy ha a városháza előtt dörgött, Szenttamásig meg lehetett érteni. Mikor hódító körútra indult, másfél fejjel emelkedett ki a néptömegeből. Tizenkét ember is nyögött alatta, ha vállra vette a népszerű tribúnt, akit nem tudom miért, később már demagógnak neveztek.

A második követ már sokkal szerényebb arányú és hangú úr, Meszéna Ferenc csöndes természetű, vékony dongájú követjelölt volt többször. Nem emlékszem arra, hogy megválasztották volna, mert a Széchenyi téren folyt le a nagy csata.

Besze János

Arra azonban élénken emlékszem, hogy mikor Kollár Antalt, a város polgármesterét „megválasztottuk”, akkor még fáklyás menetet is rendeltek a jó lelkű, de csendes szavú képviselőnek.

Kénytelen volt tehát háza emeleti ablakából kihajolni, mert a választóközönség iszonyúan követelőzött már az új követet hallani.

Végra megszólalt. Először azonban áhitatosan végignézett a lobogó hazaszereteten, mintha gondolkozott volna, azután mintha nem óhajtaná fárasztani anélkül is elrekedt híveit, így szólt:

– Kedves polgártársaim! Köszönöm a megtiszteltetést. Isten éltesse önöket. De Isten éltesse Ő Felségét és a feleségét is!

Nem tudom miért, de úgy tapasztaltam, hogy a fáklyások nagyon vidáman nevetgélve lejtettek a Duna felé tüzüket eloltani. Azt hittem valami ökörsütés készül valahol. Pedig félóra múlva elcsendesedett az egész város.

A kortesek közül Kapa Mátyás és Horváth Miska maradtak meg gyerekkori emlékeimben. Kapa paraszt eszű úrnak, Horváth úri eszű parasztnak látszott. Minden képviselőjelölt kénytelen volt Horváth Miskát megközelíteni, mert addig míg „nem beszéltek vele”, ő se beszélt senkivel. Kapa Mátyás ekkor már inasa lett. A számlája pedig senkié sem volt zsírosabb, mint Horváth Miskáé. Ilyen előzmények után keletkezett a mi következőnk. Vagyis mi is „választottunk”. Húsz-harminc élelmes Széchenyi-téri fickó szövetkezett. A jelöltünk egyhangúan a mi Széchenyi-téri udvari bolondunk: Kurucz Stefi lett, akit ez a kitüntetés a menyországig emelt.

Igazán nem volt magasabb egy hat éves fiúnál. Pedig már elmúlt negyven esztendő. A törpe óriás apja bizonyosan kuruc lehetett. De az anyjáról azt tudtuk, hogy valami németországi vándor verklis asszony volt. Így formálódott a magyar és a sváb név: Kurucz Stefi-vé.

Csak vasárnap vagy ünnepen jelent meg a Széchenyi-téren magyar viseletben, pörge kalappal, sarkantyús csizmacskákkal. Gyerek kezében egy körtefából faragott, ártatlan fokos forgott. Se bajusza, se szakála. Fitos orra, apró fekete denevér szeme emelkedett csak ki ráncos arcrámájából.

Úgy nevetgél, mikor bevittük udvarunkra, mintha csiklandoztuk volna. A szentgyörgymezei bugriska boldognak érezte magát úri gyerekek közt. Hiszen ő is csak negyvenkét esztendő gyerek maradt.

Nemzeti színű papírzászlók lengtek előtte. Óriási nemzeti kokárdát tűztem keblére. És így emeltük föl azután az udvar közepén egy nagy láda tetejére. Ott azután elkezdett a gnóm szavalni: összeverte sarkantyúit, meglengette rozmaringos kalapját és sejpítve kiadta a mi multságunkat. Megesküdött, hogy míg ő a követünk, a Széchenyi-teret kikövezte-

Meszéna Ferenc

ti krumplicukorral és nekünk ajándékozta a Dunát és a bazilikát. Végül fölemelte tojás nagyságú öklét az ég felé és ezt kiáltotta:

– Éjjen a haza! Ekkor elénekeltük a Rákóczi-indulót és a mi igazi Paprika Jancsink addig ugrándozott a láda tetején, míg az be nem szakadt és Kurucz Stefi eltűnt a romok között. Ilyen fura politikai élményeink és emlékeink maradtak gyerekkorunkból.

27. Tóth Imre barátomnak emlékül írtam ezt a költeményt:

Visegrád romjain.

Visegrád! Visegrád! Múltunk hirdetője,
Hadd tegyek koszorút a te szent tetődre!
Oly repkénykoszorút, melyet az emlék fon,
Amely hervadatlan mindig, mindenkoron.

Nagy napokat értél, dicső nagy napokat,
Közötte sok borús, de derűs is akad,
És hiába, mégis csak nagy volt az mindegyik,
Borús napjaid is fényedet hirdetik.

Mintha magam előtt látnám Feliciánt,
Amint a királyi családra kardot ránt
És mintha hallanám, hogy a bős paripák
Az ártatlan Klárát széttépik, szakítják.

De most fátyol borul lelki szemem elé
És amint azt Klio lassan fölemelé:
Ott láttam a költők s művészek templomát,
Nagy Mátyás királyunk tündér fellegvárát.

Hiszen elfeledtem, hol Budán a zászló
Leng, ott halt meg nemrég meggyilkolva László,
De hisz amit benne elvesztett a nemzet:
Mátyásban megnyerte a nagy fejedelmet.

Itt áll most előttem Mátyás király vára,
Fényes termeibe művészetet zárva,
Bámulta az ország, tisztelte a világ,
Hajh! Milyen fényes volt akkor Magyarország!

Meghalt Mátyás király, oda a dicsőség!

A fekete zászlót az ormokra tűzték!
Múltak a századok és nem volt oly király,
Ki védhetett volna, ha a veszély beáll.

Büszke félhold ragyog fönt a szent ormokon,
Visegrád, Visegrád! Mi voltál egykoron!
A művészetnek szent templomába mostan
A zsarnok ozmán jár, rombolás nyomában.

És mintha szégyelted volna azt a szégyent,
Hogy egykor a pogány fertőzött meg téged,
Eltemetted magad alá nagyságodat,
Sírja lettél hajdan oly szent nagyságodnak.

Visegrád, Visegrád! Légy megkoszorúzva!
S hogyha a magyarnak itt halad el útja,
Álljon meg mellette és gondolja azt meg,
Hogy itt van sírja a magyar dicsőségnek!

28. Apróbb-nagyobb bajok és viszontagságok között terem ilyen hetykeség, mint ez a

Dalom.

Be megcsaltál, édes rózsám
Hajnal szép leánya!
Mit bánom én, akármily szép,
Vigyen el a kánya!

Elmegyek egy szép leányhoz,
Ki Laciját várja,
De az apja így fogadja?
Vigyen el a kánya!

Jön a hitelezőm,
Az ajtómat rázza,
Én meg azt kiáltom:
Vigyen el a kánya!

Elmennék már szerzetesnek,
De hogy lát a zárda?
Elküldöttek s azt mondották:
Vigyen el a kánya!

És most töprengésim között
Zeng egy melódia ...
Folkacagok, ha éneklek:
Vigyen el a kánya!

ápr. 1. Fura napra jut ez a fura jegyzet:

Nuszbaum Szepe, aki eleinte kitűnő tanuló volt, de a VII. osztályban már elzúlott, a Szent Anna-utca réme volt. Szomszédunkban lakott. Az apja jóra való iparos, a bátyja bencés tanár: Torday György.

A javíthatatlan korhely zsarnoki módon bánt el a gimnazistákkal!

Mikor egy szép napon a szigeten sétáltam, a vörös orrú, körülbelül 26 éves díjnok ferde nézésével tántorgott felém.

Szerettem volna észrevétlenül elsuranni mellette, de nem sikerült!

– Hová mész amice! – kérdezte dülöngélve, de gőgösen.

– Hát csak erre és te, öreg?

– Én? Mi közöd hozzá? Akárhova. De előbb megkérdezem a bátyámat, hogyan tanulsz, mert addig nem állok szóba veled.

Pedig már nem is volt a derék bátyja akkor tanárom.

2. A Győrffy-kölcsönkönyvtárból hoztam haza néhány időszerű művet. Ez az érdekes ember, Győrffy Iván, a vizivárosi tanító, Zentáról csöppent Esztergomba. Nyolc gyerekkel és nyolcszáz zsíros könyvvel. Ő volt Esztergomban az első kölcsönkönyvtár.

Egy hónap alatt azonban teljesen kiolvastam a jobb regényeket. A kilenczizedrésze pedig dehogy kellett.

Ha valami mulatságot rendeztek, az alacsony Aesopus székre állott és rettentő szójátékokat produkált.

Egy ilyen rakétát meg is örökökék.

Azzal vádolta őt valaki, hogy szereti a bort. És erre így válaszolt:

– Kérem uraim én nem szeretem a szeszélyes italokat, mert azok rettentően rágalmazzák gyomromat. Tehát senkise rágalmazzon engem büntetlenül!

Hasonló ötlete: Mikor először tisztelgett kegyuránál, Simor János hercegprimásnál, ezt kérdi tőle:

– Hány gyermeke van?

– Hatvanhét volt, Eminenciád!

Feigler Janka hírneves esztergomi zongoraművészről ritka szép művészestélyét élveztük. Két kis színdarabot – egész ügyesen – helybeli műkedvelőink adtak elő. Valóban szépen halad az új esztergomi nemzedék – a komédiázásban.

4. Másodízben kirándultam – saját lovaimmal, per pedes apostolorum – Ebedre, megyei népdalok gyűjtésére. A Pokol húsz barlangját újra tanulmányoztam.

9. Egy helybeli francia nyelvmesterrel óhajtottam gyakorló-órak ügyében tárgyalni. Szobájukban azonban olyan iszonyú színháború dúlt, hogy észre sem vették kopogtatásomat. Amint belépek, a szenvedélytől megvakultan az asszony az ura cilinderét zúzta össze; a francia úr pedig a felesége selyemkalapját marcangolta darabokra. A szegény gyerekek pedig rémülve menekültek a szoba sarkába. Rögtön elment a kedvem ilyen gyakorlott csetepaté után – a francia társalgás gyakorlásától. Úgy eltűntem, hogy észre sem vettek

a dulakodók. Eddig azt hittük, – beszédük után – hogy boldog házasséletet élnek. Erről a vadgalamb-házról rögtönöztem tehát ezt a költeményt:

A házasséletről

Milyen szép a házassélet,	Ilyen édes gondolattal
Mily magasztos boldogság!	Volt teli az én szívem
Mily költészet rejlik benne,	És belépve egy családhoz,
Milyen dicső menyország!	Mit láttam ott, nagy Isten!

Láttam a nagy veszekedést,
Az éhező sereget,
Hallottam a káromkodást,
Ez hát a házassélet?

10. Sohase tiszteltem a divathóstit, még kevésbé a divatkirálynőt. Ekkor készült ez az ostromom:

Valakihez.

Ha azt mondnám, hogy szeretlek,
Nem hinnéd el.
Ha mondván: nem szeretlek,

Nem hinnéd el.
Ha hirdetném az Úristent,
Nem hinnéd el.
Magasztalnám a divatot?
Azt elhinnéd!

16. Ma kezdtem olvasni Jósika Rákóczi Ferencét. Ugy-e Napló bácsi, maga is bizonyítja, hogy már nyolc esztendőskoromban bátor voltam Jósika Csehek Magyarországon c. híres történeti regényét olvasni Mátyás király korából. A szüleim odahaza megtiltották. Tehát a csöndes és regényes várromok közt élvezetem. Azóta megismerkedtem Walter Scott néhány folséges regényével, Goethe Götz von Berlichingen és Werther's Leiden híres műveit, Jókaitól az Új földesurat, Kárpáti Zoltánta Kőszívű emberek fiait és egyéb regényeit a „Hon”-ból. Eötvös falu jegyzőjénél mégjobban érdekelt a Karthausi. Ami gyönyörködtet, az már művészi alkotás.

27. Benedek Aladár Új Idők c. heti lapjába Sacher Masoch-tól friss fordítású novellát küldtem felhívásra.

Május 1. tavasz. Szeretet. Igazság. Ez a három eszme uralkodik ma lelkemben. A tavasz a május. A szeretet az én ifjúságom. Az igazság a tudomány. Ez az utóbbi eszme uralkodik most egészen rajtam.

8. Féval Pál Fekete koldús c. regényét fordításban elküldtem a székely Nemerének, XII fejezet, 160 l. Csak aztán ne legyen én is – fekete koldus a szerkesztő honoráriumától!

9–23. Rengeteg tanulás. Hajnaltól éjfélig. Kiszáradt a kalimárisom.

25. „Fölvirradt ma a dicső nap hajnala” – szokták kezdeni a hivatalos névnap-i köszöntőeneiket. Ma kétszáz gyereknek van névnapja. Valamennyi Majális fia. Én lettem a zászlós. Magam se tudom, miért.

Remek idő, remek társaság, remek jókedv, remek jóévtvágy, remek táncok és remek énekek. Ezt bizonyítja naplóm többször is.

Az illusztris hölgyközönség nevét, mint lelkiismeretes rendező megörökítettem az esztergomi főgimnáziumi majálisok annáleszébe:

Özv. Ács Flórisné és az Ács nővérek. Baross Lenke. Bitter Jetty. Bleiberger Etelka. Brühl Janka. Burián Ilka. Etter Gizella. Fajth Maris. Feichtinger Oktávia. Felsenburg Gyuláné. Geiger Lujza. Glóger Teréz. Greifenstein Terka. Gyurányi Ilona. Hartmann nővérek. Holdampf Paulin. Horváth Gézané és Ilonka. Hulényi Ferencné és Ilon. Kaán Jánosné és Etel. Karika Laura. Kollár Antalné és Györgyike. Kovách Maris. Köpfné és nővérek (Pilis Csaba). Koszkol Etel. Kukányi Irén. Lévy Ilka. Lieb Mátyásné és Etel. Mattyasóvszky Györgyike. Mattyasóvszky Lujza. Maxiániné. Mátrayné és Etel. Mencski Fanny. Niedermann Pálné. Radich Hermin. Sternfeld Rezsőné. Szecskay Kornélné. Sziklai Mariska. Szojka Jolán. Tollérné. Tóth Imréné és Fanny. Wanitsek Berta. Weisz Józsa. Weninger nővérek. Wipplinger Ilka.

Tanáraink és előkelő vendégeink épen úgy gyönyörködtek az iskolázottan táncoló és úri modorú ifjakon, mint a májusi szépségű ballerinákon.

Valóban ritka szép esemény. Páratlanul sikerült majális volt.

Ennek az emlékezetes utolsó diákmajálisomnak első emléke maradt ez a kis versem, mely elég nagy fájdalommat örökíti meg:

Majálison.

Ott voltam a menyorszámban,
Mosolygó angyalok között,
Homlokomra üdv sugára,
Szemeimbe öröm költözött.

Szólt a zene ... nem hallgattam
Sokan voltak ... kit se láttam.
Hisz nem voltam a világon,
Hanem fönt a menyorszámban.

Szólt a zene ... és fájt nekem ...
Sokan voltak, mind mulattak,
Csak egy kis lány távozott el
S vége lett a menyországnak.!

Jún. 1. Kedvelt hivatalos orgánunk most már másolatban forog egyes jó úri családi körben. Megállok tehát ezen a különös állomáson.

A nyolcadik osztály Óriások c. humorisztikus lapja ugyanis megjelent az egész tanfolyam alatt részint a tagok s tanárok tréfás jellemrajzával, részint szatirikus mellékletekkel.

Megjelent pedig kerek harminc szám. Villámhárító jelszava: Nevetni, de nem kinevetni! Előfizetése: barátság!

Az első szám Baross Árpád arcképes jellemrajzát közli négy lapon három torzító tollrajzzal. A következő számokban megjelent Bednarik Mihály, azután sorszerint Boldizsár Béla, Ekkert Antal, Fáy Sándor, Fábry Mikulás, Fekett Ferenc, Forster Kálmán, Katona Lajos, Kubina József, Kollár Károly Máriássy Gyula, Mattyasóvszky Leó, Maurovich Fábi, Némethy Károly, Ordódy Bertalan, Ozorai József, Páva József, Rusznyák Samu, Scheiber Sándor és Weninger Mátyás vidám karikatúrája. Én ugyanis benne voltam minden sorban és – szószban.

A kapacitások közül: Fehér Ipoly igazgató, Mann Honór, Wargha Samu, Erődi Dániel, Bors Mihály, Hollosy Rupert, Fekete Tivadar, Mérey Ágost kényes jellemrajza azonban óvatos munkát követelt.

Mellékletül: Fotografiák a majálisról. Humoros német levél. Írta egy elzúllott diák Bécsből. – Főt. Mráz István plébános latin levele. – Baki István társunk görög tudósítása és Kuliffay Töhötöm főt. levele egykori iskolatársaihoz, a mai óriásokhoz. – Visszaemlékezés az 1874. évi Welzer-féle tánciskolára. A francia négyesről francia cikk. A germán szerelme, modern elbeszélés. – Kuliffay Szvetozár titkos magyar levele Tótországból. – Riedl Lajos vakációzó papnövendék szemérmes tudósítása. – Szechányi Mátyás vándorszínész röppentyűje. – Huróczy Boldizsár siralma. – Bedruss József keserve. – Béli életjele Amerikából. – Boldog uj esztendő! Verses köszöntőm. – Mit mondanak a felhők? A majálisi elnökválasztás küzdelmei. – Kuriózumok.

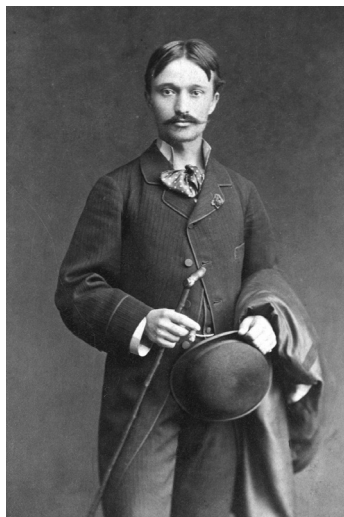
Eleinte óráközökben élvezték a nyolcadik osztály óriásai, minthogy azonban az osztály Júdása (Máriássy) elárulta az orgánomot, odahaza kacagtak rajta.

Az óriások közül elég lesz most három helybeli ifjú óriást bemutatni. Az első: Forster Kélmán.

Eddig hőseink méltán szerepelhettek az óriások hasábjain. Mert valami óriási kiválósággal vagy hibával tűntek ki.

Forster Kálmán azonban, aki aranyozott bölcsőben, kastélyban született, aki négyesfogaton vittek keresztelésre, akinek már zsenge normalista korában mesés játéakai voltak, szellemi gazdagságával is kitűnt.

A természet pazar jókedvében teremtette. Még orrát is rendkívülinek. Ovidius Naso Kis Miska volna hozzá képest.

Kollár Károly

Elemista korában építésszettel foglalkozott. Óriási kertjükben kunyhókat tervezett, és azt mi, az ő hűséges kőművesei kiépítettük. Később már labirintot teremtettünk. De ebben annyira eltévedtünk, hogy a káptalani kocsisok mentettek ki minket a bonyodalomból.

Eleinte azt hittük, hogy Kálmán építő művész lesz. Később kisült, hogy titkos poéta. Akkor majd mindnyájan verseket írtunk. Ha városunkban kevés is volt a vaj meg a tej, de vers az bőségesen tenyészett.

Egyik gyerekkori kőművese ezt írta jellemrajzához: – Kálmán már kora ifjúságában igen szerette a galambokat. Később a szárnyatlan galambokat kedvelte. Első galambja volt az isteni Mayer Berta, második a fejedelmi Csernó Irén. Galambházába nem bocsátott vércsét és így idilljeiről nem sokat írhatok.

Bécsben már mindenféle fura kiállítást rendeztek. Kövérek, soványak versenye után nagyorrúakat csődítettek össze a monarchiából. Azt hittük, hogy az unatkozó uralkodóház jókedvét fokozták ezzel a lojális mulatsággal.

Kálmán egyik barátja célzást tett erre a kiállításra. Hanem az a barátja attól a pillanattól kezdve megszűnt.

Zsenge költészetének első írásai ilyen félék voltak:

Hogyha én már nagyobb leszek

Tíz krajcárért cukrot veszek

Valakinek – emlékül.

Későbbi versei már Benedek Aladár és Erődi Dániel gitárjaira emlékeztetnek.

Kálmán szereti a világi fájdalom elégiáit sóhajtani. Mert ezt honosította meg Benedek Aladár vérszegény líráinkban. Kálmán tehát kitűnő imitátor. Költészete műköltészet. Bora műbor. Virágja művirág. De hát ilyen a mai magyar művészet! Nyelve olyan sima, mint a korcsolyázó pálya. De épen ilyen hideg is.

Elég regényes neve van. De költői neve még regényesebb: Csalóközi Kálmán. Az Óriások egyik műkritikusa úgy interpretálta ezt a költői álnevet, hogy Kálmánt már bizonyára becsalogatták a szerelem örvényébe vezető körbe.

Híres dithirambja:

Diák bordal.

Éljen Bacchus! ezt kiáltjuk,
Vele a sarat kiálljuk,
Itt a pohár, emeljük fel,
Szívünket vidámítsa fel!
Hej, huj igyunk rája,
Úgyis elnyel a sír szája,
Ott lesz nyugodalmunk
Csöndes tanyája!

Diákélet az igazi,
Mert nincs gondja soha semmi,
Emeljük a poharaktÖblítsük le a multakat (!)
Hej huj stb.

Úgysem leszünk soká együtt,
Sors kit erre, kit arra küld,
Nem kimél jóbarátokat,
Elválasztja az útjokat.
Hej, huj stb.

Öleljük a galambunkat
Hagyjuk könyvünk, amit mutat (!)
Fogjuk kezeinket össze
S énekeljük ezt most körbe:
Hej, huj, igyunk rája! Stb.

Íme, ilyen a diák bordal, amelyből akkor keletkezik kardal, ha tíz-húsz lángész zengi mély Basszussal.

Valóban nehéz időket élünk! – sóhajtja Forster Kálmán, aki sohasem nézett még az ínség kétségbeejtő szemébe.

Kövér poéta, sovány szakácsnő ritka paradoxszón. Vagy a physika szerint abszurdum.

Adjuk föl ezt a titokzatos kérdést Kálmánnak: Mi az abszurdum?

– Kolbász Debrecenben.

– Mi a kolbász Debrecenben?

– Petőfi óta a költők mannája.

Néhány mai poéta azonban a hátán viseli ezt az elemózsiát, ha a kritika furkós botjával kerül össze.

Forster Kálmán sohasem kerül össze kritikussal. Mert költeményei nem kerülnek piacra.

Hiszen maholnap mágnás lesz belőle.

A mágnes pedig vonzza a vasat.

Kálmán azonban kivételesen eleven delej lévén, az eleven vasat vonzza. Ilyenformán el lehetünk arra készülve, hogy nemsokára valami Kovács Helénával vagy Patkó Melindával fog kísérletezni.

Egyébként Forster Kálmán, mint Szigfrid, legyőzhetetlen, mert sebesíthetetlen.

Csak minket ne hívjon ki párviadalra ezért a vakmerő karikatúráért!

Kézzel kézre repülven a humorisztikus lap, Forster Kálmán hamarisztikusan odakapartintotta kritikáját: „A jó diákgyomor mindent megemész. Strucc Kálmán.”

A másik óriás:

Kollár Karcsi.

Különös számának címe: A polgármester fia. (Szomoreszk.)

„– Két Drabant kószál az éj homályában kivont gyiklesővel. Az egyik szundikál, a másik alszik. De azért mégis mozog. Ilyen a mai városi közélet.

Az egyiket úgy hívják, hogy „Fogdmeg János”, a másikat „Üsd Marci”. Mind a kettő megátalkodott parasztvér.

De mit keresnek?

Valami csirkefogót.

Nappal úgyse csíphetnék el, mert azok éjjel lopnak. Így végezte ezt a bölcs tanács.

A két drabant csak bandukol az akkori egyiptomi = esztergomi sötétségben. Az utca közepén pedig egy mezítlás, huncut csibész lappang utánuk. Mert Esztergomban is van ám csirkefogó, még pedig annyi mint a gomba.

– De kérem Klyó úr! – vethetné föl valamelyik Széchenyi-téri titkos olvasóm – hogy lehetnének erre felé csirkefogók, mikor itt nem tartanak csirkét? Mindegy. Ezt úgy hívják nálunk, hogy poetica licentia – (költői szabadság). A két szundikáló poroszló (de nem porosz ló) csak cammog előre. Egyszerre a lókött tolvaj mind a két drabantot föllöki és villámgyorsan elszelel.

A két városőrző fölébred. De már a földön.

Egy szende ablak mögött pedig valami nagyon szép leány alszik. Az ablak előtt valami nagyon fura fiatalember mereng. Flóta van a kezében, nóta van a szívében, tehát ezt fújja ábrándosan:

– Oh tu mein líbling, liebe Lieb ich líbe dich! (Oh kedvencem, kedves Lieb k.a. én szeretlek.)

– Tu Verfluchter! (Té átkozott!) – dörgi valaki a kapu mögött. A szép leány csúnya apja volt. A mi fura szerelmesünk persze kerekét old.

– Hallodi Jancsi?, – kérdi Üsd Marci olyan nagyot ásítva, mint a városháza – de kutya kemény ez az ágy!

–Nem ágy atte! – szól Fogdmeg János az ellenmondó és majd az állkapcsa ficamodott ki az óriási ásítástól. Aztán ezt hajtogatja: Tudodi Marci, hogy mink a tér közepin vagyunk. Aszt ámottam, hogy egy rongyos csirkefogó lelökött a lábamrú.

– Én is akkurát úgy jártam, Jancsi!

Nagy nehezen föltápáskodnak.

– Nézsak Marci! – bökkenti ki a harcsa bajuszú Fogdmeg János – nini, mi szalad ott?

– Hátha ez a rongyos csirkefogó!

– Utána! – rikácsolja most Jancsi és Marci és gyiklesőikkel szurkálják az éjszaka lebke, sötét ruháját.

Nagyon nehezen elcsípi a megrémült fiatal embert.

– Megájj kutya! – kiált Marci.

– Ne mozdújj ördög! – ordít Jancsi.

Csak a fiatal ember nem szól semmit. A drabantok rögtön összekötözik a rémes kormsötét éjszakában a csirkefogót és beliferálják kivont karddal a városházába. Ott átveszi egy még álmosabb Mihaszna Iván és bezárja az egyik üres börtönbe.

* * *

Korán reggel nagyon komoly urak gyülekeznek a polgármester hivatalába. Szenátorok. Ez a nevük nálunk a város bölcseinek.

Fogdmeg János és Üsd Marci a küszöbön lebzselnek. Bajuszuk az eget veri, olyan büszkére ki van pödörve.

A polgármester sztentori hangon így harsog:

– Az 1868. évi törvénykönyv 26§-ának második és harmadik pontja értelmében végre a tettest elfogattam.

– Megcsíptük a gazembert, pógármester úr! – vágott Üsd Marci diadalmasan a rendőrkapitány felé. Senkise hederít a rendőrre.

– Főjegyző úr! – szólal meg újra a polgármester – tessék a négyes számú rendőr valamását toll alá venni!

A jegyző tolla sercegni kezd és tinta csöppeket szikrázni.

– Fogdmeg János! – szólt ünnepélyesen a város feje – figyelmeztetem a törvény szerint, hogy valljon a paragrafusok dogmatikai prokurzusaira vonatkozóan!

– Hát engem kérem – jelentette Jancsi – az a gazember úgy ellökött, hogy úgy estem le a kövezetre akárcsak valami ökör.

– Ökör?! Főjegyző Úr! – nyilatkozik újra a polgármester – tessék a rendőr triumfózis pulzusait dokumentáltság alá ????? !

– Ökör, polgármester úr?! – ásítozott a főjegyző, aki az egész éjszakát szokás szerint végig mulatta valahol – igenis, értem!

Pedig dehogy értette.

– Hol és mely időtájban sikerült azt a veszedelmes tettest elfogni? – kérdezte a város esze.

– Ténnap éjje! – modja Jancsi erősen.

– Nem igaz. Máma regge! – szól Marci még erősebbre.

– Főjegyző úr! Tetszik hallani? Tessék konstatálni, hogy a két rendőr nincsen egy véleményen! – parancsolja a polgármester.

A jegyző véletlenül a toll nyelét megfordítva mártott a kalamárisába.

– Hogy lehetett egy embert reggel is meg este is elfogni? – kérdezte a város kapitánya. – Hiszen az ellenkezik századunk józanságával!

– Kérem, – szólal föl egy szenátor – véleményem szerint azért nehéz megállapítani az időt, mert éjszaka vót!

– Persze, hogy éjje vót! – segített bölcs kollégájának a másik szenátor – hát nem is lehetett regge elcsípni a tettest!

Végeztünk! – jelenti a főjegyző és fölolvassa a protokollumot: A tettest sem éjjel, sem reggel, sem nappal, hanem a hajnal pitymalladásának korányában fogták el igazság szerint.

– Főjegyző úrnak ezért a korrekt jegyzőkönyvért jegyzőkönyvileg dicséretet szavazok! – szavalt az egyik bölcs tanácsos.

– Hozzák most ide a vádlottat! – szól diadalmasan a polgármester..

Rövid percek múlva kinyílik az ajtó.

– Itt a csirkefogó az árgyelussát! – kiált a buta drabant.

A zilált hajú, poros arcú, kétségbeesett fiatal ember a bámuló gyülekezet előtt egyenesen a polgármesterhez rohant és sírva borult keblére. Hisz a polgármester saját Karcsi fia volt.”

Kollár Karcsi azonban éppen úgy elmulatott ezen a humoreszken, mint valamennyi nyolcadikos. Sőt akadt akárhány hatodikos vagy hetedikes is, aki mohón olvasta az óriások kedvelt füzetait.

Katona Lajos egy másik óriás, nem tartozott a normális diákok közé. Vaskos alakja, óriási szakála, különös vaskos modora és éppen nem választékos izlése miatt nem igen barátkoztunk vele.

De ha már köztünk kínlódott, neki is be kellett kerülnie az Óriások képtárba vagy múzeumába.

Tehát: az Óriások kilencedik füzete 1875-ben ezt közölte:

Katona.

Tragédia. Irta: Bánk Bán.

(Négy föl- és négy le-vonásban.)

Személyek:

Katona: közlegény.

Melinda: xxx

Tiborc: pedellus.

Petúr: első drabant.

Myska: második drabant.

Biberach: egy mészáros legény.

Népség. Kocsmá. Tört poharak. Óriási csizmák. Chignon. Szurony. Hajtű. A háttérben: (? ? ?) és Zsupp.

Prológ:

Katona Lajos: (meztláb, házi pongyolában a kortina előtt) Ime! Mindenemet fölál-doxtam már a harcz oltárára. Mielőtt azonban föllépnék, előbb díszruhába vágom magamat! (El.)

Első fölvonás.

(Rémséges nyikorgással gördül fölfelé a lyukas kortina. A rekedt sűgő iszonyúan káromkodik, mert a szeművegét elragadta a vászon sarkány, a kartinahűző szidja Archimedeszt kontár találmányáért. A színen kurta kocsma. Háttérben két kivégzett hordó. Az egyik hordó tetején egy behorpadt cylinder. A cylinderre nyálazva egy bankó.)

Első jelenet: Katona. Melinda.

Katona: (három óriási lépéssel tör a megrémült Melinda felé, aki előtt térdre rogy.) Szeretlek imádott csillagom! Szeretsz-e drága Melindám? [Elájul]

Melinda: (reszkette egyik kezével kibomlott fürtjeit ragadja meg, másikkal hőse felé nyúl. A színpad alatt mennydörgés.) Ah ébredj Lajcsi! Schau frau wem! Ter Piperák kummt! [Szintén eszméletét veszti.]

Második jelenet.

Sűgő: (izgatott hangon) Gyűjön má Biberák! Hajja, maga marha?

Biberák: (ijesztő basszus hangon) Ah mit látnak füleim, mit hallanak szemeim! Micso-da szemétdomb ez a világ! (Undorodva kifújja rémes zsebkendőjébe trombitáját.)

Sűgő: (kétségbeesve) Még ne ugasson, számár!

Biberák: (letérdel a sűgő trónusa előtt) Hát mikor vegyem ki a zsebbembű a mérget?

Sűgő: (dühösen) Kuss! Most sűgök! Vigyázz!

Biberák: (ég felé tekintve) Ah milyen akasztófa!

Sűgő: (ráüt az öklével a kunyhójára) Marha! Vigyázz! Mondd: katasztrófa!

Biberák: Kata strófa! Tudom valami új strófa. De reszkess Katona! Reszkess Melinda! Reszkess sűgő és kortina! Most magam beszélek!

(A kortina örömmel lezuhan. Biberák megpofozza a sűgőt. A sűgő pedig meggyomrozza a verekedőt.)

Második fölvonás.

Melinda és Biberach.

Biberák: Hallod hűtlen! Te örök szerelmet esküdtél nekem. És most ... mostan ... mostand ...

Melinda: Szeretlek most is Pubirák, de csak úgy ha nem látlak ...

Biberák: (megtántorodva) Oh apám, oh öregapám, oh dédapám! Halljátok?!

Melinda: (nyugodtan mosolyogva és egy rózsát tépdelve) Ismétlem, hogy amit ilyenkor igazán szeretek, az a vaj meg a retek.

Biberák: (rozsdás töréhez kap. Megmarkolja. De a tör markolata válópört indít a hűtlen penge ellen) Majd meghalsz máskor! (Függöny. A karzaton sírás. A földszinten fűtty és pisszegés.)

Harmadik felvonás.

Katona. Biberach. Tiborc.

Biberach: (elkeseredett hangon) Elégtételt!

Katona: Szakálamra esküszöm, megvívok nyomorult veled, mert merényletet akartál elkövetni arám ellen! (Tápsolnak odalent.)

Biberach: Melinda előbb volt nekem menyasszonyom, mint neked, bundás! Itt a pisztolyok. Lőjjünk! (A karzaton két suszterleány elájul.)

Tiborc (a pedellus) (bottal belép Katona elé és katonásan így szól): Ifiúr!

Katona: (megvetéssel) Félre innen bagófejú spión!

Tiborc: Ifiúr! A direktor úr azt izeni, hogy gyűjjék velem a karczerba.

Katona: (megsimítva zilált szakálát) Nem karczer kell nekem most, egy baj, hanem pisztoly, párbaj! (Tiborc elrohan.)

Biberák: No hát lűjj!

Súgó: (Várj, ökör! Mingyár!)

Katona: (kézbe veszi a kopott pisztolyt, belenéz csövébe és így szól:) Ime! Karabélyom fekete éjében a halál sötétlik!

Biberák: (reszkető kézzel fölhúzza mordálya kakasát. Elképedve kiugrik azután a kullisszák mögé. Ott hatalmas nyakleves csattan és ez a néhány dühös szó: Hol a kapszli direktor?)

Katona: Milyen gyáva!

Biberák: Lássuk ki a gyáva! Itt vagyok!

Katona: Oh ne kacagi még reám kegyetlen halál ifjúságom hajnalán!

Biberák: Tápsolj szívem! És üvölts haragom! (Lőnek. Mindkettő lerogy. A karzat fele elájul. A földszinten zokogás. A súgó orra megszűnt. Katona óriási lába északi sarkával összezúzta. A kortina szerencsésen lezuhan.)

Negyedik felvonás.

Melinda. Katona. Biberák. Tiborc. Myska. Petúr.

Melinda: (túlvilági mosollyal) Ah Katona, te vagy a hős. Győztél. Örökre a tied vagyok! Auf Ehre!

Katona: (büszkén) Megvan. Legyőztem az ármányt és most örökre egyesülhetünk.

Biberák: Skandál! Megájtatok csak! Kerűjetekek mégegyszer a kezem alá! Pagázs! Pfuj! (El.)

Tiborc: Myska! Petúr! Itt van e! Fogjátok meg az ifiurat a kapitány úr parancsolatjára!

Katona: Meghódolok!

Myska: (ádázul) Hoci a kötelet, Petúr!

Petúr: (göggel) Azt a zárgyelussát! A feleségem malacot vett máma, hát anná van.

Tiborc: (félrevonul és kihúzza kimondhatatlan alsó nadrágjából azt a bizonyos madzagot.) Diadallal visszatérve átadja: Itt van e! Kössük meg!

Katona: (elszontyolodottan) Isten veled oh Melinda!

Melinda: Csak egyetlenegy csókot még! (összerogy.)

A tragédia hőseit kegyetlenül elszállítják. Ekkor görögtűzben lángol a műpártoló közönség lelkesedése. De sokan sírnak, zokognak és háborognak. Az általános kavarodást a megszeppent színházi direktor rendezi el, mikor alázatosan hajlongva ezt rebegte: - A hőst erőszakkal bebörtönözték és galádul eltoloncolták! [Függöny.]

(Öt perc múlva Melinda az éhes színészekkel vacsorál két kiflit és három pohár sört.)”

Ilyen dévajságokat írtam épen akkor, mikor legtöbb gondjaink voltak. Talán a fölösleges vagy végzetes feszítő gőz menekült ki a mi túlfűtött szellemünk kazánjából.

Hogy milyen szokatlan észrevételeket kellett szegény Katona Lajosnak bevennie, azt néhány megörökített ötlet-szikkrával bizonyítom.

Belép Mann Honór az osztályunkba a filozófia órára. Szerencsére mindig volt valami szemfüles csőszünk, aki tankönyvvel a kezében strázsált kint az ajtó küszöbe előtt. A folyosón pedig hallható volt osztályfőnökünk erélyes lépte és megkülönböztethető valamennyi tanár járásának ritmusától.

Őrszemünk benyitott és ekkor szélcsend kerekedett vitatkozó zsinatunkban.

Mann Honór megsimogatja plátói homlokát és megkezdi ékes magyarázatát. zorgalmasan jegyzünk. Csak Katona Lajos hajtja le bozontos fejét és szakálát Boldizsár hatalmas vállai mögött és kezdi törleszteni tegnapi rövid alvását. A mi szemfüles osztályfőnökünk azonban Arisztoteles peripathetikus módszerét is gyakorolta. Ilyen körúton fődözte föl azután Katona álmos buzgalmát. Ráivall:

– Mit csinál itt ez a paraszt?

Katona föláll és megriadtan bámul Jupiter Tónanszra.

– Jőjjön feleni. Hozza ki a jegyzeteit!

Szegény Katona szerette volna útközben az én jegyzeteimet elsikkasztani. Szomorúan indult vesztőhelyére.

– Hallja Katona! Maga akar érettségit tenni, aki olyan éretlen, mint a vacsor. Mi sokkal komolyabban vesszük a maturát, mint az ilyen fráterek, mint maga. Ne gondolja ám senki, hogy az érettségi vizsga holmi éretlen gyerekjáték, mert az veszedelmesen csalódik! Különböztet, hogy nem ismernek engem. Hol a jegyzete?

– Bocsánat, főtisztelendő osztályfőnök úr, otthon felejtettem

– Mars! Tercia! És most tovább megyünk. Ugyebár ott hagytam el: fiat conclusio. Igen. Ott folytatjuk. Tehát stb.

Ilyen érdekes osztályfőnökünk volt. És néhány ilyen érdekes alakunk, mint ez a kőkorszakbeli Katona Lajos.

Volt nekem, vagyis az Óriások szerkesztőségének egy igen ügyes riportere.

Ez a firma híres diákmajálisunk után ezt a tudósítást közölte az Óriások mellékletében:

„Katona Lajos rettenetes bazilikájú gyomra aggteleki barlangjának végítéleti éjjelében kebeleztet tömérdek ételt-italt.

Háromszor tálatatott magának. Először az asztal elején. A mély tányér gulyás csakhamar elpusztult. Erre fölkel és az asztal közepére ül. Ott fogyasztja a második adagot. Végre az asztal végére telepszik. És ott várja a harmadik porció gulyást.

Aschenbranner, a mi becsületes sváb spieszburger vendéglősrünk kijelentette rendezőségünknek, hogy Katona Lajos három adag gulyást, három tányér csuszát, tizenkét szelet kenyeret és húsz pohár sört fogyasztott – kontóra.

Másnap persze erről a vitelliusi lakmározásról csevegtek a városban.

Ugyanakkor délután találkozunk a mi régi jó táncmesterünkkel. Már az is értesült a katonás kosztról. Megszólítom a folyton tánclépésben lejtő bácsit:

– Miért nem jött el kedves Marossy úr a mi majálisunkra?

– Mert nem hívtak meg, kérem.

– Pedig nagyszerű gulyás meg csusza volt.

– Gondolom. (És nagyokat nyelt.)

– Friss hordó sör!

– Elhiszem! (És még nagyobbakat nyelt.)

– Csak épen Marossy úr hiányzott.

– Hja kérem tisztelt Kőrösy úr az ilyen szegény művészlőről könnyen megfélemedezik a mai világ! Legalább csak eltették volna a részemet.

– Beszéljen kérem Marossy úr Katona Lajossal!

Marossy bácsi mosolygott és ekkor – különös szokása szerint – két nagy könnycsepp hullott háromszögletű szeméből a kövezetre.

Hátha még tudta volna a szegény művész, hogy hány hím és nőnemű tanítványa lejtett akkor a Cserepes aszfaltján!

Jun. 3. Soha szomorúbb utazást. Szegény Muki bátyámat kísérte le atyám és én a bécsi hajón Budapestre, Dr. Navratil egyetemi professzorhoz, a Dorottya-utcába. Két esztendő óta mellbeteg már az én hervadó, szép bátyám. Én voltam persze a Cicero. Apámnak ezt mondta az orvostanár:

– Tessenek a fiút néhány hónapig légváltózásra, valami faluba vinni, ahol frissen fejt tejet igyék és jól táplálkozzék!

Mikor távozóban voltunk, megragadta karomat, viszatartott és bizalmasan így szólt:

– Az orvos hivatása, hogy a súlyos beteget vigasztalja.

De egyúttal kötelessége, hogy a család valamelyik megbízható tagját bizalmasan értesítse. Tehát szegény bátyja meg nem menthető. Meg kell ennélfogva édesíteniük hátra levő hónapjait.

Egy pillanatra szédítően káprázott a szemem, a másik pillanatban azonban már erősnek kellett lennem, mert a váróterembe értem.

Megebédeltünk az első közeli vendéglőben és ismét hajón érkeztünk haza. Titkomat fájó szívem sírjába temettem.

Navratil Imre

5. Édes anyám szívesen elkíserte szegény bátyámat két öcsémmel Perbálra. Ott három remek tehén várt öregapámék istállójában és tömérdek méz és gyümölcs, amit szeret. Nekem – fájdalom – éppen ezen a napon érettségi írásbeli dolgozatot kellett végeznem. A Szózat széptani elemzése volt a téma. Szívesen megfogalmaztam és két ívre szépen lemásoltam.

6-8. A latin dolgozatot is saját erőmből végeztem. Még Wargha Samu tanáromtól sem kértem holmi tanácsot, aki reánk őrködött. Horatius ódáiból emlékezetből citáltam, midőn a legnagyobb római költő érdemeit fejtegettem latinul. A görög fordítást, Homeroszból néhány sort hexameterekben végeztem. Még az ijesztőnek látszott menyiségtani írásbeli is simán megoldódott.

Ebben a hónapban alig irogathattam valamit. Elhagyatott műzsám keservesen sírdogált kis szobám sarkában. Azzal vigasztaltam, hogy nemsokára feleségül veszem, mert eddig csak ideális kedvesem lehetett.

10. Nincsen rózsa tövis nélkül. Az Óriások szerkesztése ugyan írási gaudiumot szerzett bajtársaimnak, de óriási bajt is – nekem.

Az egyik majális előtti számban megemlékezett valamelyik munkatársam a különös Szolár-testvérekről is. Mint a sajtószabadság vezére, közöltem az apród huncut cikkekcskét. Az pedig ilyenféle kis hirdetés volt:

„Kerestetik néhány deli táncos a diákmajálisra. Szolár Nővérek.”

Némethy Károly társam, aki Szoláréknál lakott teljes ellátáson, megszegte fogadalmát és becsületszavát, mert elárulta a pikáns hirdetést az érdekelt hölgyikékkel. Erről azonban sejtelnem sem volt.

Gorilla Karcsit kerestem, mert valami kölcsön könyvet vittem haza.

A fura Karcsi azonban nem volt otthon. Mamájuk is kirándult valahová, tehát a hervadt rózsák fogadtak. De milyen ábrázattal!

Helyet kellett foglalnom. Hortenzia mimikája gyanús. Ottilia szemei vészjóslóan forognak. Végre megtudtam, hogy most vádlott vagyok. Hiába bizonyítottam, hogy az ártatlan tréfát nem is én írtam. Sőt az inkább dicsőséget jelent, mint gúnyt.

Távozni óhajtok. Nem engednek. Sőt Hortenzia odalejt az ajtóhoz, bezárja és leveszi a kulcsot. Akkor erőiesen – mint ózsef Putifárnét – ezt kérdeztem:

– Mit akar tulajdonképpen velem a kisasszony?

– Számadást, lieber Herr Keresi!

– Iken, mert maka meksérteni natyon minget! – szavalt a másik sárkány.

– Kérem nekem dolgom van. Nem is illik este hét órakor tisztességes hölgyekkel társalogni lakásukon.

– Na, alzo, mink nem leni tisztességes hölgyeg? – kérdezte dühösen Hortenzia.

– Persze hogy azok! – válaszoltam új húrt húzva lantomra. – Szerencsémnek tartom, ha ilyen bájos és művelt hölgyekkel társaloghatok.

– Alzo, – rebegi Hortenzia és a gyorsforralóval diskurál. – Keresi úr velünk teázni!

Csikó fantáziám mérgezésre gondol. Ottilia három csészét készít elő. Én pedig elkészülök a legvégsőre. Olyan kegyetlenül komolyak és szóotalanok voltak, mint a rémregények ijesztő méregkeverői.

Hozzák a theát.

– Köszönöm tisztelt kisasszonyok, de vacsora előtt nem szoktam theázni.

– Was? Sie müssen mit uns halten; Verstehen? Mit gefangen mit gehangen – szavalja megfordítva Hortenzia, kinek az volt a szokása, hogy haragjában elfeledi a barbár magyar nyelvet.

– Ha meg nem inni Óriáss úr, fejét önteni Vergiss mein nicht! – fenyegetőzött Ottilia, kinek nemcsak szemei, de a fülei is forogtak.

Ez mégis csak sok.. Odamegyek az ajtóhoz és erősen megrázom. Hiába. Ottilia felém rohan a csészével, reám önti, elugrom és a thea reázúdul a toalett asztalukra. Oda minden púder és varázs. A hölgyek azonban felém rohannak és fölemelik ökleiket.

– Ottilia kisasszony! Hortenzia kisasszony elég lesz a tréfából!

– Ahá. Also er kapituliert schon! (Tehát már megadja magát!)

– Bocsássanak meg és bocsássanak el! Az Óriás úgy sem fog már többé megjelenni!

– Sahen, mein Stera, die sind die Ursache, das wir heicz nicht getanzt haben. (Lássa uram, maga az oka, hogy az idén nem táncoltunk!)

– Játsszani felünk szempegődösdí?

– Az Isten szerelmére édes hölgyeim már nyolc óra és szüleim aggódnak, ha nem érkezem vacsorára.

– Ja, ja Herr Keresi. Das wird sehr schön sein! (Igen, igen Keresi úr. Az igen szép lesz.)

Bekötik a szemem. No most. Nem gyilkoltak ugyan meg, hanem mindenféle döfést utalványoztak csontos öklükkel. Még a lakkcipőmet is tönkregázolták.

– Jetzt kamm is! (Most én következem!)

– I á! (Én is!) – vágott közbe Ottilia.

Mind a két hölgyike szemét bekötözöm, de ugyanakkor kinyitom az ablakot és kalapommal – zsuppsz! – kiugrottam az utcára. Szerencsére még csak egy suszterinas sem vett észre.

Napló Bácsi ezt a bölcs tanulságot írta kalandomhoz: Vénlányokkal nem érdemes kezdeni.

Leírhatatlan sok lázas diák-drukkolás után végre kiderült, hogy a szóbeli vizsgálatok sikerültek, mert maga Mann Honór ünnepélyesen kijelentette, hogy „érettek vagyunk”! Új korszak jelszava!

Osztályfőnökünk barátságosan búcsúzott tőlünk. Mi ünnepiesen megköszöntük fáradozását és bocsánatot kértünk diákos csínyeinkért.

A parancsoló Zeusz-fejből rögtön nyájas Apolló-fő lett. Mann Honór egyet legyintett a kezével és így szólt:

– Én is voltam diák! Tehát jó emlékükbé ajánlom magamat.

Megéljeneztek. Csöpp híja, hogy Árpád apánk gyanánt vállunkra nem kaptuk és úgy vittük volna haza.

A többi tanár is nyájas szóval és barátságos kézszorítással búcsúzott tőlünk, midőn testületben tisztelegtek.

Este az óriásoktól búcsúztam. A Három Szerecsenben, a jóképű Hofbauer vendéglőjében találkoztunk magnum áldomásra.

Mindenkinek tündöklött az arca. Csak én szomorkodtam egyedül. Mindenki széles jókedvében. Én hallgatag. Szegény bátyámon, Perbálon járt az én bánatos eszem, aki súlyos beteg.

De hiába! Az iskolatársak nem engedtek a negyvennyolcból! Egyhangúan az Óriások szerkesztőjét akarták hallani.

Fölléptem székemre és körülbelül ezt szónokoltam:

– Édes jó barátaim! A válás nehéz perceiben valóban szomorúság fogja el szívemet. Alig merem kimondani ezt a kegyetlen szót, Isten veletek! Pedig valóban elválunk. Ez jobbra, az balra, ez ide, az amoda, hiszen így van ez már a mi hivatásunk könyvébe megírva. De ha el is válunk, ha eltérőek is életünk utai, egy nagy úton mégis mindnyájan együtt maradunk: hazánk boldogításában. Áldjon meg titeket is velem együtt a Magyarok Istene, akiben szentül bízunk és akkor bátrabban ki merem mondani édes jó barátaim, hogy Isten veletek!

Riad éljenezés, a cigány tuszt húzott, a poharak és a szívek összecsendültek és Hofbauer könnyezett. Azután már mi összeöleleztünk, csöndesebbek lettünk és elkezdtünk sírva vígadni a szordinás hegedű siralmára.

Végre kifogyott a pohár, az idő és mi is valóban szétozlottunk a szélrózsa minden irányában.

Isten veled tehát diákéletem! Csak most merem gyöngyéletnek hívni, mikor már a tövisekből csak a rózsák maradtak meg.

Boldogul ültem eddig családi házunkban szüleim és testvéreim körében. Boldog voltam jó barátaim és jó akaróim társaságában is.

Érzem azonban, hogy most végeztem el a boldogság iskoláját és nemsokára átlépem a küzdelem és szenvedések iskolájának küszöbét. Édes vigaszul még egyszer ezt sóhajtom: Isten veled aranyos diákéletem!

Tanulmány Kőrösy László naplójához

Kőrösy naplójának létezése ismeretlen volt a Kőrösy életével és munkásságával foglalkozók előtt. Kőrösy számos visszaemlékezést írt életében, amelyek közül nem egyben műveiről is számot ad, ezt az írását azonban sehol sem említi. A kéziratra vagy tíz éve bukkantunk rá, amikor az esztergomi Feigler család történetét kutatva a Pannonhalmi Főkönyvtár esztergomi bencés gimnáziumra vonatkozó anyagát néztük át. A kézirat jelzete: Főapátsági Könyvtár Misc. 2043/5

A napló kéziratának történetét csak találgathatjuk, erre nézve a Pannonhalmi Főkönyvtárban sem találtunk nyomot. Kőrösynek az esztergomi bencés gimnázium elvégzése után is szoros kapcsolata volt egykori tanáraival, illetve a gimnázium mindenkori tanáraival. Az Esztergom és Vidéke szerkesztőjeként is rendszeresen közölt lapjában a gimnáziummal összefüggő eseményeket. Csak arra tudunk gondolni, valamelyik bencés tanárnak ajándékozta a kéziratot, és az annak a hagyatékával került Pannonhalmára.

A kézirat 49, mintegy B5 méretű lapon 98 oldal terjedelmű. A sűrűn teleírt oldalak rendkívül nehezen olvashatók, a kézírás kifejezetten rendetlen. Olvasását nehezítik a javítások, beszúrások, a sok idegen eredetű szó, kifejezés (gyakran ragozott formában) és a rengeteg idegen hangzású név is. Néhány szót nem is sikerült a kézirat átírása során megfejteni, ezt jelezzük a most közzétett naplóban. A közreadott szöveg kézírathű, azonos az eredeti írásmóddal, az azóta megváltozott helyesírási szabályokat sem érvényesítettük.

Ugyanakkor Kőrösy diákkorának Esztergomját a napló szövegébe illesztett, abból a korszakból származó képekkel kívántuk bemutatni, illetve a napló pár szereplőjének arcképét is közzétesszük.

Kőrösy a bevezetésben úgy fogalmazza meg írásának tartalmát, hogy az „*Tízennégy esztendő (1861–75) esztergomi kultúra vázlata*”, értve alatta az esztergomi elem iskola és főgimnázium áldásos működésének történetét a maga iskolás évei alatt. Iskoláinak eredményességét kívánja azzal igazolni, hogy a naplóban nem csak önmagáról ír, hanem azt a további több száz diákot (és családjukat) is megnevezi, akiket ezek az iskolák készítettek fel a sikeres életpályára. Mindebből azt a következtetést is levonhatjuk, hogy írásával iskoláinak, elsősorban a bencés gimnáziumnak is emléket akart állítani.

Kőrösy írásának a Diákkori naplóm címet adta, azonban ez a mű nem klasszikus értelemben vett, az élete történéseinek, eseményeinek, gondolatainak naponkénti sorrendben való leírása. Habár van egy határozott önéletrajz jellege is, ugyanakkor az jóval túllépi az önéletírás kereteit: bőséges környezeti korrajzot ad Esztergomról is, köztük olyan eseményekről, amelyeknek Kőrösy nem is volt résztvevője, illetve az eseményeknek nem volt hatása életének alakulására.

Kőrösy egyébként többször publikált életének egy-egy rövidebb-hosszabb időszakáról visszaemlékezéseket, esetenként még Visszaemlékezések címmel is. Kétségtelenül a Diák-

kori naplóm-nak is van visszaemlékezés jellege, de tartalmában (például a bencés gimnázium Bach korszakbeli ismertetésével) túllép annak a műfajnak a keretein is. Az pedig, hogy helyenként több tucat (van hogy több száz) nevet listászerűen felsorol, műve azon részei szinte adattár jellegűek (és egyúttal nehezen élvezhetők).

Amennyire eklektikus műfajilag Kőrös Diákkori naplóm-ja, ugyanannyira eklektikus annak szerkezeti felépítése is. Elemista éveinek történetébe szövi bele a Belváros, elsősorban a lakókörnyezetük bemutatását, alsós gimnazista éveibe pedig családtörténetét és édesapja mesterségének leírását. Miután röviden összefoglalja a felsőgimnazista éveket, a már említett Bach-korszaki kitérő következik, majd visszatér a az eredeti naplójához, és 1873 januárjától abból idéz bőségesen, immár naplószerűen. Az 1873–1875 évben történetek teszik ki a Diákkori naplóm terjedelmének mintegy kétharmadát, ami részben arra is utal, hogy erre az időszakra a forrása is jóval tartalmasabb lehetett. De ennek a résznek a terjedelmességét Kőrösnek az a szándéka is okozhatja, hogy élete ezen két évének a bemutatásában a fő hangsúly csírázó irodalmi és újságírói munkájának megismertetésén legyen. Ez emberileg mindenképpen érthető, de talán kissé túl jól is sikerült.

A kéziraton semmilyen keletkezési évszám nincs feltüntetve, olvasása során azonban hamar világossá válik, hogy az jóval a leírt események után íródott. Például Feigler János családjának bemutatásakor leírja, hogy Feigler János egyik lánya, Janka zongoraművész lett, és férjhez ment Márkus Emilia bátyjához, Márkus Józsefhez Budapestre, a másik lánya, Hermina pedig Haraszthy néven híres színésznő lett. Ez igaz, mint ahogyan az is, hogy Hermina a Haraszthy művésznevet csak az 1880-as években vette fel. Egy másik helyen a Buda utca fásításáról olvashatunk, zárójelben megjegyezve, hogy az utca neve „*ma Kossuth Lajos utca*”. A Buda utcát ünnepélyes keretek között 1902-ben nevezték át Kossuth Lajos utcának, tehát Kőrös írásműve, a Diákkori Naplóm csak 1902 után születhetett.

A Diákkori naplóm megírása és az abban leírt történetek között három-négy évtized is eltelt. Az írás esemény- és adatgazdagsága egyértelműen arra utal, hogy Kőrösnek mindenképpen írásos forrásokra is szüksége volt, hiszen a leírt mennyiségű emléket (de főleg nevet, időpontot) az emberi emlékezet nem képes megőrizni.

Két ilyen forrásárát biztosan ismerjük. Az egyik Kőrös naplója, amit közlése szerint 15 éves korától vezetett. Ismerve Kőrös írói gyakorlatát egyéb történeti, helytörténeti munkáinál, nem tartjuk kizártnak, hogy a napló írásának kezdetén összefoglalta korábbi gyermekkori emlékeit és azokat a történeteket, amelyeket szüleitől családjáról hallott, stb. Ezért naplója lehetett a 15 éves kora előtt történetekről leírtak egyik forrása is.

Másik forrása az esztergomi bencés főgimnázium minden évben kiadott Évkönyve (amit eleinte még Program-nak, később Értesítőnek neveztek) volt. Maga szól arról, hogy a gimnázium Bach korszakbeli „*szomorú viszonyok közötti*” életének bemutatását annak az 1855. tanév végén megjelent Értesítőnek az alapján írja, amit Gulyás Elek bencés tanárától kapott. Ennek a tanévnek az ismertetését azzal zárja, hogy az Értesítőből átmásolja osztályonként az abban a tanévben ott tanuló, összesen 211 diák nevét. Emellett biztosan rendelkezett az 1867–1875 közötti éveknek (Kőrös ezekben az években volt

ott gimnazista) az értesítőivel is, hiszen a Diákkori naplómban pontosan visszaköszönnek a tanári kar évenkénti változásának személyi adatai, és az évenként sok tucat eltávozó és érkező diák neve. A diákok nagymértékű változásának két alapvető oka volt. Elsőként a gyengébb tanulók kibukását, illetve távozását említjük. A másik ok az esztergomi bencés gimnázium főgimnázium jellege volt. Nagyon sok diák az ötödik osztály kezdetére érkezett. Ők az első négy osztályt valamelyik közelinek számító négy osztályos „kisgimnázium” (ilyen volt Tatán, Komáromban. Léván, stb.) elvégzése után Esztergomban folytatták középiskolai tanulmányaikat.

Mint Kőrösynek minden hasonló jellegű munkája, a Diákkori naplóm is rendkívül tájékoztató, és abból sok minden olyan is megismerhető, amely más írásaiban nem szerepel. Így például sehol máshol nem ír családja történetéről, de hű képet kapunk „íróvá válásának” első lépéseiről is (és hogy annak anyagi hozadéka sem volt számára közömbös). De magánéletén túl helytörténeti szempontból is forrásértékű a napló. Nem kívánjuk ennek példáit felsorolni, de megemlítünk közülük pár, általunk érdekesnek tartottat. Tájékoztatót ad Esztergom polgármester és országgyűlési követ választásairól, annak korteseiről, sőt, ugyanakkor annak gyerekes, de kedves kicsúfolásáról Kuruc Stefi megválasztásával. Ír időjárási eseményekről, miniszterek és más híres emberek (pl. Liszt Ferenc) esztergomi látogatásáról, de elsősorban Esztergom hétköznapijairól. És akikről ír, például tanáiról vagy a Széchenyi tér boltosairól, azok többségét egy-egy mondattal, vagy félmondattal jellemzi is. Összességét tekintve Kőrösynek ez a műve méltán besorolható Esztergom helytörténetéről szóló munkái közé is. Stílusa ugyan ma már avítnak tekinthető, de ha valaki ettől eltekint (és az egykorvult diákok neveinek felsorolását kihagyja), a Diákkori naplóm érdekes olvasmánynak találhatja.

A Diákkori naplómban mindössze két téves közlést találni (legalább is az ellenőrizhető dolgok között). 1874 nyarán nem a „cinikus” Papp János, hanem Kollár Antal volt Esztergom polgármestere. A másik tévedés: Hollósy Jusztinián 1874-ben nem (pannonhalmi) főapát lett, hanem (celldömölki) apát. Mindkét tévedés csak figyelmetlenségből születhetett, és ha Kőrösy megjelentette volna írását, a kézirat végső átolvasásnál bizonyára kijavítja.

* * *

Idéztük már Kőrösy szándékát a Diákkori naplóm bevezetéséből, amely szerint írását iskolai és az abban járt diákok megörökítésének is szánja. Amint írja: *„Közéletünk tömörkedő kiváló munkása diákoskodott akkor velem, a mi elsőrendű városi elemi iskolánkban és a mi feledhetetlen emlékü, országos hírű főgimnáziumunkban.”* továbbá *„Valóban majd minden iskolázató családnak neve benne van naplójegyzeteimben. Tébát sok száz olvasónkat érdeklí.”* Ezért sorolja fel írásában a gimnázium évkönyveiből kimásolt több mint 500 diák és tanár, és további vagy száz esztergomi család egy vagy több (elsősorban hölgy) tagjának nevét. Ezzel azonban a Kőrösy munkájában szereplő nevek sora még nem teljes: több tucat korabeli

író, művész, közéleti és egyházi vezető, vagy annak a kornak más okból figyelemre méltó, vagy híres személyének a neve is szerepel. A Diákkori naplóm mintegy száz oldalán Kőrös több mint 800(!) nevet örökített meg.

A nevek között a ma is közismert személyeké jó ha eléri a húszat. A különböző tudományágak (szellemtudomány, kultúra és művészet, történelemtudomány, stb.) számon tartanak talán további pár tucatot. Az esztergomi helytörténészek és lokálpatrióták számára továbbiak, elsősorban a helyi családok és közéleti szereplők nevei is ismertek lehetnek. De ezek így mind együtt sem érik el a közölt nevek egyharmadát.

Úgy hisszük, részben Kőrös tiszteletre méltó emlékállítási szándéka, másrészt az emberi érdeklődés egyaránt indokolhatja azt a törekvésünket, hogy a Diákkori naplómhoz kiegészítő függeléként az abban említett szereplők rövid életrajzát közöljük. Függetlenül szándékunk helyes vagy helytelen voltától, ez teljes mértékben lehetetlen vállalkozás volna. Kőrös a felsorolt nevek töredékénél ad csak olyan többlet információt (pl. születési hely, későbbi foglalkozás, elsősorban a zsidó családoknál néha a későbbi magyarosított családnév), amely érdemi segítséget jelenthet az egyes személyek beazonosításához. Egy ismertetőt ad meg csak következetesen, amennyiben az említett személy nem római katolikus vallású volt, akkor követve az évkönyvek szabályait, a nevet követően megnevezi a „héber”, „helv.”, „ág.v.” vagy „nem egyesült görög” vallását. Ezen kívül a megközelítő születési évet lehetett kikövetkeztetni abból az ismeretből, hogy melyik évben a gimnázium hányadik osztályát végezte.

Nem szándékozzuk ennek a feladatnak a nehézségeit részletezni, bár ezek miatt az említett személyeknek csak mintegy kétharmadánál sikerült életükre adatokat találni. Csak azt említjük, hogy a teljesen ismeretlen, vagy a nagyon gyakori (pl. Horváth, Fekete, Szabó) nevek esetében akkor volt remény életük felkutatására, ha az illetőről meg tudtuk állapítani, hogy egyházi személy volt. Ebben az esetben az egyházmegyei sematizmusok komoly segítséget jelentettek. Több esetben könnyebbség volt, ha az említett személy esztergomi származását megtaláltuk, mert ilyenkor a különböző helytörténeti munkák, de elsősorban a helyi újságok és Kőrös László Esztergom történeti emlékkönyve hasznos forrásokat jelentettek.

A névjegyzékben azok szerepelnek elsősorban, akik Esztergomban tanultak, ott születtek, éltek, vagy ott dolgoztak, netán odalátogatásuk eseményt jelentett a város életében. Nem szerepelnek a közismert személyek (mint Kossuth Lajos, Jókai Mór, Liszt Ferenc, stb.) és számos külföldi író, akiknek munkáját Kőrös diákkorában olvasta vagy fordította.

Szalai Béla

Névjegyzék

Ács Flóris (1819–1869–75 között) szabómester. Esztergomban született, Ács János városi strázsamester és Valentovics Barbara fia. Esztergomi nemzetőrként részt vett Komárom elfoglalásában és a schwechati csatában. Üzlete a Széchenyi téri Leipolder házban volt. Az 1848/49-es emlékeit megőrkítő naplóját, és az Ács házaspár fényképét az esztergomi Ballassi Bálint Múzeum őrzi. Egyik fő szószólója volt 1863-ban a Kisdedóvó létrehozásának. Felesége Reh Anna, lányai: Franciska (1858), Janka, Anna (1866) és Margit (1868).

Acsay István (1856–1888) hivatalnok. Esztergomi születésű, Acsay János csizmadia mester kisebbik fia. A bencés gimnáziumba járt, ahol magántanulóként érettségizett 1875-ben. A primási uradalom irodatisztje volt, tüdőbajban hunyt el.

Acsay József Xav. Ferenc (1854–1912) bencés szerzetes. Esztergomban született, Acsay János csizmadia mester fia. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1878–1879 és 1881–1894 között. 1899-től haláláig a győri bencés gimnázium igazgatója.

Adámy Kálmán dr. (1839–1882) ügyvéd. Esztergomi születésű, Adámy Alajos a dömösi prépostság ügyvédje és Luczenbacher Anna fia. Édesapja 1834-ben vette meg a Megyeházával szemben lévő Luczenbacher házat, ahol Helischer József és egy ideig Seyler József karnagy is lakott. A bencés gimnázium elvégzése után Pesten tanult jogot.

Aigner Abafi Lajos (1840–1909) szabadkőműves, könyvkereskedő, bibliográfus, lepkész. 1868–1896 között Pesten önálló könyvüzlete volt. Leghíresebb műve *A szabadkőművesség története Magyarországon*. Budapest, 1900 és *Magyarország lepkéi* Budapest, 1907.

Albrecht Frigyes (Habsburg) főherceg (1817–1895). A császári hadsereg tagja 1837-től. 1851–1860 Magyarország polgári és katonai kormányzója. 1866-ban a custozzai csatában vereséget mért az olasz hadseregre, ezért nagybátyja, I. Ferenc József hadsereg-főparancsnokká, majd 1869-ben a hadsereg főfelügyelőjévé nevezte ki. A Monarchia egyik leggazdagabb földbirtokosa volt; magyaróvári és béllyei birtokain mintagazdaságot létesített.

Amon Ede (1851–1900) jogász. Körmöcbányán született, a gimnázium utolsó, VIII. osztályát az esztergomi bencés gimnáziumban végezte. Budapesten és Bécsben tanult jogot, állam- és jogtudományi oklevelet szerzett. 1878-ban Körmöcbánya város törvényhatóságának főjegyzője lett. 1884-ben a szabadelvű párt színeiben országgyűlési képviselővé választották, majd 1887-ben, 1892-ben és 1896-ban újraválasztották. Részt vett 1892-ben az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület megalapításában.

Andrássy Mihály egyházpakai (1807–1861) országgyűlési követ, Esztergom vármegye első alispánja. Esztergomban született fiai a bencés gimnáziumban tanultak, Mihály (1845–?) földbirtokos, országgyűlési képviselő, János (1846–1907) Esztergom vármegye alispánja. Lánya, Jozefin (1843–1912) Kamenszky Elekhez ment feleségül.

Argay Géza (1855–1905 után) tisztviselő. Oszlányban született, Argay Mátyás ügyvéd. és Havasi Mária fia. Az 1870/71-es tanévben az esztergomi bencés gimnázium diákja volt, de több tantárgyból megbukott és kimaradt. 1875-ben egy évig a budapesti egyetem joghallgatója volt. Szombathelyen telepedett le, két évig Szombathely város, egy évig Vas vármegye hivatalnok volt. 1897-ben került állami szolgálatba, mint pénzügyi fogalmazó. Súlyos betegsége miatt 1903-ban méltányossági kegydíjjal ment nyugdíjba és Budapestre költözött.

Aujeszky Ferenc (1841–1904) rk. lelkész. Nagylévárdon született, apja Aujeszky Vince tanító. Esztergomban a bencés gimnázium I–VI. osztályát végezte el, majd az esztergomi szemináriumban tanult tovább. 1866-ban szentelték pappá, káplán volt Újvároskán, majd Nagylévárdon. 1876-ban lett plébános Detrekőszentpéteren, később kinevezték a morva-szentjánosi esperesi kerület esperesének.

Baldácsy /Baldacci/ Antal báró (1803–1878) földbirtokos, az 1848/49-es szabadságharcban huszár ezredes. Országgyűlési képviselő. A szabadságharc bukása után az Esztergom vármegyei Bélán lévő birtokán élt. Híres régi metszetgyűjteményét a pápai református főiskolának ajándékozta. Örököse nem lévén, teljes vagyonát a magyarországi protestáns egyházra hagyta.

Balkay Adolf (1851–1927) katonatiszt, rendőr, gazdálkodó. A Trencsén megyei Váralján született. A nagyszombati gimnázium után az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett, ezután Pozsonyban volt joghallgató. 1879-ben mint tüzérhadnagy Komáromban telepedett le, majd Komárom város rendőrkapitánya lett. Később egy mezőgazdasági birtok vezetője volt. 1914-ben Budapestre költözött és haláláig a vadászati szakirodalomnak és a vadászatnak élt. Számtalan vadászati témájú írása jelent meg szaklapokban. Fő műve *A szarvas és vadászata. Budapest, 1903.*

Balogh Alajos (1831–1885) színész, vándorszínházi társulat igazgatója. 1859-től kezdve többször is próbálkozott színházi társulat szervezésével, 1874–1885 között dunántúli városokat látogatott. Komikus, kedélyes és gáláns apaszerepeket játszott. 1874 február–április között léptek fel Esztergomban.

Bangha Sándor nagyjókai (1841–1934) jogász, lapkiadó. Véneken született, Balogh István és Kertész Julianna fia. Esztergomban végezte a bencés gimnázium első öt osztályát, majd Rimely Mihály pannonhalmi főapát ösztöndíjával Győrben tanult tovább és érettségizett. 1861-ben kezdte meg a pesti egyetemen a jogi tanulmányait. 1868-ban Nyitrán nyitott ügyvédi irodát. 1878-ban megválasztották Nyitra vármegye főügyésének, 1896-ban nyugdíjazását kérte, és a továbbiakban ügyvédi tevékenységet végzett. 1881 és 1904 között Kauffman-Kálai Árminnal közösen szerkesztették a Nyitrai vármegyei Közlönyt, amelynek kiadója és tulajdonosa is volt. Idős korában Budapesten élt, és ügyvédként dolgozott. 1934-ben a Budapesti Ügyvédi Kamara megünnepelte ügyvédi pályafutásának 66. évfordulóját.

Bánóczy Ádám adamóczi (1838–1891) földbirtokos. Rakolubon (Vágrákó, Trencsén vármegye) született, Bánóczy Lajos és Sándor Johanna fia. Az 1854/55 tanévben a VI. osztályt végezte el az esztergomi bencés gimnáziumban. A családi birtokon, Rakolubon gazdálkodott haláláig.

Baross Árpád bellusi (1855–1928) földbirtokos, főszolgabíró. Jeszencén (Trencsén vármegye) született, Baross Gusztáv Ágoston és Harmos Gabriella fia. A gimnázium felső négy osztályát az esztergomi bencés gimnáziumban végezte. Nógrád megyei földbirtokos és a szécsényi járás főszolgabírója volt.

Baross István bellusi (1857–1900 után) Zemberen (Hont vármegye) született, Baross Lajos és Forster Lujza /Ludovika/ fia. Az 1870/71-es tanévben az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. 1896-ban Hont vármegye főbírája volt.

Baross Kálmán bellusi (1856–1899) jogász. Zemberen (Hont vármegye) született, Baross Lajos és Forster Lujza /Ludovika/ fia. Az 1870/71-es tanévben az esztergomi bencés gimnázium diákja volt. Budapesten szerzett jogi végzettséget, majd Pécsen telepedett le. Baranya megye Árvaszékének ülnöke volt.

Baross Károly bellusi (1865–1905) mezőgazdasági szakíró, borász. Deménden (Hont vármegye) született, Baross Pál és Forster Anna fia. Esztergomban végezte el a bencés gimnáziumot, majd a magyaróvári mezőgazdasági akadémia hallgatója volt. 1889-ben az Országos Mezőgazdasági Egyesület titkára lett. 1896-ig elsősorban borászati és agrárpolitikai újságírással foglalkozott, több szacikket írt, 1890 elejétől szerkesztette és kiadta a Borászati Lapokat. Agrárprogramjával 1902-ben országgyűlési képviselőnek választották, 1903-tól idegszanatóriumba került. Számos könyve jelent meg, elsősorban szőlő- és bortermelési kérdésben.

Baross Lenke bellusi (1858–1888) Jeszencén (Trencsén vármegye) született, Baross Gusztáv Ágoston és Harmos Gabriella lánya. Unokatestvéréhez, Harmos Gábor közigazgatási bíróhoz ment feleségül.

Barta Ármin nemespani (1850–1899) jogász. Budapesten született, Barta Endre vármegyei főszámvéző, 1848/49-es honvédőrnagy és Rosos Laura fia. Egy évig tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. Jogi egyetemet végzett, 1874-ben Esztergom vármegyéjénél helyezkedett el, előbb írnok, 1882-ben első aljegyző, 1883-ban főjegyző. 1894-ben nyugdíjba ment és ügyvédi irodát nyitott Esztergomban. Tagja volt a Sétahelyszépítő Egyesületnek, és apja halála után ő őrizte Batori Schulz Bódog 1848-as honvéd ezredes ereklyéit. Hosszasan betegeskedett, gyógykezelésen volt Budapesten, ott halt meg 1899 januárjában.

Bartha /Barta/ Adolf nemespani (1864–1928) gazdatiszt. Pakson született, Barta Adolf ügyvéd és Veszprémi Varasdy Karolina fia. 1874-79 között a bencés gimnázium első négy osztályát végezte el Esztergomban. Magyaróváron a gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. Hasonlóan Andor bátyjához az egri főkáptalan birtokain szolgált gazdatisztként. Nyugdíjasként Erdőtelken élt, Egerben temették el.

Bartoss János (1840–1907 után) rk. lelkész. Érsekújváron született, Bartoss Imre és Szucsán Katalin fia. Esztergomban az 1857/58-as tanévben a bencés gimnáziumban végezte az V. osztályt, majd felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. 1866-ban szentelték pappá. Káplán volt Dorogon és Vágsellyén. 1879-1907 között, nyugdíjazásáig Pereden volt plébános, Nyugdíjba vonulása után Vámosmikolán élt.

Bauer Lénárd (1856–1899) piarista szerzetes. Esztergomban született, Bauer János és Greck Anna fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd érettségi után, 1874-ben belépett a piarista szerzetes rendbe, 1880-ban szentelték pappá. Magyar-történelem-földrajz szakos tanári oklevelet szerzett. A piarista rend gimnáziumaiban, Máramaroszigeten, Léván, Tatán és Sátoraljaújhelyen tanított.

Bednárík Mihály (1863–1887) tanár. Érsekújváron született, Bednárík Mihály és Liszi Anna fia. 1873-75 között a gimnázium két osztályát végezte Esztergomban a bencés gimnáziumban. Érettségi után Budapesten szerzett természettani tanári oklevelet. Érsekújváron tanított.

Bedros /Bedrus/ József (1855–1911) erdész. Kemencén (Hont vármegye) született, Bedros József és Szekeres(?) Mária fia. 1866-1870 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Selmezbányán erdésznek tanult tovább, végzése után az esztergomi primási uradalom szolgálatába lépett. 1887-ben Püspökiben volt főerdész, 1897-ben Nagysallóra nevezték ki erdőmesternek, ott is halt meg. Felesége az esztergomi Etter Gizella volt.

Beimel József (1798–1856 után) nyomdász. Komáromban született, a nyomdász mesterséget Budán az Egyetemi nyomdában tanulta, majd Szegeden Grün Orbán nyomdájában dolgozott. 1820-ban felesége hozományából alapította nyomdáját Esztergomban. Első felesége halála után a pesti Patzkó Ferenc nyomdatulajdonos lányát vette nőül, és megvásárolta a Patzkó nyomdát is. A két nyomdában azonban egyre több ráfizetést termelt, ezért 1846-ban a pesti nyomdáját átadta Kozma Vazulnak, majd 1850-ben az esztergomi nyomdáját előbb bérbe adta, majd 1856-ban eladta Horák Egyednek.

Belányi Tivadar (1854–1913 után) tanár, nyelvész. Paláston (Hont vármegye) született, Belányi József körjegyző és Vallus Krisztina fia. A gimnázium első négy osztályát Léván, a felső négy osztályt Esztergomban a bencés gimnáziumban végezte el. 1872-ben a budai tanítóképzőben szerzett polgári iskolai tanári oklevelet. Keszthelyen a polgári iskola, majd a csáktornyai tanítóképző tanára volt, innen helyezték át Pozsonyba az Orsolya szerzetes nővérek katolikus tanítóképzőjébe, ahol 1913-ban igazgatói címet kapott. Pedagógia és nyelvészeti témákban számos írása jelent meg, munkatársa volt a Magyar Tanítóképző lapnak.

Bellovics Ferenc (1835–1902). Érden született, 1860-ban került Esztergomba, ahol az alreál iskola tanára lett. 1898-ban történt nyugdíjba vonulásáig ez maradt az első számú munkahelye. A bencések főgimnáziumában pár évig Hulényi Ferencsel együtt volt világi énektanár. Nem csak ének-zenét tanított, hanem számtant és németet a vízivárosi polgári

leányiskolában, és később gyorsírást a kereskedelmi iskolában. Gyönyörűen zongorázott. Egyike volt az 1865-ben létrejött esztergomi Dalárda megszervezőinek, és annak karvezetője is volt. 1865-ben feleségül vette Seyler Károly főszékesegyházi karnagy lányát, Karolinát. 1883. május 28-án a Dalárda utódaként megalakult a Dal és Zenekedvelő Egyesület, amelynek zeneigazgatója lett 1886-ig. 1898-tól gyengülő egészsége miatt teljesen visszavonultan élt. Gyermekai közül Ödön (1866–1936) gyermekkorában tifuszt követően elvesztette hallását és beszédképességét, Vácra került a siketnémák intézetébe, majd hivatalnok lett. Mária (1868–1935) Meszéna Lajoshoz ment feleségül. Gyula (1878–1942) érseki főszámvevő volt.

Benedek Aladár /valójában **Náray Iván**/ (1843–1915), költő, író, lapszerkesztő. Aradon született, ottani iskolái után 1861-ben Pestre költözött azzal a szándékkal, hogy az irodalomnak fog élni. 1866-ban adta ki első verses kötetét (Költemények, I-II. Pest). Az epedés óráiban (Pest, 1874) megjelent 35 versét Büttner Karolinának írta, akit ugyan ebben az évben feleségül vett. Szerkesztett több rövid életű irodalmi és ismeretterjesztő lapot is (Új Világ 1869-70, Szépirodalmi Közlöny 1871, Papagáj 1871, Új Idők 1876, Csöndes órák 1878-79 Teodor álnéven). A hivatásos irodalomkritikusok megismétlődő támadásai miatt abbahagyta az írást, és fordítással foglalkozott. Elfelejtve halt meg Budapesten.

Beniczky Irma (1828–1902) író. Kuliffay Ede költő felesége. 1867 és 1883 között több szépirodalmi és női lap szerkesztője, illetve munkatársa volt, szerkesztette a Kis Vasárnapi Újság ifjúsági lapot (1874 végén megszűnt) és 1869-től a Magyar Nők Házi Naptárát.

Bérczy Sándor gyarmathy (1845–1920) gazdatiszt. Budán született, Bérczy Károly író, a Magyar Tudományos Akadémia tagja és Frivaldszky Anna fia. Elvégezte az esztergomi bencés gimnázium nyolc osztályát, 1861-ben tett érettségét. 1867-ben apja érdemeire való tekintettel a család gyarmathy előnévvel magyar nemességet kapott. Magyaróváron a Gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. A Csekonics grófok zsombolyai birtokán dolgozott, főszámvevőként ment nyugdíjba. Nyugdíjasként Kispesten élt.

Berecz Antal (1836–1908) tanár. 1856-1861 között a bécsi tudományegyetemen természettudományokat tanult. 1864-től Pesten tanár, majd iskola-igazgató. A Magyar Földrajzi Társaság egyik alapítója, első főtitkára. Az osztrák-magyar sarkkutató expedíció tagjait Bécsben fogadó magyar tudós küldöttség tagja.

Berger /1877-től/ **Berényi Gyula** (1851–1911) orvos. Esztergomban született, 1885. július 31-én lépett a város szolgálatába és haláláig közmegelégedés mellett dolgozott. 1876-ban kötött házasságot Vallfisch Ilkával, 4 gyermekük született, köztük az 1882-ben született Zsigmond, aki szintén orvosi pályára lépett, és 1919-ben áttért a katolikus hitre. Áldori Mór és Haugh Albert mellett ő volt Esztergom város harmadik orvosa. Haugh halála után a várost két körzetre osztották, Berényi Gyula a II. körzet (Víziváros, Szentgyörgymező és Szenttamás) lakosait látta el. Időnként a kórházban is kisegített. Halála után orvosi praxisát fia, Zsigmond vette át.

Berzeviczy József (1852–1911 után) gazdatiszt. Született Dunabogdányban, édesapja Berzeviczy Flórián visegrádi kincstári ispán, édesanyja Fischer Ernesztina. 1870-ben érettségizett a bencés gimnáziumban. 1904-ig gazdasági felügyelőként a pilismaróti közalapítványi erdőgondnokságot vezette. 1904-ben a kultuszminiszter Ceglédre helyezte át, ahol egy 26 ezer holdas közalapítványi birtokot vezetett. 1906-ban közalapítványi főfelügyelővé léptették elő.

Besze János (1811–1892) ügyvéd, politikus. 1836-ban telepedett le Esztergomban. 1848-49-ben Esztergom országgyűlési képviselője, majd nemzetőr őrnagy Komáromban. 1849 júliusában Fejér vármegye kormánybiztosa. Világos után 11 hónapig bujdosott, majd elfogták és előbb halálra, utóbb kegyelemből tízévi várfogságra ítélték. Hét év után szabadult. 1861-ben Esztergom képviselője az országgyűlésen. Később Deák Ferenc pártjához csatlakozott. 1869-ben a pénzügyi törvényszék elnöke. Több visszaemlékezése jelent meg az 1848/49-es eseményekről, utolsó munkája, az Öreg szabadkőműves hattyúdala 1889-ben jelent meg Nagyszentmiklóson.

Bezerédi Brzorád Gyula (1858–1925) szobrász. A mai Mogyorósbányán született, ahol apja, Brzorád Rezső birtokos volt. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett. A szobrászatot Pesten Alexy Károlynál, majd a bécsi akadémián tanulta. Első sikerét a Cellini szoborpályázat elnyerésével aratta (Prága, Múcsarnok). 1882-től Budapesten élt és dolgozott. George Washington szobra (1906) ma is áll a budapesti Városligetben.

Bischitzky /Bisiczky, Bisistye/ János (1775–1824) kereskedő. 1803-ban érkezett Pápáról, és a mai Széchenyi tér 3.szám alatti házban, *Az ekéhez* néven nyitott vaskereskedést. Feleségétől, a budai származású Stemmer Annától (1787–1858) öt gyermeke született, köztük ifjabb János (1819–1892). Halála után özvegye férjhez ment Gremsperger Jánoshoz (1792–1877), aki tovább vitte a vaskereskedést. Gremsperger János 1860-ban átadta az üzletet a nála dolgozó ifjabb Bischitzky Jánosnak, aki a korábbi épület helyére 1863-ban építtette Prokopp Jánossal azt a romantikus stílusú sarokházat, amiben ma a posta működik.

Bitter Jetti /Henrika/ (1860–1911 után) Bitter János esztergomi vendéglős és Perényi (Pucsalka) Henrika lánya. Férje a fiatalon elhunyt Szkalka Ferenc barti jegyző volt.

Blaha Károly festő, zenész Megfestette a Dalés Zenekedvelők Egyesülete részére Beethoven életnagyságú képét. Tagja volt a Tarkaságnak.

Bolgár Endre inámi (1851–1896) jogász, vármegyei tisztviselő. Nagycsalomján született, Bolgár Gábor földbirtokos és Bory Mária fia. Esztergomban végezte el a bencés gimnáziumot, 1870-ben érettségizett. Budapesten szerzett jogi diplomát. 1878-ban Hont vármegye tisztviselője lett, 1890-ben megyei főjegyzővé, majd alispánná választották.

Bolgár István inámi (1853–1876) joghallgató. Nagycsalomján született, Bolgár Gábor földbirtokos és Bory Mária fia. Elvégezte az esztergomi gimnázium nyolc osztályát 1862-1870 között. Jogi pályára készült, egyetemistaként tüdővészben halt meg.

Bors Mihály (1846–1906) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1874–1884 között.

Bögér István (1853–1880) tisztviselő. Esztergomban született, Bögér István és Sich Erzsébet fia. Betegsége miatt csak egy évet végzett a bencés gimnáziumban, majd magántanuló lett. Az esztergomi Kereskedelmi és Iparbank könyvelője volt.

Braun Ferenc (1839–1912) rk. lelkész. Esztergomban született, Braun József és Plank Erzsébet fia. 1855-ben elvégezve az esztergomi bencés gimnázium VI. osztályát felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. Pappá szentelték 1862-ben. 1862–1873 között nevelő volt előbb a gróf Pongrácz családnál Nagykágyán, majd a báró Révay családnál Pesten. 1874-ben Lipótvárra helyezték, majd 1884-ben Ipolyszakálloson plébános, később esperes. 1903-tól Esztergomban a Szent Adalbert Intézet tagja.

Braunsteiner Jakab Jákó (1843–1882) hivatalnok. Esztergomban született, Braunsteiner János és Bosl Mária fia. 1854–1861 között hét osztályt elvégzett a bencés gimnáziumban, de betegsége miatt csak 1865-ben érettségizett. Budapestre költözött, az adóhivatalnál kezdett dolgozni. Fiatalon halt meg, halálakor magyar királyi adófélügyelői számtiszt volt.

Brázda József (1852–1905) gazdatiszt. Kőhídigyarmaton született, Brázda Ignác főkapitáni geometra és Tóth Rozália fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1871-ben, majd Magyaróváron a gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. Apjához hasonlóan ő is az esztergomi Főkapitán szolgálatába állt. 1884-ig írnok volt Kiskomáromban, 1884-től Garamszentbenedeken ellenőr, majd Nemcsényben ispán. 1903-ban Merkére helyezték, majd utolsó állomáshelyén, Garbócon halt meg.

Brenner József (1855–1885) Esztergomban született, Brenner János és Gróh Anna fia. Egy évet járt a bencés gimnáziumba, de betegség miatt kimaradt, később két évig tanult a reáliskolában. Súlyos tüdőbaja miatt tartósan nem volt képes dolgozni. Szülei halála után Szentgyörgymezőn élt Borbála húgával és annak férjével, Oltóssy Ferencel. Az 1881-ben alakult szentgyörgymezői Olvasó-kör jegyzője volt.

Brutsy /Brucsy/ Gyula (1859–1921) kereskedő. Brutsy Jakab esztergomi lisztkereskedő fia, a bencés gimnáziumba járt. 1883-tól díszműáru kereskedése volt a Széchenyi tér 23 sz. alatti Rudolf-házban

Brühl Janka Johanna (1849–1904 után) Zólyomban született, Brühl Antal tanító, templomi karnagy és Ellenbogen Johanna lánya. Többször járt látogatóban bátyjánál, Brühl Józsefnél, aki az 1870-es években Esztergomban a Főkapitálannál volt prebendárius (kisegítő). Szenessy Mihály fővárosi polgári iskolai tanítóhoz ment feleségül.

Brzorád J. Rezső id. (1827–1890) Esztergom megye tiszteletbeli főszolgabírója, Mogyorós-Szarkapusztán volt földbirtokos. Az Esztergom és Vidéke lapnak volt állandó gazdasági levelezője. Három fia járt az esztergomi bencés gimnáziumba: ifj. Rezső (1854–1890 után), aki apja mellett gazdálkodott, a fiatalon meghalt Nándor (1856–1877 és Gyula (1858–1925.), aki Bezerédi Gyula néven lett elismert szobrász.

Burány Imre Gergely (1852–1929) premontrei szerzetes. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett, majd premontrei szerzetes és gimnáziumi tanár lett. 1906-tól csornai nagyprépost. Szerkesztette a Vas megyei Régészeti Egyesület Évkönyveit (XII–XIV.), amelyekben több értekezése jelent meg. Több műve jelent meg a római birodalom joggyakorlatáról.

Burány János dr. (1836–1893) ügyvéd. Esztergomban született, 1855-ben az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett. Pesten szerzett jogi képesítést, ügyvédi vizsgát tett, majd Esztergomban dolgozott mint ügyvéd. Foglalkozott Esztergom fejlesztési kérdéseivel, 1887-ben megjelent Esztergom talajvízei s a vízvezeték című könyve. Több cikket írt Esztergom térségének bányáiról és a Budapest-Esztergom között épülő vasútról.

Burián Ilka (1859–1877) Burián Pál 1848-as honvédszázados fiatalon elhunyt lánya.

Burián Lajos (1856–1898) Burián Pál 1848-as honvédszázados fia, városi rendőr alkapitány.

Chobot Márk Ferenc (1844) bencés szerzetes, tanár. 1872–1874 között az esztergomi bencés gimnázium tanára volt, majd elhagyta a bencés rendet és gimnáziumi tanár lett Szabadkán.

Chovancsák István dr. (1856–1917 után) tanár. Habovkán (Árva vármegye) született, Chovancsák Dániel és Jablonszky Mária fia. Az esztergomi bencés gimnázium hetedik osztályának elvégzése után, 1873-ban belépett a bencés rendbe. Még az ünnepélyes fogadalomtétel előtt, 1878-ban elhagyta a rendet és beiratkozott a budapesti egyetem bölcsész karára, ahol 1881-ben francia-földrajz szakos tanári diplomát és doktori címet szerzett. 1882-től a budapesti VIII. kerületi főreáliskolában volt tanár, 1911-ben annak igazgatója lett. 1913-ban nyugdíjba vonult. Bartos Fülöppel közösen írt francia nyelvtan tankönyve tizenegy kiadást ért meg.

Chrenkó Ádám (1842–1868) rk. lelkész. Pilán (Bars vármegye) született, Chrenkó István és Schmidala Szófia fia. 1855–1862 között hét osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd felvételét kérte az esztergomi szemináriumba. A nagyszombati gimnáziumban küsszeminaristaként érettségizett, a négy év teológiát Esztergomban végezte el. 1867-ben szentelték pappá, majd Holicstra került káplánnak, ahol 1868 februárjában meghalt.

Czibulya Czobor Gyula (1853–1908) gazdatiszt. Gyerken született, Czibulya János kántortanító-jegyző és Benkovits Anna fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1871-ben. Még abban az évben a prímási uradalom alkalmazottja lett, 1875-ben Gután volt írnok. 1890-ben került Bajcsra, ahol előbb számtartó, majd intéző, végül felügyelő volt.

Czibulya Czobor László (1850–1942) jogász, vármegyei tisztviselő. Gyerken született, Czibulya János kántortanító-jegyző és Benkovits Anna fia. 1870-ben az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett. Pesten és Bécsben járt egyetemre és szerzett jogi diplomát.

1875-ben Hont vármegye szolgálatába állt. Aljegyző, majd a Bozóki járás, később a Korponai járás főszolgabírója volt. 1896-ban a megye alispánja, 1906-ban pedig országgyűlési képviselő lett és Budapestre költözött. Tevékenyen működött a magyar kertészet fejlesztésében, 1879-ben létrehozta a Bozóki Járás Gyümölcsstermesztő Egyletét, 1919-1932 között pedig az Országos Magyar Kertészeti Egyesület elnöke volt.

Cziglényi Lajos néveri (1852–1917) vármegyei hivatalnok, pirotechnikus. Cziglényi Lajos 1848-as honvédszázados és Szölgyémi Róza fia. Az esztergomi bencés gimnázium öt osztályát végezte el 1866-1872 között. Esztergom vármegye szolgálatába lépett, gyakor-nok, majd több évig párkányi útbiztos volt. Több megyei hivatalnál volt írnok, majd az esztergomi szolgabíróság hivatalába helyezték, ahonnan 1912 év végén irodai segéd-tiszt-ként ment nyugdíjba. Kiváló pirotechnikus volt, 30 évig az Szent István napi tűzijátékok tűzszere-sze volt Esztergomban, de rendezett tűzijátékot dunai hajókról és több visegrádi ün-nepségen is.

Czigler István (1836–1900 után) tanító. Süttőn született, Czigler István jegyző és Micz-neder Barbara fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1856-ban, majd be-iratkozott az esztergomi tanítóképzőbe, ahol 1865-ben kapott tanítói oklevelet. Süttőn volt tanító, 1892-ben ment nyugdíjba.

Czike Ferenc (1856k–1912 után) köztisztviselő. Feltehetően Tatán született. Az ötödik és hatodik osztályt végezte el az esztergomi bencés gimnáziumban 1871-1873 között. Já-rásbíró-sági hivatalnok volt előbb Perbétén, majd Nyitrán, 1886-tól pedig Ógyallán. 1912-ben ment nyugdíjba. Gyermekei keresztapja volt esztergomi gimnazista osztálytársa, a tatai születésű Epöly /Eipl/ Ferenc plébános.

Csáka Ferenc (1840–1895 után) Selmechányán született, Csáka Ferenc karénekes és No-votny Anna fia. 1855-ben a harmadik osztályt végezte el az esztergomi bencés gimná-ziumban. Esztergom-Vízivárosban élt, felesége Szluka Anna. Az 1870-es években négy gyermeke (Sándor, József, Gyula és Jozefa) született.

Csáka Károly (1842–1917) rk. lelkész, tanár. Esztergomban született, Csáka Ferenc szé-kesegyházi zenész és Novotny Anna fia. A bencés gimnáziumban tanult. Egyházi pályá-ra lépett, 1866-ban szentelték pappá. Nagyszombatban tanult bölcsészetet. 1869-1873 között Nagyszombatban, később Körmöcbányán és a Trsztenán volt gimnáziumi tanár, 1887-től Zsolnán gimnáziumi igazgató. 1889-ben jelent meg A zsolnai királyi gimnázium 100 éves története című műve. Nyugdíjas éveiben Vácon élt.

Csáky Béla keresztszeghi (1858–1921) gazdatiszt. Nagysallón született, Csáky József primási számvevő és Palles Emilia fia. 1867–1869 között az esztergomi bencés gimná-ziumban tanult. Magyaróváron szerzett a gazdasági Akadémiám gazdász oklevelet. A primá-si uradalom szolgálatába állt, Érsekújváron gazdasági segédként kezdett, majd szentistváni intéző lett. 1893-ban Szalkára helyezték át, innen ment nyugdíjba 1814-ben. Nyugdíjas-ként Esztergomban élt.

Csarada János (1850–1923) jogász, egyetemi tanár. Nyitrán született, Csarada István földbirtokos és Marich Friderika fia. 1867/68-ban az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. A budapesti egyetemen 1878-ban jogtudományi doktorátust szerzett. Külföldi tanulmányutak után 1881-ben európai nemzetközi jogból, 1882-ben bölcséleti jogból szerzett egyetemi magántanári képesítést, 1891-ben megkapta az egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet. 1903-ban felhagyott ügyvédi tevékenységével és 1903-1920 között a budapesti egyetem jogi karán volt egyetemi tanár.

Császka György (1826–1905) érsek. Nyitraszerdahelyen született, az egyházi pályát választva a bécsi Pázmánaeum növendéke volt. Nagyszombatban volt gimnáziumi tanár, onnan helyezték át Esztergomba előbb érseki titkárnak, majd irodaigazgató, később kanonok lett. 1874-ben szepesi püspöknek, 1881-ben kalocsai érseknek nevezték ki. 1846-ban egy nyertes pályaművet írt *Dobányzás tilalmáról a papnöveldékben* címmel.

Cselka János (1860–1920) gazdatiszt. Cselka János gazdatiszt és Veniss Adalbertina fia. Esztergomban a bencés gimnáziumban végezte a VI-VIII. osztályt, 1877-ben érettségizett. Elvégezte a magyaróvári Gazdasági Akadémiát, és az esztergomi főkapitányi uradalom szolgálatába állott. Első állomáshelye Széplakapáti (Abaúj vármegye) volt, innen 1894-ben helyezték át ispánnak Agyagosra, majd 1899-ben Kőhídyarmatra. 1913-tól az uradalom Esztergomban lévő központjában dolgozott. Tagja volt Esztergom vármegye törvényhatósági bizottságának.

Cserno Irén (?–?) Esztergomban született, Csernó József városi levéltáros lánya. Férjhez ment 1884-ben Kürneyi Géza járásbírói levéltárhoz, annak halála után második férje ógyallai Szabó László (1904), aki Esztergom város első kisdédóvjának 30 évig volt a vezetője.

Csernoch János (1852–1927) esztergomi hercegprímás-érsek, bíboros. Szokolcán született, az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1870-ben. A teológiát a bécsi Pázmánaeumban végezte. 1879-ben lett az esztergomi szeminárium tanára, majd 1908-ig egyre magasabb hivatalokat töltött be az Esztergomi Főegyházmegye aulájában. 1908-ban szatmári püspök, 1911-ben kalocsai érsek, végül 1912 novemberétől esztergomi érsek.

Csuthy Zsigmond nebojszai és gányi (1839–1908 előtt) hivatalnok. Gányon (Nyitra vármegye) született, Csuthy János és Ernyei Anna fia. A gimnáziumot Komáromban kezdte, majd az esztergomi bencés gimnáziumban végezte az ötödik osztályt 1854/55-ben. Trencsénben élt, a Magyar Királyi Pénzügyigazgatóságon volt pénzügyi számvizsgáló. Gyermeektelenül halt meg.

Dalmady Sándor bori (1848–1919) jogász. Marcelházán született, Dalmady Sámuel ispán és Menyhárt Ágnes fia. A gimnázium első négy osztályát a komáromi, a felső négy osztályát 1864-68 között az esztergomi bencés gimnáziumban végezte. A pesti egyetemen szerzett jogi végzettséget. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye Árvaszékének ülnökeként ment 1907-ben nyugdíjba. Ettől kezdve a Műbarátok Köre titkára volt.

Demény János (1832–1899) rk. lelkész. Püspökszilágyon született, Demény Mihály és Kovács Erzsébet fia. Esztergomban a bencés gimnáziumban érettségizett 1854-ben. Egyházi pályára lépett, váci egyházmegyes szeminarista lett. 1858-ban szentelték pappá. Turán volt káplán, 1864-ben Tápiógyörgyén, majd 1865-ben Kiskunmajsán lett adminisztrátor. 1875-től nyugdíjba vonulásáig, 1893-ig Mezőtúron volt plébános. Nyugdíjas-ként Egerben élt.

Demuth /1897-től/ **Deli János** (1841k–1906 után) tanító. 1856-ig az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd beiratkozott az érseki tanítóképzőbe, ahol 1860-ban szerzett tanítói oklevelet. Első tanítói helye Köbölkút volt, majd Koltára helyezték. Az 1870-es évek végén került kántortanítónak Farnadra, ahol akkor még nem volt külön iskolaépület, az iskola (egy tanítói lakással) csak 1890-ben épült fel. 1894-ben Kéménden lett tanító. 1901-ben újra Farnadon van, ekkor már főtanító. A Párkányvidéki rk. Népnevelők Egyesülete ebben az évben köszöntötte abból az alkalomból, hogy már több mint 40 éve van a tanítói pályán. Nyugdíjba vonulása után Budapestre költözött.

Deszáth Géza (1844–1900 után) gazdatiszt, hivatalnok. Deszáth József primási számvevő első, Gramling Jozefával kötött házasságából született fia. Gazdatiszti pályán kezdett, majd magánhivatalnok lett Budapesten. 1874-ben Vászolyon házasságot kötött Bohuniczky Amáliával. 1899-ben házasságát felesége kérésére a Budapesti Királyi Törvényszék felbontotta, mivel „*az alperes gazdatiszti állását megbízhatatlansága miatt elvesztő, adósságokat csináló, jövedelmét szeretőkre költő, 1888-ban a kassai tvszk. által váltóhamisítás miatt 2 év fegyházra ítélt, a felperest 1890 tavaszán bűtlenül elhagyó, lopás miatt 1897-ben megint 2 hónapra elítélték.*”

Deszáth József (1814–1884) esztergomi primási uradalmi főszámvevő. Második, Haynald Máriával kötött házasságából született Gyula fia (1859–1875) hosszas betegség után, magántanuló gimnazistaként halt meg.

Dezsericzky /1874-től/ **Hollósi Gyula** (1856–1915 után) tanító. Esztergomban született, Dezsericzky Rudolf lakatos és Újváry Mária fia. Négy osztályt végzett el 1867–1871 között az esztergomi bencés gimnáziumban, majd átiratkozott az érseki tanítóképzőbe. 1874-ben szerzett tanítói oklevelet. 1880-tól Vághosszúfaluban volt kántortanító.

Ehrengruber Rezső (1855–1905 után) jogász. Nagytapolcsányban született, Ehrengruber Károly orvos és Sztamkovics Zsófia fia. A gimnázium nyolc osztályát az esztergomi bencés gimnáziumban végezte, majd 1875-től három évet tanult a budapesti egyetem jogi karán. További sorsa ismeretlen, talán azonos azzal az Ehrenburger Károllyal, aki az 1900-as évek elején járásbírói írnok volt Budapesten.

Einczinger Ferenc (1842–1859). Esztergomban született, Einczinger György Antal pékmester és Dopp Alojzia fia. A gimnázium első három osztályát végezet el 1854–1857 között a bencés gimnáziumban, majd betegsége miatt abbahagyta a tanulmányait és rövidesen meghalt.

Ekkert /Eckert/ /1896-tól/ **Emődi Antal** (1856–1899) tanár. Bajnán született, ahol apja, Ekkert Antal a gróf Sándor család orvosa volt. Esztergomban elvégezte a bencés gimnáziumot, 1875-től Budapesten a Műegyetemen tanult tanári pályára készülve. Rövid ideig a Technológiai fizika tanszéken Stoczek József egyetemi tanár asszisztense volt. 1881-től tanított Budapesten a II. kerületi polgári fiúiskolában, majd felső kereskedelmi iskolában természettant és mennyiségtant. 1882-ben Budapesten feleségül vette Igó /Kontsag/ Ida tanítónőt, az esküvői tanúja Ballagi Mór volt. Több természettani tankönyve jelent meg, az utolsó 1896-ban már Emődi Antal néven. Természettani és tanügyi cikkei különböző újságokban és folyóiratokban jelentek meg. Felesége 1902-től özvegyként szerepel a Budapesti címtárban.

Endrődy Gyula (1844–1913) tanító. Muzslán született, Endrődy Mór községi jegyző és Schmidt Borbála fia. A második osztályt végezte 1855/56-ban az esztergomi bencés gimnáziumban, majd az érseki tanítóképzőben szerzett 1861-ben tanítói oklevelet. Muzslán volt több mint negyven évig tanító. 1907 előtt halt meg. (Muzslán az Endrődy család négy generációja volt tanító, a mai iskola Endrődy Jánosról van elnevezve, aki 1804–1856 között, 52 évig volt kántortanító!)

Endrődy Gyula széplaki (1843–1913) rajztanár. Barslédecen született, széplaki Endrődy Alajos néveri földbirtokos és Ordódy Mária fia. A gimnázium II. osztályát végezte 1855/56-ban Esztergomban a bencés gimnáziumban. Rajztanár lett, és a nyitrai piarista főgimnáziumban tanított nyugdíjba vonulásáig.

Eipl /1873-tól/ **Epölyi Ferenc** (1854–1925) rk. lelkész, esperes. Tatán született, Eipl András és Fridrich Klára fia. Egy évig járt az esztergomi bencés gimnáziumba, majd egyházi pályára készülve az esztergomi szemináriumban tanult tovább. 1879-ben szentelték pappá. Perbétén volt káplán, majd 1885-től Nagykálnán plébános, később esperes-plébános. Vallásos költeményeket írt.

Erődi /1868-ig/ **Laforsch Dániel** (1844–1893) bencés szerzetes, tanár. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1872–1876 között, majd elhagyta a bencés rendet és Nagykikindán lett gimnáziumi tanár.

Etter Gizella Bedross Józsefné (1857–1911 után) Esztergomban született, Etter Lőrinc sörfőző és Muzsik Franciska lánya. 1883-ban feleségül ment Bedross József primási erdőmesterhez.

Faller /Phaller/ Ferenc (1858–1911 után) jogász. Óbudán született, Phaller Mátyás és Breitner Erzsébet fia. 1870–74 között a gimnázium első négy osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban. 1877–1880 között jogot tanult a pesti egyetemen, jogászként rögtön Budapest Székesfővárosnál helyezkedett el. 1880-ban részt vett Budapesten az Esztergomi Kör megalapításában. A Fővárosnál főjegyző, majd tanácsnok lett. 1912 január 1-jével nyugdíjba vonult.

Fränkel /1886-tól/ Faragó Gyula dr. (1861–1929 után) orvos. Esztergomban született kereskedő családban. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1879-ben, majd Budapesten kezdte az orvosi egyetemet, amit 1885-ben Bécsben fejezett be. 1886-ban egy éves tanulmányutat tett Berlinbe és Prágába. Gyermekgyógyászatra szakosodott. 1887-ben Budapesten telepedett le, és ott folytatott orvosi tevékenységet. Több gyermekgyógyászati könyve is megjelent.

Farkas Elek (1858–1927) tanító. Párkányánán született, Farkas István és Pilisy Terézia fia. Pár évet járt az esztergomi bencés gimnáziumba. Elemi iskolai tanítónak tanult. 1883-ban Esztergomban volt tanító. Később Budapestre költözött, ahonnan az 1910-es évek elején nyugalmazott elemi iskolai igazgatóként költözött vissza Esztergomba. Lelkes természetjáró volt, a Magyar Turista Egyesület Esztergomi Osztályának elnöke, majd örökös díszelnöke lett. Szorgos levelezője volt az Igali Szvetožár szerkesztette A kert című szaklapnak.

Farkas Ferenc (1852–1913 után) gazdatiszt. Bálványszakállason született, galántai Farkas József (1834–1888 között primási intéző) és Wargha Rosina fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. 1872-ben a primási uradalom szolgálatába lépett írnokként, ahonnan 32 év szolgálat után 1913 év végén tisztartóként ment nyugdíjba.

Farkas Lajos (1849–1902) bíró. Muzslán született, galántai Farkas József (1816–1896 után) primási intéző és Wargha Rosina fia. Az esztergomi bencés gimnázium elvégzése után jogot tanult, és bírói pályára lépett. Komáromban telepedett el, előbb alügyész, majd vizsgáló bíró, végül törvényszéki bíró volt. 1896-ban Ferenc öccsével közösen pert indítottak nagybátyjuk, Wargha Benedek (1807–1896) 1848-as országgyűlési képviselő hagyatékáért, amit 1898-ban elvesztettek. 1900-ban nyugdíjba vonult. Haláláig tartotta baráti kapcsolatát gimnazista osztálytársával, Magos Sándorral.

Farkas Tivadar (1853–1931) képfestő, Párkányánán született, Farkas István és Pilisy Terézia fia, A Felvidéken és Kolozsváron tanulta ki a képfestő szakmát. Esztergomban telepedett le, ahol feleségül vette Matus Gyula képfestőmester lányát Matus Katalint és képfestő műhelyt nyitott. Hosszú ideig tagja volt a város képviselőtestületének, különböző jótékonyági szervezeteket támogatott, és tagja volt az Esztergomi Takarékpénztár igazgatóságának. Fia, Jenő vitte tovább a képfestő üzemet.

Fáy Sándor dr. (1857 k.–1925 után) jogász. Esztergomban született. Középiskolai tanulmányait 1867–1875 között az esztergomi bencés gimnáziumban végezte. A pesti egyetemen szerzett jogi diplomát, majd ügyvédi vizsgát tett. Budapesten élt, több biztosító társaságnál és banknál dolgozott. 1925-ben a Budapesti Lakók Szövetségének volt a főtitkára.

Fáy Zsigmond (1854?–1901 után) vasúti tisztviselő. Az esztergomi gimnáziumban végezte az V–VIII. osztályt, 1872-ben érettségizett. A Tiszavidéki Vasúttársaságnál helyezkedett el, 1878-ban Kassán szolgált, majd Békéscsabán volt teherpályaudvari főnök, 1886-ban Hajdúhadházon állomásfőnök. A vasúttársaságok Baross Gábor által végrehajtott

államosítása után a Magyar Állam Vasutak főellenőre volt Pécsen. Esztergomi vendég-lős-kerekedő családból nősült, felesége Wallfisch Hermin volt.

Fehér Ipoly dr. (1842–1909) bencés szerzetes, pannonhalmi főapát. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1874–1882 között.

Fehérváry /Fejérváry/ Ferenc (1842–1902) rk. lelkész. Esztergomban született, Fehérváry János és Bott Anna fia. Hat osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban. Egyházi pályára lépett, a filozófiai tanulmányait Nagyszombatban, a teológiai Esztergomban végezte. 1865-ben szentelték pappá. Káplán volt Nyergesújfalun, majd 1879-től Nagysáron (Bars vármegye) volt plébános. 1898-ban megvakult, ekkor nyugdíjazták. Valóságos témájú írásai jelentek meg.

Feichtinger Sándor dr. (1817–1907) orvos, botanikus. Esztergom-Szentgyörgymezőn született, édesapja Feichtinger Ferenc primási főszámvevő. Bécsi tanulmányút után 1840-ben Pesten szerzett orvosi diplomát, ezután visszatért Esztergomba. Részt vett a szabadságharcban. 1861-től Esztergom vármegye főorvosa, 1873-ban Esztergom város közgyűlése elsöprő többséggel őt választotta városi főorvossá és kórházigazgatóvá. 1894-ben nyugalomba vonult. Mint botanikus, főleg Esztergom környéke és a visegrádi hegység flóráját kutatta, de Dél-Magyarországon is végzett flórákutatót. Értékes növénygyűjteményét Szeged városának ajándékozta. Művei: *A Börzsöny-márianostrai trachyt hegycsoport növényzetéről* (Pest, 1870); *Jelentés a csajkások területe és Torontál vármegye flórájáról* (Pest, 1871); *Krasznamegye és környéke flórájáról* (Bp., 1873); *Esztergom megye és környéke flórája* (Esztergom, 1899). 11 gyermekéből 4 fia (a bencés gimnáziumban végeztek) és 4 lánya érte meg a felnőttkort. Fiai: Elek (1854–1928) jogi doktor, pénzügyi tanácsos, fiúmei pénzügyi igazgató és akadémiai tanár, Győző (1859–1912) fővárosi reáliskolai tanár, Ernő (1855–1940) jogi doktor, a győri Ítéltábla tanácselnöke, ifj. Sándor (1862–1931) hercegprimási uradalmi jószágfelügyelő. Lányai közül Oktávia (1849–1939) dr. Dezső Gyulához ment férjhez.

Feigler család A pozsonyi származású Feigler Ferenc (1765–1831) 1790-ben lett primási főépítőmester, ekkor telepedett le Esztergomba. Idővel a kőműves céh céhmestere, Esztergom vármegye főépítőmester és Esztergom város építőmestere is lett. Tizenöt gyermekéből öt leány (mind Esztergomban ment férjhez) és három fiú érte meg a felnőttkort: János (1795–1877) építőmester, ifj. Ferenc (1799–1853) a hercegi Pálffy család tisztviselője és az egyházi pályára lépő Miklós (1802–1836), aki a székesegyház succentora volt. Ferenc halála után fia, János lett a primási építőmester, 1864-ben vonult nyugdíjba. Jánosnak 7 fia nőtt fel, a legidősebb Sándor (1827–1893), továbbá József (1831–1888) és Miklós (1833–1902) a primási uradalom gazdatisztjei voltak, Gusztáv (1829–1907) a bécsi Akadémián tanult, káptalani főépítész lett, Viktor (1842–1874) zeneszerző és a pesti Zenede tanára, ifj. János (1832–1902) szolgabíró és Edvárd-Ede (1844–1884) vármegyei tisztviselő volt. Ez utóbbi 1864-ben vadászat közben véletlenül agyonlőtte Hutta János primási orvos fiát, és élete utolsó éveit a budapesti Téboldyában töltötte.

Feigler János ifj. (1832–1902) vármegyei tisztviselő, szolgabíró, árvaszéki ülnök. Gyermekei: Károly (1855–1911) banktisztviselő, Johanna-Janka (1858–1931) zongoraművész-nőnek készült, Liszt Ferenc tanítványa volt, de felhagyva a művészi pályával 1877-ben hozzáment Márkus Józsefhez, aki később Budapest első főpolgármestere lett; Hermin (1870–1921), aki Haraszthy Hermin néven lett színésznő, a budapesti Vígszínház örökös tagja.

Fekete Ferenc (1859–1915) hivatalnok. Esztergomban született, Fekete Márton és Senkovics Anna fia. Esztergomban élt, 1895-től haláláig az Esztergom vármegyei kerületi Munkásbiztosító (Betegsegélyző) Pénztár főpénztárosa volt.

Fekete György (1850–1908) tanító. Esztergomban született, Fekete Ferenc és Skrabal Örzse fia. 1861–65 között elvégezte az első négy osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban, majd a tanítóképzőben szerzett oklevelet. Tanított az esztergomi városi elemi iskolában, majd 1883-ban kinevezték az Esztergom-Vízivárosi prímási elemi iskola (később a prímási tanítóképző gyakorló elemi iskolájaként működött) tanítójává. 1890-ben kinevezték a vízivárosi plébániatemplom kántorának. 1873–1890 között az esztergomi bencés gimnázium tornatanára is volt. Harminckét év tanítás után 1900-ban ment nyugdíjba.

Fekete Tivadar (1832–1909) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1866–1884 között.

Fektor Gáspár (1816–1890) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1851–1860 között.

Felsenburg Gyuláné Scheiber Róza (1855–1910) Felsenburg Gyula szeszáru kereskedőnek, az esztergomi izraelita Ruházó Egyesület elnökének felesége.

Ferenczy Jakab (Jákó) (1811–1884) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium igazgatója volt 1852–1873 között.

Ferenczy Lukács (1848–?) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1873–1874 között, majd elhagyta a bencés rendet.

Ferny Ágoston (1843?–1876) postatiszt. 1854-ben elsős gimnazista volt Esztergomban. Pesten lett postatiszt, 1875 augusztusában hamispénz terjesztéséért letartóztatták, 1876 márciusában vizsgálati fogságban a budavári fogházban meghalt.

Fister Tiborc (1808–1869) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1852–1869 között.

Fittler Béla dr. (1838–1916) jogász. Mátyusháza-pusztán született, ahol apja, Fittler István az Esterházyak ménes-felügyelője volt. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1856-ban. Pesten végezte el a jogi egyetemet. Székesfehérváron telepedett le, ahol a város tiszti főügyésze volt.

Fleck Ferenc (†1886) molnár, lisztkereskedő. Szenttamáson élt, az esztergomi Duna-molnár Ipartársulat korelnöke volt. Műkedvelőként faragással foglalkozott, munkáit

az 1885-ös Országos kiállításon is bemutatták. 1886 novemberében a kolera járvány első áldozatai között volt.

Fogthúy Dénes literáti (1838–1883) jogász. Az esztergomi bencés gimnáziumban végzett három osztályt és ott érettségizett 1858-ban. Pesten végezte el a jogi egyetemet, majd köz- és váltói ügyvédi vizsgát tett. Komárom vármegye tiszti főügyésze volt, emellett a dunántúli református egyházkerület komáromi egyházmegyéjének ügyési feladatait is ellátta.

Forster Géza (1850–1907) mezőgazdász, agrárpolitikus. Esztergomban született, édesapja, Forster János (1810–1891) hercegprímási jószágigazgató volt. A bencés gimnázium elvégzése után tanulmányait a Keszthelyi Gazdasági Tanintézetben és a Hohenheim-i Gazdasági Akadémián végezte. 1875–1878 között a prímási uradalomban dolgozott. Az Ács melletti Concóhát pusztán lévő családi birtokát mintagazdasággá fejlesztette. 1891-ben az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) igazgatója lett, ezt a tisztséget haláláig viselte. Részt vett a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, az 1896-ban létesült „Hangya” – Országos Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet, és az 1899-ben alakult Gazdák Biztosító Szövetkezete alapításában. 1892-től mint vezérigazgató vezette a Tattersall és a Lóvásártér ügyeit.

Forster Kálmán (1858–1910) mezőgazdász. Esztergomban született, édesapja, Forster János (1810–1891) hercegprímási jószágigazgató volt. A bencés gimnáziumban tanult. Egyetemi évei után katonai szolgálatba lépett, részt vett Bosznia 1878-ban történt okkupációjában. 1880-ban a Földművelés- Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium szolgálatába lépett, a mezőgazdasági szakoktatás és kísérleti ügyek területének vezetője lett. 1908-ban miniszteri tanácsosi címet kapott. Közben gazdaként a Bugyi község melletti Rádapusztán lévő birtokát mintagazdasággá fejlesztette. Egykori rádapusztai kastélya parkjában 2011-ben felállították gróf(!) Forster Kálmán mellszobrát.

Földvály Imre ifj. (1857–1914) kereskedő. Esztergomban született, Földvály Imre (1830–1868) városi árvapénztárnok és Niedermann Anna (1829–1914) fia. A bencés gimnáziumban tanult, majd kereskedői pályára lépett, Budapesten elegáns divatáru üzlete volt a Kossuth Lajos utcában és a Rákóczi úton. Tagja volt Budapest Székesfőváros törvényhatósági közgyűlésének.

Földvály István (1855–1910) jogász, a Petőfi Társaság tagja. Esztergomban született, Földvály Imre (1830–1868) városi árvapénztárnok és Niedermann Anna (1829–1914) fia. A bencés gimnáziumban tanult, majd Budapesten szerzett jogi diplomát. Esztergomban rövid ideig ügyvéd, majd 1887-től a város főügyésze. Több városi kulturális egyesület vezetésének tagja, életének szervezője, az Esztergom és Vidéke újság munkatársa. Íróként időnként a Fütykös István álnevet használta. Művei: *Költemények* Esztergom, 1878. *A boldogság útján 1878–1890*. Bp. 1891.

Förster Etelka (1860–1875) Az Esztergom-Vízivárosban lévő szatmári irgalmas nővérek lányiskolájának - amit a helyiek zárda-iskolának neveztek - a tanulója volt.

Futó Ferenc (1852–1911) jogász, hírlapíró, író. Tatán született, a gimnáziumot ott kezdte a piaristáknál, majd Esztergomban a bencés gimnáziumban érettségizett 1872-ben. 1873–1876 között jogi egyetemre járt Budapesten, de a záró vizsgákat betegsége miatt csak 1879-ben tette le a nagyváradai Jogakadémián. A Budapesti törvényszéknél helyezkedett el mint törvényszéki pertárnok. Számtalan cikket írt különböző fővárosi lapokban, köztük esztergomi tudósításokat is, de jelentek meg írásai az Esztergom újságban és a Tata-Tóvárosi Híradóban is. Több könyve is megjelent, köztük *A szépasszonyok kocsisa* (Bp., 1904) és *Justitia asszonyságnál - humoros történetek* címmel (Bp., 1890).

Geiger Ferenc (1851–1911) gazdasz. Kéménden született, Geiger György és Podheiszky Anna fia. Az esztergomi gimnáziumban végzett 1870-ben. Az esztergomi Főkáptalan uradalmánál helyezkedett el, több gazdaságban szolgált, végül Nánán volt jószágfelügyelő. Élénken részt vett a vármegye tisztújítási eljárásaiban. Az Esztergom-megyei Halászati Társulat elnöke és az Esztergom vármegyei Gazdasági Egyesület ügyvezető alelnöke volt.

Geiger Lujza (1856–1890 előtt) Kéménden született, Geiger György és Podheiszky Anna lánya. Feleségül ment 1876-ban Grósz Ferenc kereskedőhöz.

Gerenday Antal (1818–1887) kőfaragó-szobrász. 1847-től Piskén volt kőfaragó műhelye. Ő készítette Kölcsy Ferenc síremlékét Szatmárcsekén, és több síremléke található a Kerepesi úti temetőben, közöttük Vörösmarty Mihályé is. Fia, Béla (1863–1936) szobrászművész lett, több Kossuth szobrot is alkotott. Szobrai az Esztergom Belvárosi temető sírjait is díszítik. Lánya, Róza (1872–1926) Perényi Kálmánhoz ment feleségül.

Gloger Teréz /Riza/ (1856–1906) Esztergomban született, Gloger József lánya. Buzárovits Gusztáv esztergomi nyomdászhoz ment feleségül, és férje 1882-ben történt halálától kezdve ő vezette sikeresen a Burárovits nyomdát.

Gogola Ferenc (1853–1917 után) pékmester. Esztergomban született, Gogola Ferenc pékmester és Schwartz Teréz fia. Három osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban. 1868-tól apja mellett kitanulta a pék mesterséget, és apja pékségében dolgozott. Apja visszavonulása után a Gogola pékséget egyedül vitte tovább. 1881-ben nősült, az esztergomi Müller Annát vette el.

Gonda Béla (1856–1927) rk. lelkész, esperes. Rimócon született, Gonda János és Galonyi Apollónia fia. Az esztergomi bencés gimnázium hat osztályát elvégezve felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. 1878-ban szentelték pappá. Több helyen volt káplán, majd 1890-ben Házasnénynén lett plébános. 1897-től Nagyoroszipban volt esperes-plébános. Nagyoroszipban Katolikus Munkásegyletet alapított, amelynek díszelnöke volt.

Groszner József (1840–1904) könyvkötő mester. Esztergomban a Kispiacon (a mai Rákóczi tér) volt a könyvkötő műhelye és egy papíráru üzlete.

Grubics /1882-től/ Gyarmati József (1854–1930) tanító. Esztergomban született, Grubics József kisiparos és Mészáros Klára fia. Két évet járt a bencés gimnáziumban, majd elvégezte a tanítóképzőt. 1873-ban kezdte tanítói pályáját, előbb Párkányban, majd Ipoly-

ságon. 1879-ben megválasztották Esztergomban a Buda utcai (ma Kossuth Lajos utca) elemi iskolai tanítónak. 1888-ban kinevezték iskolaigazgatónak 1920-ban ment nyugdíjba, de ezután is tanított az ipari tanonciskolában. Tanítósága mellett 24 évig volt testnevelő tanár a reáliskolában és 18 évig a bencés gimnázium alsó négy osztályában. Egy ideig a Szent Anna templom organistája is volt. Rendszeresen jelentek meg írásai az 1880-as években az Esztergom és Vidékében, később az Esztergomi Lapokban.

Grünscheih /1871-től/ **Szőllősy Károly** (1842–1895) tanár. Esztergomban született, Grünscheih János és Dióssy Veronika fia. Az esztergomi gimnáziumban végzett el öt osztályt, majd belépett a Ferences rendbe, ahonnan átlépett a minorita rendbe. 1862-ben az aradi minorita gimnázium tanára volt Egy év múlva elhagyta a minorita rendet és nevelő lett a gróf Szapáry családnál Arad vármegyében. 1870-ben Aradon a magán reáliskolában, majd 1875-től a városi polgári iskolában volt tanár, később annak igazgatója is lett. Több könyve jelent meg a szerzetesrendek történetéről és Arad város kultúrtörténetéről.

Grünwald Emánuel és Mór. Esztergomi kereskedő család tagjai. A házuk az úgynevezett Rédly-ház. A Széchenyi tér sarkán lévő ház valójában a Lőrinc utca 2. számú ház volt. Itt nyílt meg 1819-ben Esztergom első kávéháza és működött változó tulajdonosokkal egészen 1883-ig, amikor a Grünwald testvérek vették meg a házat és itt nyitottak posztó és szövet kereskedést.

Gulyás Elek (1831–1906) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1873–1877 között.

Gúta József (1851–1918 után) tanár. Búrszentgyörgyön született, a gimnáziumi tanulmányait Szakolcán és Esztergomban a bencés gimnáziumban végezte el. A budapesti egyetemen szerzett mennyiségtan és természettan tanári oklevelet. Egyetemi évei alatt a Schopper-ösztöndíjből több országot érintő tanulmányutat tett. Kétéves helyettesítő tanári munka után 1877-ben kinevezték a trencsényi állami felsőbb leányiskola tanárává. 1887-ben áthelyezték Besztercebányára, majd 1907–1918 között Aradon volt a felsőbb leányiskola tanára.

Gutfreund Nándor dr. (1856 k–1924 után) orvos. Becskén (Nógrád megye) született. 1869–1875 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. Érettségi után 1875–1881 között a budapesti egyetem orvoskarát végezte el, 1882-ben avatták orvossá. 1904-től Budapesten élt, a Garay téren volt rendelője.

Győrffy Iván csík-csatószegei (1830–1883) tanító. Erdélyben, Mező-Mocson (Kolozs m.) született, a gimnáziumot Kolozsváron fejezte be. Az 1848/49-es szabadságharcban az Ormay-féle vadász-ezredben szolgált. 1849. decemberben tett tanítói vizsgát. 1867-ig Erdélyben volt több helyen, majd Zentán tanító. 1867-ben Simor János érsek kinevezte a vízivárosi érseki elemi iskola főtanítójának. Számos népszerű tankönyvet írt, székely-magyar szószedete pedig kéziratban maradt fenn. Ő alapította mintegy 4000 kötettel Esztergom első kölcsönkönyvtárát.

Győrffy Lajos (1856–1904) tanár. Gyulafehérváron született, apja Győrffy Iván tanító. Az esztergomi bencés gimnázium elvégzése után a budapesti egyetemen szerzett tanári diplomát. Előbb a nagyszombati, majd az esztergomi tanítóképző tanára volt. Szepsiszentiván székely községben népkönyvtárat létesített 1000 kötet könyvadománnyal. Hét évig tartó betegség után halt meg. Könyvtárát és hírlapgyűjteményét Pozsony városára hagyta. Munkái közül kiemelendő az Esztergomban megjelent helyismertető: *A régi vár és főszékesegyházak története Esztergom egyéb nevezetességeinek leírásával* (1886, németül 1890).

Gyurányi Ilona (1855–1930) Esztergomban született, Gyurányi Flórián és Guba Jozefa lánya. Egyedül élt Esztergomban, a város kedvelt Ilka néni zongoratanárnője volt.

Haas Mihály dr. (1810–1866) püspök. Pinkafőn (Vas megye) született, a gimnáziumot Szombathelyen, Pécsen és Bécsben végezte. Egyházi pályára lépett, a pécsi egyházmegye növendékeként Bécsben a Pázmáneumban tanult. 1834-ben pappá szentelték. Doktorált a pesti egyetemen, 1837-től a pécsi püspöki líceumban tanított. 1853-tól a pesti iskolai kerület tanácsosa. A Bach korszakban az Entwurf szellemében törekedett a tanügy korszerűsítésére, újjászervezte a tanítóképzést. 1858-ban kinevezték szatmári püspökké.

Hadriánus, helyesen Adriánus fráter (1818–1905) ferences szerzetes. Polgári neve Stieglmayer László, Irsán született és Esztergomban halt meg.

Hajabács Alajos (1841–1895 után) révész. Esztergomban született, Hajabács György és Verbók Julianna fia. Az esztergomi bencés gimnázium első osztályát kísérelte meg kétszer is elvégezni, eredmény nélkül. Az Ebedről származó Vasa Annát vette feleségül és Párkányban telepedtek le. Dunai révész volt.

Hajnali Gyula (1857–1917) hivatalnok. Esztergomban született, Hajnali József és Rigler Alojzia fia. 1870–75 között öt osztályt végzett el a bencés gimnáziumban. Esztergom város hivatalnokává lett, 1914-ben városi pénztári ellenőrként ment nyugdíjba. 1896-ban a kórházépítés egyik 600 forintos kifizetetlen számlája miatt évekig tartó fegyelmi vizsgálatokba keveredett, ami felmentésével zárult. Nyugdíjasként Budapesten élt.

Hajnali Kálmán (1851 k–1901 után) jogász. Feltehetően Esztergomban született és Hajnali József és Rigler Alojzia fia. 1870–75 között hét osztályt végzett el a bencés gimnáziumban. Pápán a Református Teológiai Akadémián 1875–1879 között végzett jogot. 1901-ben, mint a váci járásbíróság aljegyzője pályázott Esztergom város közgyámi tisztségére, de mint nem helyi lakos, nem nyerte el az állást.

Hanniker Timót (1830–1905) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1859–1869 között.

Hartmann Márton (1853–1920) földbirtokos. Nyergesújfalun született, Hartmann Péter és Fitzka Julianna fia. 1864–69 között négy osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban. Gyiván volt birtoka, ott gazdálkodott. 1905-ben eladta 660 holdas birtokát és Csobánkára költözött. Fiatal korában tevékenyen részt vett Esztergom vármegye közéletében.

Hartmann nővérek: Terézia és Julianna. Hartmann Péter és Fitzka Julianna lányai, Nyergesújfalun születtek és éltek férjhezmenetelükig. Terézia (sz. 1855) 1877-ben Brutsy Jánoshoz, az esztergomi szesz- és likörgyároshoz, Julianna (sz. 1858) Müller József pizskei kőfaragóhoz ment feleségül.

Haszelmayer /1879-től/ Havas Vince (1854–1918) állami hivatalnok. Esztergomban született, Haszelmayer Jakab és Rezek Erzsébet fia. 1864–1871 között hat osztályt végzett el a bencés gimnáziumban. Az esztergomi királyi bíróságnál volt végrehajtó. Az 1890-es években a szentgyörgymezei közbirtokosság elnöke volt, 1901-ben megválasztották Szenttamás városrész kerületi képviselőjének.

Haugh Lambert dr. (1839–1904) orvos. Esztergomban született, ahol már apja és nagyapja is orvos volt. 1858-ban érettségizett a bencés gimnáziumban. Pesten szerzett orvosi diplomát. 1873-ban orvosi pályáját Bajnán kezdte, ahol a Metternich uradalom orvosa volt. 1887-ben tért vissza Esztergomba, ahol haláláig városi körorvos és kórházi alorvosként dolgozott.

Hegedűs Gergely (1835–1901) rk. lelkész. Ebeden született, Hegedűs Imre és Kazy Erzsébet fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, a VI. osztály elvégzése után 1856-ban felvették az esztergomi szemináriumba. Pappá szentelték 1861-ben. Nagymegyerén, Komáromban, Drégelyen és Érsekújváron volt káplán. 1872-ben plébános lett Nagymőkén. 1894-ben lemondott és nyugdíjba ment, ettől kezdve Vámosmikolán élt.

Heimlich János (1854–1897 után) tisztviselő. Köbölkúton született, Heimlich János érseki gazdatiszt és Taxner Anna fia. Esztergomban a bencés gimnáziumban tanult, 1874-ben érettségizett. 1875–1880 között jogi végzettséget szerzett a pesti egyetemen. Esztergom városánál lett tisztviselő, majd 1884-ben kinevezték állami végrehajtónak a Budapest-vidéki m. kir. Pénzügyigazgatósághoz és Budapestre költözött. 1893-ban áthelyezték Nagyváradra, ahol 1897-ben előléptetéssel az ottani Pénzügyigazgatóság titkára lett.

Helcz Antal dr. (1843–1916) jogász, polgármester. Esztergomban született, Helcz János bórkereskedő és Szegesdy Erzsébet fia. Hét osztályt végzett el a bencés gimnáziumban, majd egyházi pályára készülve belépett az esztergomi szemináriumba. Két év után elhagyta a szemináriumot és a pesti egyetemen jogot hallgatott. Esztergom városánál helyezkedett el, először jegyző, majd városi főügyész. Az 1868-ban megalakult Deák-kör titkára, majd elnöke lett. 1886. október 24-től Esztergom szabad királyi város polgármesterévé választották. Jó kapcsolatot tartott Simor János esztergomi érsekkel, ennek is köszönhetően létrejött a szentgyörgymezei iskola, az árvaház (1890), az érseki kórház, a Szent Anna zárda és elemi iskola, az óvónőképző (1892). Polgármestersége alatt elkészült az Esztergom–Almásfüzítő vasútvonal, a Zsinagóga és a Mária Valéria híd, amit már csak lemondása után adták át ünnepélyesen a forgalomnak. 1895 júniusában a kórház pénzügyeinek kezelése miatt a sikkasztás gyanúját fogalmazták meg ellene, ezért lemondott a polgármesterségről.

Helcz Kálmán (1853–1924) bőrkereskedő. Esztergomban született, Helcz János bőrkereskedő és Szegesdy Erzsébet fia. A bencés gimnázium három osztályát végezte el 1866–1867 között. Apja foglalkozását folytatta, és bőrkereskedő lett, de gyártott katonai bakancsokat is. Telephelye és lakása a Buda utca külső részén volt.

Hell János (1828–1908) kereskedő. A Hell posztókereskedő család őse, Hell Mihály 1756-ban telepedett le és kapott polgárjogot Esztergomban. Fia, Hell Péter (1770–1842) szintén posztókereskedő, 1809-ben vette meg a mai Széchenyi tér 5. szám alatti házat, amelyet 1816-ban átépíttetett. Ebben a házban, az úgynevezett Hell-házban élt Hell János, akinek posztó és kelmeárú üzlete 1867-től a Takarékpénztár épületében (Széchenyi tér 21) volt.

Hermán János (1851–?) tanító. Esztergomban született, Hermán János csizmadia mester és Bokor Júlia fia. Az esztergomi bencés gimnázium öt osztályát végezte el 1862–67 között, majd 1875-ben az érseki tanítóképzőben szerzett tanítói oklevelet. További sorsa ismeretlen.

Hermann Antal dr. (1851–1926) tanár. Brassóban született, középiskoláit Brassóban és Kolozsváron végezte. Egyetemi tanulmányait Bécsben és Budapesten folytatta, 1875-ben magyar-német szakos tanári oklevelet, következő évben bölcsész doktori címet szerzett. Egyetemi tanulmányai közben már tanított Brassóban, majd 1876-tól Pancsován az állami főreál iskolában. 1893-ban Budapestre kerül a Paedagógiumba tanárnak, majd 1899-től nyugdíjazásáig annak igazgatója.. Magyar, német, román, horvát, francia, olasz, spanyol és cigány nyelven beszélt, így lehetősége volt pancsovai tartózkodása alatt a térségben nemzeti kisebbségi kutatásokat végezni, különösen a cigányság körében, ahol néprajzi gyűjtőmunkát is végzett. 1872-től rövid ideig szerkesztette a Brassóban megjelenő Nemere című magyar nyelvű újságot.

Hertlik Mihály (1863–1902) tisztviselő. Keszthelyen született, Hertlik István és Szlovák Rozália fia. Hat osztályt járt az esztergomi bencés gimnáziumba, ahol 1883-ban érettségizett. Budapesten jogot tanult, majd a Vallás és Közoktatási Minisztériumban volt számtiszt.

Hoffman Vince (1841–1917) gazdatiszt. Esztergomban született, Hoffmann Ignác kőfaragó-mester és Mott Anna fia. 1856–60 között négy évet végzett el az esztergomi bencés gimnáziumban. A győri püspökség uradalmi tisztviselője lett, nyugalmazott számtartóként halt meg Himódon.

Hoffmann Ferenc (1847–1922) tisztviselő. Esztergom Vízivárosban született, apja Hoffmann Ignác kőfaragó. 1869-ben fejezte be az esztergomi bencés gimnáziumot. 1876-tól Szenttamás jegyzője. 1895-ben Esztergom, Szenttamás, Szentgyörgymező és Víziváros egyesítésekor a város pénzügyi tanácsosának választották. 1914-ben ment nyugdíjba. Az esztergomi Kereskedelmi és Iparbank és az Esztergom-Vidéki Hitelbank igazgatóságának, valamint az esztergomi Katolikus Kör vezetőségének tagja volt.

Hollósi Rupert (1845–1918) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1874-1885 között.

Hollósy Jusztinián dr. (1819–1900) bencés szerzetes, celldömölki apát Az esztergomi bencés gimnázium igazgatója volt 1873-1874 között.

Horák Egyed (1819–1900) nyomdász. Esztergomban született, édesapja Horák Lőrinc. 1832-ben kezdte a nyomdászatot Beimel Józsefnél tanulni, majd nyomdászlegényként vándorúton tanult tovább Belgiumban, Franciaországban és német városokban. 1846 körül Kozma Vazul pesti nyomdájának faktora (művezetője) volt. 1850-54 között bérlő, majd 1856-ban megvásárolja Beimel József esztergomi nyomdáját. 1876 év végén ezt a nyomdát vette meg Buzárovits Gusztáv (1836–1882). Horák Egyed Isaszegen halt meg.

Horváth Géza tiborciszeghi (1833–1904) Tinnyén született kisbirtokos családban, az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. 1848 szeptemberében beállt nemzetőrnek, a szabadságharc 23 ütközetében vett részt, ott volt Buda elfoglalásánál is. A szabadságharc leverése után besorozták az osztrák hadseregbe, három évig katonáskodott Itáliában. 1867-ig Tinnyén gazdálkodott, akkor Esztergomba költözött, és Esztergom vármegye aljegyzőjének választották, 1870-ben megyei fő-árvagym lett. 1884-1887 között a dorogi választókerület országgyűlési képviselője volt. 1887-ben visszavonult a közéletől. Az 1848/1849-es emlékeit 1903-ban az Esztergom és Vidéke című lapban jelentette meg. A szentgyörgymezői honvédtemetőben helyezték örök nyugalomra. Első házasságából két gyermeke született: Lajos (1874-ben hunyt el) és Ilonka. Második házasságából (felesége Krászny Mária) négy gyermeke született: Géza, Zoltán, Irma és Fáni.

Horváth Kálmán (1852–1914) tisztviselő. Esztergom-Vízivárosban született, Horváth Bertalan és Ferula Rozália fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, ahonnan a VI. osztályból 1871-ben kimaradt. Az Esztergomi Takarékpénztárnál helyezkedett el gyakor-nokként, majd több évtized alatt főkönyvelő lett.

Horváth Mátvás (1848–1915) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1874-1896 között.

Horváth Mihály (1832–1892) gazda. Pilismaróton született, Horváth Mihály és Hornyák Veronika fia. Három évet végzett az 1840-es években az esztergomi bencés gimnáziumban. Esztergomban élt és gazdálkodott, elsősorban szőlőt és bort termelt. Az esztergomi földműves gazdák körében különösen népszerű volt, többször városi képviselőnek választották, Különböző városi gazdasági tisztségeket is viselt, köztük városi hegyemester is volt. Az Esztergom és Vidéke 1892. évi 87.számában megjelent nekrológia szerint „*Esztergom egyik tipikus alakja, a földműves gazdaközönség egyik vezére s a követválasztási harcok matadorja*” volt.

Hulényi Ferenc (1818–1886) tanító. Esztergomban született, Hulényi Mihály csizmadiamester fia. A bencés gimnáziumban tanult. 1844-ben lett a nemzeti iskola I. osztályának tanítója, 1854-ben a Leánytanoda (elemi lányiskola) főtanára, majd haláláig annak igaz-

gatója. 1844-ben pályázaton nyerte el a Belvárosi plébániatemplom karigazgatói állását, amit 1886-ig töltötte be. A bencés gimnázium énektanára is volt, 1868-ban ő alapította a gimnázium Dalárdáját. Kiváló énekhangja volt. Éneket tanított a reáliskolában és a tanítóképzőben is. Fő műve, az Egyházi énekek katolikus ifjúság számára több kiadást ért meg. Felesége Trenker Mihály esztergomi vaskereskedő lánya, Anna (1825–1911) volt. Fiúk, Hulényi Győző dr. (1863–1920) Esztergom vármegye főügyésze, 1897–1901 között országgyűlési képviselő volt. Lányuk, Ilona (1853–1926), másik lányuk, Mária (1849–1883) Marosi József vaskereskedőhöz ment feleségül.

Hutt Árpád dr. (1860–1911) jogász. Esztergomban született, Hutt Miklós ácsmester és Csebera Anna fia. 1872–1877 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. A budapesti egyetemen 1877–1883 között jogot tanult. Több külföldi utazás után 1887-ben joggyakornok lett az esztergomi járásbírószágon. 1892-ben tett ügyvédi vizsgát, ezt követően ügyvédi irodát nyitott. 1901-ben tiszteletbeli árvaszéki ülnök lett, ám ezt követően váratlanul elhagyta Esztergomot. Állami tisztségviselő lett Nagybecskereken a Magyar Királyi Pénzügyigazgatóságon. 1904-ben az Esztergomi Iparbank és a Párkányi Takarékpénztár adóságai fejében elárvereztette a Lőrinc utca 25. szám alatti Hutt-házat.

Hutta Gyula (1842–1864) Pécsen született, Hutta János orvos és Szily Izidóra fia. Apját, aki Scitovszky János pécsi püspök orvosa volt és 1850-ben prímási uradalmi főorvosnak nevezték ki, családjával Esztergomba költözött. 1855–58 között megszakítással a bencés gimnáziumban tanult. 1864 február 18-án Ölveden vadászat közben vadásztársa, Feigler Ede véletlenül agyonlőtte.

Huzóczy /Húszóczy/ fiúk. Húzóczy Boldizsár szolgabíró és Kovách Nepomucena-Janka fiai. A Húzóczy családnak Béládon (Bars vármegye) volt kúriája és kisebb birtoka. Gyermekeik közül Lajos (1849–1907 után) és Boldizsár (1853–1888 előtt) magántanulóként az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Mivel a gimnáziumnak nem volt kollégiuma, az ott tanuló vidéki diákokat a gimnázium által ajánlott családoknál helyezték el. Lajos jó tanuló volt, 1870-ben érettségizett és Körmöcbánya rendőrkapitánya lett. Boldizsár nagyon gyenge tanuló volt, évet is ismételt, az V. osztály elvégzése után kimaradt és fiatalon meghalt.

Hübner Antal (1838–1912) cukrász. Első cukrászdáját a Rudolf-házban (ma Széchenyi tér 23) nyitotta, 1871-ben költözött át a Szigler-házba (Széchenyi tér 1.). A Prímás szigeten is volt 1865–1897 között cukrászdája.

Hübschl Sándor (1840–1912) tanító. Esztergomban született, Hübschl Antal Esztergom vármegye főorvosa és Haubenthaller Teréz fia. 1857-ben fejezte be a bencés gimnáziumot és érettségizett. Elvégezte a tanítóképzőt, és 1859-től az esztergomi belvárosi elemi iskolában tanított. 1869-ben egyike volt az Esztergom járási róm. kath. Tanítóegyesület létrehozóinak, aminek később elnöke is lett. 1889-ben tanítói munkájáért megkapta az Arany Érdemkereszt kitüntetését. 1901-ben ment nyugdíjba.

Hyross család. Régi Nyitra vármegyei nemesi család, közülük többen álltak Esztergom vármegye, illetve az érsekség szolgálatában: Hyross György vármegyei földmérő, Hyross János kanonok, Hyross József primási uradalmi pénztáros. Hyross Ferenc lánya, Hermína Alojzia (sz. 1856) Mattyasovszky Kálmánhoz ment feleségül, testvére, Hyross Imre (1851–1868) gimnazista korában halt meg, és édesanyjával, Hyross Ferencnével (1830–1873) együtt a Belvárosi temető Mattyasovszky családi sírboltjában van eltemetve.

Ikrényi /Igrényi/ Mihály (1844–1910) rk. lelkész. Nagysurányban született, Igrényi Mihály és Fajman Anna fia. 1856-tól járt az esztergomi bencés gimnáziumba, majd Pozsonyban érettségizett. Egyházi pályára lépett, a teológiát és a bölcsészetet Nagyszombatban, illetve Budán végezte. 1868-ban szentelték pappá. Komáromban és Nagyszombatban volt káplán, 1878-ban lett plébános Gerencsén. 1907-ben kinevezték nagyszombati esperesnek.

Ivanics /Ivanits/ Gyula (1856–1927) vármegyei tisztviselő. Esztergom-Szentgyörgymezőn született, Ivanits Károly és Palencsek Katalin fia. 1868-ban középiskolai tanulmányait a bencés gimnáziumban kezdte, majd egy év után a városi reáliskolában folytatta. 1877-ben Esztergom vármegye hivatali szolgálatába állt, 1886-ban Párkányban lett jegyző, majd 1909-től főjegyző, egészen a csehszlovák hatalomátvételig. Haláláig Párkányban élt.

Ivanits Miklós (1844 k–1908) városi hivatalnok. Az Esztergomban élő kisszámú, görögkeleti vallását megtartó rác családok egyikében született. Az esztergomi bencés gimnázium három osztályát végezte el 1854–1857 között. Esztergom városánál helyezkedett el, 1887-ben pályázat útján elnyerte a városi kiadó hivatali beosztást. 1908-ban munkahelyén érte szélütés, ami után pár nappal meghalt.

Jagicza Lajos (1833–1911) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1868–1873 között.

Jancsó Gyula (1856–1924) rk. lelkész. Léván született, Jancsó Péter adószedő és Novotny Klára fia. A hetedik-nyolcadik osztályt végezte magántanulóként 1873–1875 között az esztergomi bencés gimnáziumban. Egyházi pályára lépett, 1879-ben szentelték pappá. Káplán volt Nagylévárdon, Vittencen és Verbón. 1886–1912 között Mijaván (Nyitra vármegye) volt plébános. 1913-ban nyugdíjba vonult és Pozsonyban élt.

Jankovich Miklós jeszeniczei (1840–1920) földbirtokos, országgyűlési képviselő. Apostagon született, Jankovich Lőrinc és Laffert Vincencia fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1856-ban. Királyi tanácsos címmel a Temes-Béga csatorna igazgatója volt.

Jankovich Sándor jeszeniczei (1836–1911) földbirtokos. Udvardon született, Jankovich Lajos és Szabadhegy Johanna fia. 1855-ben végezte el az esztergomi bencés gimnáziumot. Udvardon, a családi birtokon gazdálkodott. Megkapta a Ferenc József rend lovagja kitüntetését.

Jánossy Károly szécsény-kovácsi (1837–1885) jogász. Érsekújváron született, Jánossy Pál prímási gazdatiszt és Paczolay Jozefa fia. 1856-ban érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban, ekkor Érsekújváron lakott. Jogot végzett és ügyvédi vizsgát tett. Az 1860-as években Érsekújváron, később Nyitrán volt ügyvéd.

Jeney Erneszt (1828–1904) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1852–1856 között.

Jugán Gusztáv (1855 k–1913) hivatalnok. Esztergomban a bencés gimnáziumban tanult 1869–71 között. Pénzügyi hivatalnok lett, a Magyar királyi Pénzügyi Igazgatóság több megyei központjában szolgált. Pályafutását Sepsiszentgyörgyön kezdte, 1883-ban helyezték át Nagyváradra, majd 1899-ben Nagykárolyba. 1902-ben saját kérésére Rimaszombatba került. Halálakor pénzügyi számtanácsosi címmel számvevőszéki főnök volt. 1914 elején kiskorú Ilona lánya már árvakegydíjat kapott.

Jurkovics Otmár pilisszántói (1850–1908 után) bíró. Budapesten született, Jurkovics László és Hegedüs Anna fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, 1868-ban végzett. A budapesti egyetemen szerzett jogi diplomát. Pályáját Baján kezdte mint aljárásbíró, 1879-ben kinevezték járásbírónak Nagyszentmiklósról, majd Nagykikindán volt törvényszéki bíró.

Kaán János (1828–1912) rajztanár, festő. 1857–1879 között a bencés gimnázium szabadkézi rajz tanára, emellett a reáliskolában és a tanítóképzőben is tanított. Az esztergomi Iparbank egyik alapítója, később elnök-vezérigazgatója is volt. Szabadidejében tudományos szinten szőlőtermesztéssel és nemesítéssel is foglalkozott. Gyermekei: János, Károly (négy évvel járt Körösy alatt a bencés gimnáziumban), Géza és Etel (Csukáss Lászlóné).

Kaán Károly (Esztergom 1861–1921) banki főkönyvelő Apja: Kaán János, anyja: Majorcsik Terézia Felesége: Rogrün Ulrica (1887-től) Iskolai elvégzése után a Kereskedelmi és Iparbank tisztviselője lett. 1919-ben ment nyugdíjba.

Kamenár /1883-tól/ **Kőszegi István Bertalan** (1853–1883 után) Vágán (Pozsony vármegye) született, Kamenár András molnár és Székács Mária fia. A gimnázium hetedik osztályát végezte 1867–68-ban az esztergomi bencés gimnáziumban, majd 1868 szeptemberében belépett a ferences rendbe, ahol a Bertalan rendi nevet kapta. 1873-ban szentelték pappá. Előbb Esztergomban, majd 1879–80-ban Budapest-Ferencvárosban (Balács téri Szent Ferenc plébánia) volt káplán, 1880–1882 között Érsekújváron a ferences gimnáziumban tanár. 1883-ban budapesti segédlelkészként Kőszegire magyarosította a nevét, a névváltoztatást születési anyakönyvében átvezetette. Ezután feltehetően elhagyta az egyházi pályát, mert sem további beosztásai, sem halála az egyházi személynévlistákban nem található, bár a budapesti címjegyzékben még hosszú évekig ferences szerzetesként szerepel.

Kamenszky Elek (1830–1878) bíró. Kamenszky István Esztergom vármegye főorvosának fia, muzslai királyi járásbíró, felesége Andrassy Jozefin.

Kamocsay Károly (1835–1881) gazdatiszt. Nagybajcsón született, Kamocsay János és Gutás Erzsébet fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1855-ben. Az esztergomi Főkáptalan uradalmában szolgált. Az uradalom esztergomi központjában volt írnok, majd Ipolytólgyesen, végül Széplakon (Abaúj vármegye) volt gazdatiszt, ez utóbbi helyen halt meg. 1866-ban az esztergomi Lövészegylet titkára volt.

Kanter Károly (1853–1920) rk. lelkész, kanonok. Tatán született, négy osztályt az ottani piarista kisgimnáziumban végzett, majd az V-VI. osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban. 1869-ben jelentkezett és felvették az esztergomi szemináriumba. A teológiai tanulmányait a bécsi Pázmáneumban fejezte be, 1876-ban pappá szentelték. Több budapesti plébánián volt káplán és iskolai hitoktató. 1896-ban Budapesten a Várpalota plébánosa lett, majd 1915-ben kinevezték kanonoknak és az esztergomi Székesegyház plébánosának.

Kapa Mátyás (1828–1904) városgazda. Esztergomban született, Kapa Mátyás és Schopf Anna fia. Részt vett nemzetőrként az 1848/49-es szabadságharcban. Esztergom város alkalmazásában állt, 1867-től 1899-ig, nyugdíjba vonulásáig városgazda volt. Négy fiú testvére pap, egy lánytestvére apáca volt. Hatalmas termetű, népszerű ember volt, aki kiválóan gondozta a város rétjeit, épületeit. Egyik vezetője volt a tűzoltóságnak is. A választási küzdelmekben szerzett érdemeiért megkapta a Ferenc József rend lovagkeresztjét.

Kardhordó Árpád (1860–1911) kereskedő. Radványban született, Kardhordó József földbérő és Gyarmathy Julianna fia. Az esztergomi reáliskolában tanult, majd 1873/74-ben az esztergomi bencés gimnázium magántanulója volt. Költségeit a Kardhordó Antal nagysurányi plébános által létrehozott alapítvány fizette. Budapesten lett kereskedő, az 1890-es években szivacs, kagyló és tengeri árú üzlete volt. Az 1890-es évek elejétől politikával kezdett foglalkoznia a Függetlenségi párt színeiben. Többször elindult jelöltként országgyűlési képviselőválasztásokon, ám mindig veszített. 1905-ben Achim András rábeszélésére képviselőjelöltként elindult Köbölkúton, ám csúfos vereséget szenvedett Szemere Miklóstól. A sikertelen választás kortes költségei csődbe vitték, 2400 koronás adósságából bírósági ügy lett.

Karika Laura (1853–1884) Karika Pál és Konkolyi Thege Ágnes lánya. 1879-ben férjhez ment Csaby József székesfehérvári ügyvédjelölthöz. 1882-ben özvegy lett, és két év múlva ő is meghalt.

Kartaly István kiskartali (1853–1914) tisztviselő. Esztergomban született, Kartaly István és Fodor Klára fia. 1866-ban kezdte tanulmányait az esztergomi bencés gimnáziumban, de 1870-ben az ötödik osztályból kimaradt. 1877-ben az Esztergomi Takarékpénztár Rt. alkalmazottja lett. Segédtitzként kezdte, majd pénztáros, végül főkönyvelő volt. 1914 tavaszán ment nyugdíjba, rá pár hónapra meghalt. Fia, dr. Kartaly István a tanácsköztársaság idején az esztergomi Direktórium elnöke volt, az elkövetett törvényteleniségekért 15 évi fegyházra ítélték. 1922-ben fogolycsere útján a Szovjetunióba került, ott halt meg 1942-ben.

Kassa Ferenc (1851–1889) tisztviselő. Galgócon született, Kassa András és Sznopka Anna fia. Az 1854-55-ös tanévben az esztergomi bencés gimnázium harmadik osztályába járt, de év közben eltanácsolták. Kerületi járásbíróági hivatalnok volt Budapesten.

Kasztovszky József kiskarsai (1860–1915) körjegyző. Endrefalván (Nógrád megye) született, Kasztovszky József tanító és Oroszlányi Erzsébet fia. Apja az esztergomi mesterképzőben szerzett tanítói képesítést 1845-ben. Egy évet járt az esztergomi bencés gimnáziumba, majd Pozsonyban tanult tovább. 1883-ban jelentkezett Nógrád vármegyében szolgálatra. 1884-től jegyzői segéd, majd 1907-ben történt nyugdíjba vonulásáig Patakon volt körjegyző.

Kohn /1880-tól/ **Kelen Izidor** (1857–1898 után) hivatalnok. Esztergomban született, Kohn Lajos orvos fia. 1876-ban érettségizett a bencés gimnáziumban. Jogi végzettséget szerzett. Budapestre költözött, több munkahelye volt, majd 1891-ben a pénzügyminiszter pénzügyi fogalmazónak nevezte ki. Ugyan abban az évben megnősült, elvette Reitlinger Nettit, Reitlinger Adolf budapesti kereskedő lányát. 1898-ban pénzügyigazgatósági titkár volt.

Kelndorfer Ármin Herman dr. (1842–1910?) orvos. Nyergesújfalun született, Kelndorfer József és Pfeifer Paulina fia. 1860-ban érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban. Pesten végezte el az orvosi egyetemet. Szülőfalujába tért vissza és ott volt haláláig körorvos.

Kelndorfer Károly (1852–1916 után) hivatalnok. Nyergesújfalun született, Kelndorfer József és Pfeifer Paulina fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1870-ben. Egy évet végzett 1870/71-ben a pesti egyetem jogi karán. Tanulmányait abba hagyva Budapest főváros közigazgatásában helyezkedett el, a III. kerületi előljáráson irodai kezelőtiszt volt.

Keményfy Béla /Keményfi, 1861-ig Hartmann/ (1860–1893) tisztviselő. Tokodon született, Keményfy /Hartmann/ János ügyvéd, városi tanácsnok és Obert Magdolna fia. A bencés gimnázium első két osztályát végezte el 1870-1872 között. Esztergom vármegye szolgálatába lépett, előbb gyakornok, majd írnok, végül vármegyei útbiztos lett. Fiatalon meghalt.

Keményfy Géza (1857–1916) kereskedő. Esztergomban született, Keményfy /Hartmann/ János ügyvéd, városi tanácsnok és Obert Magdolna fia. 1868/69-ben egy évet járt a bencés gimnáziumba. Kereskedői pályára lépett, Rákospalotán volt fűszerkereskedése.

Keményfy János (1859–1928) gazdatiszt. Tokodon született, Keményfy /Hartmann/ János ügyvéd, városi tanácsnok és Obert Magdolna fia. Elvégezte az esztergomi bencés gimnáziumot, 1878-ban érettségizett. Magyaróváron a gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. Több uradalomban szolgált, így a gróf Zichy-Meskó birtokon Fülesen (Sopron vármegye) volt intéző, utoljára báró Harkányi János uradalmában Gyomán. Nyugdíjas jószágigazgatóként Pécelen élt.

Keményfy Lajos (1854–1920) hajóskapitány. Esztergomban született, Keményfy /Hartmann/ János ügyvéd, városi tanácsnok és Obert Magdolna fia. Egy évet járt az esztergomi bencés gimnáziumba. Az Első Dunagőzhajózási Társaságnál tanulta ki a hajózás szakmáját. Budapestre költözött. Egy időben ő volt az esztergomi hajójárat kapitánya. Főkapitányi címmel ment nyugdíjba.

Kempen Johann Franz von Fichtenstamm báró (1793–1863) altábornagy, birodalmi rendőrminiszter. 1849-től a cs.kir. csendőrség főfelügyelője, 1851-től Bécs katonai kormányzója. majd rendőrminiszter 1859-ben történt nyugdíjazásáig. 1855-ben Pest városa díszpolgárává választotta.

Keő Jenő dr. (1838–1913) orvos. Komáromban született, Keő Gáspár fakereskedő és Goday Teréz fia. A gimnázium alsó osztályait Komáromban végezte, majd 1855-ben az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett. Elvégezte az orvosi egyetemet és Komáromban telepedett le, ahol börtönorvosként is dolgozott. 1913-ban megkapta a Ferenc József rend lovagkeresztjét.

Kepes Gyula (1847–1924) orvos. Az 1872–74 közötti osztrák-magyar északi sarki expedíció egyetlen magyar résztvevője. Orvosi feladatai mellett az expedíció során növény- és állatgyűjteményt állított össze, amely sajnos az elhagyott Tegetthof hajón maradt.

Kiczinger Ignác (1839–1857) diák. Esztergomban született, Kiczinger Lénárd és Dubraviczky Anna fia. A bencés gimnázium tanulója volt, de nem sokkal a VII. osztály megkezdése után meghalt. A gimnázium a maga eszközeivel megemlékezett róla. Osztálytársai számára abban a tanévben kötelező iskolai feladat volt „*Föladvány: Kiczinger János(!) betedik osztálybeli tanonc halálára – versezet szökökben magyar nyelven*”.

Kiss József (1850–1915) postai tisztviselő. Szenden született. Esztergomban 1862–1870 között elvégezte a bencés gimnázium nyolc osztályát. A Magyar Királyi Postánál helyezkedett el Budapesten, posta-és távírda főtisztként ment nyugdíjba.

Klein Félix-Bódog (1838–1889) gazdatiszt. Komáromban született, Klein Mihály vármegyei főorvos és Schusztér Amália fia. Esztergomban a bencés gimnáziumban érettségizett 1856-ban. A veszprémi püspökség főszámvevője volt. Budapesten a Vöröskereszt-egylet Erzsébet kórházában halt meg.

Klement Ferenc (1852–1941) tanító. Párkányban született, Klement Ferenc és Jónás Anna fia. 1871-ben végezte el az esztergomi bencés gimnáziumot. Pedagógusi pályára lépett, előbb Esztergom vármegyében, majd 1886-tól Tolna vármegyében volt segéd-tanfelügyelő. Később Makón, majd 1897-től Alsó-Kubinban (Árva vármegye) volt tanfelügyelő. Mosonmagyaróváron halt meg.

Klinda Károly (1828–1870) tanító. Búrszentmiklóson (Pozsony vármegye) született, Klinda Mátyás és Szvoboda Teréz fia. Az esztergomi mesterképzőben (tanítóképző) szerzett 1858-ban tanítói oklevelet. Esztergomban városi elemi iskolai tanító, majd igazgató volt.

Klinda Károly ifjabb (1861–1951) tanár. Esztergomban született, Klinda Károly tanító és Pleschel Mária fia. 1871-1874 között négy évig tanult az esztergomi bencés gimnáziumban, majd 1879-ben Léván szerzett tanítói oklevelet. Tanító volt Izsán, Udvardon, Perbétén, kántortanító Farkasdon. 1900-tól az esztergomi érseki tanítóképző gyakorló iskolájában volt tanító, 1906-tól az tanítóképző tanára, 1914-től nyugdíjba vonulásáig, 1926-ig pedig igazgató-tanára.

Klinda Rezső Rudolf (1830–1903) tanító. Búrszentmiklóson (Pozsony vármegye) született, Klinda Mátyás és Szvoboda Teréz fia. Az esztergomi mesterképzőben (tanítóképző) szerzett 1859-ben tanítói oklevelet. Még abban az évben az esztergomi városi elemi iskola segédtanítója lett, majd később tanítója, 1886-tól igazgatója. A Főszékesegyház zenekarának hegedűse, az esztergomi Dalárda alapítóinak egyike, 1886-tól az esztergomi Belvárosi plébánia karnagya. Felesége Hermányi Sztankay Berta, gyermekei Gyula, Kálmán, Aladár és Jenő.

Kmetty Mátyás (1851–1907) jegyző. Oszlányban született, Kmetty István és Skovajszik Mária fia. 1868-ban iratkozott be az esztergomi bencés gimnázium V. osztályába és pár év megszakítással magántanulóként érettségizett le 1875-ben. A Selmecbánya melletti Hegybányán volt körjegyző.

Knauz Nándor (1831–1898) rk. lelkész, választott püspök, történetíró. 1860-tól Esztergomban főegyházmegyei alkönyvtáros és érseki levéltáros volt. 1871-ben esztergomi kanonokká, 1878-ban apáttá, 1890-ben címzetes püspökké nevezték ki. 1895-ben pozsonyi prépost lett. A magyar katolikus egyház, és azon belül az esztergomi főegyházmegye történetét kutatta.

Kohn Lajos dr. (1824–1910) esztergomi magán orvos 1852-1884 között. 1884 után Visegrádra, majd onnan Szobra költözött..

Kollár család – Kollár Péter 1748-ban kapott polgárjogot Esztergomba, ahol rövidesen szenátor is lett. Ő szerezte meg 1772-ben a Széchenyi téri Koller házat, amit özvegye 1799-ben eladott Kollár Antalnak. 1786-ban halt meg. Egyik fia, Péter (1776–1846) szűcsmester volt.

Kollár Antal id. (1767–1834) Esztergom polgármestere. Először Bajnán a Sándor grófok számtisztje volt. 1811-1818 között volt polgármester Esztergomban. Leköszönése után a város főbírója lett. A város egyik leggazdagabb embere volt. Felesége Einczinger Magdaléna (1780–1852). Gyermekei Péter (1802), ifj. Antal (1811)

Kollár István (1808–1883) Esztergom királyi városi plébános 1840-1872 között, az 1850-es években a város iskoláinak igazgatója.

Kollár Antal ifj. (1811-1894) Esztergom polgármestere. A gimnáziumot Esztergomban, a jogi akadémiát Pozsonyban végezte, ügyvédi diplomát szerzett. Az 1830-as évek közepén lépett a város szolgálatába, aljegyzőként. 1848-ban választották főjegyzővé. 1861-ben polgármesterré választották, de tiltakozásul a város egész tisztikarával együtt 1862 elején lemondott. A kiegyezés után 1867-1877 között ismét polgármester volt, közben 1869-

1871 között országgyűlési képviselő is. Első felesége, Földváry Magdolna 6 gyermeknek, a második felesége, Szilva Júlia (1825–1884) 2 gyermeknek adott életet. Felnőtt kort megért gyermekei:

Kollár István (1836–1886) Kereskedő, a takarékpénztár épületében volt vegyeskereskedése.

Kollár Péter (1837–1917) a bencés gimnázium elvégzése után jogot tanult. 1877-ben került Esztergom vármegye Árvaszékéhez gyakornoknak. 1905-ben az Árvaszék elnökévé választották.

Kollár Mária (1839–1906)

Kollár Antónia (1844–1921)

Kollár Györgyike (1855–1916 után) 1886-ban feleségül ment Adolf Ede táti földbirtokoshoz.

Kollár Károly (1856–1909) 1875-ben érettségizett a bencés gimnáziumban, majd jogot tanult. Esztergom városánál helyezkedett el. Főjegyző, 1896 pénzügyi tanácsos, 1899-ben alpolgármester volt. 1908-ban vonult nyugdíjba.

Kollonics László kollegrádi (1838–1875) tisztviselő. Vácszentmihályon született, Kollonics Antal és Schwarczer Antónia fia. 1856-ban érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban. Budapesten élt, az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár titkára volt

Koltay Irén (1844–1874) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1869-1872 között.

Konkoly Thege Pál (1857–1880) akadémiai hallgató. Felsőváradon (Bars vármegye) született, Konkoly Thege Pál és Kenessey Alojzia fia. 1868-71 között az esztergomi bencés gimnázium három osztályát végezte el. A magyaróvári Gazdasági Akadémia hallgatójaként halt meg.

Kopácsi József (1775–1847) esztergomi hercegprímás-érsek. Veszprémben született, ott végezte a gimnáziumot, a teológiát pedig a pozsonyi *Emericanumban*. Felszentelése után Veszprémben volt különböző beosztásokban. 1821-től székesfehérvári, majd 1825-től veszprémi püspök. 1833-ban elrendelte a magyar nyelvű anyakönyvezést, 1838-ban elkészíttette az egyházmegye térképét. 1839-ben foglalta el az esztergomi érseki széket. A magyar nyelv támogatójaként általánossá tette az katolikus egyház életében annak használatát, magyarul adta ki az egyházmegyei püspöki körleveleket, általánossá tette a magyar nyelvű anyakönyvezést. A Bazilika leállított építésének folytatását Hild Józsefekre bízta.

Koperniczky Ferenc dr. (1851–1941) rk. lelkész, pozsonyi prépost. Zebegényben született, az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. A teológiát a bécsi Pázmáneumban végezte. Az érseki líceum tanára, 1908-ban mesterkanonok, az esztergomi szeminárium rektora. 1915-ben lett a pozsonyi társas-káptalan prépostja. 1905-ben gyűjtést indított a zebegényi templom felépítésére, amelyet elkészülte után, 1910-ben ő szentelt fel ünnepélyesen.

Korányi József (1824–1895) uszoda tulajdonos, tornatanár, Esztergom tornaéletének szervezője. Honvédhadnagyként vett részt az 1848/49-es szabadságharcban. 1863-ban megnyitotta a város első uszodáját a Kis-Dunán, 1864-től tartott „testedzéseket” a Magyar Király vendégfogadóban. 1887. decemberében megalakította az Esztergomi Tornaegetet, amelynek elnöke Wimmer Imre főkáptalani jószágigazgató lett. 1868-1870 között a városi reáliskolában, 1870-től haláláig az Érseki Tanítóképzőben, (közben évekig a bencés gimnáziumban is) volt tornatanár

Koren Ödön (1859–1903 után) erdész. Esztergomban született, Koren János számvevő és Sztankovics Mária fia. 1878-ban fejezte be tanulmányait az esztergomi bencés gimnáziumban. Budapest székesfőváros főerdésze volt.

Kosztolányi Béla nemeskosztolányi (1857–1876) gimnazista. Nemcsényben született, Kosztolányi János és Bencsik Georgina fia. 1867-ben kezdte meg az esztergomi bencés gimnáziumban középiskolai tanulmányait. A nyolcadik osztály magántanulója volt 1876-ban, amikor közvetlenül az érettségi előtt meghalt. Nemeskosztolányban temették el.

Kosztolányi György nemeskosztolányi (1858–1915) tisztviselő. Nemcsényben született, Kosztolányi János és Bencsik Georgina fia. 1870-1876 között öt osztályt végzett el az esztergomi bencés gimnáziumban. Alcsúton, Habsburg József főherceg uradalmában volt pénztárnok.

Kosztolányi József nemeskosztolányi (1859–1932) Nemcsényben született, Kosztolányi János és Bencsik Georgina fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban hat osztályt végzett el 1870-1876 között. Nemcsényben a családi birtokon gazdálkodott, idős korában Budapesten élt, ahol György bátyjával közösen háztulajdonosok voltak.

Kottra Károly (1852–1938) tisztviselő. Libádon született, Kottra János tanító és Boltsek Alojzia fia. Elvégezte az esztergomi bencés gimnázium nyolc osztályát, 1876-ban érettségizett. Köbölkúton lett jegyző, de 1889-ben sikkasztás gyanúja miatt felfüggesztették állásából. Több éves bírósági eljárás végén 1894-ben felmentették a vádak alól, ám jegyzői állását elvesztette. Esztergom városánál helyezkedett el, előbb számtiszt, majd 1902-től 1926-ban történt nyugdíjazásáig kataszteri nyilvántartó volt.

Kovács Ábel (1832–1895) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1855-1871 között.

Kovács József (1838–1908) rk. lelkész. Páldon született, Kovács János tanító-jegyző és Martersshok Karolina fia. A hatodik és hetedik osztályt végezte az esztergomi bencés gimnáziumban, majd belépett az esztergomi szemináriumba. 1861-ben szentelték papá. Tardoskedden és az esztergomi székesegyházban volt káplán, 1870-től Kisgyarmaton plébános. Plébánosként templomot épített filiáján, Páldon 1886-ban. 1887-től esperes. 1903-tól nyugdíjasként az esztergomi Szent Adalbert Intézetben élt.

Köpf Károlyné sz. Steineker Paulin. Köpf Károly, a piliscsabai főhercegi uradalom szám-tartójának felesége. Lányaik Dóra (sz. 1859) és Berta (sz. 1860) nem mentek férjhez.

Kövér János (1858–1921) rajztanár, festő. Esztergomban született, Kövér Ferenc orvos és Heszterényi Antónia fia. Hat évig tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. Balas-sagyarmaton a polgári iskola rajztanára volt, műkedvelő festő. Fiatal korában visszajárt portrékat festeni Esztergomba. Írásai jelentek meg az Esztergom és Vidéke című lapban. Ő rajzolta Körösy László 1882-ben megjelent Rajzok és elbeszélések könyvének címlapját.

Krenedics Imre (1840–1900) rk. lelkész. Vácszentmihályon született, Krenedics Antal gazdatiszt és Malovetz Anna fia. A gimnázium ötödik osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban, majd felvették a váci egyházmegye szemináriumába. A bölcseletet a pesti egyetemen, a teológiát Esztergomban végezte. 1863-ban szentelték pappá. Pár év káplánság után 1873-tól Bujákon, majd 1889-től Hatvanban volt plébános. 1890-ben megkapta a hatvani Antiochiai Szent Margit premontrei prépostság Szent Mihályról nevezett préposti címét.

Kropácsy Jenő (1851–?) ügyvéd. Lipótváron született, Kropácsy István tanító és Michal-ek Teréz fia. A gimnázium két utolsó osztályát végezte az esztergomi bencés gimnázium-ban, 1869-ben érettségizett. Elvégezte a jogi egyetemet és ügyvédi vizsgát tett. Nagyta-polcsányban volt ügyvédi irodája.

Krúdy Bertalan szécsénkovácsi (1842–1898 után) körjegyző. Szécsénykovácsiban szüle-tett, Krúdy Pál és Gaál Alojzia fia. 1855–1858 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. 1873–1888 között Ludányban volt körjegyző, ezalatt 7 gyermeke született, majd 1891-től 1898-ban történt nyugdíjazásáig Vilkén volt körjegyző.

Krúdy István szécsénkovácsi (1839–?) Szécsénykovácsiban született, Krúdy Pál és Gaál Alojzia fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1857-ben. 1870-ben Pécsen született István fia, majd 1871-től Budapesten élt, Pál és Béla fiai már ott születtek. Az 1870-es évek elején a Pénzügyminisztérium adóhatóságának tisztviselője volt

Krúdy Pál szécsénkovácsi (1841–1884 után) földbirtokos. Szécsénykovácsiban született, Krúdy Pál és Gaál Alojzia fia. 1855–1857 között az esztergomi bencés gimnáziumban ta-nult. Karancsberényi birtokán gazdálkodott. Az 1880-as években tagja volt Szécsény város képviselői testületének.

Kruplanicz Ödön (1840–1868) jogász. Kruplanicz Simon gazdatiszt és Somogyi Fran-ciska fia. 1857-ben érettségizett a bencés gimnáziumban. A pesti egyetemen szerzett jogi diplomát. Visszatérve Esztergomba vármegyei szolgálatba állt. 1867 őszén, a kiegyezést követő vármegyei önállóság visszaállítása során megválasztották Esztergom vármegye fő-jegyzőjének, de pár hónap múlva meghalt.

Kruplanicz Sándor (1836–1900 után) gazdatiszt. Esztergomban született, Kruplanicz Simon gazdatiszt és Somogyi Franciska fia. Az esztergomi bencés gimnázium nyolc osz-tályának elvégzése után 1858-ban az esztergomi prímási uradalom szolgálatába lépett.

1875-ben Nagysallón volt ispán, később intéző. 1890-ben áthelyezték Kéméndre intézőnek. 1898-ban nyugalomba vonult, felesége 1904-ben már özvegy volt.

Kubányi Béla (1857–1908) tanár. Balassagyarmaton született, Kubányi József és Polacsek Jozefa fia. 1870–1873 között három osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd az esztergomi érseki tanítóképzőben tanult tovább 1875-ig, amikor tanítói képesítéssel belépett a piarista rendbe. 1883-ben szerzett a budapesti egyetemen magyar nyelv és irodalom tanári oklevelet. Tanított a piarista rend tatai, máramarosszigeti és váci gimnáziumában. 1888-ban elhagyta a piarista rendet és Kunszentmiklóson a református gimnázium tanára lett. 1891-ben Eperjesre költözött és az ottani kollégiumi főgimnázium tanára lett.

Kubicsek Ferenc (1852–1913) rk. lelkész, plébános. Boboton (Trencsén vármegye) született, Kubicsek Ferenc uradalmi erdész és König Jozefa fia. A gimnázium V–VI. osztályát az esztergomi bencés gimnáziumban végezte. 1868-ban felvették az esztergomi szemináriumba, 1874-ben szentelték pappá. Verbón volt plébános haláláig.

Kubina József (1855–1905 után) jogász, országgyűlési képviselő. Morvaszentjánosban (Pozsony vármegye) született, Kubina Antal és Juriga Mária fia. A gimnázium első két osztályát Nagyszombatban, a többi Esztergomban a bencés gimnáziumban végezte, ahol 1875-ben érettségizett. Jogi tanulmányait Pozsonyban kezdte, majd a pesti egyetemen 1876–1879 között fejezte be, később ügyvédi szakvizsgát is tett. 1888-tól ügyvédi irodája volt Morvaszentjánosban. 1892-ben szabadelvű programmal országgyűlési képviselőnek választották. A kormány egyházpolitikája miatt kilépett a Szabadelvű pártból, de néppárti programmal 1896-ban és 1901-ben újra képviselővé választották. 1905-ben a képviselői választáson vereséget szenvedett gróf Wenckheim István Pozsony megyei földbirtokostól.

Kubovics Ignác (1841–1905 után) gazdálkodó. Esztergomban született, Kubovics István gazdálkodó és Tóth Anna fia. Négy osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban. Esztergomban élt és gazdálkodott. Részt vett 1882-ben az Esztergomi polgári olvasó- és társalgó kör létrehozásában és tagja volt a városi tűzoltó egyesületnek. 1904-ben ő is szorgalmazója volt, hogy a Szent Anna kápolna (amelyben templom atya volt) önálló plébániává váljon, és a katolikus földműves ifjúság szervezetének létrehozásában is.

Kucsera Ágoston (1836–1912) rk. lelkész. Pencen született, Kucsera Vencel és Zarubsky Mária fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1856-ban. Egyházi pályára lépett, elvégezte a váci szemináriumot és 1859-ben pappá szentelték. Káplán volt Turán, 1869–1904 között plébános Örkényben. 1904-ben lemondott és nyugdíjba vonult Újpestre.

Kudora János (1849–1918) rk. lelkész, esperes. Tatán született, apja Kudora János., A gimnázium V. és VI. osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban, majd szeminarista lett. 1872-ben szentelték pappá. 1874-től Zselizen káplán, majd 1879–1909 között Ipolyvisken plébános. 1909-ben Nagyölvédre helyezték, ahol haláláig volt esperes-plébá-

nos. Kiváló hitszónok volt, több szentbeszéde jelent meg, és könyvet írt 1891-ben *Katolikus egyházi szónoklattan* címmel.

Kukányi Irén (1855–1908 után) Ógyallán született, Kukányi Károly földbérlő és Valek Jozefa lánya. 1875-ben férjhez ment Liptószentmiklósról, lovag Witwiczky Ferenc pénzügyi titkárhoz.

Kuliffay Antal (1855–1902 után) rk. lelkész. Vágbesztercen született, Kuliffay Tádé és Cselkó Krisztina fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban a hatodik osztályt járta, majd egyházi pályára lépett a Nyitrai egyházmegyében. A teológiát az esztergomi szemináriumban végezte. 1902-ben támogatta a Magyar Keresztény Iskolatestvérek Nyitrai baján létrehozott anyaházát és iskoláját. 1874/75-ben Kuliffay Tőhötöm és Kuliffay Szvetozár néven cikkeket írt az esztergomi gimnázium VIII. osztályának diáklapjában, az Óriásokban.

Kullmann Géza (1857–1916 után) tisztviselő. Aranyosmaróton született, Kullmann Viktor királyi adóosztály és Halus Augusztina fia. 1868–1870 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Budapesten élt, előbb a Kereskedelmi Minisztérium Számvevősegen volt számtiszt. 1898-tól a Magyar Államvasutak Igazgatóságán fogalmazó, majd titkár, végül felügyelő volt.

Kunn /Kun/ Ignác (1857 k–1918 után) tanár. Esztergomban született, Kunn Ignác és Mayer Rozália fia. Esztergomban hat osztályt végzett 1867–1873 között a bencés gimnáziumban. Budapesten az egyetem bölcsészkarán 1878-ban szerzett latin–görög–bölcselet szakos tanári oklevelet. 1882–84 között helyettes tanár volt a cisztercita rend gimnáziumában Székesfehérváron, 1885-ben kinevezték tanárnak Besztercebányára az állami gimnáziumba. 1906-tól Budapesten a VI. kerületi főgimnáziumban (ma Kölcsey Ferenc Gimnázium), majd 1913–1918 között az V. kerületi főgimnáziumban (ma Berzsenyi Gimnázium) tanított.

Kurucz Stefi A törpetermetű férfi Esztergom közismert félkegyelműje volt az 1870-es években. Szenttamáson élt rokonoknál. Az Esztergom és Vidéke 1880. évi 104. számában egy hosszabb tárcsa jelent meg életéről, romantikus felfogásban, Halmay név alatt.

Kühn Rajmund (1828–1884) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1852–1868 között.

Kürthy István fajkúrti és koltai (1859–1943) földbirtokos, főispán. Koltán született, Kürthy István és Greguss Mária fia. Esztergomban a bencés gimnáziumba járt 1873–75 között. Koltán gazdálkodott. Munkapárti színekben országgyűlési képviselő volt, majd Komárom vármegye főispánja. 1916–18 között az Északnyugat-Felvidék hadigondozó kormánybiztosa volt. Koltán halt meg.

Kvassay Mór (1841–1891) rk. lelkész, prépost. Viszolan (Trencsén megye) született, Kvassay Tádé és Andits Mária fia. Gyula öccséhez hasonlóan a gimnázium V. és VI. osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban. Egyházi pályára lépett, Esztergomban

lett szeminarista. Prépost, érseki tanodai felügyelő. Selmechánya esperes-plébánosa volt, amikor meghalt.

Lajszky János (1855–1916) Esztergomban született, Lajszky János és Vich Terez fia. A bencés gimnáziumban, majd a reáliskolában tanult. 1881-ben nyitotta meg nyomdáját amit hamarosan könyvkötészettel bővített, majd papír- és írószer kereskedést és községi nyomtatványraktárt is nyitott. Elnyerte a hercegprímás udvari szállítója címet. 1913-tól az Esztergom és Vidéke újság tulajdonosa is volt.

László István csíkszentimrei (1847–1914) rk. lelkész. Istensegítsen született. Egyike volt annak a 10 fiúnak, akit Druzbácky György domonkos rendi szerzetes, istensegítsi plébános 1864-ben Magyarországra küldött tanulni, hogy később papok, tanítók legyenek Bukovinában. Az esztergomi bencés gimnázium után az esztergomi szemináriumban tanult teológiát. Felszentelése után visszatért Bukovinába, ahol 1879-től haláláig Istensegíts plébánosa volt. Ő építtette Istensegíts új templomát 1894-98 között, hívei adományából és magyarországi gyűjtésekből. Gyűjtötte a bukovinai magyarok népszokásait, népmeséit és dalait, kapcsolatot tartott a népmeséket gyűjtő Benedek Elekkel. Elődjéhez hasonlóan ő is küldött Magyarországra, így Esztergomba is tehetséges fiatalokat tanulni. Volt esztergomi diáktársaival haláláig tartotta a kapcsolatot.

László Mihály dr. csíkszentimrei (1849–1932) tanár, országgyűlési képviselő. Istensegítsen (Bukovina) született, bátyjával, Istvánnal együtt érkezett Esztergomba tanulni. A bencés gimnázium elvégzése után Budapesten jogot tanult, és mellette tanári oklevelet, valamint bölcsész doktori címet is szerzett. 1876-ban tanár lett a budapesti V. kerületi főgimnáziumban. 1878-ban magán gimnáziumot nyitott. Az első volt, aki újságcikkeivel felhívta az ország figyelmét a csángóügyre, ezért a kormány 1875-ben kiküldötte a bukovinai székelyek állapotának tanulmányozására. 1887-ben Udvarhely vármegyében országgyűlési képviselőnek választották, ettől kezdve 1918-ig folyamatosan különböző erdélyi választó kerületekben képviselőnek választották

Latky Albert (1856–1928 után) hivatalnok. Esztergomban született, Latky Albert és Csapi Anna fia. Elvégezte megszakításokkal az esztergomi bencés gimnáziumot 1867-1878 között. Még abban az évben beiratkozott Budapesten az egyetem jogi karára, ám két év-folyam elvégzése után, 1884-ben abbahagyta tanulmányait. Előbb magánhivatalnok volt, majd a Fővárosnál helyezkedett el, mint köztisztviselő, és onnan ment nyugdíjba.

Latky Károly (1845–1908 után) lapszerkesztő, tisztviselő. Esztergomi születésű Latky Albert és Sapi Anna fia. 1854-1859 között hat osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban. Esztergomban helyezkedett el, ügyvédi irodában volt irodavezető. Bojtorján és Agglegény néven színvonalas írásai jelentek meg az Esztergom, az Esztergomi Néplap, majd 1879-től az akkor alapított Esztergom és Vidéke című lapokban, amíg az utóbbinak szerkesztője Sarkadi István volt. Amikor a szabadelvű párttal szimpatizáló Kőrösy László átvette az újság szerkesztését, hamar összekülönbözött a függetlenségi párthoz tartozó Latkyval. Latky 1882-ben elhagyta Esztergomot, és Rusa Kálmánnal közösen Szombathe-

lyen elindították a Függetlenségi Párt Vas vármegyei újságját, a Dunántúl-t. 1884-ig volt az újság felelős szerkesztője. Ezután Budapesten élt, 1904–1908 között a Magyar Királyi Gyermekmenhely (a mai Heim Pál gyermekkórház elődje) tisztviselője volt.

Leffter Mihály posztókereskedő. A balkáni eredetű Leffter posztókereskedő család a XVIII. század óta élt Esztergomban. A Széchenyi tér 9. szám alatti úgynevezett Leffter-házat 1805-ben vették meg a Leffter testvérek, András és Mihály. Az idős Leffter Sándor 1871-ben szüntette meg a házban az üzletét és a házat is eladta.

Lehner József (1842–1901 után) tanító. Felsőgallán született, Lehner Péter és Vainer Katalin fia. Két osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd beiratkozott az érseki tanítóképzőbe, ahol 1861-ben szerzett tanítói oklevelet. 1886-ban Párkány-Nánán tanító, 1890-ben, mint nyugalmazott nánai tanító 30 forint segélyt kapott Simor János prímástól. 1901-ben újra tanított, akkor már Süttőn.

Lencz Ferenc (1842–1897) aranyműves. Esztergomban született, Lencz Ferencz vízivárosi bíró és Császár Teréz fia. Az elemi iskola elvégzése után apja aranyműves műhelyében inaskodott. 1862-ben külföldre ment vándorútra, és több országban, több műhelyben gyakorlatot szerezve 17 év után tért vissza Esztergomba. Aranyműves üzlete 1879-től a Rudolf-féle házban (ma Széchenyi tér 23) volt.

Lencz István (1853–1901 után) tanító. Esztergomban született, Lencz Ferenc és Császár Terézia fia. Két évet végzett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd az érseki tanítóképzőben tanult, ahol 1871-ben szerzett tanítói oklevelet. 1901-ben még él, neve szerepel bátyja, Lencz Simon plébános gyászjelentésén. Lehet, hogy azonos azzal a Lencz Istvánnal, aki a Zala-megyei Eszteregnyén volt 1889–1911 között tanító.

Lencz Simon (1843–1901) rk. lelkész. Esztergomban született, Lencz Ferencz vízivárosi bíró és Császár Teréz fia. A bencés gimnáziumba járt, majd 1859-ben felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. 1866-ban szentelték pappá. 1878-tól Bajóton volt plébános.

Lendvayné Fáncsy Ilka (1842–1904), ifj. Lendvay Mártonné, színésznő, a Nemzeti Színház tagja. 1857-ben, 15 éves korában lépett először fel a Nemzeti Színházban, az intézménynek egészen haláláig a tagja volt. 1858-ban házasságot kötött ifj. Lendvay Márton színésszel.

Lendvayné Hivatal Anikó (1814–1891) id. Lendvay Mártonné, később Latkóczyné színésznő. A Nemzeti Színház tagja. Első fellépéseire 1825-ben került sor a pozsonyi országgyűlési társulatban 1860-ban nyugalmába vonult. Ezt követően visszavonultan élt. Fia ifj. Lendvay Márton színész.

Lettel /1877-től/ **Erős Gyula** (1855–1918 után) vasúti tisztviselő. Budán született, Lettel Ferenc és Erős Mária fia. Esztergomban a bencés gimnáziumot végezte el, 1874-ben érettségizett. 1875–81 között megszakításokkal a budapesti egyetemen orvostanhallgató volt, de nem szerzett orvosi diplomát. Vasúti tisztviselő lett, az 1910-es években Pozsonyban volt MÁV főellenőr.

Lettel /1877-től/ **Erős Rezső** (1853–1918) gazdatiszt. Budán született, Lettel Ferenc és Erős Mária fia. 1871-ben érettségizett Esztergomban a bencés gimnáziumban. Magyaróváron a gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet, és az esztergomi Főkáptalan gazdaságánál helyezkedett el. Később a szepesi püspökség és a nagyvárad püspökség jószágigazgatója is volt. Pályafutása végén visszatért Esztergomba és a Főkáptalani birtokok jószágkormányzója lett. Esztergomban jelentős közéleti szereplő volt.

Lévay /Lévai/ Ferenc (1848–1895) tanár. Pilisen született, Kecskeméten végezte a gimnáziumot, majd jogot tanult. 1871-ben kinevezték a szegedi reáliskolába helyettes tanárnak. 1874-ben szerzett földrajz-történelem szakos tanári oklevelet. 1884-től Csongrád megye tanfelügyelője, majd 1890-ben a Vallás és közoktatásügyi minisztérium népnevelési osztályának tanácsosa lett. Oktatási témákban számos műve, tanulmánya és szakcikke jelent meg. 1874 januárjától kezdve másfél évig szerkesztett a Szegedi Közlönyt.

Licsáer Rudolf (1839–1865 előtt) Esztergomban született, Licsáer József és Freund Franciska fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban végezte 1854–1856 között a hatodik és hetedik osztályt. Betegsége miatt kimaradt és fiatalon meghalt.

Lieb család – Lieb Mátyás (1812–1881) szentgyörgymezői jómódú molnár és lisztkereskedő 1847-ben költözött a Heischmann-Lieb-féle házba (ma Széchenyi tér 2.), ami felesége Lieb Mátyásné sz. Heischmann Anna (1815–1892) öröksége volt. Lieb Mátyás egyike volt az Esztergomi tűzoltó egyesület létrehozóinak, annak parancsnoka is volt. Fia, Lieb Gyula dr. (1844–1894) az bencés gimnáziumban érettségizett, Budapesten szerzett orvosi diplomát, Esztergomban volt járási orvos. Lánya, Etel (1858–1933) Bartha Árminnak, Esztergom város főjegyzőjének felesége volt.

Lipovniczky István (1814–1885) rk. lelkész, püspök. 1832-ben belépett az esztergomi szemináriumba, 1837-ben szentelték pappá. 1848–49-ben Komárom plébánosa volt, a szabadságharc leverése után a hadi törvényszék előbb halálra, majd 5 évi várfogságra ítélte. Szabadulása után az esztergomi érsekség levél- és könyvtárosa, 1863-ban az esztergomi székesegyház plébánosa. 1867-ben kinevezték közoktatásügyi miniszteri tanácsossá. 1868-ban nagyvárad püspök lett.

Lipthay János kiskaludi (1830–1901) orvos. Bécsben született, ott tanult és szerzett orvosi diplomát 1856-ban. 1858–1879 között Muzslán volt orvos, közben egy évig ellátta a dorogi bánya-főorvosi munkakört is. 1879-ben választották Esztergom vármegye főorvosának. 1899-ben nyugdíjba vonult és Budapestre költözött.

Lipthay Pál kiskaludi (1842–1906) földbirtokos. Ecseren született, Lipthay Imre földbirtokos és Brunda Anna fia. Két évig járt 1855–57 között az esztergomi bencés gimnáziumba nagybátyja, Lipthay Antal c. püspök felügyelete alatt, majd Pesten a piarista gimnáziumban érettségizett. 1864-ben esküdt lett Pest vármegyében. 1872-ben megnősült, az egyik legvagyonosabb kecskeméti család lányát, Kovács Erzsébetet vette el. Kecskemét város országgyűlési képviselője volt 1884–87 között. 1887-ben visszavonult a közélettől, és

6000 holdas birtokán gazdálkodott. Kecskeméten hunyt el. Nagyfalun (Hont vármegye) a Liphay család kriptájában helyezték örök nyugalomra.

Lőrinczy Pál (1790–1844) esztergomi gombkötő mester. Három fia választotta az orvosi pályát. Lőrinczy József (1823–1858) Esztergom vármegye orvosa volt. Lőrinczy Pál ifj. (1840–1863) orvostanhallgatóként halt meg. Lőrinczy Rezső dr. (1821–1873) az orvosi diploma megszerzése után tért vissza Esztergomba, a szabadságharc alatt a tábori kórházban dolgozott. 1850-ben Kamenszky István halála után a városi kórház orvos-igazgatója lett. Nehéz természetű ember volt, aki állandó összeütközésben volt orvos társaival és a város vezetésével. A városi kórházat elhagyta és 1862-ben magán kórodát létesített. 1865-ben kórháza beleolvadt a városi kórházba, és az egyesült kórház igazgatója lett. Tüdőbaj végzett vele 1873-ban.

Lőrinczy Kálmán (1853–1890) Lőrinczy József vármegyei orvos fia, tanári pályára készült, de betegeskedése miatt nem végzett.

Lőwy /1884-től/ **Lányi Adolf** (1859 k.–1908 után) hivatalnok. Esztergomban született, kereskedő családban. Hét osztályt végzett a bencés gimnáziumban, a nyolcadik osztályból „csendesesen eltávolították”. Az ezt követő pár évben Esztergomban élt, és rendszeresen jelentek meg írásai az Esztergom és Vidéke újságban. Az 1880-as évek elején Budapestre költözött, megházasodott, négy gyermeke született. 1884-ben magyarosította nevét Lányira. Magáncégeknél dolgozott, volt kereskedelmi utazó, majd magánhivatalnok.

Lutitszky Lajos (1854–1878 után) tisztviselő. Sárkányban született, Lutitszky Imre tanító-jegyző és Csányi Teréz fia. Az esztergomi bencés gimnázium nyolc osztályának elvégzése után 1874-ben érettségizett. Budapesten még abban az évben beiratkozott a jogi egyetemre, de egy év elvégzés után abbahagyta tanulmányait és elhelyezkedett a Magyar Képviselőház Irodájában, ahol 1878-ig segédkiadó volt. További sorsa ismeretlen.

Lutter Nándor dr. (1820–1891) piarista szerzetes. Béren (Nógrád megye) született, Léván végezte el a gimnázium hat osztályát. 1836-ban belépett a piarista rendbe. 1845-ben szentelték pappá. Előtte már tanított Privigyén, 1838-47 között a podolini, 1847-től a budai gimnáziumban volt tanár. Nemzetőrként, majd tábori lelkészként részt vett a szabadságharcban, ezért 1852-ig nem taníthatott. 1852-67 között több piarista gimnáziumban is tanított. 1867-től a budai tankerület helyettes vezetője, 1884-től a budapesti tankerület főigazgatója.

Lüley János (1850–1907 után) Melleken (Bars vármegye) született, apja Lüley Arnold, anyja Heill Mária. Három évig az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Jogot végzett, majd Bars vármegye szolgálatába lépett. 1899-ben Oszlányban volt főszolgabíró.

Madách Imre sztrigovai és kelecsényi (1860–1915) tisztviselő. Csesztvén született, Madách Károly és Csernyus Emmerentia fia. 1870-ben magántanulóként kezdett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd a VII. osztály elvégzése után 1876-ban eltávozott.

Balassagyarmaton élt, a magyar Királyi Pénzügyi Igazgatóságnál dolgozott, pénzügyi tanácsosi címmel a Számvevőség főnöke volt.

Madách Pál sztrigovai és kelecsényi (1858–1907) földbirtokos. Csesztvén született, Madách Károly és Csernyus Emmerentia fia. 1870-ben magántanulóként kezdett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd a VII. osztály elvégzése után 1876-ban eltávozott. Csesztvén a családi birtokon gazdálkodott.

Magasházy Fülöp (1840–1898 után) tanító. Veszprémben született, Magasházy Fülöp és Tóth Júlia fia. A harmadik osztályt végezte el az esztergomi bencés gimnáziumban, majd átment a tanítóképzőbe, ahol 1860-ban szerzett tanítói oklevelet. Szőlgyénben és Barton segédtanító, majd Felsőtúron kántortanító, 1873–1898 között Ipolyszakálloson tanító volt.

Magos Sándor (1851–1917) bíró. Esztergomban született. Az esztergomi bencés, majd a nyitrai piarista gimnáziumban tanult, és Budapesten szerzett jogi diplomát. 1873-ban lett joggyakornok az esztergomi királyi törvényszéknél. 1875-ben áthelyezték az esztergomi járásbíróshoz, ahol előbb aljegyző, majd albíró, 1886-tól pedig járásbíró és a járásbíróság elnöke lett. 1895-ben ítélőtáblai bíró címet kapott. 1914-ben kúriai bíróként ment nyugdíjba.

Magurányi József (1851–1928) jogász. Esztergomi születésű, a bencés gimnázium elvégzése után Budapesten szerzett jogi diplomát. 1875–1880 között Reményi Antal budapesti ügyvéd irodájában dolgozott. 1880-ban visszatért Esztergomba, ügyvédi irodát nyitott. 1897-ben az esztergomi Főképtalan kinevezi bányaügyeinek jogi intézőjévé, és pár év alatt az ország egyik legjobb bányaügyésze lesz. 1905-ben a Főképtalan alapítványi ügyésze lesz, és megkapja a tiszteletbeli vármegyei tisztí főügyészi címet is. Nagy zenekarát volt, maga is zenélt, sőt zeneszerzéssel is foglalkozott. Az esztergomi Dalárda utódaként 1883-ban létrejött Dal és Zenekedvelő Egyesületnek az ügyésze, később elnöke is volt.

Magyary Lajos kismagyari (1854–1916) katonatiszt. 1868–1873 között az esztergomi bencés gimnáziumban végzett el öt osztályt. Katonai pályára lépett. Honvéd ezredesként a 29. számú budapesti honvéd gyalogezred megszervezője és első parancsnoka volt.

Majer István (1811–1893) rk. lelkész, stagni választott püspök és nagyprépost. Tisztelői, olvasói István bácsi néven emlegették. Az esztergomi bencés gimnázium elvégzése után egyházi pályára lépett, teológiai tanulmányait Esztergomban és Nagyszombatban végezte. 1838-tól élt Esztergomban, ahol 1842-től a Mester-képző (tanítóképző) tanára lett. 1850-ben Pest város összes nyilvános és magán elemi iskoláinak igazgatója lett. 1857–1866 között Kürtön plébános. 1868-tól esztergomi kanonok, 1880-tól címzetes püspök. Nagyon jól rajzolt, metszeteket is készített. Számtalan írása jelent meg a népnevelésről és az általános ismeretterjesztésről. különösen népszerű volt István bácsi naptára című hasznos tanácsokkal ellátott műve. Sírja az esztergomi belvárosi temető bejáratánál van.

Majzon István Irenaeus (1849–1928 után) ferences szerzetes. Érsekújváron született, Majzon István gazda és Prohácza Borbála fia. A gimnázium első négy osztályát Érsek-

újbáron végezte, majd az esztergomi bencés gimnáziumban folytatta. A hetedik osztály elvégzése után, 1869-ben belépett a ferences szerzetes rendbe, ahol az Irenaeus rendi nevet kapta. 1875-ben szentelték pappá. 1877-ben Búrszentgyörgyön volt káplán, majd Budapestre helyezték, ahol hittanár, magyar és szlovák nyelvű hitszónok volt.

Majzon János Methód (1855–1913 után) ferences szerzetes. Érsekújváron született, Majzon Fülöp földműves és Ulveczki Mária fia. A gimnáziumot Érsekújváron kezdte, majd az esztergomi bencés gimnáziumban folytatta. A hetedik osztály elvégzése után, 1872-ben belépett a ferences szerzetes rendbe, ahol a Methód rendi nevet kapta. 1878-ban szentelték pappá. Esztergomban volt 1886-ig szlovák nyelvű hitszónok, majd áthelyezték a pozsonyi kolostorba, ahonnan később Bikszádra, a Szűz Mária kegytemplomot gondozó kolostorba került. 1913-ban a pozsonyszentantali ferences konvent vezetője volt.

Malcsiner Nándor Ferdinánd (1843–1902) újságíró. Esztergomban született, 1855–1860 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Győrben élt, 1900-tól szerkesztette a Győri Vasárnapi Újság nevű lapot.

Malina Gyula (1853–1919) vízügyi mérnök. Esztergomban született, Malina János városi számvevő és Homeiszter Hermiana fia. Képesítését Zürichben, az Eidgenössische Technische Hochschule-n 1871–76 között szerezte. 1878-ban lépett állami szolgálatba, 1890-ben a Felsőtorontali Ármentesítő Társulat ig. főmérnöke lett. Több szakmai írása jelent meg árvízvédelmi kérdésekben.

Malina János (1815–1873), Esztergom város számvevője, városi tanácsnok, 1859-től haláláig a Takarékpénztár titkára, 1862-től az esztergomi Kaszinó igazgatója. Idősebb fia, Malina Lajos (1851–1906) Esztergom polgármestere volt 1895–1899 között.

Malya Péter (1842–1857) gimnazista. Esztergomban született, nemes Malya Pál és Púpák Anna fia. A bencés gimnáziumban tanult, az ötödik osztály megkezdésekor halt meg. Osztálytársai számára abban a tanévben kötelező iskolai feladat volt: *„Föladvány: Malya Péter V-ik osztálybeli tanonc halálára – versezet magyar nyelven”*.

Mann Honór (1841–1899) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1867–1887 között.

Maráz István (1855–1880) rk. lelkész. Keszegfalván született, Maráz István és Dékán Karolina fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban végezte el a IV–VI. osztályokat, majd felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. 1878-ban szentelték pappá, újmiséjét szülőfalujában mutatta be 1878 június 29-én. Karancsságra nevezték ki káplánnak, ahol rövidesen meghalt.

Máriássy Gyula márkus- és batizfalvi (1858–1941) tisztviselő. Ohajon (Bars vármegye) született, Máriássy István földbirtokos és Hábel Adelhéd fia. 1874/75-ben az esztergomi bencés gimnázium nyolcadik osztályát végezte el. A Magyar Királyi Postánál helyezkedett el tisztviselőként. A hivatali ranglétrát végigjárva postai felügyelőként ment 1908-ban nyugdíjba.

Márki József dr. (1815–1888) könyvtáros. Kecskeméten született, a pesti egyetemen bölcsészeti és jogi doktorátust szerzett, majd 1843-ban ügyvédi vizsgát tett. 1843–1856 között a pesti római katolikus tanítóképző intézet tanára. 1858-tól haláláig az Egyetemi könyvtár könyvtárosa. Sokirányú irodalmi működése során oktatásügyi reformkérdéseket tárgyaló, népiskolai tankönyveket, ismeretterjesztő, könyvtártudományi műveket és a középiskolák számára jogi tankönyveket írt, emellett bibliográfiákat állított össze és szerkesztette a Népnevelők Lapját 1862-től kezdve több évig és a Kis tükör nevű újságot (1871–72). Az Aranykürt című közművelődési képes hetilapjából 1873-ban mindössze négy szám jelent meg.

Márkus Emília (1860–1949) színésznő. Szombathelyen született, Márkus József Budapest főpolgármesterének húga. Tizenöt éves korában lépett először színpadra, tizenhét éves korában már a Rómeó és Júlia címszerepét játszotta a Nemzeti színházban, amelynek örökös tagja volt. 1947-ben lépett utoljára színpadra. Gyakran időzött Esztergomban bátyja felesége, Feigler Johanna családjánál, ilyen alkalmakkor rögtönzött fellépései is voltak.

Márkus József dr. (1852–1915) jogász. Szombathelyen született. Nagybátyja, Horváth Boldizsár, a kiegyezés utáni igazságügyi miniszter neveltette. Jogi doktorátust szerzett, de először újságíróként dolgozott. 1875-ben az egyesített Budapest főváros szolgálatába lépett, és 1897–1906 között főpolgármester volt. Liszt Ferenc tanítványát, az esztergomi Feigler Johannát vette feleségül.

Martincsek János (1846–1911) rk. lelkész, c. kanonok. Egyházzgellén (Pozsony vármegye) született, A gimnázium utolsó két évét az esztergomi bencés gimnáziumban végezte, 1869-ben érettségizett. Egyházi pályára lépett, az esztergomi szemináriumban tanult, 1873-ban szentelték pappá. Előbb Nagyüllésen, majd Kistapolcsányban volt plébános. Címzetes esztergomi kanonok volt.

Martoss Arnold (1834–1875) bencés szerzetes. Esztergomban született, az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1858–1875 között.

Mátray /Rothkrepf/ Ferenc (1843–1901) orvos. Vácott született, édesapja a gróf Károlyi család orvosa volt Fóton. Az orvosi diploma megszerzése után Soroksáron lett körorvos. Megnősült, felesége, Pauer János váci városi tanácsos lánya, Pauer Erzsébet volt. 1873-ban Esztergomban telepedett le, ahol 6 év múlva járási orvossá nevezték ki. 1894-ben Dr. Feichtinger Sándor kórházigazgató nyugdíjba vonult, a megüresedett állást Mátray nyerte el. Két év múlva lemondott és magán praxist folytatott. 1899. júniusában kinevezték vármegyei tisztii főorvosnak. 1900. november 7-én Vaszary Kolos hercegprímás Mátray Ferencet a Vörös Kereszt Kórház /a mai Simor Intézet/ igazgatójává nevezte ki. 1901. szeptember 9-én Mátray operálás közben felsértette bal kezét, a seb elfertőződött, vérfertőzés lépett fel, amelybe rövid időn belül belehalt. Fiúk, Ferenc fiatalon halt meg.

Mátray Etel /Etelka/ Mátray József primási főerdész és Hauzner Rozália lánya. Férje Menich Dénes, akinek 1875-ben Szent István néven patikája volt Esztergomban a Széche-

nyi téren. Menich Dénes 1876-ban Megváltó néven Tatán nyitott patikát, odaköltözött feleségével. Tatán öt gyermekük született: Margit, Dénes, Etelka, György és István.

Mátray Laura szaplonczay (1841–1904) színésznő. 1855-ben a kolozsvári színház kötelékében kezdte pályafutását. Több ízben vendégszerepelt a Nemzeti Színházban, nyaranta a budai Népszínházban játszott. Férjhez ment Gyöngyössy Jánoshoz és 1877 után visszavonult a színpadtól.

Mattyasovszky Györgyike /Georgina/, id. Mattyasovszky Sándor lánya. 1881-ben feleségül ment dr. Hüke Kálmán (1835–1910) orvoshoz, aki 1889-től dorogi körorvos volt.

Mattyasovszky Kálmán (1850–1914) id. Mattyasivszky Lajos fia, felesége Hyros Hermína. A bencés gimnázium elvégzése után jogot tanult, 1874-ben kezdte meg ügyvédi működését Esztergomban. Az Esztergomi Takarékpénztár ügyésze volt. Élénken részt vett a város kulturális és társadalmi életében.

Mattyasovszky Lajos id. (1805–1888) felesége Salamon Mária. Gyermekei: Mária Pucsalka-Perényi Henrikné (1841–1931), Lajos (1842), Vilmos (1845–1908), Lujza (Alojzia) Mátray Gyuláné, Kálmán (1850).

Mattyasovszky Lajos ifj. (1842–1926) id. M. Lajos fia, felesége Szveda Mária (1849–1909). Előbb hercegprímási levéltárnok volt, később főszámvevő és jószágigazgató lett. Az 1893-ban alakult esztergomi Katolikus Kör elnöke volt. Kázmér nevű fia (1879–1935) Kasszián néven bencés szerzetes lett, a budapesti gimnázium gimnáziumi igazgatója volt, amikor gyilkosság áldozatává vált.

Mattyasovszky Leó (1856–1889) id. Mattyasivszky Sándor fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban 1875-ben tett érettségi után Győrben tanult jogot, majd Budapesten tett államszámviteli vizsgát. Állami szolgálatba lépett, előbb a Pénzügyminisztériumban, majd honvéd-számtisztként a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott. Felesége Schmoll Anna. Fia, az ifj. Leó 1885-ben született Budapest Krisztinavárosban.

Mattyasovszky Lujza /Alojzia/ id. Mattyasivszky Lajos lánya. 1881-ben ment férjhez Mátray Gyula primási tisztviselőhöz.

Mattyasovszky Sándor id. (1813–1898) bíró, felesége Trenker Mária (1813–1898)

Maurovich Fábán (1858–1900 után) gazdász. Párkányban született, kisgyermek korában örökbefogadta Maurovich Rezső nyugalmazott járásbíró. 1875-ben érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban, 1876–1878 között elvégezte a magyaróvári Gazdasági Akadémiát. A Mezőgazdasági Minisztériumban helyezkedett el, majd a mezőhegyesi ménésbirtokon volt felügyelő. Visszatérve a minisztériumba a lótenyésztési osztályon dolgozott, majd 1895-ben kinevezték Fogarasra, az alsószombatfalvi lipicai ménésbirtok igazgatójának. Számos külföldi tanulmánytat tett Svédországba, Svájcba és az Egyesült Államokba.

Mayer Antal (1838–1874) Esztergomban született, Mayer János bádigos mester és Fiedrich Anna fia. 1850–57 között hét osztályt végzett el az esztergomi bencés gimnáziumban. Királyi törvényszéki végrehajtó volt Esztergomban.

Mayer Berta /Hermina/ (1858–1941) Az esztergomi vaskereskedő családból származó Frey Ferenc (1851–1910) országgyűlési képviselő felesége lett.

Melicher Ferenc dr. (1837–1905) jogász. Esztergomban született, Melicher Vince órás-mester és Schenk Franciska fia. 1850–1857 között elvégezte a bencés gimnáziumot és 1857-ben leérettségizett. Pesten végezte a jogi egyetemet, ügyvédi vizsgát is tett. Ügyészi pályáját Esztergomban kezdte, ahol 1872–75 között már törvényszéki ügyész volt, majd áthelyezték Balassagyarmatra.

Mellinger /1881-től/ Mérei Rezső Rudolf (1845 k–1914 után) kereskedő. A népes esztergomi Mellinger kereskedő családból származott, egy évet járt 1855/56-ban a bencés gimnáziumba. Ruha- és divatáru üzlete volt a Széchenyi téren a Kollár-házban, egy kisebb üzlete pedig a gimnáziummal szemben a Bottyán utcában. Tagja volt a városi képviselő testületnek. 1881-ben csődbe ment, hosszas csőd eljárás során mindkét üzletét a készletekkel együtt eladta. Még ebben az évben felvette a Mérei nevet, majd 1883-ban új bizományi textil üzletet nyitott a Bottyán utca 159. számú házban. 1914-ben még adakozott háborús célokra.

Mellinger Rudolf /1881-től/ Medvei Rezső (1833–1913) kereskedő, nyomdatulajdonos lapkiadó. Esztergomban született, Mellinger Simon kereskedő és Erzsébet fia. Petróleum kereskedelemmel foglalkozott, majd papíráru kereskedést nyitott a Széchenyi téri Hell-házban. Nyomdát is alapított, és kiadója volt 12 évig az Esztergom és Vidéke újságnak. 1881-ben magyarosította nevét Medveire, felszámolta esztergomi érdekeltségeit és egész családjával Budapestre költözött. Budapesten hírlapkiadással foglalkozott, kiadója és szerkesztője is volt a Független Néplap újságnak.

Mellinger /1881-től/ Medvei Béla dr. (1864 k.–1927) orvos. Esztergomban született, Mellinger-Medvei Rezső kereskedő és Mellinger Róza fia. 1874–1881 között a bencés gimnáziumba járt. Apja 1881-ben az egész családjával Pestre költözött, ezért Pesten érettségizett. Beiratkozott az orvosi egyetemre. 1888-ban kapta meg orvosi diplomáját, attól kezdve Budapesten mint orvos dolgozott.

Menyházi Ignác (1845 k.–1880 után) borbély. Esztergom-Vízivárosban született, 1855/56-ban elvégezte az első osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban, majd kimaradt. Érsekújvárra költözött, ahol az 1870-es években borbély volt. Felesége Zoltványi Erzsébet.

Mérei (Merl) Ágost József bencés szerzetes, tanár. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1871–1875 között., majd elhagyta a bencés rendet és Szabadkán lett gimnáziumi tanár.

Merényi Ferenc (1864–1952) gazdatiszt. Esztergomban született, Merényi János szabó, templomgondnok és Major Borbála fia. 1874–1884 között végezte el az esztergomi

gimnáziumot, majd Magyaróváron a Gazdasági Akadémián két év alatt szerzett gazdasz oklevelet. Lajos bátyja segítségével a herceg Esterházy család Kismarton központú uradalmához került, ahol különböző gazdaságokban nyugdíjba vonulásáig szolgált. Hercegi tanácsosi címmel ment nyugdíjba. Kismartonban élt haláláig. Bátyjával, Merényi Lajossal közös sírban nyugszanak a kismartoni temetőben.

Merényi Lajos dr. (1854–1919) levéltáros. Esztergomban született, apja Merényi János szabómester és templomgondnok. 1866–1874 között tanult a bencés gimnáziumban, majd 1874-től Bécsben, azt követően Budapesten tanult, ahol 1877-ben szerzett tanári oklevelet. 1878-ban behívták katonának és részt vett Bosznia okkupációjában. 1879-ben lett bölcsész doktor. Még abban az évben Esterházy Miklós herceg alkalmazta mint levéltárost Kismartonban, majd idővel hercegi fő-levéltáros és könyvtáros lett. Jelentős történelmi munkáságot fejtett ki, legjelentősebb műve a Bubics Zsigmonddal közösen írt Esterházy Pál életrajz (*Herceg Esterházy Pál nádor 1635–1713*), amely 1895-ben a Magyar Történelmi Életrajzok sorozatában jelent meg.

Mészáros Alajos (1847–1889) piarista szerzetes. Tatán született, Mészáros Mihály szűcs-mester és Ruf Anna fia. Tatán végezte a gimnázium első négy osztályát, majd a többi Esztergomban a bencés gimnáziumban. 1868-ban belépett a kegyesrendi tanító-rendbe. 1870–73 között Kolozsváron, majd 1877-től Budapesten tanított a piarista gimnáziumban. 1880-ban latin–görög tanári oklevelet szerzett, és visszahelyezték Nagykárolyba. Mind-eközben elvégezte a teológiát és 1884-ben Szatmárnémetiben pappá szentelték.

Meszéna Ferenc (1816–1907) olasz eredetű nemesi családból származott. 1842-ben szerzett ügyvédi oklevelet és Esztergomban telepedett le. A vármegyénél is tisztségviselő volt. 1847-ben bátyjával, Meszéna Jánossal együtt vásárolta meg a ma is álló Meszéna házat (Bottyán János utca 5.). A szabadságharc bukása után visszavonult Bénybe, ahol a Pálffy hercegektől béreltek birtokot. 1867-től újra Esztergom vármegye főügyésze, majd 1872-től tiszti ügyésze lett. Gyermekai Meszéna Lajos (1849–1921) hercegprímási javadalmi főintéző, felesége Bellovics Mária, Meszéna Kálmán (1851–1926) ügyvéd, felesége Spi-szák Mária, Matild (Etter Ödönné) és Meszéna Mária (1844–1931) Ivanits Istvánné.

Meszes Ferenc (1840–1913) földműves. Esztergomban született, Meszes Ferenc és Ispán Ilona fia. Négy osztály elvégzése után 1855-ben befejezte tanulmányait. Esztergomban élt, földjein gazdálkodott. 1895-ben az egyesített Esztergom II. kerületében városi képviselőnek választották. 1901-ig volt városi képviselő, ezalatt azért küzdött, hogy a város erdős területein a helyi gazdák legeltethessék állataikat, ám ez sógorának, Nozdroviczky Miklós városi erdőmesternek ellenzése miatt nem járt sikerrel, sőt ez kettőjük között több peres ügyet is eredményezett.

Meszlényi Gyula, meszlényi (1832–1905) rk. lelkész, püspök. Velencén született, 1850-től a bécsi Pázmáneumban tanult teológiát. 1857-ben Esztergomban lett prímási levéltáros és érseki titkár. 1866–1881 között Komáromban volt plébános, majd visszatért Esztergomba,

ahol a szeminárium rektora lett. 1887-ben kinevezték a Szatmári egyházmegye megyés püspökének.

Mihalovics /Mihálovich/ Lajos (1856–1883 után) tanító. Pozsonynádason született, Mihálovich Lajos prímási gazdatiszt és Schiebel Mária fia. 1866–1869 között járt az esztergomi bencés gimnáziumba, majd 1875-ben az érseki tanítóképzőben szerzett tanítói oklevelet. További sorsa ismeretlen.

Miklósy Imre (1855 k.–1910) tanító. Esztergomban a bencésgimnázium II-IV. osztályát végezte el, majd beiratkozott az érseki tanítóképzőbe. 1873-ban szerzett tanítói oklevelet. Előbb Kurtakeszre, majd 1881-ben Kunszigetre nevezték ki tanítónak, ahol később iskolaigazgató is lett. Igazgatósága idején lett a katolikus egyházi iskolából állami elemi iskola, és ekkor épült az új, emeletes iskolaépület is.

Miklósy József (1861–1908) tanító. Esztergom-Vízivárosban született, Miklósy Imre és Homolovics Mária fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd 1880-ban az esztergomi érseki tanítóképzőben szerzett tanítói oklevelet. 1882-től volt tanító Esztergom különböző elemi iskoláiban. Éneket tanított az óvónőképzőben és 1902-től az ipari tanonciskola igazgatója volt. Ő kezdeményezte az Országos Katholikus Tanítóegyesülésnél, hogy minden iskolában legyen magyar zászló és címer, amit kezdeményezésére a kultuszminiszter el is rendelt.

Mocsáry Miksa Maximilián bocsári (1839–1887) Losoncon született, Mocsáry Antal és Károlyi Mária fia. 1855/56-ban az esztergomi bencés gimnázium ötödik osztályát végezte el. Magánzóként élt Budapesten, illetve házasságkötése után felesége, nagyjeszeni Jeszenszky Mária családjának birtokán, Alsó-Délegyháza pusztán. Tíz hónappal élte csak túl fiatalon elhunyt feleségét, mindkettőjüket az alsó-délegyházi családi kriptába temették.

Molnár István rudinai (1850–1920) pomológus, szőlész, kertészeti szakíró. Az esztergomi bencés gimnázium elvégzése után Keszthelyen a Gazdasági tanintézetben tanult. 1871–72-ben németországi tanulmányútja során Karlsruheban a Műegyetemen tanult és borvegystani laboratóriumokat keresett fel. 1872-től a tapolcai borászati iskola, majd 1876-tól a budai országos vincellérképző intézet igazgatója lett. 1894-ben a budapesti kertészeti tanintézet igazgatójának nevezték ki. 1897–1913 között a Földművelődési Minisztérium Kertészeti-szőlészeti osztályát vezette. Számos szakmai írása jelent meg, és több szakmai folyóiratot (Borászati Lapok, Magyar Kertész, Borászati Zsebnaptár és Gyümölcskertész) szerkesztett.

Mooser, Ludwig (1807–1881) orgonakészítő. Bécsben született, apja, Peter Mooser szintén orgonaépítő volt, nála tanulta ki a mesterséget. 1827-ben Salzburgba költözött és ott nyitotta meg műhelyét. A salzburgi székesegyház orgonáját teljesen átépítette. Kopácsy József esztergomi érsek őt bízta meg az épülő esztergomi székesegyház orgonájának elkészítésével. 1856-ban áttelepült Magyarországra, salzburgi műhelyét lányára bízta. Számos orgonát épített Magyarországon.

Mórász Antal (1841–1906) rk. lelkész. Bajóton született, Mórász András fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd papi pályára készülve szeminarista lett. A bölceletet Nagyszombatban, a teológiát Esztergomban tanulta. 1863-ban szentelték pappá. 1866-1871 között tanár volt a nagyszombati főgimnáziumban, ezután az esztergomi líceum egyháztörténet tanára lett. 1871-től haláláig Kéménden volt plébános, majd esperes. Egyháztörténeti műveket írt.

Mráz István (1818–1892) rk. lelkész. Csányban (Nyitra vármegye) született. Középiskolai tanulmányai után az esztergomi szemináriumba jelentkezett. A filozófiát Nagyszombatban, a teológiát Pesten végezte. 1846-ban szentelték pappá. Koroson, majd Csejten volt káplán, 1852-től Hradiston, majd 1866-tól Pudmericen volt plébános. 1879-ben a Bazini Esperes-kerület spirituális, alesperes és egyúttal Szentgyörgyön a kisebb gimnázium érseki biztosa.

Mrkvicska /1878-tól/ Darvai János (1856–1923) rk. lelkész. Garamkovácsiban született. 1874-ben az esztergomi bencés gimnázium hetedik osztályának elvégzése után belépett a nyitrai egyházmegyébe. A szeminárium elvégzése után, 1878-ban nevét Darvaira magyarosította. 1879-ben szentelték pappá. Káplán volt Túrócbélán és Bánon, majd 1884-től Felsővesztényben, 1885-ben Tornyoson. 1889-ben plébános Óbesztercén, majd 1890-től Nagysziklácson.

Nagy Alajos (1859–1901) gazdatiszt. Esztergomban született, Nagy István és Rojczik Julianna fia. Középiskolai tanulmányait az esztergomi bencés gimnáziumban végezte, 1878-ban érettségizett. Az 1880-as évek elején versei, tárcái jelentek meg az Esztergom és Vidéke lapban. Magyaróváron a Gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. Gazdatisztként dolgozott, tagja volt az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek.

Nagy Ferenc aldobolyi (1820–1880) ügyvéd. Mezőkomáromból az 1850-es évek végén települt át Esztergomba, ahol haláláig a Széchenyi tér 5. szám alatt, a Hell posztókereskedő család házában lakott. Fiai: Ferenc (sz. 1852), Elek (sz. 1855 Mezőkomárom), az utóbbi öt osztályt végzett el a bencés gimnáziumban.

Nagy Jakab, vagy Tilinkós Nagy Jakab Az 1850-es évek végén feltűnő tilinkó-művész, aki az elkövetkezendő évtizedekben beutazta az egész országot és fellépéseivel nagy sikereket aratott. 1861-ben ausztriai körútja során fellépett a Theater auf der Wieden-ben is. 1873-ban Esztergomban a Fürdő vendéglőben szerepelt. 1887-ben még volt fellépése Nyíregyházán. Egyes források szerint Genfben élő fogorvos fiánál halt meg.

Navratil Imre dr. (1833–1919) orvos. Budapesti születésű sebész, orr-fül-gégész specialista. 1873-ban rendkívüli egyetemi tanár címet kapott, 1892-től a budapesti egyetemen rendes tanárként az orr- és gége-tükrészetből, a fej- és nyaksebészeti betegségekről tartott előadásokat.

Nécsey Imre (1852–1885) rajztanár. Oszlányban született, Nécsey István és Knaskó Susanna fia. 1868-1870 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumba, ahol csak az első

két osztályt végezte el, de rajzkészségért már ott is külön dicséretet kapott. 1871-ben beiratkozott Budapesten az abban az évben létrehozott Országos Magyar Királyi Mintarajztanoda és Rajztanárképezdébe, ahol elvégezte a képzés négy évfolyamát, majd beiratkozott a budapesti egyetem bölcsészkarára is. Pancsován az állami polgári iskola rajztanára volt.

Nedeczky Pál nedeczei (1853–1905) megyei tisztviselő. Dunamocson született, Nedeczky Imre és Reviczky Janka fia. Mind a nyolc gimnáziumi osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban végezte el, 1871-ben érettségizett. Esztergom vármegye szolgálatába állott, gyakornok, majd írnok volt. 1887-ben megyei útbiztossá nevezték ki. 1901-ben megyei pénztári ellenőr, majd főpénztárnok lett. Tagja volt az Esztergom-vidéki Gazdasági Egyesületnek. Utolsó éveiben súlyos idegbajban szenvedett, Budapesten hunyt el, gyógykezelése közben.

Neiszidler /1865-től/ Újlaki Mátyás (1838–1911) tanító. Esztergomban született, Neiszidler Mátyás és Walch Doris fia. A hatodik osztályt még a bencés gimnáziumban végezte, majd az érseki tanítóképzőben tanult, ahol 1861-ben szerzett tanítói oklevelet. 1865-től Zalaegerszegen a városi elemei iskolában, majd 1873-tól Keszthelyen volt tanító. A keszthelyi járás Tanítói Körének elnöke volt. 1901-ben nyugdíjba ment. 1907-ben, felesége halála után Budapestre költözött, de végakarátának megfelelően Keszthelyen helyezték örök nyugalomra.

Némethy Károly dr. (1856–1913 után) tanár. Nagytapolcsányban született, Némethy Ferenc és Horacsek Barbara fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1875-ben. A budapesti egyetem bölcsészkarán tanult, 1882-ben szerzett történelem-vegytan-földrajz szakos tanári oklevelet. 1882-től Selmechányán volt a gimnáziumban helyettes tanár, 1886-tól tanár Érsekújváron a ferences gimnáziumban. 1894-től a trencsényi főgimnáziumban tanított. 1887-től számos földrajzi tankönyve jelent meg elemi iskolák, gimnáziumok és tanítóképzők használatára.

Némethy Rudolf Rezső (1838–1913) rk. lelkész. Kistapolcsányban született, Némethy János és Homola Anna fia. 1855-57 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. Teológiai tanulmányait a bécsi Pázmáneumban végezte, 1862-ben szentelték pappá. Hontnádason volt káplán, majd Bakabányán adminisztrátor. 1867-ben visszatért Hontnádasra, ahol halálig plébános volt. 1879-ben kerületi esperes lett.

Niedermann-család Niedermann János kőfaragó és kőművesmester (1734–1801) 1764-ben érkezett Ausztriából és nyert polgárjogot Esztergomban. Négy fia volt: János (1783–1870) gazdálkodó, gyermektelen, Fülöp (1798–1858), András (1788–1853) városi erdőfelügyelő és Ferenc (1801–1882) kereskedő.

Niedermann András (1839–1889) Niedermann András fia, Esztergom szabad királyi város pénztárosa.

Niedermann Gyula dr. (1839–1910) Niedermann Ferenc fia, császári és királyi főtanácsos, 1862-ben szerzett orvosi diplomát, szakterületül az elmekórtant választotta. A Budapesten 1869-ben felépült lipótmezei Tébolyda első főorvosa, majd 1884–1899 között igazgatója. 1898-ban javaslatára az intézet neve Elme- és Ideggyógyintézetre változott. Váratlan nyugdíjaztatása után egy ideig visszavonultan élt. 1903-ban kinevezték a Rákospalotán épült új, korszerű, az iránta tanúsított tiszteletből Niedermann-Szanatóriumnak elnevezett intézet élére, ahonnan rövidesen, immár önkéntes nyugdíjba vonult.

Niedermann János (1845–1920) Niedermann Ferenc fia. Gazdálkodó.

Niedermann József (1840–?) Niedermann Fülöp fia. Molnár Teréziát (1859–1816) vette feleségül, és Terézia nővérének, Annának férjével Sarlay Edévele (1829–1892) nyugszának közös sírban az esztergomi Belvárosi temetőben. Gyümölcsnemesítéssel foglalkozott. Gyakran összetévesztik unokaöccsével, a szintén Niedermann Józseffel (1849–1916), Niedermann András fiával, aki Esztergom rendőrkapitánya is volt.

Niedermann Pál dr. (1838–1908) Niedermann Ferenc fia. Ügyvéd, kir. tanácsos, főkapitáni ügyész, felesége Gerendás Mária (1843–1927). Esztergom kulturális és társadalmi életének egyik jelentős szereplője volt.

Novák Edvárd (1823–1912) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1849–1855 között.

Novák Rezső /Rudolf/ (1857–1838) rk. lelkész. Szakolcán született, Novák Ignác és Kubany Zsuzsanna fia. 1872/73-ban a gimnázium VII. osztályát végezte Esztergomban. Egyházi pályára lépett, 1879-ben szentelték pappá. Káplán volt Csesztén és Szomolányban, 1884-ben lett plébános Jókön. 1902-ben áthelyezték Szentgyörgyre plébánosnak, majd 1904-től ugyanott esperes. 1931-ben ment nyugdíjba.

Nozdroviczky Miklós erdőmester felesége: Weisz Mária (1850–1901) A Szépítészeti Egylet főfelügyelője és a Circiter pénztárosa volt.

Nyulassy Antal (1820–1900) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1856–1862 között.

Obert /Oberth/ Gusztáv Ágoston (1860–1920) tanító. Esztergomban született, Obert Károly és Izsóf Katalin fia. 1871–1873 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. 1878-ban szerzett tanítói oklevelet az érseki tanítóképzőben. Tanítói pályáját Győrben a Vaszary Kolos vezette Skultéty intézetben kezdte, majd Perbétén, később 1886-tól Esztergom-Szenttamáson lett tanító. Közben megszerezte a polgári iskolai tanári képesítést és tanítóképző intézetekre képesítő tornatanári oklevelet. 1897-től az esztergomi érseki tanítóképző tanára volt haláláig.

Omaszta Béla (1857–?) Békéscsabán született, Omaszta István és Szekeres Emília fia. Békéscsabán kezdte a gimnáziumot, de már az első évben átiratkozott az esztergomi bencés gimnáziumba, ahol 1867–1871 között elvégezte az első három osztályt. További sorsa ismeretlen.

Ompolyi Mátrai Ernő (1846–1897) bölcsész doktor, hírlapíró. Fóton született, apja Mátrai (Rothkrepf) Ferencz uradalmi orvos. Tanulmányait Esztergomban és Pesten az egyetemen végezte. Toldy Ferenc tanácsára kezdett el újságcikkeket írni. Írói névként vette fel az Ompolyi nevet. Nyughatatlan természetű volt, számos dologba belefogott, több újságnak (Magyar Polgár, Budapesti Napilap, Vác-vidék, Magyar Jegyző, Községek Lapja) volt rövid ideig szerkesztője. Ő alapította és szerkesztette az 1874 júliusában indult Esztergom című újságot, amit Horák Egyed nyomdája adott ki. Az újság szerkesztését 1877-ben Rényi Rezső vett át. Később is gyakran járt bátyjánál, Mátray Ferenc orvosnál Esztergomban. Élete utolsó éveiben Fóton élt.

Ordódy Bertalan ordódi és alsólieszkői (1857–1906) bíró. Nagydivényben (Trencsén vármegye) született, Ordódy István és Nozdrovóczy Antónia fia. 1870–1875 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Jogot végzett a budapesti egyetemen, és bírói pályára lépett. 1894-ben a pozsonyi kir. ítélőtáblánál tanácsjegyző-albíró, 1896-tól Lőcsén volt törvényszéki bíró.

Ottlyk /Ottlik/ Ottó Kleofás oszoróci (1854–1925). Trencsénben született, Ottlik András és Motteseczky Anna fia. 1867-ben iratkozott be az esztergomi bencés gimnázium első osztályába, de nem tudta elvégezni. További élete ismeretlen. Lehet, hogy azonos azzal az Ottlyk Ottóval, aki 1925 október 37-én halt meg New York Manhattanben.

Ozorai /1882-ig/ Ozorovszky és Ozorák József dr. (1855–1930) jogász. Érsekújváron született, Ozorovszky János és Prihoda Mária fia. Elvégezte az esztergomi bencés gimnáziumot, 1875-ben érettségizett. Budapesten 1881–1886 között járt az egyetem jogi karára. 1886-tól Esztergomban levéltáros volt a prímási levéltárban. 1888-ban sikeres ügyvédi vizsgát tett, 1889-ben ügyvédi irodát nyitott Érsekújváron. Szerkesztette az Érsekújvári Lapok nevű újságot, folyamatosan publikált cikkeket, elbeszéléseket. 1929-ben regénye jelent meg *Kuruc ősök* címmel.

Pach Antal (1854–1908) kereskedő. Esztergomban született, Pach Márton és Eczell Julianna fia. 1866-ban kezdte el tanulmányait az esztergomi bencés gimnáziumban, de a harmadik osztályból kimaradt. 1876-ban megnyitotta saját fűszer, festék és anyagkereskedését a Buda utcában (ma Kossuth Lajos utca). Betegsége miatt 1907-ben az üzletét a házzal együtt eladta. Mint tekintélyes kereskedő, évekig volt városi képviselő.

Paczolay Gábor dr. paczolai (1855–1928 után) ügyvéd. Balassagyarmaton született, Paczolay Jákó ügyvéd és Losteiner Anna fia. 1862-től járt az esztergomi bencés gimnáziumba, ahol egy osztályba járt testvérével, Mihállyal, és 1874-ben egyszerre érettségiztek. Elvégezte Pesten a jogi egyetemet, és 1882-től ügyvédi gyakorlatot folytatott Budapesten. Fővárosi képviselő is volt.

Paczolay Mihály dr. paczolai (1850–1881) orvos. Patakon (Nógrád megye) született, Paczolay Jákó ügyvéd és Losteiner Anna fia. 1862-től járt az esztergomi bencés gimnáziumba, egy osztályba járt testvérével, Gáborral, és 1874-ben egyszerre érettségiztek. Pes-

ten tanult az orvosi egyetemen, de orvosi diplomájának megszerzése után pár hónappal váratlanul agyvelőgyulladásban meghalt.

Palkovics Jenő dr. (1859–1905) köz- és váltóügyvéd Apja P. Alajos, anyja Mészáros Fáni, felesége: nagy Etelka. 1889-ben a Zenei Kör ügyésze volt. 1897-ben primási uradalmi ügyész, majd halálakor káptalani ügyész volt.

Palkovics Károly id. (1787–1865) orvos. 1816–1865 között Esztergom város főorvosa volt. Három feleségétől 22 gyermeke született. 1835-ben javaslatára a Szegényházban létrejött az első városi kórház négy kórteremmel, amelyet 1850-ig, majd 1857–58-ban irányított. 1862-ben megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét. Harmadik házasságából született Ferenc (1856) fia Körösy osztálytársa volt a bencés gimnáziumban.

Palkovics Károly ifj. (1816–1887) jogot tanult és Esztergom város aljegyzője, majd 1844–48 között főjegyzője volt. Az 1848–49-es szabadságharcban való részvételéért előbb halálra, majd 12 évi várfogságra ítélték, amelyből 4 évet letöltött. 1865-ben a visszaállított Esztergom vármegye alispánjának választották. 1872-ben Kismarton Deák-párti országgyűlési képviselője lett, majd 1877-ben Esztergom polgármesterének választották. 1881-ben egészségi állapota miatt visszavonult az aktív közélettől.

Pap János (1820–1894) Esztergom város polgármestere volt 1881–1886 között.

Pathó József (1852–1889) katonatiszt. Szőgyénben született, Pathó Pál és Vargha Erzsébet fia. 1861–1870 között végezte el az esztergomi bencés gimnáziumot. Hivatásos katonai pályára lépett. Fiatalon, magyar királyi honvéd-hadnagyként halt meg.

Paulovics Károly (1858–1939) tanár. Pilismaróton született, Paulovics Mihály és Papp Mária fia. 1866–71 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban, majd belépett az esztergomi kisszemináriumba és 1876-ban érettségizett. Egy év teológiai tanulmányok után kilépett a szemináriumból, 1878–1881 között a budapesti egyetem bölcsészkarán szerzett magyar-történelem szakos, majd a kolozsvári egyetemen latin szakos tanári oklevelet. 1883-ban Cegléden a polgári iskolában kezdett tanítani, majd 1900-tól a ceglédi gimnázium tanára lett. Nagy sportember volt, testnevelést is tanított. Ő alapította a Korcsolyázó Egyletet (1884), tagja volt a Tornászó Egyletnek (1896), első elnöke volt a Ceglédi Sportegyesületnek (alapítva 1902). 1895-ben tenispályát építtetett iskolája udvarán, kezdeményezésére készült el a városi uszoda. 1918-ban ment nyugdíjba. Felesége, Gallauner Etelka polgári iskolai kézimunka tanítónő (1886–1923), a ceglédi lányiskolákban tanította a testgyakorlást.

Paunácz Mihály (1793–1877) rk. lelkész, kanonok. Csicsón (Komárom vármegye) született, egyházi pályára készülve belépett az esztergomi érsekség szemináriumába. 1816-ban szentelték pappá. 1816–1821 között Komáromban volt káplán, 1821–1853 között Csicsón, majd Komáromban volt plébános. 1866-ban lett esztergomi kanonok.

Páva József (1854–1920 után) gazdatiszt. Esztergomban született, Páva József hegybíró és Imhof Anna fia. Elvégezte az esztergomi bencés gimnázium nyolc osztályát, 1875-ben

érettségizett. Magyaróváron a Gazdaság Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. Somogy megyében a Jankovich-Bésán hitbizományi uradalomban helyezkedett el, Buzsákon volt kasznár. Egykori iskolájának, a bencés gimnáziumnak rendszeres támogatója volt.

Payer, Julius von (1841–1915) osztrák katonatiszt, térképész, hegymászó, tájképfestő. Részt vett 1869-70-ben a második német északi sarki expedícióban. Az 1872-74 közötti osztrák-magyar északi sarki expedíció tudományos vezetője.

Penner Román (1812–1884) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1854-1858 között.

Perényi /1870-ig/ Pucsalka Árpád dr. (1861–1938) Esztergomban született, Pucsalka Henrik gazdatiszt és Mattyasovszky Mária fia. Érseki főszámvevő volt.

Perényi /1870-ig/ Pucsalka Kálmán dr. (1863–1935) jogász. Perényi Árpád öccse. 1887-ben az államtudományok doktorává avatták, ezt követően Esztergom vármegye szolgálatába lépett. 1891-ben feleségül vette Gerenday Rózát. Végig járta a vármegyei hivatali ranglétrát. 1905-ben alispánná választották. 1917-ben nyugdíjba vonult. Több verses és novellás kötete jelent meg, alkalmi zeneszerzéssel is foglalkozott. Számos újságban, így az esztergomi helyi lapokban is jelentek meg tárcái, versei, egyéb írásai.

Perger Lajos (1853–1929) rk. lelkész, esperes-plébános. Szemeréden született, hat osztályt végzett az esztergomi bencés gimnáziumban. 1870-ben felvették az esztergomi szemináriumba, 1876-ban szentelték pappá. 1876-tól káplán volt Varbón, Dunamócsón, Gútán, végül az esztergomi királyi városi plébánián. 1886-ban lett Esztergom-Szentgyörgymezői plébános. Két könyve jelent meg: 1887-ben *Esztergom város és vármegye egyházi és világi íróinak koszorúja*, majd 1901-ben *Esztergom-Szentgyörgymezei plébánia története*.

Perinay /Perina/ Pál (1843–1916) rk. lelkész. Esztergomban született, a gimnázium nyolc osztályát az esztergomi bencés gimnáziumban végezte el. 1861-ben felvették az esztergomi szemináriumba, majd 1862-65 között a bécsi Pázmáneum növendéke volt. 1865-ben szentelték pappá. Karancsságon volt káplán, majd Felsőtúron előbb káplán, 1872-től pedig plébános. 1888-ban áthelyezték plébánosnak Nógrádmegyerve, ahonnan 1907-ben nyugdíjba ment. 1913-ban az esztergomi Szent Adalbert Intézet tagja.

Pethes Géza kecskeméthy (1857–1892) vármegyei tisztviselő. Bátorkeszin született, Pethes Gervasius /Gerő/ Esztergom vármegyei árvaszéki jegyző és Geröcs Terézia fia. A bencés gimnáziumban tanult 1868-1873 között. Esztergom vármegyénel helyezkedett el, mint írnok, majd ugyanott lett árvaszéki jegyző. Az Esztergom és Vidékében rendszeresen jelentek meg versei, írásai. 1880-ban sajtóvétség miatt 8 nap fogházra ítélték. 1880-ban és 1881-ben is jelent meg egy-egy verses kötete.

Pethes Lajos (1864–1913 után) tisztviselő. Zselizen született, Pethes Albert ispán és Suha Teréz fia. 1874-84 között végezte el az esztergomi bencés gimnáziumot. 1888-ban az esztergomi Zenei Kör háznagyának választották. A honvédségnél helyezkedett el hivatalnokként, 1894-ben honvédségi számjárulnok, majd Budapesten a Honvédelmi Minisztérium

számvevőségére került, ahol 1913-ban már számtanácsos. Ebben az évben elvált feleségétől, Rohrer Margittól, és Szegedre költözött.

Pisuth /Pissuth/ István (1827–1901) ügyvéd. Esztergomban született, 1844-ben végzett a bencés gimnáziumban, majd Győrben és Pesten tanult jogot. Honvédként részt vett az 1848/49-es szabadságharcban, ott volt az Ács melletti ütközetben. Ügyvédi irodája volt Esztergomban, majd 1862-ben városi tiszti főügyész lett. 1868-ban alpolgármesterré választották, majd 1872-1875 között országgyűlési képviselő volt. A közjegyzői intézmény létrehozásakor 1875 augusztus 1-én megnyitotta Esztergom város első közjegyzői irodáját a Lőrinc utcában. Első felesége Cserno Genovéva, második felesége Paál Jozefa. Nyolc gyermekük érte meg a felnőtt kort.

Pisuth /Pissuth/ Rezső /Rudolf/ (1855–1905) magánzó. Esztergomban született, apja Pisuth István ügyvéd. 1874-ben befejezte a bencés gimnáziumot, attól kezdve a családi vagyonból élt.

Pohl János (1854–1923) rk. lelkész. Geletneken (Bars vármegye) született, Pohl János erdész és Mocsay Mária fia. A gimnázium VI. osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban. Felvették az esztergomi szemináriumba, 1879-ben szentelték pappá. Káplán volt Hontnásdon, Dorogon és Magasmajtényban. 1893-ban plébános Egegen, 1911-től Dunakilitiben, 1912-ben Kóspallagon. Kispesten halt meg.

Pohlencz Alajos (1851 k–1909 után) hivatalnok. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1869-ben. Érettségi után két évet elvégzett a pesti egyetem jogi karán. Az 1870-es években a keszthelyi uradalom jog- és jószágkormányzóság központjában dolgozott, volt Hévíz-fürdő felügyelője is. Később Székesfehérvárra költözött, ahol bankhivatalnok volt.

Pokorny Adolf (1839–1894) rk. lelkész. Zsarnócán (Bars vármegye) született, Pokorny Ferdinánd kereskedő és Nemess Franciska fia. Három évet végzett az esztergomi bencés gimnáziumban, a hetedik osztály elvégzése után, 1857-ben belépett az esztergomi szemináriumba. 1862-ben szentelték pappá, és káplán lett Vedrődön. 1868-tól előbb adminisztrátor, majd plébános volt Boldogfalván.

Polák István (1855–1922) rk. lelkész. Érsekújváron született, Polák Adalbert fésűsmester és Gersics Anna fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban végezte az V-VI. osztályt, majd 1873-ban felvételt nyert az esztergomi szemináriumba. 1875-1878 között Budapesten a Központi papneveldeben tanult, 1879-ben szentelték pappá. Káplán volt Dorogon és Balassagyarmaton. 1885-től Lócon volt plébános, majd 1907-ben Karancsságra helyezték. 1911-ben esperes lett. Karancsságon halt meg.

Poljákovics /Poliákovics/ István (1842–1907) rk. lelkész. Esztergom-Szentgyörgymezőn született, Poljákovics Lőrinc és Szlevák Teréz fia. 1856-59 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Egyházi pályára lépett, a bölcészetet Nagyszombatban, a teológiát

Esztergomban végezte. 1865-ben szentelték pappá. Káplán volt Szemerén, Udvardon és Taszáron. 1871-ben Dágon, majd 1874-től haláláig Szobon volt plébános.

Polyák /Polák/ Bonaventúra (1841–?) gazdatiszt. Szelényben (Hont vármegye) született, Polyák Gáspár jegyző-tanító és Féja Mária fia. 1850–1855 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. A gróf Esterházy család szolgálatába lépett mint gazdatiszt, 1869–1874 között Zselizen volt számtartó.

Pongrácz Béla óvári és szentmiklósi (1856–1886) számtiszt. Pongrácz Lajos ügyvéd, alispán és Nedeczky Emma fia. Apja gyermekei taníttatása miatt az 1860-as években költözött pár évre Esztergomba, ahol ügyvédként dolgozott. Két évet, 1867–69 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. Fiatalon váratlanul hunyt el Bécsben.

Pontelly /Károly/ István (1840–1898) bencés szerzetes, rk. lelkész.. Esztergomban született, apja Pontelly Domonkos. A bencés gimnáziumban tanult, majd 15 éves korában belépett a bencés rendbe novíciusként, ahol a Károly rendi nevet kapta. Bencés tanárként 1862–63-ban Esztergomban, majd ezt követően Kőszegen tanított. 1871-ben eltávolították a bencés rendből, felszentelt papként a Csanádi egyházmegye tagja lett. Káplán volt Szegeden, aztán gimnáziumi tanár 1878–1889 között Temesváron., 1889-ben plébánosnak nevezték ki Szabadfalvára. Történelemmel foglalkozó művei jelentek meg.

Pottokár Endre (1840–1915) bencés szerzetes, tanár. Nyergesújfalun született. Az esztergomi bencés gimnázium hatodik osztályának elvégzése után, 1858-ban belépett a bencés rendbe. 1865-ben szentelték pappá. 1865–1873 között a soproni bencés gimnáziumban latint és görögöt tanított. 1873-ban kilépett a bencés rendből, és 1875-től Szabadkán, majd 1887-től Zomborban volt gimnáziumi tanár. 1886-ban nyugdíjba vonult, de rövidesen Títelre költözött, ahol 1905–1909 között a polgári iskolában ismét tanított. Títelben halt meg.

Prokopp Gyula dr. (1860–1925) jogász. Budapesten született, Prokopp János építész és Trenker Amália fia. Apja 1862-ben Esztergomban telepedett le. A bencés gimnáziumba járt, annak utolsó két osztályát magántanulóként végezte, 1879-ben tett érettségit. Budapesten szerzett jogi diplomát. 1883–1899 között ügyvédjelöltként dolgozott Esztergomban, ekkor letette az ügyvédi vizsgát és ügyvédi irodát nyitott. 1910-ben városi főügyésznek választották. Tulajdonosa – és sokáig főszerkesztője is – volt az Esztergom és Vidéke újságnak, élénken részt vett a város kulturális életében.

Prutkay János (1841–?) tanító. Esztergomban született, Prutkay János és Kotytán Anna fia. 1854–1856 között végzett két osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban. Az érseki tanítóképzőben 1869-ben tanítói oklevelet szerzett. Megnősült, felesége Metrich Anna, első gyermekük 1869-ben született Esztergomban. 1869-től ideiglenes, majd rendes tanító Esztergom-Szentgyörgymezőn 1878-ig, amikor Ószőnyben lett kántortanító. 1880-ban lemondott, további sorsa ismeretlen.

Raab József (1814–1885) aranyműves. Esztergomban a Buda utcában (ma Kossuth Lajos utca) volt műhelye és üzlete az 1850-es évektől. A későbbiekben engedélyt kapott zálogosi

tevékenységre is. Felesége halálát követően 1885 tavaszán eladta üzletét Mihályfi Lipót aranyművesnek.

Rátkay László (1853–1933) ügyvéd, népszínműíró. Gönyűn született, Rátkay László és Prokesch Anna fia. 1871-ben Esztergomban érettségizett a bencés gimnáziumban, Budapesten jogot végzett, 1877-től Dunaföldváron ügyvédi irodája volt. 1896-tól 1911-ig függetlenségi programmal országgyűlési képviselő. Több dalszöveget és népszínművet írt, közülük többet (Árvalányhaj, Felhő Klári, A toborzás, stb.) Esztergomban is bemutattak. 1908-ban a Petőfi Társaság tiszteleti tagjává választotta.

Rauchbauer József (1855–1934) piarista szerzetes. Esztergomban született, Rauchbauer József és Stainlein Magdolna fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban végzett hat osztályt, majd az utolsó kettőt Kecskeméten a piarista gimnáziumban. 1871-ben belépett a piarista szerzetesrendbe, 1878-ban szentelték pappá. 1885-ben szerzett mennyiségtani és bölcséleti tanári oklevelet. Tanított a piarista rend gimnáziumaiban Vácon, 1895-től Trencsénben, 1905-től Besztercebányán, ahol a főgimnázium igazgatója is volt. 1920-ban házfőnök lett Trencsénben.

Renner Adolf dr. (1856 k–1924 után) orvos. Búcsón (Esztergom vármegye) született, ahol apja, Renner Dávid földbérlő, majd földbirtokos volt. 1867–1870 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. A bécsi orvosegyetemen szerzett 1879-ben orvosdoktori diplomát. 1880-tól a budapesti orvosegyetemen volt tanársegéd. 1890-ben megvásárolta Budapesten a VII. kerület Valeró (ma Kürt) utcában lévő Lyoczký-féle vízgyógyintézetet, amely ettől kezdve Renner intézetként működött. Az 1900-as évek elejétől bérbe vette és működtette a Visegrád-Gizellatelepen lévő Riedler szanatóriumot is.

Rédly Gyula nemespanni (1865–1938) gazdatiszt. Esztergomban született, Rédly Gyula primási gazdatiszt és Rónay Berta fia. Esztergomban a bencés gimnáziumban végezte az első osztályt, majd a városi reáliskolában tanult tovább. A magyaróvári Akadémián szerzett gazdasági diplomát. Az esztergomi primási uradalom szolgálatába lépett, intéző volt Dunamocson, majd felügyelő Bajcon. 1908-ban nyugdíjaztatta magát és a dunamocsi primási uradalom bérlője lett. Idős korában Budapestre költözött.

Rédly Sándor dr. nemespanni (1863–1938) bíró. Esztergomban született, Rédly Gyula primási gazdatiszt és Rónay Berta fia. 1873–1881 között elvégezte az esztergomi bencés gimnázium nyolc osztályát. Budapesten szerzett jogi diplomát és doktorátust. Bírói pályára lépett, Esztergomban volt 1888-tól járásbírói joggyakornok, majd 1892-ben kinevezték Királyhelmece járási albírónak. A következő évben visszahelyezték Esztergomba. 1899-ben törvényszéki bíró lett Szombathelyen, majd 1909-től kinevezték a Győri törvényszék titkárának. Budapesten halt meg.

Rényi Rezső (1827–1899) bíró. Az esztergomi bencés gimnáziumban, majd 1843-tól a nagyszombati Szemináriumban tanult. 1846-ban elhagyta az egyházi pályát és jogi tanulmányokat folytatott. Részt vett az 1848–1849-es szabadságharcban, Komárom ostromá-

nál már főhadnagy volt. A szabadságharc bukása után Esztergomban jegyző, majd telek-
könyvvezető lett. 1865-ben esztergomi városi bírónak, s törvényszéki elnökké nevezték ki.
1877-ben átvette az Esztergom című újság szerkesztését Ompolyi Mátrai Ernőtől. Művei:
Pausanias. Tragédia. Esztergom, 1866. – *Egy honvéd naplója*. Esztergom, 1878.

Révay Sándor dr. (1839–1910 után) jogász. Gácson született, a Forgách grófok szakácsá-
nak, Révay Józsefnek és Mihalkovics Annának fia. 1862-ben érettségizett, majd jogot vég-
zett. Szécsényben telepedett le, ahol ügyvédi irodája volt. 1884-ben városi főügyésznek,
majd 1888-ban városbírónak választották. Irodalmi munkásságot is folytatott, elbeszélé-
sei, versei jelentek meg, köztük *Elbeszélések az 1848-49. szabadságharcz idejéből* és *Verses*
elbeszélések, Szécsény, 1892.

Riedl Lajos (1852–1920) rk. lelkész. Kistapolcsányban született, Riedl /Ridler/ Ferenc
és Fridel Rozália fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban végezte a negyedik-hatodik
osztályt, majd 1874-ben belépett a besztercebányai egyházmegye szemináriumába. 1879-
ben szentelték pappá, majd káplán lett Zsarnócán. Az 1890-es években Tótrprónán volt
plébános.

Riedl /Avar/ Rezső /Rudolf/ (1858–1880) könyvkereskedő segéd. Esztergomban szü-
letett, Riedl János Esztergom-Vízvárosi kántortanító és Teschl Alojzia fia. 1867-1872
között öt osztályt végzett el a bencés gimnáziumban. Budapestre került, ahol Mehner
Vilmos könyvkiadó üzletében könyvárus volt. Avar Dezső néven szépirodalmi munkákat
is írt. 1879-ben Mehner Vilmos megindította Képes Családi Lapok kiadását, amelynek
első három számát ő szerkesztette, majd halála után a szerkesztést Kuliffay Ede vette át.

Rigell Ferenc (1839–1907) rk. lelkész. Galgócon született, Rigell Mihály és Veszely Fran-
ciska fia. Három évig tanult az esztergomi bencés gimnáziumban, majd egyházi pályára
készülve 1859-ben szeminarista lett. 1865-ben szentelték pappá. 1886-ban Madunicen
(Vágmedence) volt plébános.

Rimely Mihály dr. (1793–1865) bencés szerzetes, pannonhalmi főapát. Esztergomban
született. Főapátsága idején, 1852-ben alakult át az esztergomi bencés gimnázium főgim-
náziummá.

Rosos Gyula szentkirályszabadjai (1839–1859) Szemerén (Komárom vármegye) szüle-
tett, Rosos Ede közbirtokos, megyei esküdt és Kovács Mária fia. Esztergomban a bencés
gimnáziumban érettségizett 1857-ben. Tüdővészben halt meg a családi birtokon, Szeme-
rén.

Rudolf Gusztáv – Rezsőffy György Gusztáv (1843–1908) premontrei szerzetes. Esz-
tergomban született, Rudolf Mihály vendéglős és Dangelmayer Teréz fia. Elvégezte az
esztergomi bencés gimnáziumot, 1861-ben érettségizett. 1862-ben belépett a csornai pre-
montrei rendbe, pappá szentelték 1867-ben. Szombathelyen volt gimnáziumi tanár, majd
a premontrei rend birtokaival foglalkozott: 1884-től Jánoshidán jószágkormányzó, majd
Türjén jószágfelügyelő és házfőnök volt.

Ruffy Pál dr. királyházi (1854–1934) ügyvéd, gyermekvédő. Komáromcsehiben született, Ruffy Kálmán barsi főszolgabíró és Mátéffy Borbála fia. 1872/74-ben az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd Budapesten szerzett jogi diplomát. Bars vármegye szolgálatába állt, ahol 1895-ben alispán lett. 1896-1903 között országgyűlési képviselő. 1900-tól kormánybiztosként az ország közigazgatási tanfolyamait felügyelte és szerkesztette a Közigazgatás című lapot. 1903-ban kinevezték a gyermekmenhelyek országos felügyelőjének, ettől kezdve nyugdíjba vonulásáig a gyermekvédelemmel foglalkozott. 1923-ban címzetes államtitkári címet kapott. Számos írása jelent meg közigazgatási és gyermekvédelmi témákban.

Rusnyák /Rusznák/ Samu dr. (1857 k.–1934 után) jogász. Esztergomban végezte a bencés gimnázium utolsó két osztályát, 1875-ben érettségizett. 1875-1879 között a pesti egyetemen szerzett jogi diplomát, majd 1883-ban ügyvédi vizsgát tett. Budapesten dolgozott ügyvédként és több cég vezetőségének is tagja volt. 1934-ben a Budapesti Ügyvédi Kamara külön köszöntötte abból az alkalomból, hogy az ügyvédi pályafutása túllépte az 50 évet.

Samassa József (1828-1912) egri érsek. 1842-1844 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Egyházi pályára lépett, 1859-ben Esztergomban a Szeminárium teológiai tanára lett. Többször választották meg Deák-párti országgyűlési képviselőnek. 1873-tól egri érsek.

Sárgay Antal (1851–1899) piarista szerzetes. Esztergomban született, Sárgay Mihály és Majer Magda fia. 1872-ben érettségizett a bencés gimnázium-

ban, ezt követően belépett a piarista szerzetesrendbe. 1877-ben szentelték pappá. Természettan és mennyiségtan tanári oklevelet szerzett, Nagykanizsán majd Kecskeméten tanított a piarista rend gimnáziumaiban.

Schalkház /Schalkház/ Ferenc (1862 k.–1928) mészáros. Esztergomban született. A bencés gimnázium első osztályát végezte el, majd kitanulta a hentes-mészáros szakmát. Ő nyitotta meg az első korszerűen felszerelt hentesüzletet Esztergomban. 1899-ben foglalkozott egy kisebb jéggyár felállításával is a hentesüzletek folyamatos jégellátása érdekében. 1905-ben megválasztották az esztergomi Ipartestület hentes-mészáros szakosztálya elnökének.

Scheiber /1884-től/ Szántó Sándor (1856–1909?) kereskedő. Esztergomban született, Scheiber József kereskedő és Sternfeld Regina fia. A bencés gimnáziumban érettségizett 1874-ben, 1880-tól Budapesten a Kereskedelmi Akadémián tanult tovább. Budapesten telepedett le, különböző üzleti vállalkozásokat vitt. Az 1900-as évek elején fűszerkereskedése volt a József körúton.

Scheiber /1884-től/ Szántó Zsigmond dr. (1861–1932) tanár. Esztergomban született, Scheiber József kereskedő és Sternfeld Regina fia. A bencés gimnáziumban érettségizett, a budapesti egyetemen szerzett 1888-ban magyar-német és esztétikai bölcsész doktori

címet, majd 1895-ben tanári oklevelet. 1888-tól Vágújhelyen a főreáliskolában, majd 1896-tól Lugoson a főgimnáziumban tanított. Esztergomban könyve jelent meg 1884-ben Bajza Józsefről, és sok egyéb írása mellett tanulmánya jelent meg az esztergomi nyelvjárásról is. Hírlapi cikkeinél a Kormos írói álnevet használta.

Schirgl András (1811–1872) rk. lelkész, kanonok. Szomolnokon (Szepes vármegye) született. A teológiát a bécsi Pázmáneumban végezte, 1835-ben szentelték pappá. Scitovszky János rozsnyói püspök szertartója lett, majd követte őt Pécsre is, ahol a szeminárium tanára lett. 1850-ben Scitovszky nevezte ki esztergomi kanonoknak, 1852-től az esztergomi szeminárium rektora.

Schönbeck Ignác (1852–1920) gazdatiszt. Esztergomban született, Schönbeck Mihály és Lunzner Júlia fia. 1863–71 között elvégezte az esztergomi bencés gimnáziumot. Az esztergomi főkáptalani uradalomban dolgozott. A Somogy megyében lévő Baráti pusztán volt ispán, majd családi intéző, 1909-től ugyanott kasznár. 1913-ban az Esztergomi főegyházmegye Közalapítványi pénztárnak pénztárosává nevezték ki.

Schönbeck József (1855–1922 után) kereskedő. Esztergomban született, Schönbeck Mihály és Lunzner Júlia fia. 1866–1870 között elvégzett öt osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban. Kereskedése volt Esztergomban, majd az 1900-as évek elején elköltözött Selmezbányára, ahol szintén kereskedést nyitott.

Schönbeck Mihály (1843–1912) pékmester. Esztergomban született, Schönbeck Mihály és Lunzner Júlia fia. 1853/54-ben elvégezte a bencés gimnázium első osztályát. Kitanulta a pék szakmát, amit már nagyapja, az idősebb Schönbeck Ignác is űzött Esztergomban, és pékmesterként dolgozott. Üzlete a Kossuth Lajos utca – IV. Béla király utca sarkán lévő nagy saroképületben volt.

Schrenker András (1837–1924) rk. lelkész. Esztergom-Szentgyörgymezőn született, Schrenker János és Brunner Zsuzsanna fia. A gimnázium felső négy osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban, 1858-ban érettségizett. Érettségi után jelentkezett a Váci egyházmegye szemináriumába. 1864-ben szentelték pappá. Vácon lett káplán, majd előbb Borsosberényben, ezután Alpáron volt plébános. 1908-tól nyugdíjasként élt Vácon, nem sokkal gyémánt szentmiséjének bemutatása után halt meg.

Schwarczel Gyula (1854–1874) egyetemi hallgató. Esztergomban született, Schwarczel József megyei főorvos és Liphay Borbála fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Budapesten a Királyi József Műegyetem mérnök-hallgatója volt amikor meghalt.

Schwarczel József dr. (1843–1874) jogász. Tatán született, Schwarczel József megyei főorvos és Liphay Borbála fia. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1858-ban. Pesten szerzett jogi diplomát és ügyvédi oklevelet. Esztergomban telepedett le.

Sebők Árkád (1826–1902) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1852–1858 között.

Selcz /Scheltz/ József (1852–1938) bíró. Párkányban született, Scheltz Antal postamester és Adolf Katalin fia. 1866–1871 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban. Utána jogot végzett, bírói pályáját Esztergomban a járásbíróságon kezdte, mint albíró, majd járásbíró. Kaposvárra nevezték ki törvényszéki bírónak, innen 1891-ben a pécsi Ítéltáblához helyezték át elnöki titkárnak, majd Szekszárdon lett törvényszéki elnök. 1914-ben, nyugdíjbavonulásakor nyergesújfalusi előnévvel nemességet kapott. Nyugdíjasként Budapesten élt.

Seyler-család Seyler József (1778–1854) székesegyházi karnagy, zeneszerző. Csehországban született, katonai zenekar tagjaként került Budára, ahol 1803-ban megnősült, a budai Hasslinger Ferdinánd orvos lányát, Évát (†1833) vette el. 1808-ban a budavári Nagyboldogasszony templom karnagya lett. Ettől kezdve írta első egyházi jellegű zenedarabjait, köztük Rudnay Sándor hercegprímás beiktatására írt miséjét, a Missa Solemnis (F-dúr)-t. Rudnay 1820-ban hívta meg az esztergomi főszékesegyház karnagjának. Seyler 1834-ben újranősült, Feigler Ferenc prímási főépítőmester Anna lányát vette el. 1841-ben nyugdíjba vonult. Három gyermeke érte meg a felnőttkort: Katalin (1805–1865), akit Feigler Ferenc János fia (1795–1877) szintén prímási főépítőmester vett el, József prímási gazdatiszt Bajnán, felesége Véber Apollónia és Károly (1815–1884) aki az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, de zenei pályára készült. Apja 1834-ben Bécsbe küldte, ahol Ignaz Seyfried növendéke lett. Bécsből jött haza Kopácsy József prímás hívására 1841-ben és átvette édesapjától a főszékesegyházi zenekar vezetését, amit több mint negyven évig, 1884-ben bekövetkezett haláláig ellátott. Hat gyermeke közül Ödön, Paulina és Boris kisgyermekként meghalt, Karolina (1844–1935) Bellovits Ferenc felesége lett. Károly (1851–1922) rk. lelkész, bajcsi esperes-plébános, Vilmos (1853–1933) pedig főkáptalani tisztviseelő, jószágigazgató volt.

Simek Péter (1853–1923) rk. lelkész. A Pozsony megyei Kuklón született, Simek János földműves és Simek Julianna fia. Az esztergomi bencés gimnázium hatodik osztályának elvégzése után 1874-ben felvették a besztercebányai püspökség szemináriumába. A gimnázium utolsó két osztályát kisszeminaristaként Egerben, a cisztercita gimnáziumban végezte. 1880-ban szentelték pappá. Káplán volt Újbányán és Breznóbányán, majd Erdőkőzön lett plébános.

Simor János (1813–1891) hercegprímás-érsek, bíboros. 1846 és 1850 között Esztergomban a Szeminárium tanított és érseki titkár volt. 1857-ben lett győri püspök, 1867-ben esztergomi érsek. Befejezte az esztergomi bazilika építését, berendezte annak kincstárát, megalapította a Keresztény Múzeumot, önálló prímási könyvtárat alapított (Érseki Simor Könyvtár), bővítette a prímási palotát.

Siposs Imre (1842–1910 után) bíró. Becskén született, Siposs József és Balázs Erzsébet fia. 1859-ben érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban. Jogi végzettséget szerzett Pesten, és bírói pályára lépett. Balassagyarmaton volt aljárásbíró, 1877-ben áthelyezték törvényszéki bírónak Sátoraljaújhelyre. Két év múlva kinevezték Hatvanba járásbírónak.

1890-ben kérte a nyugdíjaztatását. Ettől kezdve Sajgón (Varsány, Nógrád megye) élt, és szőlőnemesítéssel foglalkozott. 1904-ben az Országos Kertészeti Kiállításon Csabagyöngye nemesítésével bronzérmert nyert.

Siposs Pál (1843–?) Nagyrédén született, Siposs József és Papp Rozália fia. 1860-ban fejezte be az esztergomi bencés gimnáziumban a nyolcadik osztályt. Balassagyarmaton élt, 1873-ban felesége ott halt meg. Az 1870-es évek elején a balassagyarmati Királyi Törvénszék végrehajtója volt.

Skadra János (1855–1927) rk. lelkész. Nyitraszőlősen született, Esztergomban a bencés gimnázium első négy osztályát végezte el. Egyházi pályára lépett, az esztergomi szeminárium elvégzése után 1880-ban szentelték pappá. Nagymaroson lett káplán, majd Illésházán plébános. Szentszéki ülnöki címet kapott. 1905-ben esperes-plébános volt Garamkövesden. 1919-ben egyike volt a *Sérelmeink* című emlékirat szerzőinek, amelyet az Esztergom-egyházmegyei magyar papság terjesztett fel a vikáriushoz Nagyszombatba, felszólítva, érje el a csehszlovák hatóságoknál, hogy szabadon érintkezhessenek esztergomi főpásztorukkal.

Soóky Béla toótsóki (1855–1918) rendőrhivatalnok. Gönyűn született, Soóky Sándor és Anna Anna fia. Hét osztályt végzett el az esztergomi bencés gimnáziumban. Három évet végzett a pesti egyetem bölcsészkarán, majd a Belügyminisztériumban, később a főváros kerületi rendőrkapitányságain volt tisztviselő. 1906-ban nyugdíjba vonult és Esztergomba költözött, ahol haláláig besegített a városi rendőrségnek.

Steiner /1874-től/ **Simonyi Zsigmond dr.** (1853–1919) akadémikus, nyelvész. Veszprém-ben született szegény kereskedő családban. A gimnáziumot Veszprém-ben kezdte, majd az V-VI. osztályt Esztergomban a bencés gimnáziumban végezte, végül Pesten érettségizett. A budapesti egyetemen magyar és ugor összehasonlító nyelvészetet és klasszika filológiát tanult, magyar-latin-görög szakos tanári oklevelet szerzett, majd kétéves tanulmányúton volt Párizsban, Lipcsében és Berlinben. 1876-tól tanár volt a budapesti gyakorló gimnáziumban. Szerkesztette a Magyar Nyelvőrt, a Nyelvészeti Füzeteket, 1903-ban kultuszminiszteri felkérésre elkészítette az új iskolai helyesírás szabályait. Nyelvészeti munkák sorát publikálta, amelyek még ma is értékesek. A Tanácsköztársaság idejében azonosult annak politikai nézeteivel, amiért utólag bírálatokat kapott.

Stomm Lajos gróf (1859–1923) mérnök, geodéta, magyar királyi kataszteri főmérnök. Az esztergomi bencés gimnáziumban tanult 1870 és 1876 között. Budapesten a Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet. Fia, Stomm Marcel altábornagy volt 1942-ben a 2. magyar hadsereg III. hadtestének parancsnoka a szovjet fronton.

Susik János (1842–1900 után) tanító, tisztviselő. Tatán született, Susik József és Szokola Rozália fia. Négy osztályt végzett el a komáromi, majd az esztergomi bencés gimnáziumban. 1855-ben beiratkozott az esztergomi érseki tanító képzőbe, 1858-ban kapott tanítói oklevelet. Dömösön volt tanító, majd később jegyző. 1885–1893 között állásából felfüggesztették sikkasztás gyanújával, de 1893-ban az ügy a Kúria döntésével teljes felmentés-

sel zárult. Újabb szabálytalanságok miatt azonban 1895-ben végleg elbocsátották jegyzői tisztségéből. Az Államépítészeti hivatalnál helyezkedett el díjnokként.

Sült József (1852–1921) jogász. Nyergesújfalun született, Sült József és Graf Júlia fia. Az esztergomi bencés gimnáziumba járt, ahol 1869-ben érettségizett. Budapesten végezte el a jogi egyetemet, Pápán telepedett le és előbb ügyvédként, majd királyi közjegyzőként dolgozott. Királyi tanácsosi címet kapott, és tagja volt Veszprém vármegye törvényhatósági bizottságának.

Szabó Géza (1859–1926) gazdatiszt. Bajóton született, Szabó Alajos és Kiss Anna fia, Szabó Gyula ikertestvére. 1869–1871 között elvégezte az esztergomi reáliskolát. Az esztergomi Főkáptalan uradalmának szolgálatába állt. Izsán volt ispán, majd 1897-től Esztergomban az uradalom központi hivatalában dolgozott mint számvevő, 1912-től mint főtiszt, főszámvevő. Városi képviselő is volt, és 1902-től a Földművelődési Minisztérium megyei gazdasági tudósítója.

Szabó Gyula (1859–1918) bíró. Bajóton született, Szabó Alajos és Kiss Anna fia, Szabó Géza ikertestvére. 1870–1877 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Budapesten szerzett jogi diplomát, 1883-ban nevezték ki joggyakornoknak az esztergomi járásbírószághoz. 1886-ban bírói vizsgát tett, aljárásbíróvá, majd járásbíróvá léptették elő. Élénken részt vett a város kulturális-társadalmi életében. Állandó munkatársa volt az Esztergom és Vidéke újságnak. A Szilágy Dezső és Simor János alapította Esztergom Körnek az ügyésze volt. 1893-ban kinevezték törvényszéki bírónak Szekszárdra, pár évvel később Szegeden lett főügyész, majd kúriai bírói címet kapott. Nyugdíjas éveire visszatért Esztergomba, ott is halt meg.

Szabó Mihály /B. Szabó Mihály/, bessenyői (1859–1940) jogász. Esztergomban született, Szabó Iván és Andrássy Leopoldina fia. 1870–1877 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Budapesten jogi egyetemet végzett, és Esztergom vármegye szolgálatába lépett közigazgatási gyakornokként. Szolgabíró lett, majd Muzslán főszolgabíró. Ezekben az években verseket, tárcákat, költeményeket írt, amelyek az esztergomi lapokban jelentek meg. 1905-ben Hont vármegye főispánjának nevezték ki, ám a vármegyei tisztikar rövid idő alatt megbuktatta. Nyugdíjba vonult, ettől kezdve visszavonultan élt Únyon, majd idős korában Óbudára költözött, ott is halt meg.

Szalay József (1861–1899) gazdász. Esztergomban született, a bencés gimnáziumban érettségizett 1879-ben. A Mezőgazdasági akadémián szerzett gazdász oklevelet, a primási uradalomban szolgált. Farnadon, volt gazdatiszt, majd 1890-től intéző Jánosháza-pusztán (Nyitra vármegye), ahol fiatalon váratlanul elhunyt. Ebeden volt Béla öccsével közösen egy közel 400 holdas birtoka, amit 1894-ben eladtak az esztergomi Kereskedelmi és Iparbanknak.

Szale /Szálé/ Lajos dr. (1854–1912 után) jogász. Losoncon született, Szale Lajos járásbíró és Birnstingl Vilma fia. Édesapja az 1860-as évek elején költözött Esztergomba, ahol ügyvédi irodát nyitott. 1866–74 között végezte el az esztergomi bencés gimnáziumot, majd

Budapesten jogi diplomát szerzett. Nyitra vármegye szolgálatába állott, előbb szolgabíró, majd a szenici járásban főszolgabíró volt. Császká György érsek gazdasági tanácsadója volt az 1890-es években.

Számord Ignác (1857–1934) rk. lelkész. Tapsonyban született, az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett, majd az esztergomi Szemináriumban végezte el a teológiát. 1880-ban szentelték pappá. 1890-től az esztergomi Szent Anna templom javadalmas lelkésze, 1892–1918 között az esztergomi Óvónőképző igazgatója. Számos könyve jelent meg a kisdédóvás és óvónőképzés kérdéseiről. Legismertebb műve *Az esztergomi Szent Anna templom és a vele kapcsolatos intézetek, 1901-ben jelent meg Esztergomban*.

Szartorisz Ferenc (1843–1921) rk. lelkész, tanár. Nagyócsán (Zólyom vármegye) született, Szartorisz István molnár és Plachy Anna fia. Esztergomban érettségizett, az egri szemináriumba iratkozott be. A Szatmári Egyházmegyében szentelték pappá 1865-ben. Több helyen volt káplán, majd 1872-től helyettes tanár a trsztinai gimnáziumban. 1877-ben magyar-latin-német tanári oklevelet szerzett és a selmecbányai katolikus gimnáziumban tanított. 1908-tól nyugdíjasként élt Selmecbányán.

Szecskay Kornél dr. (1841?–1918) ügyvéd 1867-ben nyitotta meg ügyvédi irodáját Esztergomban. Az Esztergomi Kereskedelmi és Iparbank ügyésze is volt. Az Esztergomi Kisdédóvó Társulatnak már a kezdetektől, az 1860-as évektől kezdve egészen haláláig az egyik legnagyobb támogatója volt. Felesége az esztergomi serfőző mester Etter Lőrinc lánya, Etter Lujza (1849–1941) volt.

Szeghény /Szegény/ Alajos (1842–?) jogász. Zsolnán született, Szeghény József asztalos és Miklasz Mária fia. Kitűnő érettségivel zárta középiskolai tanulmányait 1861-ben az esztergomi bencés gimnáziumban. 1862-től Budapesten elvégezte az egyetem jogi karát. Zsolnán volt ügyvéd.

Székesváry Imre (1851–1917) rk. lelkész. Léván született, apja Székesváry István. A gimnázium V. és VI. osztályát végezte az esztergomi bencés gimnáziumban, majd szeminarista lett. 1874-ben szentelték pappá. Magyardiószegen, Muzslán, majd Komáromban volt káplán. 1888-tól haláláig Köbölkúton volt plébános, szentszéki tanácsosi címet kapott. 1896–1897-ben a köbölkúti templomban új orgonát építtetett.

Szelestey Lajos (1833–1891) ügyvéd. Veszprémbe született, Szelestey Károly és Szabó Julianna fia. Tizenhat évesen honvéd-tűzmester volt az 1848/49-es szabadságharcban. Az esztergomi bencés gimnáziumban 1854-ben érettségizett. Jogot végzett, és ügyvédi irodát nyitott Pápán. Élénken részt vett a város közéletében, szerepe volt 1871-ben a városi tűzoltóság alapításában, annak kezdetben főparancsnoka is volt. 1883-ban a városi iparostanonc-iskola megszervezésében vett részt, és felkérésre annak az igazgatója is volt 1883–1885 között. 1885-ben Devecserre költözött.

Szerencsés Mihály (1815–1897) kereskedő. Esztergomban született, Szerencsés István és Szántó Ilona fia. Első üzletét az újonnan épült Leipolder-házban (ma Széchenyi tér 13)

nyitotta meg 1843-ban, majd négy év múlva átköltözött a Lőrinc utca 6. számú házba. 1861-ben vette meg a később róla elnevezett Szerencsés házat (ma Széchenyi tér 7), és haláláig ott volt az üzlete is. Élénk társadalmi életet élt, évtizedekig volt az Esztergomi Lövészegylet elnöke, támogatta az esztergomi Dalárdát és élete utolsó éveiben elnöke volt az esztergomi Tarkaság asztaltársaságnak.

Szigligeti Ferike (?–1901) színésznő. *Szigligeti* Ede lánya. 1873-ban elvégezte a Színész Akadémiát, majd alkalmi fellépései voltak vidéki városokban. 1874-ben a Nemzeti Színházhoz szerződött, 1875-ben Bécsbe ment, hogy német nyelvű színésszé képezze magát. 1876-ban a berni színházhoz szerződött Svájcba. Többször fellépett Esztergomban is.

Sziegler /1861-től/ **Sziklay család** – Sziegler Mátyás és fia, Sziegler János könyvkötő műhelye a Sziegler házban (ma Széchenyi tér 11) volt, amelyet Mátyás 1803-ban vett meg. Mátyás halála után János (1786–1851) vitte tovább a műhelyt. felesége Weisz Viktória volt. Nyolc gyermekükről tudni: József Károly (1812), Lujza (1814–1865) Leffter Sándor posztókereskedő felesége, Mária (1818–1889), Vilmos (1820), János (1822–1883) Pesten volt hitoktató, majd 1862-től plébános, Sándor (1824), Nándor (1827) és Henrik (1834).

Sziklay Jenő 1856-ban születhetett 1866–70 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd a III. osztály után kimaradt. További sorsa ismeretlen.

Sziklay József Károly (1812–1889) városi tisztviselő, polgármester. 1848-ban levéltárnok. Részt vett a szabadságharcban az esztergomi nemzetőrség I. zászlóaljának katonájaként. 1862–1867 között polgármester volt. 1863-ban egyike volt azoknak, akik javasolták a tűzoltóság megszervezését, majd 1868-ban létre is hozta az Esztergomi Tűzoltó testületet. 1889 márciusban újra megválasztották polgármesternek, ám hat hét múlva váratlanul elhunyt. Ő magyarosította a család nevét Sziklayra. (Az 1848-as hivatalos iratokban még Sziegler Józsefként szerepel, ám korábban született gyermekei Sziklay néven vannak anyakönyvezve). Első felesége az esztergomi kéményseprő családból származó Gianone Jozefa (1813–1851), második felesége Mészáros Anna volt. Gyermekei: Ida, Nagy Imréné (1841–1906), Ottó (1843) a főkáptalani uradalomban szolgált, 1889-ben kasznár volt Taszármalonyán, Ernő (1844–1881 után), Károly (1848–1850), Mária (1859–1906 után) Pethes Kálmán kántortanító, majd pilismaróti jegyző felesége, Balassagyarmaton élt, majd Mária lányánál Ipolyságon, aki ott volt tanítónő,

Sziklay /Sziegler/ Nándor (1827–1889 után) a bencés gimnáziumban tanult, majd átvette édesapjától a könyvkötő műhelyt. 1860-ban átköltözött a Schwarz-Frey házba (ma Széchenyi tér 12), ahol a könyvkötő műhely mellett könyv és papíráru kereskedést is nyitott, pár évvel később tovább költözött a 18. számú házba. Három lányáról tudni: Ilona (1856), Berta (1858) és Lujza Anna (1863–1879).

Szilárd Ferenc dr. (1863–1913) jogász, mezőgazdasági szakíró. Muzslán született, Szilárd /1869-ig Stanczl/ János prímási gazdatiszt és Wimmer Antónia fia. A gimnáziumi tanulmányait 1873-ban az esztergomi bencés gimnáziumban kezdte. Jogász lett és ügyvédi

vizsgát tett. Mezőgazdasági kérdésekkel foglalkozott, s az Országos Magyar Gazdaegyesület főügyésze, a Köztelek című mezőgazdasági újság jogi rovatának vezetője volt. Halála után az OMGE korábban megjelent írásaiból egy gyűjteményes kötetet jelentett meg 1913-ban *Ébred az erdő* címmel.

Szilaveczy István (1840–1924) tanító. Kuralon született, nemes Szilaveczy András mészáros és Hornyacsek Borbála fia. Tanulmányait az esztergomi bencés gimnáziumban kezdte, majd az érseki tanítóképzőben szerzett 1859-ben tanítói oklevelet. 1874-ig Kemencén volt tanító, onnan került át Párkányba főtanítónak. 1901-ben ment nyugdíjba, haláláig Párkányban élt.

Szinek Gábor (1851 k–1906) gazdatiszt. 1860-ban érettségizett Esztergomban a bencés gimnáziumban. Rövid ideig Győrben volt szeminarista. A Pannonhalmi Főapátság szolgálatába lépett, Tárkányban, Deákiban és Mocsán volt kasznár, illetve számvető. Később a gróf Esterházy család tatai hitbizományi birtokának, majd devecseri uradalmának volt igazgató főtitkárja. Győrben halt meg.

Szkalka Ferenc (1854–1886) Jegyző volt Barton, Bitter Henrika férje. Pár évig Kőrös osztálytársa volt az esztergomi bencés gimnáziumban.

Szmatanay József dr. (1852–1882) tanár. Esztergomban született, apja Szmatanay József papi-szabó mester volt. Hat évig járt a bencés gimnáziumba, majd egyházi pályára készülve két évig szeminarista volt Esztergomban. Kilépvén a szemináriumból Pesten járt egyetemre, 1877-ben tanári oklevelet, 1879-ben bölcsész doktorátust szerzett. Még tanulmányai alatt, 1875-ben az esztergomi városi reáliskola tanára lett. Több értekezést is írt, köztük az esztergomi káptalan művelődési szerepéről is. 1882-ben gyógykezelésre utazott Bécsbe, ahol elhunyt.

Szmatlik Antal (1852–1935) rk. lelkész, levéltáros. Esztergomi születésű, a bencés gimnáziumban tanult. Előbb primási uradalmi levéltáros, majd primási főudvarmester, végül primási levéltáros volt.

Szmatlik István (1856–1917) gazdatiszt. Szmatlik Antal öccse, az esztergomi bencés gimnáziumban tanult, majd gazdasági akadémiát végzett. Az esztergomi főkáptalani uradalom tisztviselője, végül főszámvetője volt.

Szölgyémy Ferenc (1857–1933) tanár. Szölgyémi János esztergomi csizmadiamester fia. A bencés gimnázium elvégzése után Budapesten szerzett az egyetemen magyar-latin szakos tanári diplomát. Tanított Léván, Miskolcon, Szolnokon és Gyöngyösön az állami gimnáziumokban. 1906-ban a Budapesten a II. kerületi királyi katolikus főgimnázium igazgatója és a Ferenc József Intézet kormányzója lett.

Szölgyémy Gyula (1862–1944 után) tanító. Szölgyémi János esztergomi csizmadiamester fia. A gimnázium után az Érseki tanítóképzőben szerzett tanítói oklevelet. 1880-tól az Esztergom-Belvárosi elemi iskola tanítója, majd 1909-1925 között igazgató-tanítója. Munkája, a *Földrajzi előismeretek Esztergom-megye földrajzával a népiskolák számára* /Eszter-

gom, 1886. kilenc kiadást ért meg 1916-ig. Cikkei a Népnevelő, a Gazdasági Tanító és az esztergomi lapokban jelentek meg.

Szölgyémi János (1852–1929) piarista szerzetes. Szölgyémi János esztergomi csizmadiamester fia, 1870-ben lépett be a piarista rendbe. Tanár volt Kecskeméten, Kolozsváron. 1894-1912 között budapesti házfőnök és a Kalazantinum igazgatója volt.

Sztojanovics /Sztojanovits/ István (1833–1902) tanár. Esztergomban született, az ott élő kisserő, görögkeleti vallását megtartó rác családok egyikéből. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett 1856-ban. Budapestre költözött, az Országos Nőképző Egyesület polgári lányiskolájának (IV. kerület Zöldfa utca) tanára volt, majd a IV. kerületi állami polgári iskola (Lipót utca) igazgatója lett. 1882-1897 között tagja volt Budapest Székesfőváros Törvényhatósági bizottságának.

Szulyovszky /Szulovszky/ Alajos szulyói és káromi (1857-1908) főjegyző. Peredméren (Trencsén vármegye) született, Szulyovszky Imre ügyvéd és Sztnanyavszky Anna fia. Az ötödik és hatodik osztályt az esztergomi bencés gimnáziumban végezte, majd Egerben, a cisztercita gimnáziumban fejezte be 1876-ban középiskolai tanulmányait. Turzófalván volt községi főjegyző, és tagja volt Trencsén vármegye törvényhatósági bizottságának.

Szundy Konrád (1837–1920) bencés szerzetes, tanár. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1861-1877 között, majd elhagyta a bencés rendet és Makón lett tanár.

Tafferner János (1826–1868) tanító. Zsámbékon született, 1845-ben végzett a bencés gimnáziumban. 1852-1855 között kétértelműsű fiú- és leány magán elemi iskolát tartott fenn Esztergomban.. Az 1855-ben megjelent új tanügyi rendelet megtiltotta magániskolák működését azokon a helyeken, ahol nyilvános elemi iskola is volt. Tafferner ettől kezdve a város elemi iskolájában tanított haláláig.

Takács Béla kis-jókai (1839–1884) gazdatiszt. Takács István Esztergom 1848-1861 közötti polgármestere és Pócs Rozália fia. 1856-ban érettségizett a bencés gimnáziumban. Az esztergomi főkapitány uradalmában helyezkedett el, 1884-ben kasznár volt az Udvard melletti Szent Miklós pusztán. Fiatalon, tüdőbajban halt meg.

Takács Géza kis-jókai (1837–1891) jogász. Takács István Esztergom 1848-1861 közötti polgármestere és Pócs Rozália fia. A gimnáziumot 1854/55-ben Esztergomban, a jogot a pesti egyetemen végezte el. A város szolgálatába állt, 1875-től haláláig főjegyző volt. Szerkesztette az Országgyűlési leveleket (Esztergom, 1869), amelyet báró Baldácsy Antal adott ki. 1890-ben a szőlőbetegségről (peronospora) írt könyve jelent meg.

Takács László kis-jókai (1845–1902) műszaki tisztviselő. Takács István Esztergom 1848-1861 közötti polgármestere és Pócs Rozália fia. A bencés gimnáziumban végzett 1864-ben. Vasúti tisztviselő lett, majd Nagyvárad város műszaki hivatalnok. Cikkeket írt a nagyváradi lapokba, és *Az ördögkerék* című, négy felvonásos népszínművét a nagyváradi színházban adták elő.

Taubner Nándor (1856?–1914) zongoratanár. Esztergomban született, 1867–1872 között a bencés gimnáziumban tanult. Budapesten szerzett zongoratanári oklevelet. 1886-tól a Széchenyi téri Leipolder házban lévő lakásán zongora- és énekórákat adott. 1888 november 3-án családjával együtt kitért a zsidó vallásból és a Belvárosi templomban megkeresztelkedett. Anyagi gondjai miatt 1894-ben öngyilkossági szándékkal a Nagyduna-hídról a Dunába ugrott, de kimentették. Életét az aggok házában (szegényház) fejezte be.

Taxner-család Taxner Károly és Neogrády Anna gyermekei.

Taxner Árpád (1860–1910 után) tanító. Esztergomban született, Kálmán ikertestvére. A bencés gimnáziumban tanult, de a második osztály elvégzése után öccsével, Kálmánnal együtt átiratkoztak a reáliskolába, ott végeztek 1875-ben. Tanítói pályára lépett és Budapesten tanított elemi iskolákban, 1890-től az V. kerületi Lipót téri elemi lányiskolában, amelynek később az igazgatója is lett. 1903-ban Taxner László Árpád néven megírta ennek az iskolának a történetét: A Budapest székesfővárosi V. kerület Lipót-téri elemi népiskola története vonatkozással Pest városa, majd Bp. elemi oktatásügyének általános története és fejlődésére 1847-től 1902-ig címmel.

Taxner Béla (1856–1941) erdész. Székesfehérváron született, az esztergomi bencés gimnázium elvégzése után Selmechányán szerzett erdőmérnöki diplomát. 1879-ben az Esztergomi Főkáptalan dömösi erdészeténél lett erdőmérnök. Rövid zsitvaapáti és esztergomi kitérőkkel 53 évi szolgálat után, mint a káptalani birtokok főerdésze Dömösről ment nyugdíjba. 1886-ban az esztergomi Ács Flóris szabómester lányát, Jankát vette feleségül.

Taxner Kálmán (1860–?) Esztergomban született, Árpád ikertestvére. 1870-ben és 1871-ben is beiratkozott a gimnázium első osztályába, de betegség miatt mindkétszer kimaradt, majd 1872–1875 között a reáliskolába járt. További sorsa ismeretlen.

Taxner Károly (1855–1916 után) tisztviselő. Székesfehérváron született, az esztergomi bencés gimnáziumot végezte el. Belépett a bencés rendbe, de rövid idő múlva, 1873-ban eltávozott onnan. Számviteli tisztviselő lett előbb a megyei fogyasztási adóhivatalnál, majd Budapesten a Magyar Királyi Számvevőség honvédelmi részlegéhez került, 1890-ben számtiszt, 1907–1916 között a honvédelmi osztály vezetője.

Tergina Gyula dr. (1856–1929) tanár, régész. Nádason (Hont vármegye) született, 1866–1871 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Budapesten végzett egyetemet, földrajz-történelem szakos tanári diplomát és doktorátust szerzett. 1875–1889 között a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárában dolgozott. 1889-ben kinevezték a budapesti V. kerületi főreáliskola tanárává. 1895-től királyi tanfelügyelő lett Sáros, majd Csongrád és Heves vármegyében. Az 1890-es években több régészeti ásatást végzett Csongrád vármegyében (Tisza menti Ördög lyuk, kamarási Reök-part) és népvándorlás kori sírokat tárt fel.

Tholt /Thold, Tholdt/ Albert nagy- és kisselmeczi (1848–?) Nagyselmecen született, Tholt József és Thuránszky Adél fia. Beiratkozott az esztergomi bencés gimnázium V. osztályába 1854-ben, de kimaradt.

Tholt /Thold, Tholdt/ Titusz nagy- és kisselmeczi (1842–1888) **ügyvéd**. Nagyselmecen született, Tholt József és Thuránszky Adél fia. 1860-ban az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett. Budapesten tanult jogot, majd ott dolgozott ügyvédként. Amatőr régészként 1882-ben egyedül, majd 1884-ben Némethy Lajossal közösen végzett ásatásokat Árpád sírjának felkutatására Óbudán. Az ásatások eredményeit *Fehéregyház és Á. sírjának holtfekvése s kutatásaim* (Budapest, 1886) címmel kiadta.

Thuránszky Zsigmond thuriki és komjáthnai (1862–1912 után) tanító. Aranyosmaróton született, Thuránszky Nándor körjegyző és Pafcsuga Mária fia. Esztergomban, a bencés gimnáziumban végezte a gimnázium első öt osztályát, ezalatt rokonainál, Thuránszky József telek-bíróéknál lakott. A középiskolai tanulmányait Pozsonyban, az evangélikus líceumban fejezte be. Kassán volt állami elemi iskolai tanító, felesége, Szép Julianna tanítónő volt.

Titteldorf Dezső (1858–1928 után) vasúti alkalmazott. Tatán született, Titteldorf Károly 1848/49-es honvéd főhadnagy és Hubner Szidónia fia. Esztergomban a városi reáliskolát végezte el. Budapesten az Államvasutaknál helyezkedett el, pályafelügyelőként ment nyugdíjba.

Tolnay Lajos (1849–1931) rk. lelkész. Bátorkeszin született, 1861–1868 között az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Egyházi pályára lépett, az esztergomi szemináriumban végezte a teológiát. 1872-ben szentelték pappá. Lekéren volt káplán, majd Fajkúrtre került, ahol először adminisztrátor, majd plébános volt.

Tompa Jenő (1842–1890 után) jegyző. Nyitrújlakon (Nyitra vármegye) született, Tompa János és Hohenstöch Ottilia fia, apja a Forgách grófok uradalmi intézője volt.. 1854/55-ben a második osztályt végezte az esztergomi bencés gimnáziumban. Könyökon (ma Nyitra egyik városrésze) volt évtizedekig jegyző.

Torday /Nuszbaum/ György (1839–?) bencés szerzetes, tanár. Esztergomban született, az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1869–1873 között, majd elhagyta a bencés rendet, további sorsa ismeretlen.

Tóth Fanny /Franciska/ (1857–1928) Esztergomban született, Tóth Imre (1825–1906) és Takács Teréz lánya. 1884-ben férjhez ment Márffy Ödön adófelügyelőhöz, Helén nevű lányuk született. 1885-ben Márffy Ödön meghalt. 1890-ben újra férjhez ment, férje Steyskal Károly őrnagy két hónappal az esküvő után váratlanul elhunyt.

Tóth Imre (1862–1890 után) vasúti tisztviselő. Párkányban született, Tóth Imre és Urbán Erzsébet fia. 1870-ben iratkozott be az esztergomi bencés gimnáziumba, de kimaradt az első osztályból. Vágsellyén élt, és az Államvasutak tisztviselője volt.

Tóth Imre (1859–1938 után) gazdatiszt. Esztergomban született, Tóth Imre és Takács Teréz fia.. Esztergomban 1871–74 között a városi reáliskolában tanult. Középiskolai tanulmányait Budapesten fejezte be, majd Magyaróváron elvégezte a Gazdasági Akadémiát. A báró Schossberg család turai birtokán kezdte pályáját, mint gazdasági segédtsízt. 1884-

ben az Egri Főkáptalan uradalmában helyezkedett el, amelynek monori, szíhalomi és egri birtokain szolgált. 1928-ban mint jószágfelügyelő ment nyugdíjba, és visszaköltözött Esztergomba.

Tóth Teodóz (1797–1856) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1852–1856 között.

Trefort Ágoston (1818–1888) jogász, kultuszminiszter. Remek képességeinek köszönhetően már 18 éves korában befejezte egyetemi tanulmányait, 1841-ben pedig a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották. 1848-ban a Batthyányi kormányban államtitkár. Az 1872-től vallás és közoktatásügyi miniszterként folytatta Eötvös József művelődéspolitikáját és korszerűsítette az oktatási rendszert.

Uhlár Gyula (1856–1896 után) Esztergomban született, Uhlár Mihály és Liesovszki Júlia fia. 1868-ban kezdte meg középiskolai tanulmányait a bencés gimnáziumban, de nem fejezte be, a VIII. osztályból 1875-ben kimaradt. Esztergomban élt, feltehetően hivatalnok volt. Sikertelenül pályázott 1896-ban a városi kataszteri nyilvántartói állásra.

Uhlár /1865-től/ Szenes Mihály (1842–1873 után). Esztergomban született, Uhlár Mihály és Liesovszki Júlia fia. 1860-ban érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd egyházi pályára lépett. Az esztergomi szemináriumban végezte el a teológiát, 1865-ben szentelték pappá. Előbb Muzslán, majd Marczalon volt káplán 1873-ig. Ekkor feltehetően elhagyta az egyházi pályát, mert sem további beosztásai, sem halála az egyház-megyei sematizmusokban nem szerepel.

Vásárhelyi Géza kézdivásárhelyi (1838–1920) földbirtokos. Budán született, Vásárhelyi Sámuel tinnye földbirtokos és Laszlovsky Irma fia. 1855-ben érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban. Az 1860–70-es években közhivatalt vállalt, a piliscsabai kerület szolgabírója volt. Felváltva élt Tinnyén a családi kúriában és Budapesten. Korának jó nevű amatőr régésze volt, gyűjteménye halála után a Nemzeti Múzeumba került.

Vaszary Kolos (1832–1915) bencés szerzetes, pannonhalmi főapát, esztergomi hercegprímás, bíboros. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1861–1869 között.

Veszlovsky Károly (1796–1854) rk. lelkész. Káplán volt Esztergomban, majd plébános 1830–1854 között Csolnokon.

Vesztróczy Benedek Jenő (1843–1887) bíró. Esztergom-Szentgyörgymezőn született, Vesztróczy Ferenc főkáptalani ügyész és Mattyasovszky Borbála fia. 1855–1858 között tanult az esztergomi bencés gimnáziumban, majd Egerben a cisztercita gimnáziumban érettségizett 1865-ben. Még abban az évben beiratkozott Pesten az egyetem jogi karára. Végzett jogásként Budapesten helyezkedett el a VI–VII. kerületi járásbírószágon, ahol idővel járási albíró lett. 1883-ban megnősült, következő évben született Jenő fia. 1887-ben halt meg.

Vida Vilmos (1839–1906) siketnéma intézeti tanár. Vácszentmihályon született, Vida Mihály és Móczár Franciska fia. Vácon végezte a piarista gimnáziumban az alsó osztályokat,

majd az esztergomi bencés gimnáziumban további egy osztályt. A váci Siketnéma Intézetben 33 év tanítás után (számтан, természetтан, rajz) 1891-ben nevezték ki igazgatónak. Igazgatóként az iskola-kert egy részének felhasználásával bevezette az intézetben a kertészeti oktatást. 1893-ban egészségi állapota miatt kérte nyugdíjaztatását.

Vincze Paulin (1814–1906) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1848–1859 között.

Vincze Victorin (1816–1875) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1849–1868 között.

Viola Adolf (1842–1914) magánzó. Esztergomban született, Viola Ferenc városi tanácsnok és Mollik Mária fia. A bencés gimnázium első két osztályát végezte el Esztergomban. A Viola-házban (Bottyán utca 4.) élt Esztergomban. Magányosan élt, halva találtak rá házában. Nagy értékű vagyonát, köztük értékes régiséggyűjteményét 1916-ban elárverezték.

Viszolajszky Károly (1843–1929) rk. lelkész. Bolesón (Trencsén vármegye) született, Viszolajszky András és Stefanecz Katalin fia. Kihagyásokkal öt osztályt végzett 1854–1861 között az esztergomi bencés gimnáziumba. Egyházi pályára lépett, a bölcseletet Nagyszombatban, a teológiát Esztergomban végezte. 1868-ban szentelték pappá. Káplán volt Ipolynádasdon, Szénaváron és Zselizen, majd 1879-től haláláig Alsószemeréden volt plébános.

Wallfisch /1882-től/ **Vállas Gyula** (1844?–1889) gyáros, gabonakereskedő. Esztergomi zsidó kereskedő családban született. Nagyon szépen énekelt, alapításkor belépett az esztergomi Dalárdába. Részt vett a Dalárdák országos találkozóján 1868-ban Debrecenben, ahol a Dalárda aranyérmet nyert (fényképe szerepel a Dalárda ez alkalomra készült emlékalbumában). 1882-ben nevét Vállas-ra magyarosította. Állandó munkatársa volt gabonakereskedési ügyekben az Esztergom és Vidéke lapnak, amelyben 1882-ben egy írása is megjelent a Dalárda feltámasztása érdekében. Tulajdonrésze volt a Wallfisch család Párkányban lévő keményítőgyárában. 1882-ben elköltözött Pozsonyba, ott is halt meg.

Wallfisch /1882-től/ **Vállas Rezső** dr. (1853?–1884) ügyvéd. Esztergomban született, zsidó kereskedő családban. 1864–69 között a bencés gimnáziumban tanult, majd Budapesten elvégezte a jogi egyetemet. 1878-ben katonaként részt vett Bosznia megszállásában, 1880-ban doktori címet, 1881-ben ügyvédi képesítést szerzett. Nevét Vállas-ra magyarosította. 1882-ben nyitott ügyvédi irodát Esztergomban. Tagja volt a Dal és Zenekedvelők egyesületének. Versei rendszeresen megjelentek az Esztergom és Vidéke lapban, amelyben 1881-ben egy felhívást is közzétett a névmagyarosítás ügyében. Fiatalon halt meg Lipót bátyjánál Párkányban, még a Boszniában szerzett betegsége végzett vele..

Walter /**Valter**/ **Gyula** (1855–1929) rk. lelkész, választott püspök. Selmechányán született, az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Egyházi pályára lépett, a teológiát a bécsi Pázmáneumban végezte el. 1877-ben szentelték pappá, 1881-től Esztergomban élt. Volt iskolai hitoktató, szemináriumi tanár, a tanítóképző igazgatója. 1909-ben lett ozerói

választott püspök, majd 1928-ban általános érseki helynök. Cikkei, könyvei jelentek meg nevelési és történelmi témákban.

Wargha Samu dr. (1844–1927) bencés szerzetes. Az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1869–1891 között.

Wayand Ignác (1851–1874) papnövendék. Esztergomban született, Wayand Ferenc molnár-mester és Oberbacher Jozefa fia. Betegsége miatt megszakításokkal végezte el a bencés gimnázium hat osztályát, majd jelentkezett és felvételt nyert az esztergomi szeminárium-ba. Negyedéves teológia hallgatóként, hosszas betegség után Budapesten halt meg.

Wayand Újlaki Géza dr. (1857–1895) rk. lelkész, hittanár, teológiai és egyházjogi doktor. Wayand János (1825–1890) Esztergom-Szenttamás-i vendéglős és Jedoszky Jozefa fia. Az esztergomi bencés gimnáziuma járt, majd a teológiát az esztergomi papnevelő intézetben végezte. 1879. VIII. 16-án szentelték pappá. Dorogon, Komáromban, Budapest-Térvárosban volt káplán és főgimnáziumi hittanár.

Weisz Márk (1845–1931) kereskedő. Esztergomban született, iparos-kereskedő családban. 1855/56-ban elvégezte a bencés gimnázium első osztályát. Kereskedőként gabona és liszt kereskedéssel foglalkozott. Gyöngyösön telepedett le, de később visszatért Esztergomba, ahol az 1900-as évek elején végrehajtóként dolgozott. Lánya, Szeréna 1893-ban öccséhez, dr. Weisz Sándor ügyvédhez ment feleségül.

Weisz Sándor dr. (1862–1937 után) ügyvéd. Esztergomban született, iparos-kereskedő családban. Középiskolái elvégzése után Budapesten jogot tanult és ügyvédi vizsgát tett. Esztergomban kezdte meg ügyvédi munkáját 1883-ban, ahol idővel az ügyvédi kar köz-tiszteletben álló doyenje lett. A vármegyei törvényhatósági bizottságnak 25 éven át volt a tagja, és tagja volt a városi képviselőtestületnek is. Az esztergomi izraelita hitközségnek 32 évig volt elnöke, és állt a Chevra Kadisa élén is. Több esztergomi társadalmi egyesület életében is részt vett.

Welzer Ferenc (1820 k–1891) illem- és táncitanító. Egészen haláláig, közel 50 évig oktat-ta Esztergom ifjúságát az őszi és a farsangi időszakban tartott táncanfolyamain, amiket az utolsó éveiben már csak Welzer bácsi tánciskolájaként emlegettek.

Wenninger Mátyás (1856–1932) gazdatiszt, mezőgazdasági-szakíró. Dunaalmáson szü-letett, Wenninger Mátyás gazdatiszt és Simon Mária fia. 1875-ben az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett, majd a magyaróvári Gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. Mezőgazdasági pályáját a Vallásalap Mária-családi birtokán kezdte, majd a Szent Benedek rend birtokain dolgozott. 1893-ban kasznár Zalaapátiban, majd Tihanyban in-téző. 25 év szolgálat után ment nyugdíjba, ezután Tatán telepedett le. Mezőgazdasági témákban írt cikkeket, több szakkönyve is megjelent. Tatán helyi újságokat szerkesztett.

Wilczek, Johann Nepomuk gróf (1837–1922) Osztrák arisztokrata, 1875-től az Osztrák Földrajzi Társaság elnöke. 1872–74 közötti osztrák-magyar északi sarki expedíció szer-vezője és fő támogatója. Ő vásárolta és szerelte fel az expedíció Admiral Tegetthof nevű

gőzhajóját. Az expedíció célja az Északkeleti-átjáró felfedezése lett volna, ám ehelyett a Ferenc József földet fedezték fel. 1874-1906 között építtette Bécs közelében a román és gótikus stíluskeveredésű hatalmas várkastélyt, Kreuzenstein.

Wimmer Imre dr. (1842–1920) gazdatiszt, polgármester. Nagybörzsönyben született, Wimmer Lajos prímási főszámvevő és Haulik Rozália fia. 1855-ben az V. osztályba iratkozott be az esztergomi bencés gimnáziumba, ahol 1860-ban érettségizett. Budapesten jogot végzett, majd Magyaróváron a Gazdasági Akadémián szerzett gazdasz oklevelet. A herceg Esterházy uradalomban vállalt állást, annak soproni gazdaságának lett a főügyésze. 1885-ben az Esztergomi Főkáptalan uradalmainak lett jószágkormányzója. Ettől kezdve élénken részt vett Esztergom közéletében, és 1899-ben megválasztották polgármesternek. Ezt a tisztségét 1915-ig viselte.

Wimmer Kálmán (1861–1919 után) gazdatiszt. Esztergomban született, Wimmer Lajos prímási főszámvevő és Einczinger Borbála fia. 1879-ben érettségizett a bencés gimnáziumban, utána elvégezte Magyaróváron a Gazdasági Akadémiát. A prímási uradalom szolgálatába lépett, 1887-ben gazdasági segéd Gután, 1899-1915 között prímási intéző Pusztakétyen. 1914-1919 január között Esztergom vármegye közigazgatási bizottságának tagja.

Wiplinger-család Esztergomba lovag Wiplinger Róbert (1828–1896) császári dzsidás kapitány telepedett le, és elvette az esztergomi Reusz (Reiss) Ferenc Terézia lányát. Öt gyermekük született: Ilka, Róbert, Ödön, Mária-Irma és József. Mindhárom fiú rövidebb-hosszabb ideig a bencés gimnáziumban tanult. Ilka (1856–1922) Fiedler Károly felesége lett. Az ifjabb Róbert (1856–1922 előtt?) jogi doktorátust szerzett, 1881-ben az esztergomi járásbírósággon gyakornok lett, majd 1888-ban kinevezték járási al-bírónak. 1899-ben áthelyezték járásbírónak Németújvárra. Bírói pályáját Sopronban törvényszéki bíróként fejezte be. Már Sopronban élt, amikor 1910-ben házasságot kötött Hajas Gabriellával Esztergomban. Ödön dr. (1860–1935) a bencés gimnáziumban tanult, majd jogot végzett. 1889-ben kinevezték a kaposvári törvényszékhez, majd a csurgói járásbírószággon volt albíró. 1894-ben visszatért Esztergomba és ügyvédi irodát nyitott. 1901-ben megválasztották Esztergom vármegye tiszteletbeli főügyészenek. 1915-től az Esztergomi Takarékpénztár ügyésze, 1920-tól Esztergom vármegye közigazgatási bizottságának tagja. Mária-Irma (1861–1898 után) nem ment férjhez. József (1865–1952) katonai pályára lépett, 1929-ben vitézi címet kapott és előléptették huszár ezredesnek. Felesége berzéthey Hunyady Hajnalka (1881–1923) volt.

Zajnai /1867-ig/ Zajicsek János (1830–1889 után) rk. lelkész, kanonok. Esztergomban született, a bencés gimnáziumba járt, a teológiát a bécsi Pázmáneumban végezte. Nagyszombatban gimnáziumi tanár, majd 1856-tól Esztergomban a tanítóképző tanára, később igazgatója. 1869-ben püspöki titkár Nagyváradon, 1870-ben kanonok, 1872-től nagyváradi prépost.

Zanathy Bódog (1848–1920) bencés szerzetes, az esztergomi bencés gimnázium tanára volt 1874-1875 között.

Zubovics /Zubovycs/ Roman pruszkokorinszki (1856–1935) bíró. Felsőtúron született, az 1866/67-es tanévben az esztergomi bencés gimnáziumban tanult. Jogot végzett, bírói pályára lépett, királyi táblabíró lett. 1878-ban feleségül vette Stummer Máriát (1860–?), Ipolyi (Stummer) Arnold beszercebányai püspök unokahúgát. Budapesten halt meg, a Farkasréti temetőben van eltemetve.

Zsarnóczay László (1856–1894) 1874-ben végzett a bencés gimnáziumban. Jogot tanult. Előbb Szegeden dolgozott, majd 1888-ban a Budapest-vidéki magyar királyi Pénzügyigazgatósághoz nevezték ki fogalmazónak, később előléptették segédtitkárnak. Felesége Schaller Mária, három gyermekük született, László. Sarolta és Ilonka. 1894 július 28-án Pozsonyban volt szabadságon, amikor sikkasztás miatt agyonlőtte magát.

Tartalomjegyzék

Köszöntő (<i>Romanek Etelka</i>)	3
Kőrösy László életrajza (<i>Szalai Béla</i>)	4
Kőrösy László művei (<i>Szalai Béla</i>)	10
Kőrösy László: Diákkori naplóm	
Bevezetés	15
I. Elemista korom	17
II. Alsó gimnazista korom	19
III. Főgimnazista korom	31
Tanulmány Kőrösy László naplójához (<i>Szalai Béla</i>)	84
Névjegyzék (<i>Szalai Béla</i>)	88

